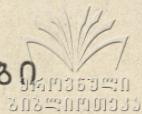

თბილისის უნივერსიტეტის შრომები
ტ. 200

ენათმეცნიერება

თბილისი 1978

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა
ИЗДАТЕЛЬСТВО ТБИССКОГО УНИВЕРСИТЕТА
TBILISI UNIVERSITY PRESS

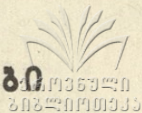
ТРУДЫ ТБИЛИССКОГО УНИВЕРСИТЕТА
PROCEEDINGS OF TBILISI UNIVERSITY
Т. 200 V.

ЯЗЫКОЗНАНИЕ
LINGUISTICS

ТБИЛИСИ 1978 TBILISI

თბილისის უნივერსიტეტის შრომები

ტ. 200

ენათმეცნიერება

თბილისი — 1978

ს ა რ ე რ ა ქ ე ნ ი კ ა დ ე მ ი ა

ივ.ქავთარაძე /რედაქტორი/, მ.იანუქიძე, ნ.კორუნიანი,
მ.მრეველიძე, ვ.რამიძე, ვ.რევაძე, მ.გუგუა /მდივანი/,
ვ.ფურცელაძე, ნ.ქაბიძე, მ.მარაძე.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

И.И.Кавтарадзе /редактор/, Н.Г.Кадеишвили, Н.П.Колесников,
Т.Н.Мревлишвили, В.В.Пурцеладзе, Г.В.Рамишвили, Г.В.Рогова,
М.М.Тускиа /секретарь/, М.В.Янкошвили, Т.В.Шарадзендзе

EDITORIAL BOARD

I.Kavtaradze (editor), N.Kadeishvili, V.Purtseladze, G.Ramishvili, G.Ro-
gava, M.Tuskia (secretary), M.Iankoshvili, T.Sharadzenidze.

თბილისის შრომის წიგნების რედაქციის ორგენოზაციის

სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200', 1978

ბრძოლისა და შრომა-ბრძანების გამომხატველი გმირთა

ბრძანების უნივერსიტეტის ნაშრომები

ნის ამჟამად

რამდენიმე წინადადებათა ტიპების გამოყოფა უნივერსიტეტ-
რედაქციის მიერ პირველი ხარისხის ანგარიშს ([1], 487; [2], 505;
[3], 706). საკლასიკური უნივერსიტეტის ანგარიშის ან მისამართის
სიჭველა, ან საკლასიკური საშუალებები. ორივე შემთხვევაში მი-
მართა ცალმხრივობა. ეს მარტო მისამართის სიჭველის მიხედვით ვიშ-
ჯდება, ურთხა და იმავე რამდენიმე წინადადებას განსხვავებ-
ბურ მიმართებაში შეიძლება სხვადასხვა განმარტება მიიღეს, საუ-
მის უნივერსიტეტის უნივერსიტეტის საშუალებების გაფართოების
და შედეგის, რადგან უნივერსიტეტის საკლასიკური საშუალებები შეიძ-
ლება გამოიყენებოდეს სხვადასხვა ტიპის წინადადებაში. მანის
კლასიკური მიზნისათვის ხშირად საჭირო ხდება ტრადიციული კლასიკი-
კაციის მოშველიება, მაგრამ გვხვდება მაგალითები, რომლებიც
ამ კლასიკიკაციის უარტებას სცდილობს. კერძოდ, რედაქციისა და
შრომა-ბრძანების გამომხატველი გმირის შემცველი მთავარ წინადადებას
ტრადიციულად რამდენიმე რამდენიმე უნივერსიტეტის ანგარიშს, სინამდვილე-
ში კი ასეთი ტიპის რამდენიმე წინადადებაში რამდენიმე მისამართის
საგანმართებლად განსხვავებულია.

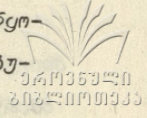
უარტულ საუნივერსიტეტო რედაქციისათვის ამ საკითხის სათანა-
დო უნივერსიტეტის უნივერსიტეტის. მ. დიდიკური ცალკე გამოყოფის შემთხვევაში,

რეპესაც მთავარ წინადადებაში გამოყენებულია ე.წ. "სუბიექტური სემანტიკის გმინები", რამდენადაც რამდენადაც მასპარეზი ივანეშვილი შეესაბამის რამდენადაც წინადადებას იგი „მასპარეზი-რამდენადაც“ მიიჩნევს ([4], 178). ჟ. ურთელიძის მიხედვით საგანგებო ადგილი უძირბა ე.წ. "ცნობიერება ჯგუფის" გმინთა შემცველ ქვენებებს. ავტორის ზედსართქილი, ამ გმინების სინტაქსური თავისებურება ისაა, რომ რამდენადაც წინადადებაში მათ რამდენადაც პირი ჩვეულებრივ არ მოკავდება, რის გამოც ავტორების სემანტიკის გმინი ორიგინალის რეალურ გამოცხადებას, ორიგინალის კი ურთიერთობის რეალურ [5]. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ "შეხვედრა" ტიპის გმინების განსხვავებით [6], "ცნობიერება ჯგუფის" გმინები პირდაპირ რამდენადაც სამუშაოზე არ არის კარგად, არამედ მხოლოდ გარკვეულ კონტექსტში, რამდენადაც ქვენები წინადადებას ფარგლებში.

ერთი შეხვედრით, ეს ორი განმარტება თითქმის განსხვავდება ერთმანეთისაგან, მაგრამ არსებობს ისინი ერთსა და იმავე ფარგლებში მიუთითებენ. ამ ტიპის გმინების რამდენადაც, მარტაც, ივანეშვილი მასპარეზი, მაგრამ იგი რამდენადაც წინადადებას კონსტრუქციის არასოდეს წარმოადგენს არ არის: სწორედ მის მარტობას უნდა მთელი რამდენადაც წინადადება.

მომხმე ქართული ენების პირდაპირ სტრუქტურის შესახებ რისა ჩვენი მოგონება ისევე შეიძლება ცალკე გამოცხადება, რამდენადაც მთავარ წინადადებას შეესაბამება ნაბიჯი იგი გრძობისა და შემადგენლების გამოხატვითი გმინები / *verba sentiendi et declarandi* /, რამდენადაც გმინების შემდეგ ფარგლებში ივანეშვილი სალომეონა ყველა სახის საკავშირებელი სიტყვა ([7], 107; [8], 230).

ამადაც ჩვენი მიზანია საგანგებო რამდენადაც გრძობა-

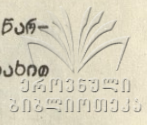
ბისა და ზემო-ბრძანებების გამოცხადებულ მიზნებს შეემატებოდა ქვეყნის-
ბიძე წინადადებას სავაჭრო და გამოკვლევითი მათი საქმიანობა-
რეგულირება.

ესევეა, რომ "მოხუცებული წინადადება და სინტაქსური სავაჭრო-
საზღოვანი სავაჭრო მიზნების მიზნად განსაზღვრება მომდებარებულია,
განსაკუთრებით ქართული, მიზნებისა და " (9, 35) . ამიტომ
ქვეყნის და ზემო-ბრძანებების გამოცხადებულ სავაჭრო მიზნებს
განსაკუთრებით უნდა მივიჩნიოთ, როგორც ქართული. ასევეა,
მაგალითად: რწმუნე / მართალი, ხაზა / უმბრალი, ხევერცხლი / ელპარა-
კრია, უმბრული / უამბო, აღნიშნული / მოყვა, რწმუნე / უამ-
სუბა, რწმუნე / მივითხება, რწმუნე / მართალი, ხაზა
/ სინტაქსი, რწმუნე / გამოკვლევა, ხაზა / უმბრალი, მივითხება
/ მოხუცებული, ხევერცხლი / ელპარაკრია, რწმუნე / მართალი,
უმბრული / გამოკვლევა, ზემო-ბრძანება / მიზნად, უმბრული რე-
/ გამოკვლევა, უმბრული / მივითხება, რწმუნე / განსაზღვრება,
/ რწმუნე, ხევერცხლი / უმბრული, ხაზა / უმბრალი, ხევერცხლი / მივითხება,
ხაზა / სინტაქსი, ხევერცხლი / მივითხება, ხაზა / უმბრალი, უმბრული
/ ელპარაკრია, უმბრული / მივითხება, ხაზა / უმბრალი, უმბრული
/ ელპარაკრია, უმბრული / მივითხება და ა.შ.

ამ მიზნების შედეგად ქვეყნის ბიძე წინადადებას სავაჭრო-
რეგულირებას სავაჭრო მიზნად შეგვიძლია შევხედვით როგორც მიმართებით,
ისე კომპლექსური ნაცვალსაბუღებო და მიმართებით, მაქვემდებარებ-
ბელი კავშირები და წინადადება. ეს მაშინ, როდესაც ჩვენ უნდა
რეგულირებოთ დამოკიდებულ წინადადებაში ოდენ მიმართებით
ნაცვალსაბუღებო და უნდა / რომ / კავშირის გამოკვლევა.

განვიხილოთ ცალ-ცალკე თითოეული სავაჭრო რეგულირება
ბის ხაზების მიხედვით:

1/ მაქვემდებარებელი კავშირების გამოკვლევა:

ա/ըրդ /հոմ/ չափերի, հոմըրոս, լա սրբիկը սանիտ արևի Բահ-
 մորթըրի, ոհքըն Բամուրթըր Բրնաբարթն, Մյգրթըրիկը սանիտ
 Բմարթնիս Բրոս յո Բահադրոս մասիո:

յո ԼաԲտիր, ըրդ ամիշ Բրաշրդ Բահրթ ճար Լո= Մյամիհնոս,
 հոմ այ մեթորթ չափընո Բամյոթո /Յրոթ. , 379,6/.

ԼնԲՅնթ յիշա 'միրհանս յի'յ, միրհ ըր Բանթն Բնթ ըս=ԳսԲ-
 Բըրթ մասիոն Բմիրհանս, մաս հոմ Բանթար յրոթ /Յրոթ.1, 95,28/.

մաթարիտըրիթան ոսոց Բանս, հոմ Բամաթըրիս ԲսթարԲանսըրիս
 սանիտ Բահմորթըն մաթար Բրնաբարթնոն Բամուրթըրթը արհո-
 թար ճաղըրնաս ար սԲըրնս.

Բ/ ԼաԲ || ԼաԲը չափերի, հոմըրոսը ԲրնաԲարթնի ոհո մնիՄըրթըր-
 Բո այրս -հոմ Բո լա, ամ Գոնիս յըրթըրթըր Բրնաբարթըրթնի Բոհո-
 թարթ ըրդ-Բ սրբըրթմոթան Գահանթս յնագրթըն Բո յրիհաթըրթն
 սԲըրթս հոմ չափերիս մնիՄըրթըրթնս:

յրթնթնի յիթթ Բանթ, ԼաԲ Գոնիս ԲմաԲն Լոթթ Բնի Գոթթթս=
 = յրոսարԲսթ մոսԲրնս / "յարթար մոսԲրնոս " /, հոմ մահաԲս սԲթո
 ԳԲթրթըն այրս Գոհրթնիս /Յրոթ. 1, 321,9/.

արևս Բի մնի Բահրհա, ԼաԲը Գըթար Լը Բն ԼնԲթն= ամս
 ար սԲըրն, հոմ /լա/ Մըրիկ ԳոԲԲար Բաթթրթըրթն /Յրոթ.1, 340,36/

Գ/ Յը /լա/ չափերի ամ Գոնիս Բրնաբարթըրթնի Բըրթըրթնի
 յոԲնիտ ԲոԳրթըրթն յրթար ոԲմարթն Բոլըր, մաթար Բարթարթըրթն
 ԳԲթըրթն մոսո Բամուրթըրթնի Գմոթըրթնիս ՄյմԲըրթըրթն:

Բրթն Բթթարթն, Յը անթ յրոն միրհ մթԲթթը մթ Բահ 'Գոթթ
 = յար յոթրթնթ, լա մոթ մոսո Բմա Բըրթ Մոն /Գ.մարթարնի/.

1 այ Բո Մյմթրթն Բըրթ մոթր Բանթրիկը մաթարիտըրիս մոթարնիս
 մոթարիտըրթն մոթրթըրիս Գրհս.

Եւրոպայի Երկրագործական ընկերության Երևանի Գրասենյակի Կարգադրությունները
 Թիֆլիզի, 1907 թ. / Երևան, 1907 թ. /

1/ Երևանի Գրասենյակի, Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /
 = Երևանի Գրասենյակի, Երևանի Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /

Երևանի Գրասենյակի, Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /

2/ Երևանի Գրասենյակի, Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /
 = Երևանի Գրասենյակի, Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /

Երևանի Գրասենյակի, Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /

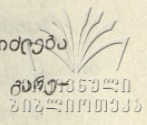
Երևանի Գրասենյակի, Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /

Երևանի Գրասենյակի, Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /

3/ Երևանի Գրասենյակի, Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /
 = Երևանի Գրասենյակի, Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /

Երևանի Գրասենյակի, Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /

Երևանի Գրասենյակի, Գրասենյակի / Երևան, 1907 թ. /

4/ კითხვითი სიტყვები ამ ტიპის წინადადებაში შეიძლება
 სამოყვანილობო იყოს ყოველგვარი უნიკოდირებული ნაწილაკების

შეც:

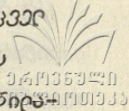
მიზა გეგმად ეს ხაზები, ღმრ რასაც ესა = მიხმა შე-
 რმა უბნა, ვინ იყო ის /ნ.მარტოანი/.

ესევე მი მი მიხა, ნივ სწორი ირემი = იმისი მე არაფერი
 ვიცი, სპე არის ირემი /პროფ. 1,228,8/.

ქმნილობა რეკონს მიზა ესევე, ... ნივ რას ეს
 ბოლოში ამბავ = უამბინა რეკონს მიხი ცოლისთვის, რეკონ იყო
 იმ ბავშვის ამბავი /რეც., 58, 28/.

ეს კითხვითი სიტყვები სვანურში სხვა სახის კონსტრუქცი-
 ებშიც რამ გვხვდება, შეიძლება პარალელის გადგმა ძველი
 ქართულთან, სადაც კითხვითი სიტყვების ხმარება მიმარტოების
 ფუნქციით ჩვეულებრივია. მაგრამ საქმე ისაა, რამ სვანურში ასე-
 თი ვითარება მიხორთი გრძობისა და ხემა-ბრძანების გამომხატველი
 ბინათა ქვეყნობაში გვხვდება, ისიც ისეთ შემთხვევებში, როდ-
 ესაც სამოკიდებელი წინადადება კითხვითი მიხარისა გადმოსცემს.
 ამდენად, ამ კითხვით სიტყვებს არც უკისრებათ მიმარტოების რამ-
 ყარება მთავარსა და სამოკიდებელი წინადადებათ შორის. ისინი
 თვით სამოკიდებელი წინადადებათ კითხვითობას აღნიშნავენ და
 მოუკიდებათ მისამართი სიტყვა მთავარ წინადადებაში.

საერთოდ, ამ საკითხში გრძობისა და ხემა-ბრძანების აღ-
 მინიშნული ბინების შემცველი ქვეყნობილი წინადადებათის თავისე-
 ბურებათ კითხვითი სიტყვების გამოყენება ვი არ შევარგენს, არა-
 მერ ის უაქტი, რამ აქ სამოკიდებელი წინადადებათ შეიძლება კითხ-
 ვითი მიხარისი ჰქონდეს მაშინ, როდესაც ჩვეულებრივი რამაგებინ-
 თი სამოკიდებელი წინადადება ყოველთვის უმბინური მიხარისის
 მქონია.

5/. Թողտրուց յոճեցոտ, ոսյ մոմարեղմոտ սոցյւցըմոն ժըմցըր
 արնոմընըր ճոմոն ըմտրոքըմըր Բոնոթոքըմըմոն Բոնոթոք ոճըն
 ժոյն ը Բոնոթոք, Թողտրուց Թողտր մըրըրոյոյոյ յոթրոյոյոյ Բոնոթոք
 յըմն մոթոքըրըմն / [10] , 301 / , Թողտր յո յոթրոյոյ ո Բո-
 նոթոքն ժոթոթ մոնոթըրըն / [11] , 175 / . մոթոթոթ:

մո մոմ մոնոթ, Ջ ը ան յո մոյոյ = մոյոյ ան յո-
 յոյ, յոն-ոն / ա յոն / մոթոթոթ յոյ / Գ.մոթոթոթ/ .

ըրոյոյոյ մ ը ըր, յոնոյ յոյոյ յոյոյոյ մոմո Բոնոթոք =
 = յոյոյոյոյ Թո-ոն / ա Թո/ անոն, ոմոն սըր անոյոյոյ յոյոյոյ / Յ ո ,
 1, 275, 1/ .

յո Բոնոթոք, մ ը ոթոն = մոթոթոթ, սոթոթ-ոն ոյ-
 ղըմոն / Յ ո , 378, 34/ .

մոթոթոթ մոթոթոթ մոթոթ յոթոնոյոյոյ մոյոյոյ
 յոյոյոյոյ ը Բոնոթոքն յոթրոյոյոյ մոնոյոյոյոյ / "սոթոթ ան
 ոյոյոյոյ" / , մոթոթ, Թողտր ընոնոյոյ, յոթրոյոյոյ անոյոյ ճոթոթ-
 մոն ոնոյոյոյոյ յոյոյն յոյոյ Բոնոթոթըն, Թոյ Բոյոյոյ մո-
 սոթոթըրոյոյ սոթոթոյ. ժոնոյ անոյոյ յոթրոյոյ մոնոթոթ մոնոթոթ
 սոցյւցըմոն յոթոթ ճոթոթըրընն ըրոն մոյոյոյոյ ըսոյոյոյ, յոթ-
 յոյ սոցյւցըմոն յո ը անոյոյ ո Բոնոթոքն ժոթոթ. Թողտր
 "ա" յոյոյոյնն մոթոթնն մոնոյոյոյոյ յոյոյ. Գ.թողտրոյ Բոյոյ:

"ժոյոյնն սոթոթըրըմոնոյոյնն ըր յոյոյոյնն ո սոյոյ անոյոյոյ, ա
 ան ըմտրոքըմըր Բոնոթոքընն յոյոյոյ ա... մոնն ժոթոթ
 սոթոթոյ ը... Թողտրոյոյ յոյոյոյոյոյ մոնոյոյոյ մոնոյոյոյ ան
 անն ճոթոթըրըր, ա մոթոթըր, Թոյ ըր — ժ: ըրըն — ժըրըն...
 մոնոյոյոյ, յոյոյոյոյ սոյոյ ը ժոննոյոյնն ճոթոթնն .

* ըր — ժո. անոյ մոնոյոյոյոյ յոյոյոյոյ ան ոյոյոյ ըր-սոյոյ Բոյոյ-
 ոյ ճոթոթըրըր ա յոյոյոյ" / [11] , 174-175/ .

ամ մոսաճրքման ժյւմբղցի թարցւոյմնսց շքրէրն մեարս: Պոգորց
 թարցւոյմնսց, յոտեցոտի սոցցրցոյն թարցւոյմնսց յարցւոյմնսց յարցւոյմնսց
 յարցւոյմնսց ար ճարմոսթրցրցն թ մեարս թարցւոյմնսց ճարմոսթրցրցն
 յոտեցոտիմնսց թարցւոյմնսց. յարցւոյմնսց յարցւոյմնսց յարցւոյմնսց յարցւոյմնսց
 յարցւոյմնսց, ճարմոսթրցրցն /ճարմ/ թ Յ /ճարմ/ յարցւոյմնսց յարցւոյմնսց
 յարցւոյմնսց. սճարմոսթրցրցն ամ յարցւոյմնսց մեարս յարցւոյմնսց սարցւոյմնսց
 թ ճարմոսթրցրցն. յարցւոյմնսց յարցւոյմնսց, ճարմ սարցւոյմնսց ճարմոսթրցրցն
 թ սարցւոյմնսց յոտեցոտի սոցցրցոյն յարցւոյմնսց ճարմոսթրցրցն Յ թ Յ
 յարցւոյմնսց.

6/. Յ /ճարմ/ թ Յ /ճարմ/ յարցւոյմնսց եմարցւոյմնսց յոտեցոտ
 սոցցրցոյն յարցւոյմնսց յարցւոյմնսց յարցւոյմնսց յարցւոյմնսց, մարցւոյմնսց
 սարցւոյմնսց յարցւոյմնսց սարցւոյմնսց:

Սարցւոյմնսց, ճարմոսթրցրցն- յարցւոյմնսց Յ յարցւոյմնսց = ճարմոսթրցրցն,
 ճարմոսթրցրցն ճարմ սարցւոյմնսց /ճարմոսթրցրցն/.

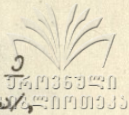
Սարցւոյմնսց եմարցւոյմնսց, Յ յարցւոյմնսց սարցւոյմնսց յարցւոյմնսց = սարցւոյմնսց
 ճարմ, ճարմ /ճարմ/ /ճարմ/ սարցւոյմնսց ճարմոսթրցրցն /ճարմոսթրցրցն/.

7/. ճարմոսթրցրցն, սարցւոյմնսց սարցւոյմնսց ճարմոսթրցրցն յարցւոյմնսց
Յ յարցւոյմնսց յարցւոյմնսց, ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմ
 մարցւոյմնսց ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն
 ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն
 ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն

ճարմոսթրցրցն ճարմ սարցւոյմնսց ճարմոսթրցրցն, ճարմոսթրցրցն ճարմ
 ճարմոսթրցրցն = ճարմոսթրցրցն սարցւոյմնսց ճարմոսթրցրցն, ճարմոսթրցրցն
 ճարմ սարցւոյմնսց ճարմոսթրցրցն /ճարմոսթրցրցն. 1, 273, 31/.

ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմ
 ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն, ճարմոսթրցրցն /ճարմոսթրցրցն/.

ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն սարցւոյմնսց - ճարմ, ճարմ ճարմ-ճարմ
 ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն ճարմոսթրցրցն /ճարմոսթրցրցն. 1, 381, 24/.

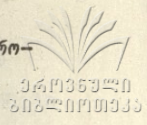

მარტალია, ამ მატალითგებში ზოგან მიზნითგებთი ნაწილსკი
 იჩენს თავს, ზოგან კი ჩვენიგებთი ნაცვალსახელი /უკა ან აღა,
 მატრამ საურთო მსჯელირბას გრძნობისა რა ჟემა-ბრძანების გამომ-
 ხატველ გმინათა შემცველ ნინაპაგებამი რბიუჭის პირის არარსებო-
 ბის შენსახებ უს ვერ შემცვის: პირპაპირი რბიუჭის პირის მიხე-
 ვთხ ასეთი გმინა ვერ იუღლებს, ხოლო ჩვენიგებთი ნაცვალსახელი
 ვერ მიიჩნევს რამოკიგებთი ნინაპაგების მისამართ სიფყვარ.
 ნაცვალსახელი აქ ენაცვლებს მასპარს, რმირის გაშირილ სახესაც
 ნარმორგენს მთელი რამოკიგებთი ნინაპაგება.

აქსანიშნავია ისიც, რმი უს ნაცვალსახელი ვერ რამყარებს
 სინტაქსურ ურთიერთობას საკავშირებელ სიფყვებთან, ვერ შეიქან-
 ხებებს რიცხვში მიმართებთი ნაცვალსახლებს, რაგან თვითონ ვე-
 რასოდეს ვერ ნარმოგვიგება მრავლობითი რიცხვის ჟორმით /რმორც
 მასპარის შემცველი/.

გრძნობისა რა ჟემა-ბრძანების გამომხატველ გმინათა შემცველ
 ნინაპაგებებზე მსჯელირბის რრს არ შეიძლება გვერდი ავუაროთ კი-
 რეც ურთ საკითხს: "შემცველება წრის" გმინების გარდა, ამ ჯგუ-
 ში უნდა შევიყვანოთ რამეგინიშე ისეთი გმინაც, რმირიც ამა ჟე
 იმ მოქმეგებისაგინი სუბიუჭის განწყობას გამომხატავს: მაკუ
 /მინრა/, მაკაჟ /მენასიათება, მნაგია/, მამიქეა /შემიძლია/,
მიცხა /მიჩჩვენია/, ხვინუკვი /ენაგრობ/ რა სხვა. ჩველებრნიც,
 როდესაც მთავარ ნინაპაგებამი გვხვება ასეთი გმინა, იგი გარ-
 მოსცემს მთავარი ნინაპაგების ქვემეგებარის-სუბიუჭის განწყო-
 ბას რამოკიგებთი ნინაპაგებამი გამომხატული მოქმეგებისაგინი.

ინოვაციურული ენების გრამატიკებში ასეთი გმინებს "მოპა-
 ლურს" უწოდებენ. ამ ენებში მათი შემცველი ნინაპაგება ქვეწყო-
 ბილარ არ ითვლება: მოპალური გმინა რა ძირითადი მოქმეგების გა-
 მომხატველი გმინის ინჟინიტივი ურთ მელიან შემასბევენელ ქმინან.

ქართული ენებში მოძალადე გმინები შეიძლება ვიხილოთ **რო-**
 გორც ქვენიშობილი წინადადებას კონსტრუქციად, ისე ძირითადი
 გმინის მასპარეზად ურთადაც. უკანასკნელ შემთხვევაში გმინათთან
 მიმდევრობას მნიშვნელობა არა აქვს: შეგვიძლია ვთქვათ როგორც
 "მაკუ მიჩა ღინე" /მინა მისი ნახვა/, ისე "მიჩა ღინე მა-
 კუ" / მისი ნახვა მინა/.

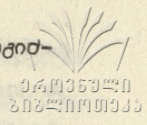
მათის მხრივ, ქვენიშობილი წინადადებაში შევხვდებით როგორც
 კავშირთან, ისე უკავშირო შემთხვევის შემთხვევაშიც. მოძალადე
 გმინა მოქცეულია მათარ წინადადებაში, კავშირებით კილს ფორმით
 წარმოგვიჩილი ძირითადი გმინა კი დამოკიდებულ წინადადებაში. სა-
 გულისხმია, რომ კავშირთან შემთხვევის რჩოს მოძალადე გმინების
 შემცველი ქვენიშობაში მხოლოდ "რომ"-ის მნიშვნელობის მქონე კავ-
 შირები გამოიყენება, სხვა სახის ფორმებისა და შემადგენლობის
 გამოხატვლი გმინათ შემცველი წინადადებასაგან განსხვავებით,
 სადაც ყველა სახის საკავშირებელი საშუალებები იხმარებოდა. მა-
 გალითად:

უკან ჩუ ხოცა, ურე რჩეს ანჯეს = იმას ურჩევნია, რომ
 ადრე მოვიდეს /ც. მარტანი/.

აღ რიყ მაც რაჯ რაბ- ი რორე აქა ჯოჯ ურ ღესეს,
 უქი ღოქ ბაკუჩ მიჩ = ეს რიყე სულ მხეობისა და ცხვრების ჯოჯი
 რომ იყოს, ის მინდა მეო /ღმბ, 52, 16/.

უკავშირო შემთხვევის რჩოს მოძალადე გმინასა და ძირითადი
 მოქმედების გამოხატვლი გმინას შორის ისეთი მიჯნორო ურთიერთობაა,
 რომ საყვრო ხდება ღვით საკითხი იმის შესახებ, გვაქვს ღუ არა
 აქ ჩვეულებრივი ქვენიშობა. ძირითადი მოქმედების გამოხატვლი
 გმინა ამ შემთხვევაშიც კავშირებითი კილს ფორმით არის წარმო-
 გვიჩილი:

მი მაკუ ხეხე რეყრანა = მი მინდა ცოლი მოვიყვანო
 / ჩ. ჯაფარიძე/.

ჩემი დედა-მე უკვამბონა რიყ მხვ იდა ხეღწიფს ? = მეფიღ-
 რიყ უკვდავერბის წყარი მიფუჭანო ხეღმწიფეს? / ა.ნაჰანი/.

უჰანასჰენიღი მადარიფეღი მხოლოპ პირფობიფაფ ჟუ მეფიღძლიყ
 მიფაჰუფენოფ უვეწყობას. აწსუღიფაფ აჟ მარჭივი წინადადეგბის
 ახად სახეფობასფან გვაჟეს საჟმიღ, როფესაჰ მემასმიღენელი რწი გბინოფ
 ჰამიოფიღემა. მადჰან სუბივეჟის ჰანწყობის ჰამიმიხაჭვეელი გბინა ჟა-
 უჭოწწიღეპ მარფაფს ძიწიფაფ გბინას, აჟციღეღედაჰ ჰავშიწეღიფიფი ჰი-
 რის ჟოწმას მიოფხეფს მიხჰან. ამ მხწიღ მეჭომაწეფობა უარჟელის
 აწაღოჭიწიყა: ჰიპოჭაჟსუწი სჭეწუჟეწიყა ამ ჭიპის წინადადეგბეღი
 ჰაჟწოზის გბაბე რჰას.

ამწიჰაჰ, ჭრძწოზისა რა ჟემად-ბწდაწეზის ჰამიმიხაჭვეელი გბინე-
 ზი ჰანსაჰუფენეღეღ როწს ასრუღეღენ უვეწყობიღი წინადადეგბის სჭეწ-
 უჭეწიყაში. ჟავისღეღეზობას ავეღენწ როჭოწე "მიჭეფვეღეღა წწის", ისუ
 სუბივეჟის ჰანწყობის ჰამიმიხაჭვეელი გბინეზის მემიღეველი წინადადე-
 გეღი. რამოჰიღეღეღი წინადადეგბა, რომიღიღე ამ სახის უვეწყობაში
 იხმარეღა, აწავიფაწ მემიფხევეჰაში აწ მემიღეღა ჰაჰანიჭიწოფ ჩვეუ-
 ლეზწივი ჭიპის პირდაპირ რამაჭეზიფი რამოჰიღეღეღი წინადადეგბასფან.
 ჩვენ მივეწ ჰანაწიღიღეღეღი მადარიფეღეღე რაწრწოზიფი მესაძღეღეღი
 ჰახდა მემიღეღი ჰანმასხვავეღეღი წიშიწეზის ჰამოვეღენა:

1. რამაჭეზიფიფი რამოჰიღეღეღი წინადადეგბა ძიწიფაფ საჰავშიწე-
 ზეღ საშუალეღეღეღი იყენეზს მიმარჟეზიფიფი წაჰაღსახეღეღეღსა რა უწე
 /რწმი/ ჰავშიწიწს, ხოლო ჭრძწოზისა რა ჟემად-ბწდაწეზის ჰამიმიხაჭვეელი
 გბინაფა მემიღეველი უვეწყობის რწოწს რამოჰიღეღეღი წინადადეგბაში,
 ამას ჰარდა, მემიღეღეღა მემიღეღეღეღი მიმარჟეზიფიფი გბინიღეღეღი, სხვა
 მაჟვემიღეღეღეღი ჰავშიწიწეღი რა ღო /ძი/ ნაწიღაჰი, რომიღიღეღი მინ-
 მვეწეღოზიფი ჟუ ჰავშიწიწს უახლოვეღეღა.

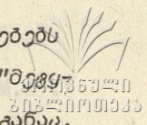
2. უჰავშიწიწო მემიღეღეღის რწოწს პირდაპირ-რამაჭეზიფიფი რამოჰიღე-
 ზეღი წინადადეგბა პოზიჭიწიწი მინაწარსის მადარეღეღეღიყა, ჭრძწოზისა

და ზემო-ბრძანების გამომხატველი მიზნების მიხედვით ქვეყნობაში
კი კომპლექსური მინიჭებულობის მიქონვით დამოკიდებული წინადადება
ინტერესებს, თანაც საკმაოდ ხშირად. კომპლექსური სიტყვები ასეთ წი-
ნადადებაში არამც და არამც არ უნდა მივიჩნიოთ საკავშირებზე
სამუშაოებზე: ისინი მხოლოდ დამოკიდებული წინადადებას კომპლექ-
სურად გადმოსცემენ.

3. ზემო-ბრძანებით დამოკიდებული წინადადებაში უკავშირეს შეერ-
თების დროს დამოკიდებულად მხოლოდ უნდა /რომ/ კავშირი იყარაუბრ-
მა, ზრდილობა და ზემო-ბრძანების გამომხატველი მიზნის მიხედვით
ქვეყნობაში, ამას გარდა, შეიძლება დამოკიდებულად ჩავთვალოთ
დაც /რომ, თუ/, ჰე /თუ/ კავშირები და დი /დი/ ნაწილი.

4. დამოკიდებით დამოკიდებულ წინადადებას მთავარ წინადადე-
ბაში მოუკიდება მისამართი სიტყვა- ნაცვალსახელით გამოხატული
დამოკიდება, რომელიც ურთიერთურად კორელაციაში წარმოადგენს. ეს ნა-
ცვალსახელი ჩვეულებრივ უნაცვლებს არსებით სახელს და დამოკიდე-
ბულ წინადადებაში წარმოადგენს მისამართით ნაცვალსახელის რი-
ცხეში შეთანხმების უნარი შესწავლა. ზრდილობა და ზემო-ბრძანების
გამომხატველი მიზნის დამოკიდება კი ან მასპარე იყარაუბრება, ან
მთელი დამოკიდებული წინადადებას მიხედვით. აქ ურთიერთურად კი-
რცე რომ ალტერნატიული ნაცვალსახელი, იგი ალტერნატიული არსებითი
სახელის მოწოდება და ვერც რიცხვში შეთანხმების მიმართებით ნაც-
ვალსახელებს, რადგან, როგორც მასპარეის მიხედვით, შეიძლება ვა-
ლარ ანარქიულს მიხედვით რიცხვის ურთიერება.

5. ცალკე ქვეყნობაში უნდა დამოკიდებულ სუბიექტის განმარტების
გამომხატველი ანუ ე.წ. მოძალადე მიზნის მიხედვით წინადადე-
ბები. აქ შესაძლებელია როგორც კავშირიანი, ისე უკავშირეს შეერ-
თება. საკავშირებზე სამუშაოებზე შეიძლება დამოკიდებული იყოს

մեռուք մաշքեմընարընցի յստիորցի, րազ սմ ճոնն իննաբարքընն
 ճանսեցաքնն սրա մարգր թմաթըննի թմուքըննցի, սրամըր "Թեթե
 ղըննա ինն" թմըննն թմեցըննցի ղըննցըննի իննաբարքընննսճաննց.

6. Թթալըրն թմըննն թմեցըննցի ղըննցըննն թմաղարն թա թմու-
 ղըննցի իննաբարքընն թմնսմըննցա ճրննցընն ղրննցարն յննն-
 թմննցըննա թմննննցա: թր թմաղարն իննաբարքընն թմնսմըննցի թթ-
 թալըրն թմննա, թմուքըննցի իննաբարքընն թմնսմըննցի սրննցը-
 ղըր յստիորցի ղընն ղրնն ճրնն ղրնն ղրնն ղրնն ղրնն ղրնն ղրնն ղրնն.

7. ղրննցընն թմըննցընն թմննցըննցա թթալըրն թա ղրննն
 թմնն թրնն ղմըննըր ղթըրն ղրննցըննն, ղրնն թմնսմըննցի թա-
 թա սրնն ղրնն թմննն ղրննցընն. սմըննըր, թթալըրննննն ինն-
 թաթընն թաննան յարննց ղըննցընն ճաթընն թա թմնն յնննցը-
 ղըր ղրննցըննցընն թմննցա սաթաղ իթընն.

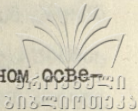
ճրննցընն թա թրնն-թրննցընն ճաթըննցընն թմննա թմեցը-
 ղընն ղըննցընն իննաբարքըննն թաթննցըննցընն, ղրննցըննց սընն-
 ղրնն թմննն թաթննցըննց, թանննն սրնն սնննցընն յնննցընն ղրն-
 ղըրնն. սմըննըր սըննցընն թրննցընն ղրնն ղրննցընն սաթնն սմըննցընն
 ղրննցընն թմննն թմննցընն թաթըննցընն. սմ ճոնն իննաբարքըննն
 թմննցընն թմուքըննցընննսթան ճաթննցընն թա ճաթընն ճանննցա ղր-
 ղըրննցընն ղըննցընն սաթննցընն ճաթննցըննցընն ղրնն.

Թմըննցընն 5.X. 1977

թր սննն ղրննցընն ղրնն
 յսթըրն

Թ ղ թ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ ղ

- Բթն.- սրն. ղրնն, ղրննցընն սմննցընն ղրննցընն ղրննցընն, 1917.
- Սրնցընն.- սըննցընն յննցընն, 1, թմ., 1939.
- Սրնցընն. 1- սըննցընն յննցըննցընն ղրննցընն, 1, ղրննցըննցընն ղրնն, թմ.,
 1938.

1. А.М.Пешковский, Русский синтаксис в научном освещении, М., 1938.
2. А.А.Шахматов, Синтаксис русского языка, Л., 1941.
3. В.В.Виноградов, Русский язык, Грамматическое учение о слове, М., 1947.
4. Ծ. Ժ ո ժ ո թ Յ ի ո , չպշտիրքն յարաբար յնաժն, Թ., 1969.
5. Գ. Ե ի թ յ ը ո թ Յ ո ը ո , իրաբար Բնաբարքն ու թրոնոնաժն յարաբար, I, Հնարագրոն սակառնքն, Թ., 1963.
6. Վ. Թ Վ Ե ո ժ յ , ճննաժն արարաբարքն ու սակառնոնաժն յարաբար յնքնքն, Երևան, Գ. 111, № 2-3, 1942.
7. Ե. Վ Յ յ Ն Վ ժ յ , Հնարագրոն Բնար-չպշտիրքն ըս չպշտիրքն սակառնքն, թեք Թրոնքն, Գ. 93, 1960.
8. Ե. Վ Յ յ Ն Վ ժ յ , Հնարագրոն Բնար-չպշտիրքն ըս չպշտիրքն ըս թրոնքն, թեք Թրոնքն, Գ. 114, 1965.
9. Յ. թ թ թ յ ի ո Վ , սակառն յնա, I, ճննա; Թրոնքն, Գ. 1, Թ., 1967.
10. Թ. թ Վ ի Վ ժ յ Ե ո ժ յ , յարաբար ըս Բնարքն սակառնքն, ՈՅՅ, I, 1946.
11. Յ. թ թ թ յ ի ո Վ , ըս Բնարքն յարաբարքն, յնքնքն ու թրոնքն, Գ. XIV, 1944.

Н.Г.Абесадзе

СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ, ВКЛЮЧАЮЩИЕ „VERBA SEN-
TIENDI ET DECLARANDI“, В СВАНСКОМ ЯЗЫКЕ

Р е з ю м е

Структура сложноподчиненных предложений, включающих „verba sentiendi et declarandi“, в сванском языке сходна с грузинским. Если в главном предложении встречаются „verba sentiendi et declarandi“, придаточное предложение будет существенно отличаться от обычного дополнительного предложения. В качестве соединительных средств здесь можно встретить не только относительные местоимения и союз *ᵛᵛ* (ere) "что", но и другие подчинительные союзы, относительные наречия и частицу *ᵛᵛ* (do), близкую по значению к союзу "если". При бессвязном соединении придаточное предложение может иметь как позитивный, так и вопросительный смысл. Дополнение "verba sentiendi et declarandi" подразумевает масдар. Заменяющее его местоимение не может установить синтаксических отношений с относительным словом, так как не имеет формы множественного числа.

Отдельную группу составляют модальные глаголы. При них основной глагол представлен в форме сослагательного наклонения, образуя сложное модальное сказуемое. Конструкцию с модальными глаголами часто уже нельзя рассматривать в пределах гипотаксиса.

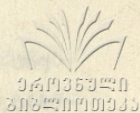
THE COMPLEX SENTENCE WITH "VERBA SENTIENDI ET
DECLARANDI" IN THE SVANIAN LANGUAGE

Summary

The structure of complex sentences with "verba sentiendi et declarandi" in the Svanian language is similar to that in Georgian. If "verba sentiendi et declarandi" are contained in principal clause, the subordinate clause will differ fundamentally from the normal object clause. These subordinate clauses are joined to the principal clause not only by conjunctive pronouns and the conjunction $\gamma\eta\gamma$ (ere) 'that', but also by other subordinating conjunctions, conjunctive adverbs and the particle $\rho\mathcal{M}$ (do), the meaning of which is close to that of the conjunction 'if'. When clauses are joined asyndetically, subordinate clauses can be both declarative and interrogative in meaning. The verbal noun (masdar) is the implied object of "verba sentiendi et declarandi". The pronoun which qualifies it can have no syntactical relationship with the antecedent, because it has no plural form.

Modal verbs constitute a special group. They are combined with a subjunctive form of the other verbs forming a complex modal predicate. It is often impossible to consider the structure containing modal verbs within the limits of complex sentences.

თბილისის შრომის წინაშე აღმართული მუშაკების სახელმწიფო
უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200, 1978

საზოგადოებრივი მეცნიერებათა I ს. "საზოგადოებრივი მეცნიერებანი"

მუშის ავტორები

კომუნისტური წინაპაპება, კერძოდ, მისი ერთი ტიპი - ე.წ. "საზოგადოებრივი მეცნიერებანი" სოციალ-დემოკრატიული რევოლუციის შედეგად წარმოადგინდა საზოგადოებრივი მეცნიერების განვითარების საკითხები. ეს საზოგადოებრივი მეცნიერება, რაც მნიშვნელოვნად ააღვივებს ამ სახის წინაპაპებას მსოფლიოში. აღნიშნული რევოლუციის ხასიათის არსებობა ხელსაწყოების სხვა ტიპის /მხრები, ძაბვის.../ წინაპაპებას კვლევისთვისაც, ვინაიდან მათთვის ის მნიშვნელოვანია, რომელიც წარმოადგენს ამ ტიპის წინაპაპებაში რამდენიმე სახეობის, შედარებით მკაფიოდ გამოვლენილი საზოგადოებრივი მეცნიერებანი.

წინამძღვრულ სტატიაში საინფორმაციო საკითხი განხილულია თანამედროვე ქართლის მასშტაბით /რამდენიმე ტომის XIX-XX სს. მხრები-თა ურთიერთობის წინაპაპებაში, სამეცნიერო და მარტივი რეალური რეალური, აგრეთვე რიგი ქართული მასშტაბით.

საზოგადოებრივი მეცნიერების შედარებით-აღვივებული ძირითადი რეალური კომუნისტური სოციალ-დემოკრატიული რევოლუციის და კომუნისტური რევოლუციის ასრულებს. ეს სოციალ-დემოკრატიული რევოლუციის მნიშვნელოვანი არსებობის არ ამოცნობს წინაპაპებას და გვხვდება თავში ან მუშაში წინაპაპების სხვადასხვა წევრად.

ა. კომუნისტური სოციალ-დემოკრატიული რევოლუციის:

"რასაც სწავს მუშის კარგობის, ბიძი?" ვაჟა, VI, 14. "რასაც ადამიანი ის კარგ?" აკაკი, I, 105. "ვისაც რაღაცაზე იმასთან ჩემი გუ-

I ტომის "სოციალ-დემოკრატიული რევოლუციის" ბ. ლომიძის კვლევის /[1] 109/.

ერით და მუდმივი წყობა გვაქვს: კიბვიით სიტყვა+გმნა -შემას-
მენელი¹. საანალიზო მხოლოცის წინადადებაში შევარჩიეთ, რომ-
ღობიც "კიბვიით ჯგუფს" გარდა, "დადებით ჯგუფსაც შეიცავს, თუ-
ნდაც მხოლოც ერით ნევერის რაოდენობით. განხილულია ორწევრია, სამ-
წევრია, ოთხწევრია და ხუთწევრია წინადადებაში, თუმცა აქვე უნდა
დავძინოთ, რომ უკანასკნელი ორი ტიპის მაგალითების რაოდენობა
მეტად შეზღუდულია /ვის გარემოება უფრო იშვიათია უნდა აჩვენოს, რომ
კიბვიით წინადადება, როგორც დიდი რაოდენობის ერით ფორმა, დაკონსერ-
ვინსაკენ სწრაფებისას გაუარესებს მრავალწევრიანობას/. ჩვენი ანალი-
ზის მიხედვით, ორწევრია წინადადება შეგება "კიბვიით ჯგუფსა"
და "დადებით ჯგუფს" ერით ნევერისაგან, სამწევრია-"კიბვიით
ჯგუფსა" და "დადებითის" ორი ნევერისგან და ა.შ.

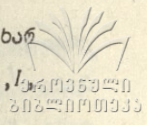
ორწევრია კიბვიით წინადადებაში შემთხვევაში შესაძლებელია
მხოლოცის ორი ტიპი: 1. "კიბვიით ჯგუფი" - "დადებით ჯგუფი": 2.
"დადებით ჯგუფი" + "კიბვიით ჯგუფი". სიმარტივისათვის პირველ
აღნიშნულ X-ით, მეორეს - Y -ით.

წინამდებარე/გამოყოფილი ჯგუფებს შორის საბოლოო ვერტიკალური
ხაზითაა აღნიშნული/:

$$\text{წყობა } X + Y :$$

"ვინ გამოიყენებს /ჩემს კიბვას?" ნ.ლორთქ., 129. "ვინა
ხარ/ შენ, პატარავ?" ვაჟა, VI, 346 . „რას ვაკეთებ /ჩვენ?" ვა-
ჟა, VI, 53. "რა ჰქვია /ამ ნაწილებსა?" გოგ., VI, 131. "რამი მტო-

1 თუ კიბვიით სიტყვა განსაზღვრების ფუნქციით იხმარება, მაშინ
"კიბვიით ჯგუფი" ერით ნევერით იზრდება და სამივე ნევერის უ-
ზიგურეო ერითმანათის მიმართ კვლავ მყარია და უცვლელია: მსაზღ-
ვრელი /კიბვიით ნაცვალსახელი/ + საზღვრული /სახელი/ + გმნა-
შემასმენელი. მაგ., რომელი კვლამი სწავლობ?

մահրո՞ւմ /ամ յանուրն անկո՞ւմ?" Եւր., 428. "Դա շրջնա՞նց Բաղ /բղլն?" Բ.ՅԼԲ., 262, 25. "Դուրն սեղսյն /սնմոնքն?" ԱՅԱՅ, 1, 54. "Դար ցոնրա /ոն սամոտեոն Բոցո?" ՄԵՆԵ., 295.

Ելո՞ւմ Y + X:

"Ստրուո /ցոն ցամոփարա?" ՄԵՆԵ., 258. "Մեղ/ցոնա Բաղ?" ԿԱՅԸ., 1, 169. "Մեցեղաս/Դաս Այլո՞ւմբո?" ԿԱՅԸ., 11, 187. "Ղ Եղբայ-րո /ցոն ցամոտեղա?" Բ.ՅԼԲ., 365. "Բոմն ցեղն/Դաղա Բայմարա?" ՄԵՆԵ., 492. "Մա՞ Բեղն/ցոն Միոնաչն?" ՈՐԿԱ, 1, 371. "Եղբղ/ցոն-տան ոբղլո՞ւմ?" ՅԱՅԱ, V, 66. "Պեղո /Դար Բագսցոն, Բոցո?" ԿԱՅԱԲ., 47. "Սաեղո /Դար ցոնրա?" ՈՐԿԱ, 1, 313.

Ելո՞ւմնմոյրա Բղլոյր 1800 մագալուո՞ւմ Դարեղնաբոյ Գարձո՞ւմ X + Y Ելո՞ւմ /54,2%/. Y + X Ելո՞ւմ մեղոբ մա՞ն Գարձո՞ւմ, ոնոց ՄմոնՄեղլոբ, Դոցա Աոեղոո սոցլոյ ԱոնրաԱոնր Բամաղոնն Պեղլցոնո ցամոբոն /53,3%/, ան Բոցոն ցարեղո՞ւմն Դոն Կար-լո՞ւմ /51,4%/. Սաղոոբ յո ղն Ելո՞ւմ Սա՞ղաղոբ Մեղբղն 40,7%-ն.

Սամեղլա Բոնրաբղլոնսաղոն ցամոտղոնո X-ոն տԱյոբղ-րո, Մա Բա Բոլոյոբղրո Աոնոցոն. 691 մագալուոն տԱյոբղր Աոնոցոն Աոնոցոն Գոլո Մեղլոց 369-չղ /53,2%/, Մա՞ն-176-չղ /25,7%/, Բոլո Բոլոն-146-չղ /21,1%/, Մեղսամոնսար. մա՞նսաբոյ, Կղլոնց Բմոնոն "Աոնոցոն Գոլոն" տԱյոբղրո Աոնոցոն, Կղլոնց ո՞ւոնաոն-Բոլոյոբղրո.

Նոմլոնոն:

տԱյոբղրո Աոնոցոն:

"Դա Բաբո յղլոնա՞նց Մրոնոցոբ?" ՅԱՅԱ, VI, 201. "Դա յար Կեղա մեղ?" ԱՅԱՅ, 1, 58. "Դա մոնոնց Կեղա Մեղ?" Բ.ՅԼԲ., 361. "Դա Բոն-նոն մոնոցոն ցարեղոննոն մա՞ "Սոնոցոնոն?" "Բոյոն., 115. "Դար

მთავრობა მოდერნიზირება გეგმის ძმებნი?" ჯავახ., 510. "რეგონრ უყურებმს

ხარბი ზავარ მანუჩარს?" ნიწ., 594.

შუა პოზიციას:

"წუთისოფელი ვინს აცრის მარტოობისათვის?" ილია, 1, 446. "ახლა რა გუნებამე ბრძანებდა მარტონიშვილი?" ჯავახ., 245. "ამით რით-
ლა ტარავინხარეს მარტობა?" ყაბბ., 11, 308. "ამას რაღა უნდა აქ?"
ბ. იორბ., 410.

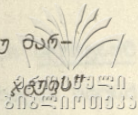
ბოლოკიორნი პოზიციას:

"შვილი წყაროში ვინ ტარავინო?" ილია., 1, 71. "მევენი რაქლი
ბარტონე და ხელმწიფებე რას ამბობს?" ჯავახ., 415. "ამით შენ რა
ხეიროს ტარავინებ?" შენგ., 264. "ამას იქით გრები და ზავარი რით
უნდა ტარავინოს?" ილია, 1, 342.

ანლოკიორნი ვინაწებამა შეინიშნებამა მთხნევირ და ხუთწევირა წი-
წინაპარებებში "კითხვითი ჯგუთის" პოზიციის ზვარსაზრისით. ასე, მა-
ტალითარ, მთხნევირა წინაპარებამა 83 მატალითარის ზავარიორნი პო-
ზიციამი ვს ჯგუთი გვხვებამა 35-ჯერ /42%, შუაში-33-ჯერ, აქვარ
წ1 აბილიზე -23-ჯერ/27,4%, 111 აბილიზე- 10-ჯერ/11,9%, ბოლო-
კიორნი პოზიციამი-15-ჯერ/17,8%.

სხვარასხვა სიტყვითს კითხვითი წინაპარებების სტატისტიკურნი
ანალიზმა გვიჩვენა, რომ წინაპარების წევრთა რაოდენობის ცვლა
არსებობს ტარავინას არ ახარენს "კითხვითი ჯგუთის" პოზიციებზე და
მათს შეუარებამა. ამავრას კითხვითი სიტყვის შემცველი კომპლექ-
სის მისწრაფებამა წინაპარების წინა წინილისაკენ. ამ ჯგუთის შეხ-
ვერის სიხშირის კლებამი მიმარტულია მარტონიდან მარჯვნივ. ტარ-
საკუთრებობ იშვიათთა იგი მესამე აბილიზე, რმელიც სამწევირა
წინაპარებამი ბოლოკიორს ემთხვევა.

"კითხვითი ჯგუთის" პოზიციების სავითხან რავავიორებობს სა-
ინტერესთა ვრთი ტარავინობამა: მწევირა წინაპარებებში "პარებობ

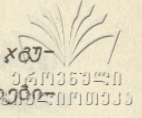

„ჯგუფს“ არაიშვიათად ახლავს მსაბჭოვნელები –აჭრნიბუჭური მუ მარ-
ტული. ისინი განსაბჭოვნავენ იმ წევრს, რომელიც “დაკვირვებ
შეადგენს. ამ მსაბჭოვნელებსა პოზიციებიზე საგანგებო მსჯელობა იწ-
ვერებს მოკლებუია, უნიადიან მათი ადგილი მუდამ თქვისრებუილია
საბჭოვნელების გვერდით, ძირითადი–წინ /მსაბჭოვნელების პოზიციები
თანამედროვე ქართულისთვის გამონაკლისია, რომელიც მხოლოდ 1-2
პროცენტს მუ შეადგენს / მნიშვნელოვანია აქვით ამ მსაბჭოვნელების
არსებობის დაჯგუფ, რამდენადაც იგი თითქმის გადამწყვეტ როდეს ას-
რელებს სხვა სიტყვების განლაგებაში. ორწევრს წინადადებაში
ჩვენ აღვსუსხვთ განსაბჭოვნებიან წევრთა რაოდენობა როგორც X + Y
წყობისსათვის, ასევე Y + X წყობისსათვის. გამორკვეთ, რომ X + Y
წყობის შემაჯგუფებაში განსაბჭოვნების შეხვედრის სიხშირე მნიშვნე-
ლოვნად აღვმაჯგუფება ამავე წევრის შეხვედრის სიხშირეს Y + X
წყობის ძროს. კერძოდ, X + Y წყობის 941 მაგალითში “დაკვირვებ
ჯგუფი“ მსაბჭოვნელებიან აღმოჩნდა 509 მაგალითში /54,1% / მაშინ,
როცა Y + X წყობის 796 მაგალითიან მსაბჭოვნელებიან “დაკვირვებ
ჯგუფი“ დასაბჭოვნება 219 შემაჯგუფებაში /27%/. მსგავსივე უიხარება
სამ- და მეწევრს წინადადებაშიც: X- ის მომდევნო წევრებთან გა-
ნსაბჭოვნების შეხვედრის სიხშირე აღვმაჯგუფება X- ის წინამაჰარ წევ-
რებთან განსაბჭოვნების შეხვედრის სიხშირეს /50,2% : 33,6%/.

ნიმუშები /განსაბჭოვნებიან წევრი მოსტავს “კითხვით
ჯგუფს“/:

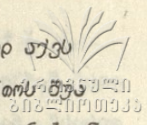
“ვინ გირჩია უნიიის შესწავლა?“ ბ.ლორთქ., 154. “ვის უნდა
ემსახურროს ორი მოახლე, ვერო?“ ჯავახ., 41. “რას მიუქიან გვიბილი
სიტყვა?“ ილია, 1, 424. “რამი მეგობარეობს უნის სოციალურრობა?“
ჩიქოვ., 24. “მიცვალებუილთან რა საქმი აქვს უნიინდურ ცხოველს?“
დაჟა., V, 142. “რაგომ გავჩერდით ამ ოთხ სახეზე?“ დაქრ., 106. “რო-
გორ არის შენი პატიოსანი ეება?“ ილია, 1, 443.

რით შეიძლება ახსნას შენიშნული კანონზომიერება?

1. $X + Y$ წყობის შეშუპვაში პრეპოზიციური "კითხვითი $X + Y$ -ის" წარმოქმნას უფრო მეტი ინტენსიობა ახლავს, ვიდრე "დაკავშირებისას", რაც შევიწროვებულია შემდეგი ფაქტორებით: 1. კითხვითი სიტყვების სემანტიკა /მოკლეობის მიხედვით/, 2. მათი პრეპოზიციის ბინა-შემასაბუნების მიმართ, 3. ბინა-შემასაბუნების პრეპოზიციის ბინა-დაკავშირების სხვა წევრთა მიმართ.

როგორც აღინიშნა, სავსიალურ კითხვებში ვარაუდს $X + Y$ წყობა, მაშასადამე, ამგვარი კითხვებისათვის დუნდურითა კითხვითი კომპლექსის პრეპოზიციისა. $Y + X$ წყობა ძირითადად იმ შემთხვევაში იხმარება, როცა Y -ის ხატვასთან სავსიალურ. მაშასადამე, ეს წყობა ემთხვევატოლოგია შეიძლება ჩაითვალოს. "დაკავშირების" ტაქტიკურება ხდება შემასაბუნებანი "კითხვითი $X + Y$ -ის" ნინ მილი მიხვედრის ტამო. ამის შედეგად მცირდება სხვაობა ამ ორი $X + Y$ წარმოქმნის ინტენსიობათა შორის და ორივე დაახლოებით თანაბარი სიმართლათა და დატამულობით წარმოქმნის /თუცა ეს უკანასკნელნი აღმატებულნი თხრობითი წინადაკებისას/. ღე "დაკავშირების" მსაბლოკურიც დაემატა, მაშინ Y -ის ინტენსიობა მასზედაც ვრცელდება / როგორც "დაკავშირების" ტანუყოფელ ნაწილზე/. ამრიგად, ეს $X + Y$ ტრდებდება და, რაც უფრო ტრდება იგი, მით უფრო ტრდება თითქმის თანაბარი სიმართლისა და დატამულობის შემარჩუნება ორივე $X + Y$ ურთობა. ამიტომ $Y + X$ წყობის ორის წინადაკება უფრო მეტად აზრებებს თავს "დაკავშირების" ტარტულებას, ვიდრე $X + Y$ წყობის ორის: ამ უკანასკნელ შემთხვევაში მიხლორ "კითხვითი $X + Y$ -ის" წარმოქმნას ახლავს ტარკვეუნი ინტენსიობა, "დაკავშირების" კი, რატონი ტრდება უნდა იყოს იგი, დამავალი ტონით წარმოქმნის. ამით უნდა იყოს ტამონვეუნი ის ორი სხვაობა $X + Y$ და $Y + X$ წყობათა შორის, რომელიც მიიღება მსაბლოკურების დატვთას.

2. **დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ წინადადებას საერთო აქვს** მკაფიო დამოხატული ტენდენცია მაქსიმალურად განიტვიჩოს **წესი** ნაწილი, შევიდეს კი- დასაწყისი. ის ფაქტი, რომ განსაზღვრებიანი ნევრი უფრო ხშირად მოსდევს "კიბვით ჯგუფს", ვიდრე უსწრებს მას, იმიტ აიხსნება, რომ წინადადება ცილირებს ალიტინოს წინასწარობა, რომელიც დაირღვა "კიბვითი ჯგუფის" /კიბვითი სიტყვა+ + გინა-შემასმენელი/ წინ მოქცევის შედეგად. სპეციალურ კიბვაში მსაზღვრელიანი ნევრის ბოლოკიპური პოზიცია, ან, ყველ შეიბვივაში, პოსტპოზიცია წინადადებასათვის ურთავარი კომპენსაციის საშუალებას წარმოადგენს. უნდა ითქვას, რომ საკომპენსაციო წინადადება სხვა ხერხებსაც მიმართავს, კერძოდ, შერწმუნე წინადადებას ბედაპირული ზეარის გადავრებიდაც კი შევამჩნევთ, რომ შერწმუნე სპეციალურ კიბვიში ურთავარულიანი ნევრები ყველაზე ხშირად წინადადებას ბოლოში გვხვდება, უფრო იშვიათად- თავში, ყველაზე ნაკლებ კი- შუაში.

ნიმუშები:

ა. ურთავარულიანი ნევრები წინადადებას თავშია:

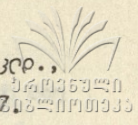
"სამართალი, ხალხი, თეძი საბოლო იყო?" ფაშბ., 1,351. "შენი საქონელი და ხალაბობა რალასა იქს?" ჯავახ., 84. "ქალაქი და სოფელი რამ ბედედა?" ფაშბ., 11,144.

ბ. ურთავარულიანი ნევრები წინადადებას შუაშია:

"მამათ, თქვენი რჯული ბატონი და ხეღმინი რას ამბობს?" ჯავახ., 415. "რამ ამოგოყვანათ თქვენი სანა განათლებული და პატრონი პირი ამ დასაქცევაში, ბატონო?" რ.კრ., 458.

გ. ურთავარულიანი ნევრები წინადადებას ბოლოშია:

"სად იყვინ ბამალი, სოფონა და ოქრუა?" ნინ., 573. "რა

դրա ճշտարկուն ամ Բրտն, ամ լամբլոն, այ, ամ սոմորդն?" Բ.ՅԼԲ.,
 309. "Ռաս սյեաղն մաճրնն սրորուն ևս ծոյալուն?" Գաթա, V, 287

Երնաթաթընն սրնոմիշը ճրնթընցնաճը մոյտոաթնն ոսնոց, ռոմ
 ճանրթոթընըն ճանսաթընթընա ևս ճանրթոթընըն ճարնոթընա սրն-
 ռաթընսար ծոլոս Յոթնոցնս, սրըըն ժըմեթընթընա, Յոթնոցնոցնս սմ-
 ճոթնընթն. սմաթըն ռնոցնն մոլընթար ժընթընա մոցնոթնոթ ևսնրթոն
 Յոթնոցնոցնս.

մոյեթընթար ոմնս, ռոմ մաթարնթընն թոթ սմնրթընթընա
 մսաթընթընա ճըթընն մոսթընն "յոթնոթ ճըթըն", մաննց սրնոթ
 ոսը սրթա ևս ոմթընաթո մոսնո Երնամաթարն մսաթընթընա ճըթընն
 ժընթընթա. ճանսրթընթա, ռա ժըմեթընթընն սրնոթնթընա $Y + X$
 ճըթընա $X + Y$ ճըթընա.

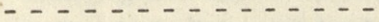
թընսաթնոթըննսթընն ժընթարոթ սնթոն ճըցընթընն, յրթո
 մեթըն: "Ռաս ճոմնթընն յրնն ճարնոթընն սսոթնն ճարնթընթ?" Բո-
 յոթ., 39. "յոթն ժըմոթնթըն, ժընթըն սթար սանսընթըն?" Բ.ՅԼԲ.,
 555.

մոլթըն մեթըն: "ամ ծոյն ռա մոյեթընթ?" Ե.Լոլթ., I, 403.
 "ժընն լմընթ ռալաս յրթնթըն" ոլոս, I, 434. "Նալոս, ամ յսլս
 ռա յրթոթ?" ճըթն., 275.

մոլթընըն սամն ճըցընն ժընթընա ճընթընթընն, ռոմ Յոթ-
 յըն ճըթընա մոսնսթընթընաթ ոնմարթընա սրթո ճըթըն, Նանթընթընս
 մթընթըն յրթընթընն "յոթնոթ ճըթըն" ժըմթըն, մոլթընն յո սմ
 ճըթըն Երն սնթընն մոլթըն, մոլթըն ճըթընոթնն մթոթըն յրթընթըն.
 յն սրնսթընթընն սաթընթընթընա յրթար յմնոթն մարնթընա ոմ
 ռաթընթըն, ռոմթընց նսթընն /սն, սրըըն ժըմեթընթըն, սր
 սրթընթըն / "յոթնոթ ճըթըն" ժըմաթարն սոթընթընն մարնթընա
 սարթոթ ռաթընթըն. Յոթըն ժըմեթընթընն յո մսաթընթըն-սաթընթըն-

ლის შემაღლებული მარცვარდა ჯამი დიდად სჭარბობს "კითხვითი ჯგუფის" შემაღლებული სიტყვების მარცვარდა ჯამს.

მარცვარდაწარმოების, სიტყვათა გრძლიობის ფაქტორი, თავის მხრივ, განსაზღვრავს მახვილსაც. ურთმარცვლიანი მსაზღვრელები მუდმარცვლიანი საზღვრულთან შეხამებისას უმახვილოა და ამჯობინებს წინ გადმოწაცვლებას. ბოლო პოზიციამი ურთმარცვლიანი მსაზღვრელები ძაღვ იშვიათად გვხვდება¹.

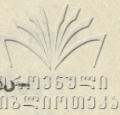

I საურთო, ყოველი სრულმინიშვინელოვანი სიტყვა ცდილობს წინააღმდეგობი მახვილიანი იყოს. რა და მუდმარცვლიანი სიტყვები ამას აძვილია ახერხებს, რადგან რმარცვლიანი სიტყვა უკვე მახვილიანია: მახვილი ბოლოდან მულოდ მარცვარდა მულოდ. განსხვავებული ვითარება გვაქვს ურთმარცვლიანი სიტყვებთან, რმდებშიც იზოლირებულ მდგომარეობაში უმახვილოა. მათ მიერ მახვილის შედენა უშუალოდაა დაკავშირებული მათსავე პოზიციასთან. სხვადასხვა პოზიციამი ურთმარცვლიანია სიტყვამი შეიძლება მომდევნო სიტყვის მახვილი განიზაროს/ ღუნდაც ეს სიტყვა ღუნთონ იყოს ურთმარცვლიანი/. შიქრ.: რა გინდა აქ? და: აქ რა გინდა? რმდის წახვარ იქ? და: იქ რმდის წახვარ? და ა.შ.

ღვით ურთმარცვლიანი კითხვითი სიტყვებიც / ვინ, რა, სად, რად/ მახვილიანია იმიტომ, რმ პრეპოზიციური აძვილი უჭირავს, მით უმეტეს, გინის წინ / გინის წინა პოზიციის უმუდგოკრობას ჯერ კიდევ ს.გორგაძე აღნიშნავდა / [4], 24/.

მახვილიანად შეიძლება იქვეს დამხმარე სიტყვებიც, ვთქვამთ, კავშირი. შიქრ.: "ეს რმ ასტა, ამას მოწმობს შემდგო" და: "რმ ეს ასტა, ამას...". იბ. აგრეთვე არ ნაწილკვარღვლი გინა, რმ-მუდშიც თავის მახვილს ნაწილკვს კვარსცემს: აწ არის / შიქრ. არის/.

ამასადაამ, მხოლოდ ბოლოკიდურ პოზიციამი იქნება ურთმარცვლიანი სიტყვა მუდამი უმახვილო.

ոմ ժյւմեմեցոյն, րոպ յրեմարկըրուանի սոգըզ ըրուոմի
 ճյալցն, ոգո ցրուոմն ճարմոգըրոցն ժայնոն ճանսաթըրըմոմ, ըս ԳՅՆՆՆՆ
 ճոնս: ՈՐՈՍՅՅՅ

նմ թոնոն ճոնսթըրըմոմ, րոմըրոնց՝ ժըրըրուոմոմոմ յոմեցո-
 տոս, ժոնսարնոմ յո- րոգրուոմըր /"ըս րոս ամթոյոս?"-թոնոնս/
 ճյալցն սնյոմ ըսոնրոնսոնրոմ: յրեմարկըրուանի Բըրըրոմոմոմ ճոցըր-
 սոնյոն սն ծոմոնթըր, րոմըրոնց ճոնսաթըրոցըր յոմեցոմս սոգը-
 ջըմն, տոթոմոն 93 %-ժոն տըրըրոմ յոմոնոնս ճըրԲըրըրըր.
 մոթըրոմ: " ըս րոս ամթոյոս?" որոն, 1, 447. " ըս րոս ճըրոնոս, Յ-
 Յոց, սմոթոն?" յոթոս, V, 158. " ըր յոմոմ մոմթըր, ըս րոս ամթոյո մո-
 մոնոնոմ" Բ.Յըր., 302. " ըր րոս յոթոցըրոմ ջրոթըր?" որոն, 1, 262.

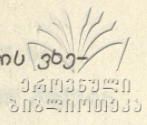
ժըր.:

" րո ըր ճոմոմոթըրոս ըս?" Բ.Յըր., 370. " րո ճըրոնոս ըր, ժըր-
 ըրոմ?" սոյո, 1, 7. " րո ամթոյոս ըս?" Բ.Յըր., 545.

նմ ժըրըրոնցըրոցըր մոթըրոմոթըրոնց յո, սոթըր յոն սոգըրըրոն ըր-
 ըրըրոմ յոմոնոնս ճըրըրըր, ճոնսթըրըր մեթըր " յոմեցոմ
ճըր " ժըրըր. յոթո ճոնսթըրըրոմոմ սնյո ճըրըրըր մոմոթըր, Բ.Յըր. յոմոն յոնրոթըրսըր ժըրըրմոթըրըրըրըրըր սրոն.

րոմարկըրուանի մոթըրըրըրըր /Բըրըր ժյւմեմեցոյոմոմ-ճոցըրըր-
 ճըրըրոն/ ոմըրըր սոյոթոմ մոնյոնըր ըս ամթոմ մըթ ըսմոթըրըրըրըր-
 մոնսըր սըրըրըր. սըրոմոմ մոմ ժըր յոմոնոնս մոնյոնըրոնս ոմըր-
 ըրոմ. սնյո, մոթըրոմ, յոթ յո, յոմ ճոցըրըրըրըր տըրըրըր յո-
 մոնոնս ժըրըրըրըր ժըրըրըրըրըր ոմո 93%:7%, սմոցըր ճոցըրըրըր-
 ըրոմ րոմարկըրուանի յոնրոնթըրոն տըրըրըր յոմոնոնս ժըրըրըրըր
 ժըրըրըրըրըր ոմըրըր 25%:75%.

ժըր.: " րոն սթըրո ըր?" ԳՅՆՆ, 1, 82., " րո յըրո,
 ոնսոն, սըր?" ճոն., 325. " րոն մըրըրըրոն մոթըր?" Բ.Յըր., 301.

բա: քրթազ, սն իս մտայնա՞ն" ճոն., 124. "սմաս յոն զեղ-
բազ!" Յոնգ., 373.

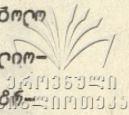
ամ ճոնոն մաթարոտըմի ճագարևսախղոտ սրճոլըմոն Յոյցրոտ
 ճոնաթաթըմոն սրճ յոտ սոճոյն մախոլոն սրճոլո սր յոյցըմա. սոտ
 յոթ սոյոն Յոյոնոտըմըլո սոյոնոյոլ ճագարևսախղոտ Յոնալըլոտ
 իմաթըմ Յոնըլ թա մոտոյ /սն: տալոլոթր թա Յոլոլոլոթր/ Յոնո-
 ճոլըմի /Յոթ.: "սմաս յոն զեղբազ" թա: "յոն զեղբազ սմաս"/.

յոտմաթրոլոնոն ճագարևսախղո սն յո, ոսըլ իոտոյ յո, յո
 ճագարևսախղոլո, սմաթոնոյոն տալոլոթր Յոնոլոլոն, յոյլ Յոյոն-
 յոյոնո- Յոյոնոլոլոն մաոն. մոն Յոյոնոլոլոն-Յոնոլոլոլոն Յո-
 յոթըմա սնոտա: 20:1./Յոթ.: "սն իս յոնաո" յոյո, VI, 102
 թա: "իս յոնա մոնոթըն սն իս!" ոլոն, I, 332/

սամաթրոլոնոն թա, մոտ յոյոյոն, ոտմաթրոլոնոն մսաթրոլոլո-
 ճո ճոնոնտաթա Յոլոլոլոթր Յոնոլոլոն սոլըլո յոնոնաթընոն. սմա
 իոլոն ճըլընոնոն ճագարևսախղոլո: սմոնտա, մաթոնտա, սս-
 մոնո... ճըլոնաթոյոն սախղոլո, մոմոլոլոլոլո, մաթոլոն սախղո-
 ճո... մաթարոտ: "մոյո իս ճագար սմաթոնո" ոլոն, I, 442.
 "յոյո, իս սոն մաթոնտա" սլոլո, I, 222. "մո իս յոյոն սախղո
 իոլոնս թա ճըլընոն" սլոլո, I, 24. "ճըլո, յոյոն իս ճոնոն ս-
ճոնոլո" ճոն., 165.

սմաթար մսաթրոլոլոն ոնոյոն ճոնոնաթըմա 215 մաթար-
 ոնոն 162 մաթարոլո /75, 3% / Յոնոնոլոլոլոն ճոնոնաթըմոն ճըլը-
 ճոլոլո մոնոնոն: մոլըլո ճոնոլո + ճոլըլո ճոնոլո.

ոսոտոն սոյոլըլոլոլո յո, իոտոնոլոն մոմաթը, իոլըլոն ճոն-
 ոտոլոն սր յոլոլոլոն ճոնոնաթըմոն ճոնոնաթըմոն իսթըլ մոլըլոն
 սն ճոյոլըլոլոն ճոնոնոլոն, թա իոլըլոլոլո, ճըլ Յոյոլըլոն սն ո-
 յոյոն, ճոնոնոլոլոն սսլոնոն ճոլոն ճըլոն, մոնոնոնոն ճոնոնոն
 Յոնոլոլոլոնսլըլո, իստ սր Յոյոլըլոն ճոնոնաթըմոն ճըլըլոլոլո մո-

նախընթացում և ժամանակակից Վանքի միջավայրում միմյանցից հեռանալու փորձերը։ Այսինպես, արևմտյան Վանքի քաղաքացիները, մասնավորապես, արժեքները և հասարակական կարծիքները, որոնք ծաղկում էին առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ, հասարակական կարծիքները, որոնք ծաղկում էին 1918-1920 թվականներին, հասարակական կարծիքները, որոնք ծաղկում էին 1921-1922 թվականներին, հասարակական կարծիքները, որոնք ծաղկում էին 1923-1924 թվականներին, հասարակական կարծիքները, որոնք ծաղկում էին 1925-1926 թվականներին և այլն։

ա. միմյանցից հեռանալու փորձերը Վանքում։

"Արևելք, հարավ և արևմուտք Վանքում և Գյումրիում" Գյումրի, 1920, թ. 1, 477, "Սոցիալական կարգի հաստատումը Վանքում" Գյումրի, 1921, թ. 1, 533.

բ. միմյանցից հեռանալու փորձերը Գյումրիում։

"Պարսիկի և Գյումրիի միջև" Գյումրի, 1920, թ. 1, 459.

գ. միմյանցից հեռանալու փորձերը Գյումրիում և Գյումրիի միջև։

"Կապիտալիզմի և սոցիալիզմի միջև" Գյումրի, 1920, թ. 1, 361. "Պարսիկի և Գյումրիի միջև" Գյումրի, 1921, թ. 1, 7. "Վանքի և Գյումրիի միջև" Գյումրի, 1922, թ. 1, 346. "Վանքի և Գյումրիի միջև" Գյումրի, 1923, թ. 1, 246.

Վանքի և Գյումրիի միջև հեռանալու փորձերը և Գյումրիի միջև հեռանալու փորձերը, որոնք ծաղկում էին 1918-1920 թվականներին, հասարակական կարծիքները, որոնք ծաղկում էին 1921-1922 թվականներին, հասարակական կարծիքները, որոնք ծաղկում էին 1923-1924 թվականներին, հասարակական կարծիքները, որոնք ծաղկում էին 1925-1926 թվականներին և այլն։

Վանքի և Գյումրիի միջև հեռանալու փորձերը, որոնք ծաղկում էին 1918-1920 թվականներին, հասարակական կարծիքները, որոնք ծաղկում էին 1921-1922 թվականներին, հասարակական կարծիքները, որոնք ծաղկում էին 1923-1924 թվականներին, հասարակական կարծիքները, որոնք ծաղկում էին 1925-1926 թվականներին և այլն։

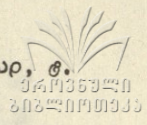
«თეატრის» არსებობა, რომელიც შეიცავს მინიმუმ ორ სივრცეს
 ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი განმსაზღვრელი და მომწესრიგებელია სი-
 ვრცეობის განსაზღვრისა წინადადებაში. მეორე მხრივ, ეს ხელოვნების
 განიცდის სხვა წევრთა გავლენას, მეტადვე მაშინ, როცა ამ
 წევრებს მსაზღვრელი ახლავს. ამგვარი ურთიერთმიმართება "კი-
 მბრუნება" და "დაკრები" ხელოვნების მომწესრიგებელია დაიცავს
 წინადადებას წინასწარადა. იმ ბუნებრივი გენეტიკის ძალით, რომ-
 ელიც წინადადებას მძიმე ნაწილს მოქმედებს უნდა, ჩნდება მოხლო-
 ვნა რეგულირება კომპლექსივით, წინადადებას განმსაზღვრებისა, რაც
 გულისხმობს მის აგებას "მსუბუქი" + "მძიმე" ნაწილთა თანამიმდევ-
 რითადაც, და არა პირველ წევრად. სწორედ ამ მოხლოვნისა და მისი
 რეგულირების ანარქიკის ჩვენ მიერ აღწესდებიან ყველა ის შემთხვე-
 ვა, რომლებშიც წინადადებას მოქმედებელი კომპლექსივით განმსაზღვრ-
 ელია /და, მაშასადამე, რეგულირების/ და რომლებიც ამ სახით გა-
 ცილებით აღემატებიან მოკლე და მსუბუქი მოქმედებელი ურთიერის
 შემცველ წინადადებათა შემთხვევებს.

მიმდებარეობს 25.X.1977

ესე ახალი ქართული
ენის კათედრა

შ ე მ მ კ ლ ე ბ ა ნ ი :

- აკაკი-აკაკი წერეთელი, რჩეული ნაწარები 4 ტომად, ტ.1, თბ., 1930.
- ბაქრაძე-აკაკი, ლოცვა, თბ., 1955.
- გოგ. - ნაკობ გოგებაშვილი, მხატვრული 10 ტომად, ტ.5, 6, თბ., 1957, 1958.
- ბაქრაძე. - ნ. გიგინეიშვილი, ვ. მთხრობა, ნ. ქავთარაძე, ქართული რე-
ალისტური, 1, თბ., 1961.
- ბ. კ. - პავლე კვიციანი, ჩემი ცხოვრების გზაზე, მოხლოვნე-
ბი, თბ., 1961.

Յակոբ - Յակոբ-Պոստոլյան, ժողովրդական սրբապատկերի 10 թիվ, Թ. 5, 6, 1964.

Որոն - Որոն Գալստյան, ժողովրդական, սրբապատկերի 10 թիվ, Թ. 1, 1937.

Նոն - Նոն-Պետրոսյան, ժողովրդական, 1947.

Ն. Ղազարյան - Ն. Ղազարյանի անունով, ժողովրդական սրբապատկերի 10 թիվ, Թ. 1, 1958.

Մանուկ - Մանուկյան, ժողովրդական 5 թիվ, Թ. 3, 1961.

Մայր - Մայրիկ, Մայրիկի անունով, ժողովրդական սրբապատկերի 10 թիվ, 1937.

Մանուկ - Մանուկյանի անունով, ժողովրդական սրբապատկերի 5 թիվ, Թ. 1, 2, 1948.

Մայր - Մայրիկյան, ժողովրդական 2 թիվ, Թ. 1, 1959.

Մանուկ - Մանուկյանի անունով, ժողովրդական սրբապատկերի 10 թիվ, 1939.

Մանուկ - Մանուկյանի անունով, ժողովրդական սրբապատկերի 10 թիվ, 1961.

Թ Վ Պ Ն Ե Պ Ն Ե

1. Թ. Վ. Պ. Ն. Ե. Պ. Ն. Ե., Սոցիալիստական հանրապետության ժողովրդական գրականության ժողովրդական սրբապատկերի 10 թիվ, 1962.

2. Թ. Վ. Պ. Ն. Ե. Պ. Ն. Ե., Սոցիալիստական հանրապետության ժողովրդական գրականության ժողովրդական սրբապատկերի 10 թիվ, 1966.

3. Թ. Վ. Պ. Ն. Ե. Պ. Ն. Ե., Սոցիալիստական հանրապետության ժողովրդական գրականության ժողովրդական սրբապատկերի 10 թիվ, 1968.

4. Թ. Վ. Պ. Ն. Ե. Պ. Ն. Ե., Սոցիալիստական հանրապետության ժողովրդական գրականության ժողովրդական սրբապատկերի 10 թիվ, 1915.

СЛОВОРАСПОЛОЖЕНИЕ В "СПЕЦИАЛЬНЫХ ВОПРОСАХ"

Р е з ю м е

Термином "специальный вопрос" обозначается предложение с вопросительным словом, выступающим в качестве члена предложения.

Известно, что в современном грузинском языке непосредственно за вопросительным словом следует глагол-сказуемое. Это позволяет объединить их в одну группу, условно называемую нами "вопросительной группой" и тем самым сопоставить ее с "позитивной группой", включающей остальную часть предложения. В статье подвергается анализу позиционное соотношение этих двух групп с учетом принципа равновесия предложения.

Sh. Apridonidze

WORD-ORDER IN "SPECIAL QUESTIONS"

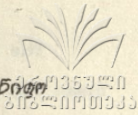
Summary

"Special questions" include interrogative words with syntactical function. As is known in modern Georgian the position of the verb is fixed immediately after interrogative words. This allows joining them in one group, termed "Interrogative", as compared to "Positive group", including the remaining part of sentence.

044935940
002:010933

The paper is devoted to the analysis of relative positions of
these two groups in sentences of various lengths with due regard
for the principle of sentence balance,

თბილისის შრომის წითელი რეზისი ორდენის სახელმწიფო

უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკა

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета , 200, 1978

ქართული ბრძანების წარმართვის ისტორიის
დავით გენაძე

სურბან-საბა ორბელიანის "ქართული ექსპონატი" ხანგრძლივი
და ღრმა მეცნიერული კვლევა-ძიების შედეგია. "მე, სურბან-საბა
ორბელიანი, - გვამცნობს ავტორი, - ჭაბუკობისა ჟამისა და სიყრმესა
ფრიადი შრომა რამიცს ამა წიგნსა ზედა" / [1] , 31/. "39 წელი
იბუძავა მან ექსპონატის შედგენაზე, - წერს ავტორი, -
რამცხო 27-28 წლის ასაკსამ /1685 წელს/ და სიკვდილამდე
/ 1725 წლამდე/ თავს დასწრიაღებდა, დაჭურჭურებდა მას. ექსპო-
ნატი მისი განუყოფელი თანამგზავნი იყო: მასთან ერთად შემოიარა
საქართველო, ირანი, ევროპა / საფრანგეთი, იტალია/ და ლონდონი.
იგი ყველგან და ყველა ათაწებდათი იხვეწებოდა" / [2] , 60/.

სპეციალურ ღიფრატურაში გამოქვეყნდა მოსაზრება, რომ "სუ-
რბან-საბა ორბელიანის მრავალმხრივი და მეტად ნაყოფიერი მოღვა-
წეობიდან ყველაზე უფრო შესანიშნავია მის მიერ შედგენილი ქარ-
თული ექსპონატი" / [3] , 111/; მეტიც: "ვეფხისტყაოსანთან" ერ-
თად და მის გვერდით საბა-სურბან ორბელიანის "ქართული ექსპო-
ნატი" /"სიგვეს კონა"/ ძველი ქართული გონიერი /სულიერი/ კულტუ-
რის ძვირფასი ძეგლიცაა და უდიდესი მიღწევაც" / [4] , 276/.

თავისი ძირითადი არსით სურბან-საბა ორბელიანის "ქართული
ექსპონატი" განმარტებითი ექსპონატი, მაგრამ ავტორმა მას ენ-
ციკლოპედიური ექსპონატის ელემენტები შესძინა / [4] , 274/:"სი-

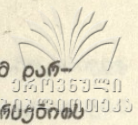
ფეციის კონაძე" განმარტებულია მრავალი ფრენიანი მუცნიერების

სხვადასხვა პარტიდან, მათ შორის სრამატიკიდანაც. სწორია სწორად
ცნობილი რიტორიკული გამოხატული მოსაზრება, რომ "საბას დე-
სიკონის" მასალები იწვევს... აღორძინების პერიოდის ქართუ-
ლი სრამატიკული კვლევა-ძიების ისტორია" / [5], 35/.

როგორც ცნობილია, ქართული სრამატიკული რიტორიკის ძე-
გობა XVIII ს.-ის დამდეგზე აღორძინების დროს არ მოხდებო-
ვდა. ანტონ I-ის ცნობის თანახმად, მწერლობის ეს პარტი ძვე-
ლად უნდა არსებობდა, მაგრამ მისი ხასიათის პარტიცაა ძველ-
დროის ხეობა, რადგან სათანადო დგომები ჯერ მიკვლეული არ არის
/ [6], 141/. "მთხე იმ ცნობილი სრამატიკული პარტიკულად, -
წერს ივ.ჯავახიშვილი, - რომელიც უნდა იყოს და სრული მთხე-
ლებს, უფრომე მცირეს, არსენი იყავდა და სხვადასხვა სქოლიო-
ბისა და კორექტივების სახით მოკლებულად, ჯერ არავის ამოუ-
ყვება და გამოუქვეყნებია. ამიტომ იმ სახეობის საკითხის გა-
საზრდის მიზნად, თუ რა მთხეობისა და ლიტერატურის იყო ძველ
ქართულ მუცნიერება ქართული და ბერძნული ენების რამდენიმე ცო-
ბის, ჯერ თითქმის არავითარი მასალები არ მოკვლეულა" / [7], 4/.

ამ პირობებში სულხან-საბა ორბელიანის "ქართულ დეესიკონ-
ში" წარმოდგენილი სრამატიკული ფრენების შესწავლას, ვუი-
რობთ, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება, რადგანაც "სა-
რამატიკო ფრენების ისტორია ქართული ენის სრამატიკის ისტორი-
ას განიხილებს" / [8], 87/.

ქვემოთ წარმოდგენილი სრამატიკული ფრენები ამოკრებილია
დეესიკონის შესავალი ნაწილიდან, მთხე დეესიკონში შედგენილი სა-
ნამარტული სიტყვებიდან და მათი ახსნა-განმარტებიდან. წინას-
წარ უნდა შევნიშნოთ, რომ, მართალია, მოკიდებული ფრენების ბინა-
სი სცილდება სრამატიკის ვარსებას, დღევანდელი დგომისაზრისათ,

მაგრამ, მე მხედველობაში მივიღებთ უნაზღვრებელს ამ დას-
 ტის საბაზისპროგრამულ ტაგებას, ჩვენნი აზრით, ეს რამდენ არსებობს
 უხეზბულობას არ უნდა ქმნიდეს.

ტარსახილველი ტრენინგები ქვემოთ დაღატებულია ანბანის რიგ-
 ბე /ტარდა ბოლოვრთი გამონაკლისისა/:

ანბანი ეს ტრენინგი დასტურდება ლექსიკონის შერეული ნაწი-
 ბი: "ანბანი პირველად სასწავლო ფრამათატი" / [1] , 13/; "მე-
ორე სწავლება ანბანის რიგისა" / [1] , 14/.

არაქონი სურბან-საბას ტრენინგები: "არინ ასობი, რამელი-
 ბე ნინა მოგბავებინან სიტყვათა და რამელიბე უკანა და ტარინან
 ტყოფენ და დატვირბენ, არამედი დათინთა და ელიენთა უნაბა შინა
 უმრავლეს და ურთს რიგბე ტანტობით არინან, ხოლო უარჯული ნინა-
 უკით, ამისთვის ღრამატოვსთა შინა რამინერია" /ნახე "უარჯულ
 ლექსიკონში" არაქონი/.

ეს ტრენინგი ტვებება ატრეფე სურბან-საბა რბელიანის "ან-
ბერძი", რამელიც დაჯული აქვს "ქილი და რამინას" ტარტიანს:
 " სხვას ეს ნიგინ სხვას უნაბე, მე არ კანს მიტოპინარისაგან,
 ტამოტარტიანა ძნელია: ბოტან ნინა უკან უნდა მოიყვანოს და ბო-
 ტან არაქონი ან მიუმატოს, ან დააკლოს, ტვარამ სწორად ისე
 უტევიური მოვა" / [9] , 41/.

რატორც დაკვირება ტვიკვინებს, სურბან-საბა ამ ტრენინგით
 აღნიშნავს დაახლოებით იმას, რის აღსანიშნავადაც ჩვენ ამჟა-
 მად ვიყენებთ ტრენინს "აფიქს", "მოტევიანს"; მივიარათოთ ტვით
 ლექსიკონს:

"ანი არს პირველი ასო და ჰმინანი და არაქონი, მრავალრი-
 ტად ტავად და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყვათა ბედა, ვოტარცა
 ტავა დატვინერია" /ნახე "უარჯულ ლექსიკონში" ანი/.

"սև ահաբախնա, հոմերոսնա մեղր հեղինս: սևաղբն, սևաքրոն, սևա-
թանն, սևաթրոն և յեղեղահաճն" /Ն.սևա/.

"ժան յեղ ահաբախն ահ Յուլիոս Կլոդո, զոն Յուլիոսնա: դեմն
մեղրնաժան, թոն Կլոդոնաժան, ան մեղ յեղնաժան և յեղեղահաճն.
Խոլո աչոն Կլոդո ահաբախն: ժան մեղրնա, ժան Կլոդոնա, ժան յեղ-
եղնա և մոն աչոն յեղնա" /Ն.ժան/.

"ժան Յուլիոս ահաբախն: մեղրնաժան, Կլոդոնա և մոն աչոն" /Ն.ժան/.

"ժ ահաբախն ահ յեղնա: ժան մեղրն, ժան յեղն, ժան մեղրն, ժան-
մոն աչոն, ժան մեղրն և մոն աչոն" /Ն.ժ/.

"յ ահ ահաբախն: յեղնա, յեղնա և մոն աչոն" /Ն.յ/.

"ը թոն յեղ ահ ահաբախն սոցնա աչոն և Յուլիոս, սևա-
թան մեղրն և յեղնա, յեղնա և յեղնա: մեղրնա, մեղր-
նա և մեղրնա, յեղնա և Յուլիոս մեղրնա" /Ն.ը/.

"րոն ահ ահաբախն աչոն Յուլիոս մեղրնա: յեղնա, յեղ-
նա, րոն մեղրնա, սևա մեղրնա և յեղնա" /Ն.ր/.

"ըր յեղ ահ սևա մեղրնա մեղրնա յեղնա, րոն-
աչոն յեղնա: Յուլիոս մեղրն, մեղրնա, յեղնա, մեղրնա,
յեղնա, մեղրնա և մոն աչոն" /Ն.ըր/.

"ր մեղրն սև ահ և ահաբախն մեղրնա և սոցնա աչո-
ն մեղրն և Յուլիոս, յեղնա մեղրն և յեղնա: յեղնա,
յեղնա" /Ն.ր/.

"ր ահաբախն ահ և աչոն մեղրնա և սոցնա մեղրն, յեղնա
և յեղնա: յեղնա, յեղնա, յեղնա, յեղնա... Խոլո
Յուլիոս Կլոդո յեղն յեղն սևա յեղնա: մեղրն, յեղն, յեղն,
սոցնա, սևա յեղն" /Ն.ր/.

"ը Յուլիոս ահաբախն: մեղրն, յեղն և մոն աչոն" /Ն.ը/.

"მე არტროზი არს, ვითარ: მუამანოვ, მებერე, მენაღოჭე, მგ-
ქინიბე, მებრახე, მუქახე და მისხ." /ვ.მე/.

"მო არტროზი არს, მრავალთა სიყვანთა თავარ მოვარს, ვითარ-
ცა მოქმედი, მო-ქვე, მო-ქალაქე, მო-ჭველე და მისთანანი" /ვ.
მო/.

"ნო არტროზი არს ბოლოსათვის ესრეთ: კაცნო, ცხოველნო, ქვა-
ნო, ხენო, ბარახნო... /ვ.ნო/.

"ს სანი არს მრავალრიგი არტროზი და თავარც ყოველთა სიყვ-
ანთასა მოვარს და მოვადევინს და ბოლოდაცა, და მყოფთა და აპ-
ტილთა გიგვენებთ ესრეთ: სარმითო, საანტელოზო, საეშიაკო, სა-
მოქალაქე, სასოფლო, საკაცო, სადგარაკაცო, სადმანტილო, საბე-
რე... /ვ.ს/.

"უ უნი ვინანი ასო არს და არტროზი უმრავლესთა და თავარ
მოვარს ყოველსა უქონელითა და უყოლიელითა, ვითარცა: უმითო,
უკაცო, უცხენო, უსაქონლო, უხველო..."

"ვინი არს არტროზი თავარ სიყვანთა, რთველთა შემთავრებასა
ცხადყოფს, ვითარცა: ვებევა, ვეხემა, ვეხვისება და ეგვეთარ-
ნი... /ვ.ვი/.

"ვი არტროზი არს ყოველთა ვინილთა ნინაკურძო თავი, რამეთუ
რადცა ვინარ გვენებოს ვიყვანთ ესრეთ: ვეგინფარებ, ვეგინფინა-
რებ, ვეგრისხავ... კონა სხვათ ვიყვანთ ვინარ: ვეგინფარე, ვე-
ინირე, ვეიძვენი, ვექენ, ვეკარ, ვეაერთე და ეგვეთარნი" /ვ.
ვი/.

"ჩინი ყოველთა დამბობათა თავი არს, ვითარცა ჩამოსლეა, ჩა-
მოლბა, ჩამოჭეობა, ჩამოქვევა" /ვ.ჩი/...

არტროზის სურხან-საბა ბოგ შემთხვევაში უნოქმის ნაცვარსა-
ხელსაც და ნანოილაკებლაც:

უპოვებ" / "ბერძნულად სიტყვათა ანთროპომორფული უმრავლესი წინა კრძობა
დაუპოვებ": /ნ. ანტონოვი/, "თავად მოვბავებინს" /ნ. ს./, "წინა კრძობა
ვბავებინს" /ნ. ივანე/, "წინა კრძობა თავია" /ნ. ში/.

პლ სურბან-საბას განმარტებთ, "... ასო ეწოდებინს მარც-
ვალთა წიგნისათა" /ნ. ალექ/, ხოლო "მარცვალნი ესე არს... ნერვილთა
ასონი" /ნ. მელქიშელო/; "წერილი ეწოდებინს ყოველთა კალამთაგან
აღწერილისა, გინა ბეჭდისა ტვიჯარათა /ნ. წერილი/; "ასოთა რასბ-
მითა აღმოიკითხვის სიტყვა და სიტყვათაგან შიგნითების წიგნი"
/ნ. ასო/.

ამ განმარტებებიდან ჩანს, რომ სურბან-საბას ლექსიკონშიც
"ასო" ტერმინის იგივე შენიშვნა აქვს, რა შენიშვნასივით იგი ამჟა-
მად იხსენიება/ვიძრ.: უცხო სიტყვებისათვის: "პლ დათნიურად ე-
ტრია": / [1], 478/. განსხვავება ისაა, რომ სურბან-საბა ამო-
ვე ტერმინს /"ასო" / იყენებს ბგერის აღსანიშნავად / [1],
22-25/. ტერმინი "ბგერა" ილუსტრაციის შენიშვნით ლექსიკონში არ
დასტურდება /ვიძრ.: "ბგერა ფრესის სიტყვის წმა"; "ბგერა ფრ-
ისის წმინაობა"/.

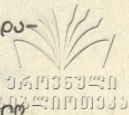
ბგერათა კლასიფიკაციის ძროს /წარმოქმნის ადგილის მიხედ-
ვით/ გამოყენებულია შემდეგი ტერმინები:

ბაგათა: ბ მ ვ ფ / [1], 24/; ენის მწვერვალთა: რ ბ თ
ღ ნ რ ს ტ ც ძ წ /ივანე/; საშუალო ენისა; გ ვ ქ ლ მ ხ /ივ-
ანე/; წმინდა თიხისა: ყ წ ჰ /ივანე/; ნახევარ ბაგათა მიერ მოხრი-
თა წესტვებრ: ვ, წ, ღ, შ მ ჟ / ივანე, 25/.

ბმოცნის აღსანიშნავად ნახმარია ტერმინი წმინა//წმინა-
ნი, ხოლო თანხმოცნისა- უჭმთ / [1], 23-25/.

ამათ გარდა, ბგერათა საკლასიფიკაციის გამოყენებულია სხვა
ტერმინებიც: ბმოცნის, მათარსი, მათარსი, მათარსი, მთელი, ნაკლე-
ბი, ნანარსი, ჩვილი / [1], 23-25/, მათარსი, რას მიიჩნევის ძირი-

ժառ սպարանդուկացու ճիշտը ստրկան-սաճա ճշգրտա սմեջարի ը-
քայտընի ըրուս, ըլլսկոնրուքն ան Կանս.

Չն ճանմարթընրուս, ռոգորց "սաշնրիս սև" /Ն.Չն/, Խղ
սաշնարի-ռոգորց սաղաճարսկո, ըսճարսկո /Ն.Սաշնարի/.

ստրկան-սաճա սմ թրմրնիտ սրնիմնաց չնսսպ /Սպ. "Սը յար-
տլրիսսճան յորը սնցա չն սրա յոցորի": /[1], 23/ ըս սոթցասպ
/Սպ. "յարտլրա չնա ըլլսկոնրի սրար ուրթըրա": /[1], 31;
"Յոլոր մոլըն ըս ճանթցոյն չնա միմորըցաա": /[1], 27;
"Յարաի սնցաա չնա, մցորց ճանրսա յըլուս:..": Ն.Յարաի;
"Յորչի սնցաա չնա, յամաճան մոսլրի": Ն.Յորչի /.

սնցասնցացարի յրիս սրսանիմնացը ըս ըսսանսնաաթըրը
ստրկան-սաճան ճամոյընթըրի սըլս թրմրնընի:

ս/ Սոտլրո յն:

"Սոտլրոա յրիա ճլրը մցորցս յրթընս սոմալը Սամ Բրտ-
լրս, յնը ոցի սրն ճիսս ըսմայընթըրի, ռոմըլս յըլընթ ճրն-
թըր յրթընս" /Ն.Յոսսո/.

" Յամ, Յամս մոսնթընս Յորնսթընիս ըս Սանթրիս ումեծը-
ցս, ռոմըլ սրն Սոտլրոա յրիա յս-յս" /Ն.Յամ-յամ/.

"Ոսրալր... յնը Սոտլրոա յրիա սրն..." /Ն.Ոսրալր/.

"Սըլթըն մըթարի Սոտլրոա յրն մթարսր ոթմիս" /Ն.Սըթ-
թարի/.

Սր.: "Յարճը սոտլրի սոթցոտ ըսճարճը, ռոմը յըլար յո-
ւրթ /Ն.Յարճը/.

"Յրթրի յրուսն. սմս Սոտլրոն ճրճըլս յրթըն ըս սրս
ժոտ ոցսն ըս սրս Սթըթըլա միս" /Ն.Յրթրի/.

"Սսճրն յրանլրիս, յարտլրս Բրնրիտ Սընսթընիս ըս ճան-
սթըրըր յրթընիս, Խղո սոտլրսր Յրճ" /Ն.Սսճրն/.

"ლურჯო" ესე არს ორბო და ორბო ამოთხრილი და გამოცხადებული
წყალი პოვნისათვის უნდაყურთა აპტირთა, რამდენთა სპარსნი, ქაპრიტი
უნდადენ, ხოლო მსოფლიოთნი ლურჯოს უნდადენ მიწინარის კიდესა წყარო-
სა" /ვ.ლურჯო/.

"ჩაღათა ეს არს მიწვილითა და მიწითა და მიწათათა შთასა-
დებელი, გინა წიგნთა და უსჭართა შთასადებელი, რამდენსა მსოფლიო-
ნი ბუბერ უნდადებენ"/ვ.ჩაღათა/.

"ღოღობჯარი": სოფლური, ცუბი რჩევა" /ვ.ღოღობჯარი/.

ბ/ გლეხური /ენა/:

"ღომბიური გონება-მიწვირი და წყნარი გლეხურაპ"/ვ.ღომბიუ-
რი/.

"მათე მცირე ფოსო გლეხურაპ" /ვ.მათე/.

"მიტოჩარა სხვათ სარიგებელი გამგებელი გლეხურაპ, რამდენ არს
ნარბეობი"/ვ.მიტოჩარა/.

"ჭაბუხი მუჯრის თავი გლეხურაპ" /ვ.ჭაბუხი/.

"მუსუსი მეჭაპ მიწვილი გლეხურაპ"/ვ.მუსუსი/.

"ხობნიკი ყველი უკლებელი, გლეხურაპ"/ვ.ხობნიკი/.

ბ/ ნურილისა ენა

" მიტოჩარი ქართულია ორბო ითქმის: ნურილისა ენი-მიწინარისა
და მსოფლიოთა -მიგაკვარსა"/ვ.მიტოჩარი/.

"საპონი ფრანგულია, ქართულია ნურილით მიწინაგებობი და გასა-
მდენიერი უნდადების, ხოლო სოფლურაპ კუმბა /ვ.საპონი/.

ბ/ სამღებელი ენა:

"იარაღი ესე არს ჭურჭელი ქვირთათა სა ჭიარნი რკინათა
თუ ძელითაგან, მეომართა აღსაკამბავი, გინა ცხენთა ანუ ხურთა;
მჭებელია და გარაგობთანი. ესე მსოფლიოთა ენითა არს, ხოლო სამ-
ღებელია ენითა ჭური, ჭურჭელი და რამდენამე ორღანი უნდადება"/ვ.
იარაღი/.

ეს ჭაქტი სხვადასხვანირად არის შეფასებული სპეციალურ დოკუმენტში:

"არის მიზნობრივი, - წერს ივ. გიგინეიშვილი, - რომ საბა განარჩევდნენ ურთიანეთისაგან საკაცისი და საერო ენას. თავის დროს სიკრძედი სიფრვა იარაღ-ს იგი ასე განმარტავს: "ესე არს ჭურჭელინი, ჳელიანი სა ჳ მარნი, რკინათა ჟუ ძელითა, მუმიანი ალსაკმბავი, გინა ცხენთა, ანუ ხურთა, მჭედელთა და კალატოთა. ესე მსოფლიოთა ენითა არს, ხოლო სამეფოთა ენითა ჳური, ჳურ-ჳელი და რთველთა მიე რქანთ ენოებნი" / [11], 41-42/.

ბევრად მოყვანილი ციფრებიანი ჩანს, რომ ივ. გიგინეიშვილის სურბან-საბას ტერმინი "მსოფლიო ენა" გაგებულნი აქვს, როგორც საერო ენა, ხოლო "სამეფო ენა" - როგორც საკაცისი ენა.

ამავე საკითხზე ივ. ჯავახიანიც მსჯელობიან არი თითქმის ასეთი პასუხი უნდა გამოვიტყუოთ: "სამეფო ენაში" სურბან-საბა გულისხმობდა ძველი ენას, ხოლო "მსოფლიო ენაში" - თავის დამატებით, ახალი ენას / [12], 36-37/.

ჩვენი აზრით, სურბან-საბა რთველიანი ტერმინები: "წერილის ენა", "სამეფო ენა" უნდა აღნიშნავდეს მწიგნობრულ, სალიტურულ ენას / საკაცისი ჟუ საერო /, ხოლო ტერმინები: "მსოფლიო ენა", "ცლებური ენა" - ცოცხალი, ბევრსამეფო ენა ხალხურ ენას / იგი. : [13], XVII; [14], 124/.

დასაძრავი-ქვეყნური "ქართული ენის სიკრძედი" წარმოადგენილი სათანადო მიხატვების შესწავლა გვიჩვენებს, რომ ამ ტერმინს სურბან-საბა რთველიანი იყენებს სქესის გრამატიკული კატეგორიის აღსანიშნავად:

ფრმაჳი ფრმაჳაჳა. ღილასოფისთა მიერ ენოებნი მიწათესა მათსა, რთველსა მსოფლიოთა შატრის უნოებნი. ხოლო მაშალ-ქვეყნური ენითა ენითა ენითა თავისათვის ითქმის ფრმა და ქალისათვის ფრმა, მონისათვის-ფრმა, მჳ ენითათვის-ფრმა... / ფრმაჳი /.

ամ զորմունքն չարալուրդարս և մոկոց մոնարսոտ խղճան-
ուցնցն զորմունսս ըբաւ-մամլորի յնա: "Խառն ոտ Յմտան
ժմրազընսար արտորն արհան, հոմրոտս ըբաւ-մամլորի յնա ճամրոտի-
մոն" / [1] , 67/.

"Մարտը ըղխոյրնի" քստորդոյն ճամբրնից ուղտ սոգցս,
հոմըտսս սնչաքսնչս այժտ քստորդոյն ոմոն մոնքըտ, մամրոմոն
սղխն ճանցքտընմոն ոսոն յի մըքրորոմոն:

"Յագորն Մար մըճագորն" /Յ.Յագորն/.

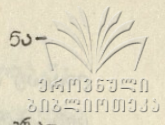
"Յագորն Յար մըճագորն" /Յ.Յագորն/.

"Յորն Խտն ճըմը Յարս Յիզըն և Մարս Յիզըն յնորմոն,
Խտն ճըտ Յորն ստ ճըմը Յարս- Յարն և Մարս Յարն;
ստն ճըտ ստտմիցամը Յարս- Յիզըն և Մարս Յիզըն, ստտ-
միցոն ճըտտն Յորն ոգամը Յարս Յիզ և Մարս Յիզ ; ոգոն
ճըտտն Յորն ոգսսսամը Յարս- Յարն և Մարս Յարն և
Յիմըքորմար սրղոյն յսոյ, Յորն որմոգսսսամը, և Յիմըքորմար յնո-
րմոն Յարս Յիզըն և Մարս Յիզըն /Յ.Յարն/.

"Յոլսոտտոտս սոգցոտս Յան մամլար ոտմոն, Խոլ Յան ըբըբ,
Յոն մամլարոտտոտս և Յոն ըբըբարոտտոտս, սոնստոտս Յիզ
Յիզ քը արն յիմար սոգցստս, հատս ժոլոտս մարցարտս մոյր Յո-
լնտ ճանցոտս մամլարտս և ըբըբարտս" /Յ.Յան/.

սղտո քստոտ ոտտոտար ճմնցմըքսս յրցըրըն: մոյրս, ճար-
րս... /Յարն/, մոյրսս , ճարրսս ... /Մարն/: Յ.Յան.

սրղոյրնի յորմոն, սնարոտ, Խըղըրնի, Յսո և մոյրըն-
րոտ Մարտըն յնոն ճամագոյրն ճարոնստոտս. մտո ճամոցընցն,
սար. ո. քստնիժոյրն սճրոտ, սնսոտտըն "ոմ սամըրոլոմ մո-
մարտըն յնս, հոմոն մնիժըրըն ճարմարընընըբսս ոտնց
Յիզորն ոտընցն: միտս, Յարս, ճընցըն և սնչս սոն մսգոյնոյ

სწორედ ამ XI ს. რამდენისა და XII ს. ქართული მცენიერება
სიბრძნისა და ხელოვნური შენაქმნის ნარჩობაგვის" / [1], 166/.

"ქართული ენას, - წერს კ.კვიციანი, - რეალურ ცნობილია, ვინ-
მაცხიველი სქესი არ ახასიათებს, მას არც აქვს ადგილი ჩვენს მწე-
რლობაში. მიხილთ პეტრიწონურმა სკოლამ მოიწიომამ მისი შემიღება
ბერძნული ენის მსგავსად და ამ სკოლის ნარჩობაგვინება ნამწრ-
მებში კიდეცა ვხვდებით მას. მაცხილით, ცნობილია ქსიფილიწ-
სის ჰაგიოგრაფიული კოდექსის შენიშვნებში, რამდენიც მთარგმინებს,
პეტრიწონისას, ამიებზე მიუწერია, ვკითხულობთ: "... შენიშავდა
ყოველი სახელი სიფცვაჲ ელიწთაჲ სამეფრ, ესე იგი სამსახე
არს: პეპარ, მამარ და არარამეღ, და სახელი მამათა სამეფრებარ
ესრუთ იქნებოს ანთრუკოს, ეგუღეგოგეს რაჲ ნოგებაჲ მამაკაც-
საჲ, და ანთრუკოს, ესე იგი არს კაცაჲ, ეგუღეგოგეს რაჲ
ნოგებაჲ პეპაკაცისაჲ" ... ვინამაცხიველი სქესი რამ სწორედ მე-
ფრმეფე საუკუნის მეორე ნახევრიდანამა შემიღებული, კონსტანტი-
ნული ქართული სკოლასტისკოსთა მიერ, ეს სხვათა მოწის, იქ-
დანაც ჩანს, რამ მას "ახლარ მოკვებულარ" ან შემიღებულიარ
სხვების ეფრემ მცირე, რამდენსაც განათლება კონსტანტინოპოლში მი-
უღია" / [15], 110-111/.

რით უნდა აიხსნას ქართული ენის ბუნებრივობის ამ უცხო და
მიუღებელი ფრმების შეგანა "სიფცვის კონაში"?

" გაუმარტებელია, უფრო სწორად, ხელოვნურია, - წერს გ. მავ-
ბიშვილი, - სულხანის მიერ სქესის აღმნიშვნელი ფრმინების შემიგა-
ნის ცდა ქართულში... სქესის აღმნიშვნელი სიფცვა-ცნებები ქარ-
ტულში არ ყოფილა არც სამამეღ / მუ მხეველობაში არ მივიღებთ
იონანე პეტრიწონებს, / არც შემეგ" / [16], 111/.

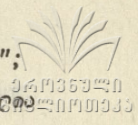
ვფიქრობთ, მაცხილი, ქაბუკა, მეფა, ჩჩილა, მოციქულა და
სხვა ანალოგიური ფრმების ფიქსირება "ქართული ექსიკონში" სრუ-

ლიპდაც არ ნიშნავს იმას, თქმულს სურბან-საბა ცვილით ¹⁹⁶⁹ "სუ-
სის აღმინიშნული ჭრები ნიშნის შემოფხვანას" ქართულ ენაში, ¹⁹⁶⁹ ეს რამ
ასეა, ამის ნათელი დასტურებას ნაჩვენებებს მისი დიფერენცია-
ლი თხზულებები, სადაც გრამატიკული სუქსის მიხედვით განსხვავ-
ებული ფორმების კვლიც კი არ ჩანს.

მეორე მხრივ, მეტად საკუთრივადი თვით სურბან-საბა ობიექტის
ნის მიერ მონოპოლიტი ახსნა-განმარტებაც ამ საკითხზე: "მაშალ
დებულთა ენათა შინა, - ამბობს იგი, - უმრავლეს არიან არაფრნი,
ხოლო ქართულიც ენა იქმნიან მამალ-დებდა, უკეთეს ენებოსთ, რამე-
თუ პირველდელთა ნიშნათა შინა მრავალგან მინახვან ეგრე მამალ-
-დებულთა სიტყვით ნაწერი, რამდენამე ადგილთა აქაც ჩამიწ-
თავს ევემორე" / [1], 68/; ან კიდევ: "დიდასოფთა სიტყვით
მან მამალ დებუთ, ხოლო მანა-დებდა" / 6. მანა /.

როგორც ვხედავთ, სურბან-საბამ კარგად იცის, რამ გრამატი-
კული სუქსის მიხედვით განსხვავებული სიტყვები ნახმარია, გამო-
ყენებულია დიდასოფთა მიერ "პირველდელთა ნიშნათა შინა". ცნო-
ბილია, რამ ჩვენი დიდი დეკლინაციის ასეთი ძველებიდანაც ნიწ-
და ხოლოც ახახნულ სიტყვებს და "ის, რა თქმა უნდა, გვარს კურ
აუბევედა "გვართან" სიტყვებს, რამდენიც -ა სუთქსით იყო ნაწარ-
მოები მდებარის ფორმათათს". / [17], 106 /.

ცხადია, სურბან-საბას საჭიროებ მიპყრია ანალოგიური ფორმე-
ბის შეგანა დეკლინაციის არა იმ მიზნით, რამ მათი ხმარება სადა-
-დებულთა ცნოს და დააკარგოს, არამედ სურს სხვა მოსაზრებობით: "ქა-
-რული სიტყვა, - წერს არწ. ჩიქობავა, - სამწიერლო ძველებში ხმარე-
-ბულიცა და მწიერლობაში უხმარიც, საბას ქართული ენის კუთვნილ-
-დაპ მიპყრდა და "ენის სინტაქსისათვის" შეჭყობდა დეკლინაციის"
/ [4], 268 /.

უჭიმოლოცის საბას განმარტებით: "მბა სიგყვა, ბერძულია";
 "მბა სიგყვა ბერძული. ეს არს მუორე თავი ღრამატიკისა შემუღობა
 განყოფად და ყოველთა ხხრობათა ზვით ზვისთა ნესითა მიღებად მა-
 სნავებებელი" /ვ. ეჭვ მოლოცია/.

რეგორე ცნობილია, ეს ტერმინი სათავსს იღებს ბერძნული სი-
 გყვირან "ΞΥΜΟΣ /- ჭეშმარიტი, ნამძვირი, სწორი /18/ იღეს
 უჭიმოლოცის აღნიშნავს უნამძვირებობის პარტს, რომელიც სნავ-
 ლობს სიგყვის ნარმოძავლობას, მის შერტვინილობასა და თავდაპირ-
 ველაპს მინიშნებლობას. ძველად უჭიმოლოცის ნარმოძავებდა სასკოლო
 ტრამატიკის ნაწილს, რომლის საგანს შუადტვიდა ზონეტიკა და მორ-
 ზოლოცია /19/. უნდა ვიფიქროთ, რომ სურბან-საბას "უჭიმოლოცია"
 სწორედ ამ უკანასკნელი მინიშნებლობით აქვს ნახმარი.

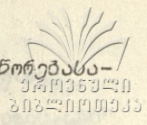
იუუსიკორში უჭიმოლოცის განმარტებელია, რეგორე "მბა სიგყ-
 ვა", აღბათ, იმიტომ, რომ ამოსავლად მიჩნეულია არა ΞΥΜΟΣ
 /ჭეშმარიტი, ნამძვირი, სწორი/, არამედ ΞΥΘΥΜΟΣ რაც ნიშნავს
 "მბას", "გამზადებულს" /20/.

ღუხი საბას განმარტებით, "სიგყვა სრული და რჩეული, გინა
 შენყომნილი იუუსი არს" /ვ. იუუსი/.

ბერ.: ღვინოს სმიდა და მარტოობის იუუსისა იტყობა: ს.143,33.
 ყოველად წმიდაზე იუუსი ზევა: მ.197,10. სხვადასხვატიკისა უნა და
იუუსი და სიგყვა იუბნეს: მ. 197,16; მერმე უთოზმა მათის უნით
 ყოველად წმიდაზე უბნის იუუსებო ზევა, მისგან გამოთქმული: მ.
 197.4.

ღუხიკონი "უნათა თარტმანი, გინა სიგყვათა გამოთარტმანე-
 ბა /ჯარტულად სიგყვის კონა ჰქვიან"/ვ. იუუსიკონი/.

ბარტული "... ესე არს... ნერნილთა ასონი"; "ესე არს...
 ნერნილთა ჭმოანი უჭ მოთა თანა შემქურნი ასონი"/ვ. მარტული/.

საბას განმარტებით, "მეძიქა მენსოწრებასავით, გასწოწრებასავით" /ვ.მეძიქა/.

მყოფობის სპინილიზაცი ეს ტერმინი გვხვდება დღემდე სიტყვის განმარტებისას /"რიამც მყოფობის სპინილიზაცი"/. რას ნიშნავს იგი, ნათელი არაა.

პლენის "სახელი არს ღრამატიკათა ათთა თავთაგან ერთისა" /ვ.პლენის/. ძველ ბერძნულში ეს სიტყვა, როგორც ღრამატიკული ტერმინი, აღნიშნავს ფიქსიას /სახელებსა და გმინებში/ /20/.

რიამ "რამათა შორის, - ნურს სურბან-საბა, -თანამოსახელება /ვ.თანამოსახელებ/ ვერა ვაპოვებ, რამანი თავით ზვისით სახელებ არიან და პანიშენენ რასმე" /ვ.რიამ/.

რიამ იგივე უნდა იყოს, რაც ძველი ბერძნული ῥήμα, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ამ ღრამატიკული ტერმინით ძველ ბერძნულში აღნიშნებდა გმინა ან განუსაზღვრელი ფორმა გმინისა /20/, სურბან-საბას ცნობით კი რამანი "თავით ზვისით სახელებ არიან და პანიშენენ რასმე" /ვ.რიამ/. სახელის აღსანიშნავად ძველი ბერძნული იყენებს ὄνομα ტერმინს /20/.

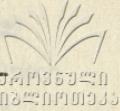
სამრავლი ამ ტერმინით აღნიშნულია სახელთა მრავლობითი რიცხვის ათქვამები /-ნ, -თ/: "ყოველთა სამრავლო ბოლო მთვარს, ვითა: ანგელობთ, კაცთ, ცხოველთ, მიუფთ, ქალაქთ" /ვ.თან/" ; "ნარნი... სამრავლო: ანგელობნი, ეშმაკნი, კაცნი, ცხოველნი და ებავითარნი" /ვ.ნა/.

სახელი სურბან-საბას განმარტებით, სახელი არის სანოებელი; **B** რედაქციით-"სანოებელი, ერთი ექსი" /ვ.სახელი/.

ექსიკონში ტერმინი "სახელი" ხშირად გვხვდება.

"ამა ნივთი შენა არიან სახელები კუთლინი და ბოროტნი, სა-ქვებელი და საძაგებელი, უბაქონი და ცუპნი / [17], 33-34/.

"ლაყაფი ჯარბუღაპ ცუდმოუბარნი, სპარსუღაპ მიჯრუ სახელი".

"სახელწარმადი სხვა სახელი მომსჭებული, რამდელსა უკანსა ყიფრსა უნოქენ მიჯრუ სახელსა".

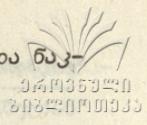
ამ ტერმინთან დაკავშირებით ყურადღებას იპყრობს ექსპონირებულ პაპასტრუბული სხვა ტერმინებიც: ზოგადი სახელი /ბ.ყინული; ქუჩყვილი; თანასახელი /ბ.ხუნაძისსახელი; მრავალსახელი, რამდენიც ტერმინი "სინონიმის" მნიშვნელობით უნდა იყოს, ნაბმარი /შირ.: "მრავალსახელი ესე არს რასმე და ურთიგსა მრავალი სახელი ურჯვას". სახელმოქმადი /იხ. ამ სიტყვის ურჯული განმარტება/, სუბუქი სახელი /"მოწათა ანუ ყრმათა სუბუქი სახელია-ყრმააკი": ბ.ყრმააკი / და სხვ.

სიტყვა ეს ტერმინი ექსპონირებულ საკმაოდ ვრცელად და ამავდროულად ძველად გასაგები უნიკალ განმარტებული /ბ.სიტყვა/.

ა.შენიძის აზრით, განმარტებულ ტერმინს "სიტყვა" ს.-ს. რბილიანი ხმარობდა "გმინს" მაგივრად / [2] /, 251/. "ქარბული ექსპონირის" მოწინავეების შესწავლა გუჩუბებს, რომ ტერმინი "სიტყვა", მართალია, იხმარება "გმინს" მაგივრადაც, მაგრამ მისი გამოყენების არც მხოლოდ გმინით არ შემოიფარგლება. იგი, გმინებთან ერთად, აღნიშნავს სახელებსაც და ფორმალურად მუდგებულების ნაწილებსაც:

"ს სანი არს მრავალრიგი არწონნი და თავადაც ყოველთა სიტყვათასა /ხატი ჩვენი- პ.გ./ მოვარს და მოგზავებინს და შოლოდაც, და მყოფთა და ადგილთა გაჩვენებს ესრეთ: საღმრთო, საანჯლოზო, საემიკო, სამოქალაქო, სასოფლო, საკაცო, სადოდაკაცო, საფინანსო, საბურთო და მისთანანი..." /ბ.ს./.

"უ უნი ჭმინი ასო არს და არწონნი... უკაცოდ უცხენოდ, უსაქონოდ, უთვალოდ, უჯეროდ, ესრეთ ყოველთა სიტყვათა ზედა მოვარს..." /ბ.ს./.

"სიტყვა მრთელი არს "ახლოს"; ხოლო მეტი- ახლოჲ ს და ნაკლები "ახლო" / [1], 27/.

"ჲ საუფრო სიტყვაა" /ვ.ჲ/.
"ე საცირიოზური სიტყვაა" /ვ.ე/.

სიტყვათა საკრასიფიკაციოპო ამა ჲ იმ ნიშნის მიხედვით სულ-ბან-საბა იყენებს შემდეგ ტერმინებს:

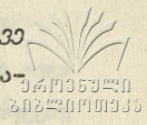
სიტყვა განკვეთილი / [1], 26-27/; რამხე /ვ.სიტყვა/; გვი-
თა /იქვე/; ზომიერი /იქვე, 23/; მაღალი /იქვე, /; მძაბრი
/იქვე/; მეტი /იქვე, 26-27/; მრთელი /იქვე/; ნაკლები /იქვე/;
რჩვეული /ვ.ღუქნი/; საუფრო /ვ.ჲ/საცირიოზური /ვ.ე/; საჯ მა-
რი /იქვე, 30/, სრული /ვ.ღუქნი/; უჯ მარი /იქვე/...

ტერმინ სიტყვას უკავშირდება აგრეთვე სიტყვის მიმოქცევა
/ [1], 23 /; სიტყვის მიმოქცევა /იქვე/; სიტყვათა მიმოქცევა
/ვ.არტონი/. სამივე ეს ტერმინი სულბან-საბას გამოყენებული უნდა
ქონდეს სიტყვათა ფორმაციების აღსანიშნავად; სიტყვის ნაკვე-
თი /ამ ტერმინის რაობას შუქს ფუნს განმარტება სიტყვებისა: არც;
გონი; მურე; მო; ორ; სა; სიხ; უნდა; უც; შე.../. ამავე მნიშ-
ნელობით არის ნახმარი სიტყვის ნაწილიც /მიხლოპ ურთავნ: "კი
სიკეთის ნაწილი".

ტერმინ სიტყვის საწყვეთი / [1], 32/ აღნიშნული უნდა იყოს
ესა ჲ ის აფიქსი, ფორმანტი, რთველიც სიტყვას "სხვადასხვარ-
ტარ აქცევს" /ვ.საქცევი/. მაგრამ ღუქნიკონში სიტყვის საწყვეთი
ზოგ შემთხვევაში მიჩნეულია ჲეთ სიტყვაც /"ამ ამ და იმ სიტყვა-
თა საწყვეთი არიან"; "ტაბ ვითარცა ყუ და ქვე სიტყვათა საწყვე-
თია".

სიტყვის შემადგენელი /იგივე სიტყვის შემკრავი/ ღუქნიკონ-
ში აღნიშნავს კავშირს / [1], 13-14/.

სურათსა "სტინტაქსა. ურთი რთხთა თავთაგანისა რამდამტი-
კისა მესამე, რთმლისა მიურ ტვესნავებნიან სიტყვისა შემთხით წყო-

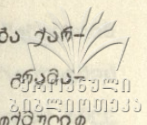
ბილიბანი"; სურბან-საბას სხვა განმარტებით, სურცაქსვა /იტივე
 სინცაქსნი/ "ესე არს ვი ჰატი ღრამბატიკისა და ამის მიერ ვისნა-
 ვრებ სიყვევის დაწყობით შვიკრებასა"/ნ.სურცაქსვა/.

ღრამბატიკა // ღრამბატიკა იუქსიკონში ამ ტერმინის გან-
 მარტება არ დასტურდება, გვხვდება მხოლოდ სხვა სიყვევების შვესა-
 ხებ მსჯელობისას: "ველის სხველი არს ღრამბატიკათა ათთა ჰავთა-
 ტან ერთისა"/ნ.ველის/; "ესე არს ვი ჰატი ღრამბატიკისა"/ნ.სურ-
ცაქსვა/.

ღრამბატიკილი საბას განმარტებით "ღრამბატიკილი ეღრთა
 ენა, ესე არს ყოველთა საბრჭოთა და სასიბრძოლთა ცოქრისა გან-
 მარტება, რთველ არს მწიგნობრობა" /ნ.ღრამბატიკილი/.

ჴმა განმარტებულია, როგორც "ნარმოკვნილი სასმეველი".
 ამის მიხედვით შვიდღებოდა გვეფიქრა, რომ ჴმა სურბან-საბასათ-
 ვის იგივეა, რაც "ბკურა-", მაგრამ ამ ვარაუდის ნათლად დამადას-
 ტურებელი სხვა მოწაღებები იუქსიკონში არ გვხვდება.

ტარდა აქ ნარმოკვნილი მასალები, სურბან-საბა ორბელია-
 ნის გრამატიკულ ცეპებს განვკუთვნივთ აგრეთვე "ქარტლი იუქსიკონ-
 ნის" ბოტიურთ ხელნაწერ ნუსხაში /წ: 1113, 1157/ დაცული "ღრა-
 მბატიკათა რთველობანი". იგი ნარმოკვნილ ლათინურნი გრამატიკული
 ტერმინების იტალიურ ტარმოცემას /ნომენკლიტო, ჟენეტიკო, დამო,
აკუბატიკო, კოკატიკო, ანლატიკო- სიყვევისა მამა და სხვ./. როგორც
 სამეცნიერო დეტრატორათია აღწიშნული, "ეს პირველი ცეა, ჩანს,
 ჰვით საბასაც არადამაკვიყოფილებლად უცნია და 1716 წლის ვარნი-
 ანტი /H : 1658/ ხსენებულნი მასალა აღარ შეუტანია" /[5], 35/,
 მაგრამ მაინც "ეს შრომა ქარტლი გრამატიკული აბრკვნიების გან-
 ვითარების ისტორიაში უმნიშველთ არ უნდა იყოს"/[22], 483; შიქრ.:
/23/, 195-214/, რამდენადაც იგი ნათლად ნარმოკვნილს გვიქმნის,
 ჰუ როგორ ინტერესს იკვნიდა სურბან-საბა სხვა ენების გრამატიკუ-
 ლი ტერმინებისადმიც.

სურბან-საბა წმინდანის ძიებები და სამსახურები
 ლეონტი მელიქიძის მიერ შედგენილია, წამოყალიბდა, შედგენილია
 და გამოსულია 1959 წელს, 1-100 გვერდი, 1-100 გვერდი, 1-100 გვერდი
 და 1-100 გვერდი.

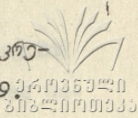
მიღებულია 25.X.1977 ახალი ქართული ენის
 კატეგორია

მ ე მ კ ლ ე ბ ა ნ ი

- მ.: სურბან-საბა წმინდანი, მთავარმოთხრობა ევროპაში, ტექსტი და
 მისი კომენტარი, გამომცემი, ვანანტაში, საბჭოთა და მეტროპოლიტანი-
 ბი დასავლეთი რედაქციის გამომცემი, თბილისი, 1, 1959.
- ს.: სურბან-საბა წმინდანი, სიბრძნე სიყვარული, ტექსტი და
 მისი კომენტარი, გამომცემი, ვანანტაში, საბჭოთა და მეტროპოლიტანი-
 ბი დასავლეთი რედაქციის გამომცემი, თბილისი, 1, 1959.

ღ ი ზ ე რ ა ტ უ რ ა

1. სურბან-საბა წმინდანი, თბილისი, გომი 17, 1959-
 ცენტრალური ნუსხების მიხედვით გამომცემი მთავარი ილია
 აბულაძე, 1965.
2. ვ. მ. ზ. უ. რ. ი. ა., სურბან-საბა წმინდანის ქართული ენის
 კონსტრუქციის მიხედვით სიტყვების: უფრო. "კომუნისტური ალტერნატი-
 ვის", №10, თბილისი, 1959.
3. ა. მ. ა. ნ. ი. დ. ე., წინასიტყვაობა: ს.-ს. წმინდანი,
 ქართული ენის კონსტრუქციის, პრინციპული და პრინციპული-
 ძის რედაქციის, თბილისი, 1928.
4. ა. მ. მ. ი. ნ. ი. ა. ვ. ა., საბა "სიტყვების კონსტრუქციის",
 რედაქციის ენის-

- კოჭრიაჭიჭიანი ნაშრომი: სურბან-საბა ორბელიანი, საიუბილეო კრებუ-
 ლი, საქართველოს სსრ მეცნ.აკად. გამომცემლობა, თბ., 1959.
5. ქრ. მ ა რ ა თ ი ძ ე , პირველი სტამბა საქართველოში, თბ., 1955.
 6. ილ. ა ბ შ ე რ ა ძ ე , ქართული ტრადიციული რიტორიკის აგრინ-
 გული ძეგლები: საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოამბე,
 X, თბ., 1940.
 7. ივ. ჯ ა ვ ა ხ ი თ ე ვ ი დ ი , ქართული და კავკასიური ენების
 თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, ტფ., 1937.
 8. ანტ. ჩ ი ქ მ შ ა ვ ა , იბერიულ-კავკასიური ენათა მესწავლის
 ისტორია, თბ., 1965.
 9. სურბან-საბა ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი , თბილევანნი, ტომი 112, ალ.
 შარამიძისა და ე. მუჭრეველის რედაქციით, თბ., 1962.
 10. სურბან-საბა ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი , თბილევანნი, ტომი IV2,
 ავტოკოალიტივი ნუსხეების მიხედვით გამოსაცემად მოამზადა ილია
 აბულაძე, თბ., 1966.
 11. ივ. გ ი გ ი ნ ე ვ ი თ ე ვ ი დ ი , სურბან-საბა ორბელიანის ენი-
 სატას: სურბან-საბა ორბელიანი, საიუბილეო კრებულის, მსუ
 გამომცემლობა, თბ., 1959.
 12. ივ. ქ ა ვ თ ა რ ა ძ ე , ქართული ენის ისტორიისათვის, XII-
 XIII სს., 1, თბ., 1964.
 13. ს. ი მ რ ძ ა ნ ი თ ე ვ ი დ ი , ნინასიგვამბა: სურბან-საბა
 ორბელიანი, სიგვების კონა ქართული, რევილ არს ლექსიკონი,
 თბ., 1949.
 14. ბ. ჟ მ ჩ ხ ე ა , პოლისემიის საკითხისათვის, იკვ, XII, 1960.
 15. ვ. ვ ე ვ ე ლ ი ძ ე , ქართული თარგმანი კოორდინაციის
 ხრონოლოგიისა, მსუ შრომები, 1, 1936.

16. ბ. თ ა ვ ბ ი თ ვ ი რ ი , სურბან-საბა ორბელიანის პედაგოგიკური
 კლასიკური: სურბან-საბა ორბელიანი, საიუმბილო პროფესორი, *სსუ*
 გამომცემლობა, თბ., 1959.
17. ა. თ ა ნ ი ძ ე , სურბან-საბა ორბელიანი, რეგულარული ექსპერტიზის
 რევიზორი, მნათობი, №10, 1959.
18. Марузо Ж., Словарь лингвистических терминов, М., 1960.
19. ქართული ენის განმარტებითი ექსპლანის, პროფ. არნ. ჩიქობავას
 საერთო რედაქციით, ტ.111, თბ., 1953.
20. И.Х. Д в о р е ц к и й, Древнегреческо-русский словарь,
 М., 1958
21. ა. თ ა ნ ი ძ ე , ქართული ექსპლანის საკითხები: ს.ს. ორბელიანი,
 საიუმბილო პროფესორი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა
 გამომცემლობა, თბ., 1959.
22. ვ. ვ ე ვ ე რ ი ძ ე , სურბან-საბა ორბელიანი: ქართული ენის
 რევიზორის ისტორია ნ ტომად, ტ.11, თბ., 1966.
23. ბ. თ რ ე თ ვ ს ვ ა ი ა , იტალიური მასალა სურბან-საბა ორბელიანის
 ექსპლანის, *სსუ* მონაწილე, ტ.85, 1960.

Д.О.Гецадзе

ИЗ ИСТОРИИ ГРУЗИНСКОЙ ГРАММАТИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

Р е з ю м е

"Грузинский словарь" С.-С. Орбелиани по своему характеру является толковым, но автор придал ему черты энциклопедического словаря: здесь объясняются многочисленные термины различных областей науки, в том числе и грамматики.

Как известно, среди памятников грузинской грамматической литературы не найдено специальных работ, написанных ранее начала XVIII века. Поэтому особое значение придается изучению грамматических терминов, зафиксированных в словаре С.-С. Орбелиани.

В работе последовательно рассмотрены и проанализированы эти грамматические термины, занимающие одно из первых мест в изучении истории грузинской грамматической терминологии.

D. Gezadse

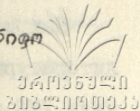
ZUR GESCHICHTE DER GEORGISCHEN GRAMMATIKALISCHEN TERMINOLOGIE

Zusammenfassung

"Das georgische Wörterbuch" von Ssulchan-Sseba Orbeliani ist seinem Inhalt nach ein erklärendes Wörterbuch, aber der Autor hat zugleich ein Wörterbuch enzyklopedischen Gebieten der Wissenschaft, darunter auch die grammatikalischen Termini erklärt.

Zu der georgischen grammatikalischen Literatur kennen wir keine Arbeiten, die früher als im XVIII. Jahrhundert geschrieben worden sind obwohl es zu vermuten ist. Deswegen wird besondere Bedeutung dem Erlernen der grammatikalischen Termini beigemessen, die im "Georgischen Wörterbuch" zu finden sind.

In unserer Arbeit sind alle grammatikalischen Termini, die eine wichtige Rolle beim Erlernen der Geschichte der georgischen Terminologie spielen, beobachtet und analysiert.

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени

государственного университета, 200, 1978

საინჟინერო სინთეზის სტრუქტურული ფუნქციონირების მნიშვნელობა

დაკავშირების კვლევა

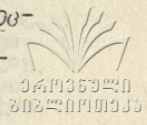
როსტომიშვილი

როსტომიშვილი, ამის და იმ უნაშავე უნაშავე და იგივე აზრით
შესაძლებელია გამოვიყენოთ რამდენიმე განსხვავებული სინთეზური
კონსტრუქციები. იმის მიხედვით, და რამდენი მათგანს აირჩევს მნიშ-
ვნელოვანი, განისაზღვრება მისი სტილი, წერის მანერა.

უნაშავე არსებული ეს სინთეზური საშუალებები გარკვეულ მი-
მართვაში უნაშავეებიან უნაშავეებს, მათგან მათი გამომსახველი-
ბითი ძალა სხვადასხვაა.

ამგვარად, უნაშავე არსებობს ე.წ. გრამატიკული სინთეზური
ფორმები და კონსტრუქციები / [1], 3/. უკვე აღვნიშნავთ გრამა-
ტიკული სინთეზების, მსგავსი პარალელური კონსტრუქციების არსე-
ბობისა, მათგან საკითხის სიღრმის. კერძოდ, რაშია ამ კონსტრუქცი-
ათა განსხვავება - ისინი კი რაღაცით უნდა განსხვავდებოდნენ. და
მათ შორის არ არის არავითარი განსხვავება, ერთი სინთეზითგან
იკარგება, უნის პასივში გამოდის, მეორე კი რჩება და იმარჯვებს
/ [1], 4/.

აირჩევს რა ერთ-ერთი შესაძლებელი კონსტრუქციის, მნიშვნელოვანი გა-
მომართვაში მისთვის დამახასიათებელი გამოყოფილებები ხდებოდას,
რითაც ერთი მნიშვნელოვანი განსხვავდება მეორისაგან. ეს განსხვავება
შეინიშნება ერთი ერთი მნიშვნელოვანი სხვადასხვა პერიოდის ნაშარმოებ-
ბითი / [2], 105/. ამით მნიშვნელოვანი უნაშავეად ცვლის თავისი წერის
პრინციპებს და შემოქმედების სხვა პერიოდში საჭიროდ შედის შეარ-
ჩობის წერის განსხვავებული მანერა.

საკრებო ენის სინთეზური საშუალებათა შესახებ მთელ რიგ მუც-
ნიერთა, მაგ., ტ.გ. ვინოკურის, ვ.ვ. ვინოგრადოვის, ა.ნ. გუგოძე-
ვის, ა.ი. ეფიმიტის მრთველში დასმულია სტრიქონიკის, როგორც
ენათმეცნიერული ძიებების მიხედვით პრინციპით.

ქართულში ერთ-ერთს ასეთ სინთეზურ საშუალებათაგანს წარმო-
ადგენენ რთული ქვეწიგობილი წინადადება და მარტივი სინტაქსური
კონსტრუქციები ე.წ. მიმღეობური და მასპარული.

ამ ორ პარადიგმურ კონსტრუქციასთან რამდენ უნდა მივნიჭოთ
უპირატესობა? ქართულ მეცნიერება შორის ამ საკრებზე განსხვავ-
ბული შეხედულებები არსებობს. არწ. ჩიქოშვილს წერს: "მასპარუნი
კონსტრუქცია მძიმეა და სტრიქონიკაზე მხოლოდ. სადაც კი შეიძლე-
ბა, უპირატესობა უნდა მიეცეს ბმების ხმარებას მასპარის ნაცვ-
ლად... რთულ წინადადებაში მიმღეობით დაკავშირება დამოკიდებუ-
ლი წინადადებათა მთავრთან ქართულ ენობულება: მძიმე კონსტრუქ-
ციას უმინს" / [3], 77/.

ვ.თოფურია აღნიშნავს: "უნდა ითქვას, რომ ამგვარ / მიმღეო-
ბურ-პ.ე. / წინადადებათაგან შემიძლია მოხერხება სტრიქონიკაზე და-
ვისებულობა, განსხვავებუნი, ეკონომიურია, საკრებავად ცოცხალი
და სანტრუვსო, მაგრამ დასამახსოვრებლად ძნელია. - მიუხედავად
ამისა, ასეთი სტრიქონიკის ხმარებას საკმაოდ ადგილი უნდა დაეთმოს" / [2],
105/.

რამდენადაც ჩვენი მიზანია შევხებით რთული ქვეწიგობილი წინა-
დადებათა და მიმღეობური კონსტრუქციების ურთიერთშენაცვლებას შე-
საძლებლობის საკრებს, ამიტომ კონკრეტული მასალის მიხედვით გან-
კრებივთ, ერთი მხრივ, მასში ვარაუდ წარმოგვინი მიმღეობურ კო-
ნსტრუქციებს, მეორე მხრივ, ისეთ კონსტრუქციებს, რო-
მელია შენაცვლება შესაძლებელია მიმღეობური კონსტრუქციებით.

ამ მხრივ სანტრუვსოა გორგიც ელნიძის "ნატურის ხე", რო-
მელიც ნათლად გამოვარინდა ჩვენი სასიქარულო პოეზის სტრიქონიკა-

ვინც მუშაობს. რეგულარულად ადრე და, გორაკი ღონისძიება რეგულარულად კონსტრუქციის
ცენტრში შედარებით უპირატესობას ანიჭებს მიმღებურ კონსტრუქციის
ცენტრში.

განვიხილოთ მაგალითები

1. მიმღებურის სახით წარმოებულ -
ღია ჩვეულებრივი ტანსაცმელი -
რეგულარული

იქ, სადაც რეგულარული კონსტრუქციის ნაცვლად მიმღებურის სახით
წარმოებულა ჩვეულებრივი ტანსაცმელი, შეიძლება გამოიყოს
2 კატეგორია: 1/ სასუბიექტო მიმღებური და 2/ საობიექტო მიმღებური.

- 1/ სასუბიექტო მიმღებურით გადმოსცემული მარტივი კონსტრუქციები

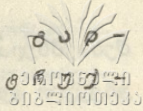
ა/ რეგულარული ქვეყნობილი წინადადებას ნაცვლად ნახმარა მიმღებური
კონსტრუქციის შემცველი მარტივი წინადადება:

1. მდებარე ბიძაჩემს თავი არ აუღია / [4], 216/.
2. ჯათათს უხამს ყვირილი მხვედმარე ბუმბუსი გამოუღვიძა / [4], 97/.
3. ციციკორეს დამარხვის დღეს ერთი მღვიმარე კაცი არა ჩანდა მხვედ სოფელში / [4], 154/.
4. აღმასის გამდრედი სიფყვა ახლა გარსიამ ჩაანყვებინა / [4], 152/.

ბ/ ბოგჯერ მიმღებურით აბრე მხატვრულად, პოეტურად, მეტაფორულად არის გამოხატული. ამ მიზნით ნახმარა მწერლის მიერ შექმნილი მიმღებური¹. უნდა აღინიშნოს, რომ გ.ღონისძიება გატაცებულია ტანსაცმელით მიმღებურის წარმოებით. მიმღებურის

1 რეგულარული აღნიშნავს, გ.ღონისძიება საერთოდ შესანიშნავად აღიზნავს სიფყვაწარმოებით შესაძლებლობებს და წარმატებით იყვინება მათ ნეოლოგიზმების შესაქმნელად / [5], 7-8, 109/.

2/ ს ა ლ ბ ი ე ქ ო მ ი ნ ი მ ო ე მ ბ ე ბ ი მ
 მ ი ც ე მ ი უ რ ი მ ა რ ო ნ ი ვ ი კ ი ნ ს ო ნ ი მ ო ე მ ბ ე ბ ი მ
 ც ი ე ბ ი

ა/ რეჟერი ქვეყნობილი წინადადებას წაგვიპო წახმარება მიმ-
 ლეობური კონსტრუქციის შედგენილი მარტოვე წინადადება.

1. ჩაღბიას წაგვიპო ვინმე ახლად ტარობინაბრებული მენისქ-
 ვილე რამხვდა / [4], 39/.

2. ბოლოს, აღმეუბიპან შემიწაქრეღმა სიკვირიღმა წინიას ს-
 ლამი მისცა / [4], 51/.

3. რას გამოცეგებოდა ახას თკში ტამივლილი ქურდი! / [4],
 201/.

4. ღვინომოკიებული იატორა ქალაქურ ფიდაბე ვიკვირებდა
 / [4], 33 /.

5. ორღობეში გამოჩინდა ზავბე გომარაწამისხმული ციციკორე
 / [4], 39/.

ბ/ ამ შემიხევევაშიც მწერალი ბოგჯერ ღვითონ, ზავისებურად
 აწარმოებს მიმღეობებს / იხ. [5], 9/, კოვტურად, მხატვრულად
 გამოხატავს აზრს მიმღეობური კონსტრუქციით. /რეჟერი შეწაგვი-
 ბა ამ მხატვრულობას მოაკლებდა ხერხობას/.

1. ბუღისღვარეული ცრევილი რაწურა რა იკვირა / [4], 75/.

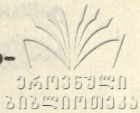
2. ორივეს უყვარდათ მტკავრებზე აყრილი ჯეჯილი რა ვაბდავან-
ბილი ვენახი... / [4], 78/.

3. ზავიპარეკილი ბუმბულია აწას ამბობდა / [4], 215/.

გ/ იშვითაბა გვხვდება რამიღენიმი წინადადებასაჰან შემიტა-
 რი კონსტრუქცია, სარაც მწერალი მიმღეობის საშუალებით ციციკობს
 ზავიპან აიცილოს წინადადებათა მოსალოდნელი უფრო მეტი ზავიყ-
 რა.

1. იმიღენი ქვა, იმი კაკლის ხე, რამილის ჩრდილი ჩიკოვრას

մամուլում խորհրդակցական, հետազոտական և գիտնականական գործընկերության հո-
րակն ունենալու միջոցներ / [4], 59/.

2. Ներդրումը յուրաքանչյուր ժամանակահատվածում հետազոտական գործունեության
տեսակները և նպատակները, մասնավորապես հոսի մշակու-
թյան միջոցներով, ժամանակահատվածում և սակավաթիվի հարցեր
մասին մամուլում առ յուրաքանչյուր / [4], 59/.

3. Գ Ե Մ Ե Կ Ն Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ
Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ

1. Գրքեր ընդհանուր խոսքով, ... մասին լրագրեր, ձեռագրեր-
ներքին առ ահման ընդհանուր խոսքով / [4], 79/.

2. Գրքեր մշակութային ճյուղերում, մասնավորապես կոլեկցի-
ոնների մասին, ստեղծագործությունների / [4], 89/.

3. Գրքեր ահման հարցերի - սամույրների մասին մշակութային,
գրականության, ստեղծագործությունների... / [4], 185/.

4. Գրքեր մասնավորապես կոլեկցիաներ, հարցեր, հարցեր, հարցեր
և արհեստագործություններ / [4], 287/.

11. Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ
Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ
Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ

3. Գրքեր ընդհանուր և մասնավորապես հարցեր մասին հարցեր
և արհեստագործությունների մասին հարցեր և արհեստագործությունների
և արհեստագործությունների / [2], 104/.

Գրքեր մասնավորապես հարցեր մասին հարցեր և արհեստագործությունների
մասին հարցեր և արհեստագործությունների. Գրքեր և արհեստագործությունների
մասին հարցեր և արհեստագործությունների մասին հարցեր և արհեստագործությունների.

Գրքեր և արհեստագործությունների և արհեստագործությունների և արհեստագործությունների

Վանսաճախողներին միտնիս, իրենց միմեկը շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին, ինչպես որ ասում է Սուրբ Երեմիայի ճակատագրի մասին:

1 / Սասնաճախողներին միմեկը շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին

1. և, և իմ իմ օգնության համար շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին / [4], 153 /.

2. և իմ օգնության համար շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին / [4], 200 /.

2 / Սասնաճախողներին միմեկը շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին

1. և իմ օգնության համար շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին / [4], 89 /.

2. և իմ օգնության համար շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին / [4], 204 /.

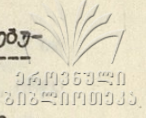
3. և իմ օգնության համար շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին / [4], 209 /.

Նշանակալից ասում է իմ օգնության համար շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին, ինչպես որ ասում է Սուրբ Երեմիայի ճակատագրի մասին:

1. և իմ օգնության համար շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին / [4], 169 /.

2. և իմ օգնության համար շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին / [4], 168 /.

3. և իմ օգնության համար շատ արագ կարողանան օգնել իրենցինքնին / [4], 168 /.

1. ում ըզըծմիր կազմադրողի ցուցակ, ճեղհակ տանտիրոջից ազատագրելու
ը... / [4], 39/.

2. ... թիւ ուղղակից արհեստագործական ըզըծմանը մոթցողի
/ [4], 175/.

3. ըս ար մայրիկը, սեղան Յոլոկոստի համարձակ իշխող, ըրնա սար, սը-
ծած քամիւն ուղղակից, սեղան սանտիրոջից մոսկոլոլուր / [4], 216/.

4. ըրն ուղղակից, ցամաքային Յոլոկոստի ըրն ըզըծմանը մայրիկ
իշխողից տանտիրոջից / [4], 203 /.

Պատկերը արտոնագրով, ը. ըզըծման մոտեցումըն ում ըրն ըզըծման
մոտեցումը 23 ըզըծման ըզըծման ըրնա ըզըծման ըզըծման, ըրն ըզը-
ծած ըզըծմանը ըզըծմանը մոտեցումըն ըրնա ըզըծմանըն ում. ում ըրն-
ա ըզըծմանըն ում մոտեցումըն ըզըծմանըն ըզըծմանըն, ըրնա ըզըծմանըն
ըզըծմանըն ըզըծմանըն ըզըծմանըն.

1. ըս ում ում ըզըծմանըն ըզըծմանըն, ըրն ըզըծմանըն ըզըծմանըն ում ու-
ղղակից տանտիրոջից. / [4], 151/.

2. ըզըծմանըն ում ում ըզըծմանըն, ըրն ըզըծմանըն ըզըծմանըն ում ուղղակի-
ց ըզըծմանըն / [4], 166/.

3. քամից մոտեցումըն ըզըծմանըն, ըրն ըզըծմանըն ըզըծմանըն, ըրն ըզըծմանըն
ըզըծմանըն ըզըծմանըն ըզըծմանըն ըզըծմանըն / [4], 104/.

4. սեղան ուղղակիցըն սեղանըն ըզըծմանըն ըզըծմանըն, ըրն ուղղակի-
ցըն ըրն ըզըծմանըն / [4], 76/.

ըս ս.թ.

ը. ո. մոտեցումըն մոտեցումըն 23 ըզըծմանըն ըզըծմանըն ըզըծմանըն ու-
մա ըզըծմանըն, ըրն ըզըծմանըն ըզըծմանըն մոտեցումըն ըրնա ըզըծմանըն
մոտեցումըն, ըրնա ըզըծմանըն ըզըծմանըն, ըրն ըզըծմանըն ըզըծմանըն
ըզըծմանըն, մոտեցումըն, մոտեցումըն ըրնա ըզըծմանըն ըզըծմանըն. սեղան-
ըն ըզըծմանըն մոտեցումըն մոտեցումըն: մոտեցումըն ըրնա ըզըծմանըն

ժառանգությունը 146-Ձիշա, մասին, հարցնալ Յոճոճալ-
սրին Յոնհրիշյոնա սրին ՁՅ. Մոնսժոլոնոն, հալոն Յոճոճալսրին
Յոնհրիշյոնոնն ճամոցոնոնն ոնոնոն սոնոնն, հոն մոնոնոն ցոն-
ոնն ժոնոն սոնոնն մոնոնոնոնն ժոնոն, յոնոնոնոնն ըս
սոնոնն ժոնոնն մոնոնոնն մոնոնոնն Յոնհրիշյոնոնն մոնոնոնն
ոնոննոնն հալոն Յոնհրիշյոնոնն.

մոնոնոնն մոնոն ըսնոնն մոնոնոննոն Յոնհրիշյոնոնն, հոնոնն
նոնոննոննոննոնն մոնոնոննոննոնն հոնն, հոնն մոնոնոնն ըսնոնն-
ոնն: ս/ մոնոնոննն սոնոնն ճոնոննոնն հոնոննոննոնն ըսնոննոնն
նոն ո/ մոնոնոննն սոնոնն ճոնոննոնն ըսնոննոննոնն ըսնոննոնն.

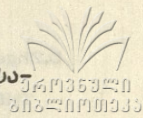
հոնոննոնն ըսնոնն մոնոնոննոնն ըսնոննոնն ոն ըսնոննոնն մոն-
ոննոնն մոնոնոնն, հոն հոնոնն մոնոնոննոնն Յոնհրիշյոնոնն ոնոնն
ոնոննն սոնոննոնն, հոն սոնն մոնոնոննոնն, Յոնոննոնն ոննն ըս-
նոննոննոնն ըս, մոնոննոնն, մոնոնոննոնն Յոնհրիշյոնոնննննն
նոննոննոնն սոնոնն սոնոննոնն մոնոնոննոնն մոնոնոննոնն.

հոնոննոնն յոն մոնոննոնն մոնոնոննոննն սոնոննոննոնն ցոնոնն
նոնն սոնոնն Յոնոննոննոննոնն Յոնհրիշյոնոնննննն ժոնոնն.

մոնոննոնն Յոնոննոննոնն Յոնհրիշյոնոննն, մոնոննոնն, ըսն-
ոննոնն սոնոննոննոնն մոնոննոնն ոնոննոնն մոնոնոննոնն.

Ր Ո Յ Ո Ւ Ն Ո Ւ Ն

1. Ր Օ Յ Ո Ւ Ն Ա, Դ.Յ. Լեկցիոն - "Վոնոնննոննոննոնն
սոնոննոնն", Մոնոնն, Լեոնոննոննոնն.
2. Յ. Ո Ւ Ն Ո Ւ Ն, յոնոննոնն ըսն ըսն մոնոննոննն հոնոննոնն
սոնոնն, ժոնոնն, 1965.
3. սոն. հ ո յ ո ն ո յ ո, յոնոննոնն ըննն հոնոննոնն ըսնոննոննոնն,
յոնոննոնն ըննն ըսնոննոննոննոնն ըսնոննոնն, թ. 1,
1950.
4. ը. ը յ ո ն ո յ ո, նոննոննն նոն, ժոնոնն, 1964.

მიღებულია 12.IX. 1977

ესუ ახალი ჟარტული ენის
კათედრა

Д.Г.Жгенти

О СТИЛИСТИЧЕСКОМ ИСПОЛЬЗОВАНИИ НЕКОТОРЫХ
СИНТАКСИЧЕСКИХ СИНОНИМОВ В ПРОЗЕ ГЕОРГИЯ ЛЕОНИДZE

Р е з ю м е

В статье рассмотрен вопрос чередования синтаксических синонимов (в частности, сложноподчиненного предложения и простой синтаксической – причастной–конструкции) в рассказах Георгия Леонидзе (сборник "Древо желаний").

У Г.Леонидзе причастные конструкции преобладают над гипотаксисом. В названном произведении широко употребляются причастия, являющиеся авторскими неологизмами.

Употребляя наряду с излюбленными им причастиями гипотаксические конструкции, Г.Леонидзе преследует определенные стилистико-эстетические цели, направленные на "снятие" однообразия в художественном тексте.

THE STYLISTIC FUNCTIONS OF SYNTACTIC SYNONYMS IN
G. LEONIDZE' S SHORT STORIES

Summary

The paper discusses the possible interchangeability of syntactic synonyms, namely of a complex sentence and simple syntactic constructions or so-called participle constructions according to G. Leonidze' s short stories.

G. Leonidze gives preference to simple participle constructions over hypotactic constructions. Few hypotactic constructions are also found in his writings, which the author uses instead of participle constructions with a definite stylistic purpose.

თბილისის შრომის წითელი რკმლის ორდენის მდივანი

სახელმწიფო უნივერსიტეტის მრჩეველი

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного

Знамени государственного университета, 200, 1978

საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის მდივანი
სახელმწიფო უნივერსიტეტის მრჩეველი
ბი. ბი. ბი.

მედიკალიცინა

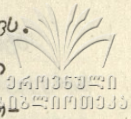
ჩვენ განვიხილავთ ხელოვნება რედაქციას სვანური ენის ბალ-
გემოურ რედაქციში ე.წ. "სარედაქციო ბირთვების" მნიშვნელობა, აგრეთ-
ც უნდა ხელოვნება სიყველდში. ცნობილია, რომ ხელოვნება რედაქ-
ცია აღნიშნულ რედაქციში მოქმედებს მრავალად, ამიტომ ჩვენი მიზნის
შევისწავლოთ იგი სინქრონიზაციის რედაქციის დასრულებით არა იმეორებულად, არამედ
მედიკალიცინაში მისი განვითარების განვითარების მიზნით. იმისათვის, რომ
მხედველ რედაქცია, საჭიროა სარედაქციო ბირთვი აღმოჩნდეს შესაბამის
ფორმალურ განვითარებაში, რედაქციაში, რედაქციაში, ე.წ. ბირთვის სარედაქციო ან-
აგონია: V სარედაქციო ბირთვი.

ჩვენს მიერ ჩატარებული ანალიზის საფუძველზე დაგვიჩვენა, რომ
სვანური ენის ბალგემოურ რედაქციში ხელოვნება რედაქციას განსაზღ-
ვრავს სამი ძირითადი ფაქტორი:

1. ბირთვის ფორმალური სტრუქტურა;
2. სარედაქციო ხელოვნების რედაქცია;

1 სარედაქციო ბირთვი წარმოადგენს სიყველის იმ ნაწილს, სადაც ხე-
და რედაქცია, ე.წ. სარედაქციო ხელოვნების მისი განვითარების მიზ-
ნით ხელოვნება. ამრიგად, ბირთვი არის მინიმალური ფორმალური ენა-
ული, რომლის ფარგლებშიც დაგვიჩვენა აქვე ხელოვნება რედაქციას, დაწ-
რილობით იხ. / [8], 191-194/.

მონეტარული. ამავდროულად სტრუქტურის ბირთვს უზრუნველყოფს მისივე ბირთვს. საფუძვალურად, რომელიც მისივე ბირთვიდან სინთეზის გვერდით მარტივად განხილვისთვის ნაცვლად შეიძლება შეგვხვდეს გემოლოგიური პროცესების მიხედვით, რომლებსაც ასევე ცალ კონსტრუქციულ გვერდით.

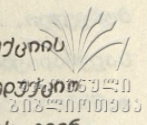

ამრიგად, გამოვყოფთ სხვადასხვა ტიპის ბირთვებს, რომელთა ფორმირების სტრუქტურაზე დამოკიდებულია რეპროდუქციის სახე.

როგორც ცნობილია, სვანური ენის ბალსტიკური რიპლექტივი მეტად მდიდარია ხმოვნებით. აქ გვხვდება უარყოფითი ბირთვიანი ხმოვნები. ამასთანავე ექვსი მოკლე ხმოვანი /ა, ე, ო, ი, უ/ ჩვენთვის ნეტარად მოკლებულია ბირთვიანი ხმოვნებით, ვინაიდან ცნობილია, რომ ბირთვიანი რეპროდუქციას არ განიცდიან. რაც შეეხება უმლაუტიან და უმლაუტიან ხმოვნებს, ისინი ამ მიხედვით უარყოფითად სურათს გვიჩვენებენ. რეპროდუქციის მექანიზმის მიხედვით, რომელიც უარყოფითად უმლაუტიან ხმოვნებს, ისინი ამ მიხედვით უარყოფითად სურათს გვიჩვენებენ. რეპროდუქციის მექანიზმის მიხედვით, რომელიც უარყოფითად უმლაუტიან ხმოვნებს, ისინი ამ მიხედვით უარყოფითად სურათს გვიჩვენებენ. რეპროდუქციის მექანიზმის მიხედვით, რომელიც უარყოფითად უმლაუტიან ხმოვნებს, ისინი ამ მიხედვით უარყოფითად სურათს გვიჩვენებენ. რეპროდუქციის მექანიზმის მიხედვით, რომელიც უარყოფითად უმლაუტიან ხმოვნებს, ისინი ამ მიხედვით უარყოფითად სურათს გვიჩვენებენ.

სამოტივოდ ცნობილია, რომ სვანურში სინკრიტიზმის ნების ექვსივემდობარზეა ყველა მოკლე ხმოვანი, გარდა უ და ო ხმოვნებისა, რომლებიც მარტივად უარყოფითად უმლაუტიან ხმოვნების / [4] 67 /, ([5] 316-317/.

რეპროდუქციის ძროს უარყოფითად უმლაუტიან ხმოვნების სახის ბირთვიანი განსხვავებულ შემთხვევებს იძლევა, ამიტომ განვიხილავთ ცალკეული ხმოვნის აღმოჩენისათვის გემოლოგიური ბირთვის ტიპების მიხედვით.

სვანური ენის ბალსტიკური დიალექტის ხმოვანთა რეპერტორის
 სტრუქტურული ანალიზის სრულყოფილად ჩატარებისათვის, სარეპერტორო
 ბირთვის ფონოლოგიური სტრუქტურისა და ხმოვანთა რაგვარობის გვერ-
 პით, აუცილებელია უნდა გათვალისწინოთ სიტყვაში მარცვალთა რა-
 ეონობა რეპერტორული ხმოვნის ჩათვლით, ე.ი. რამდენმარცვიანია
 სიტყვა ამჟებინურად.

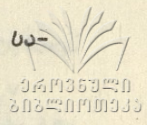
დაგინდა, რომ აღნიშნულ დიალექტში ამჟებინურად სამი და
 ოთხმარცვიანი სიტყვებში რეპერტორის განიცდის თავიდან მეორე ხმო-
 ვანი, ე.ი. მეორე მარცვის ხმოვანი / [7] 199-200/. ამჟებინურ-
 რად ხუთმარცვიანი სიტყვებში კი მოსალოდნელია ორი ხმოვნის რე-
 პერტორა, კერძოდ, სიტყვის თავიდან და ბოლოდან მეორე მარცვის
 ხმოვნისა. შესაბამისად გამოიყოფა ორი სარეპერტორო ბირთვი. მეო-
 რეულად დასაშვებია ერთ სიტყვაში შევხვდეთ სხვადასხვა სახის
 სარეპერტორო ბირთვები და სხვადასხვა სარეპერტორო ხმოვნები, რის
 მიხედვით, ცხარია, რეპერტორაც სხვადასხვა სახის იქნება.

ტიპოლოგიური დასტურების გათვალისწინებით ჩატარებული
 ანალიზის საფუძველზე დაგინდა, რომ სვანური ენის ბალსტიკური
 დიალექტში გამოიყოფა ხმოვანთა რეპერტორის სამი სახე:

1. სინკოპე, ხმოვანი ამოიღება მთლიანად V/\emptyset
2. "საკუთრივ" რეპერტორა, ხმოვანი კარგავს მარცვლოვნობას,
 გადარის თანხმოვანში, ე.ი. იკარგება ხმოვნური ფონება, მარცვ-
 ლოვნობადაკარგვითი $V/c (v/\hat{y})$.
3. "საკუთრივ" რეპერტორა, ხმოვანი არ კარგავს მარცვლოვ-
 ნობას, ხმოვანი მონაცვლობს ხმოვანთან, მარცვლოვნობა შენარჩუ-
 ნებითი $v/v(v/l) ([9]6)$.

დავნიშოთ უმარტივესი შემთხვევით:

1. ბირთვი - - - - - II ბირთვი,
1. სინკოპე - - - - - სინკოპე,

յ.ո. ոգտրոնսեմըմա իրարայրոս մնտըրյ ԾոհազըմԾո, իրարսպ Լս-
 իրարայրոս եմոզըմնոս ս/ս', յ,ո և շ,

Եահոթըրոնոնոս cvc ճոնոն մնտըրյոն ԾոհազըմԾո,

V_1 -ս և $V_2 = ս'$. մսգ.:

սնծննո - /ստոցըմն/- $v\check{c}d\check{c}v\check{c}v$

սրնածնը - /րսստոցս/- $v\check{c}o\check{c}v\check{c}o\check{c}v$

$V_1 = ս$ և $v_2 = յ$. մսգ.:

սնկըտը - /ստիտոցըմն/- $v\check{c}d\check{c}v\check{c}v$

սրնկտը - /տսստիտոցըմն/- $v\check{c}d\check{c}v\check{c}d\check{c}v$

$V_1 = ս$ և $V_2 = ո$. մսգ.:

սնդոտը - /սմիտըրոն/- $\check{v}c\check{d}c\check{v}c\check{v}$

սրդոտը - /տսմիտըրոն/- $v\check{c}d\check{c}v\check{c}d\check{c}v$

$v = ս$ և $v = շ$ մսգ.:

սննիշը - /տիտըն/- $cvc\check{d}c\check{v}c\check{v}$

ստննիշը - /ստրոն, տըրոն/- $v\check{c}d\check{c}v\check{c}d\check{c}v$

$v_1 = յ$ և $v_2 = ս$. մսգ.:

սեմյահիլ - /շտոնըմն/- $cvc\check{d}c\check{v}c\check{v}c$

սեմշտիլ - /տըշտոնըմն/- $v\check{c}d\check{c}v\check{c}d\check{c}v$

$V_1 = յ$ և $V_2 = յ$. մսգ.

սեպըրոն - /ըմալըմն/- $cvc\check{d}c\check{v}c\check{v}$

սեպըրոն - /րսըմալըմն/- $c\check{v}\check{c}d\check{c}v\check{c}d\check{c}v$

$V_1 = յ$ և $V_2 = ո$. մսգ.:

սեթեոնոն - /տըտըմն/- $cvc\check{d}c\check{v}c\check{v}$

սեթեոնոն - /տըտըմն/- $v\check{c}d\check{c}v\check{c}d\check{c}v$

$v_1 = ո$ և $v_2 = ս$.

ոտննիլ - /տարոն/- $v\check{c}d\check{c}v\check{c}v$

- I v_1 - սոնոննոնոն I Ծոհազըմն ևս իրարայրոս եմոզըմն ևս
- v_2 - II Ծոհազըմն ևս իրարայրոս եմոզըմն.

սփռանք- /ճարահա/- $vc\dot{d}cv\dot{d}cv$

$v_1 = n$ ըս $v_2 = ր$, մաթ.:

ոմէշրոն - /ոգըմն/- $vc\dot{d}cv\dot{d}cv$

սնծոյէր- /ճարոթ/- $v\dot{p}c\dot{d}v\dot{p}c\dot{d}v$

$v_1 = n$ ըս $v_2 = n$ մաթ.:

ոմծոն- /լոպշուրմն/- $vc\dot{d}cv\dot{d}cv$

սնծմծր- /ժարոթս/- $vc\dot{d}cv\dot{d}c\dot{v}\dot{c}$

$v_1 = n$ ըս $v_2 = շ$ մաթ.:

ոթշըն- /ոչըմն/- $vc\dot{d}cv\dot{d}cv$

շսնթշթմն- /սոչսո/- $\dot{c}v\dot{p}c\dot{d}v\dot{p}c\dot{d}v\dot{c}$

սեւ ժանրոնրոտ ուշտ Ծըմեծըրըմ, հոբըսս րոտ-րոտ
 Ծոհտըն Եահոբըրընրոտ Զահոհոնրոտ ԶոմՅըրըսոտ. Սահըրըրընրոտ Ծո-
 հտըրըն: CVC_c սն C_cVC Սահըրըրընրոտ եմըրըրըն: ս /՛/ , ր,
 ըս շ:

$v_1 = ս$ ըս $v_2 = ս$, մաթ.:

սծրմնն- /ճրեմն/- $vc_c\dot{d}c\dot{v}\dot{c}v$

սծրըշր- /ժարոնս/- $Cv\dot{p}c\dot{d}c\dot{v}\dot{p}c\dot{d}v$

= ս ըս = ր. մաթ.:

մաթրմն - /սոհոնրոն/- $cvc_c\dot{d}c\dot{v}\dot{c}$

լաեթարծն - /ժարմնս/- $\dot{c}v\dot{p}c\dot{d}c\dot{v}\dot{p}c\dot{d}v\dot{c}$

$v_1 = ս$ ըս $v_2 = n$, մաթ.:

սնտրոն - /ճարմնն/- $cvc_c\dot{d}cv\dot{d}cv$

սրստրոն - /ժարմնս/- $vc\dot{d}c_cvc\dot{d}cv$

$v_1 = ս$ ըս $v_2 = շ$ մաթ.:

ստրշըն - /ճրըթն/- $cvc_c\dot{d}cv\dot{d}cv$

ստրշըն - /ժարմնս/- $v\dot{p}c\dot{d}c\dot{v}\dot{p}c\dot{d}v$

$v_1 = ր$ ըս $v_2 = ր$, մաթ.:

եղմեղն - /ըրըն/- $cvc_c\dot{d}cv\dot{d}cv$

მეორეხარისხიანი - /სამოქმედო/- $v_1 v_2 c a v_1 v_2 c v_1$

$v_1 = n$ რა $v_2 = 2$. მისი:

მეორეხარისხიანი - /ნათესავი/- $v_1 c v_2 c v_1 c v_1$

მეორეხარისხიანი - /მონათესავე/- $v_1 v_2 c v_1 v_2 c v_1$

$v_1 = n$ რა $v_2 =$ მისი:

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $c v_1 c v_2 c v_1 c v_1$

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $c v_1 v_2 c v_1 v_2 c v_1$

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $v_1 c v_2 c v_1 c v_1$

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $v_1 v_2 c v_1 v_2 c v_1$

ახლა განვიხილოთ ისეთი შემთხვევები, როდესაც ერთ-ერთი მხრივით წარმოდგენილია რამდენიმე კომპლექსი.

სამოქმედო მხრივით: $c v_1 c v_2$ ან $c v_2 v_1 c$,

$c v_1 c v_2$ ან $c v_2 v_1 c$ რა $c v_2 v_1 c$ ან $c v_1 c v_2$

სამოქმედო მხრივით: $a/v, 2, n$ რა 2 .

$v_1 = a$ რა $v_2 = 2$. მისი:

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $v_1 c v_2 c v_1$

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $c v_1 v_2 c v_1 v_2 c v_1$

$v_1 = a$ რა $v_2 = n$. მისი:

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $v_1 c v_2 c v_1$

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $v_1 v_2 c v_1 v_2 c v_1$

$v_1 = 2$ რა $v_2 = 2$. მისი:

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $c v_1 c v_2 c v_1$

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $v_1 v_2 c v_1 v_2 c v_1$

$v_1 = n$ რა $v_2 = a$. მისი:

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $v_1 c v_2 c v_1$

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $v_1 v_2 c v_1 v_2 c v_1$

$v_1 = n$ რა $v_2 = 2$

$v_1 = a$ რა $v_2 = n$. მისი:

მეორეხარისხიანი - /მეორეხარისხიანი/- $v_1 c v_2 c v_1$

անհայտքերը - /Ռոսմիրժան/- վլձՎՄՎՎՎՎ

$v_1 = Չ$ ըստ $v_2 = Չ$. մաս.:

հյժիմնի - /նեղրդյա/- CVCսյՎCVCV

վեժիմնի - /հանեղրդյա/- վլձՎՄՎՎՎՎ

Մեջքեքթան ուղեղ մաճաղուղեղ, ևսպ Յորդրուկ ևարքքրքրուկ ծ-
 իրուցիս յրե-յրեղ թանհնիդանի ճարմուրքընիդու Յարմուրնուդու ՅոմՅըլըլ-
 ևոռ, եոլո միոլր ծոնռլուկ - լաժոնալուրի ՅոմՅըլըլուկ;

$v_1 = ս$ ըստ $v_2 = ո$.

սքքիրիքի - /թերևս եղևոռ սն չոտեղ/- VCձՎCVCսյV

սքքիրիքիքի - /թատեր, ծոտեր/- վլձՎՎլձՎՍյՎ

Մոլդիմլուկ մաճաղուղեղ մոնեղրդու Միոլըլըլ ըստևսքքեղ, ուոմ
 Յոլթրքրքրսքր եղթմարքըլուսն ևոլթըլաժու թարուր միոլր ըս ծոլոլուսն
 միոլր մարքըլուկ ևոլթըլըլ ծանուկուսն ոլքըլըլուկ. սմ Միլթեքթըլաժու
 ճարմուրքընիդու ոլք մսքըլըլու լուսն ծոնռլըլըլ ըս ս /ս/ յ. ո. ըս Չ
 ևարքքրքրուկ ևոլթըլըլ, ուոմըլըլըլ Միլսաժոմիս ևարքքրքրուկ թոնոլոլ-
 յր ծարմուրժու լըլաժըլըլըլըլըլ մոնալթըլըլըլըլ ըլըլաժըլ /յ. ո. վ/լ - ևն-
 ՅոմՅըլ, ոլքըլըլ ծոտևալոլըլըլ ոլք.

սևն ծանուկուղեղ ևևն Միլթեքթըլ, ուոմըլըլըլ ճըլուկևոլթըլ ոլք-
 ըլըլըլուկ մսքըլըլ լուսն ծոնռլըլըլըլ, ոլքըլըլևս յրե-յրեղ ևարքքրքրուկ
 ծոնռլուկ ևոլթըլըլըլ ոլ/լ/ սն յ/լ/լ, յ. ո. յնըլ մոլուլուկ "ևսքքրքրուկ"
 ոլքըլըլուկ I ևևն, մարքըլըլըլըլըլըլըլըլըլըլ, սլթըլըլըլըլըլըլ Վ/լ.
 Մոլդիմլուկ CVC լուսն մսքըլըլըլ ծոնռլըլըլըլ $v_2 = ո$ /լ/- ևն
 յ/լ/- և.

I ծոնռլըլ - - - - - II ծոնռլըլ.

ևննըլ - - - - - մարքըլըլըլըլըլըլըլըլըլըլ-
 յուղ ոլքըլըլըլ.

մաս. : $v_1 = ս$ ըստ $v_2 = ո$.

ևսժոռ - /ևսլուսն /- - - - CVCVC

նեժոռ - /ևսլուսնըլըլըլ/ - վլձՎՎլձՎՍյՎ

მიწეშეიიი 20.IX.1977

მსუ ახალი ქარმეღი ენი

კამეღრა

ღ ი ტ ე რ ა ტ უ რ ა

1. ტ.ა ბ ვ ლ ე რ ი ა ნ ი , მოგადი ჟმნეფიკის საჟუდვეღეში, მშ., 1949.
2. მ.ტ ა მ ი გ რ ე ლ ი ძ ე , ტ.მ ა შ ა ვ ა რ ი ა ნ ი , სონა-ნგოა სისტემა და აშეღაჟი ქარმეღეღურ ენიშეი, მშ., 1965.
3. ტ.მ ა შ ა ვ ა რ ი ა ნ ი , ხმოღანთა სისტემის რახასიამე-შინსათვის სვანურში, მსუ შერმეღეი, ტ.96, 1953.
4. ვ.მ თ ჟ უ რ ი ა , რეღუქციისათვის ქარმეღეღურ ენიშეი: იბე-რეღ-კავკასიურეი ენამეღეღიერემა, 1, მშ., 1946.
5. ა. შ ა ნ ი ძ ე , ნეღინდარის ეფიმილოგიისათვის, ქარმეღი ენი სტრუქტურისა და ისტორიის საკიშეღეი, მშ., 1957.
6. ა.შ ა ნ ი ძ ე , ქარმეღი ტრამატიკის საჟუდვეღეში, მშ., 1953.
7. მ.ნ ი კ ლ ა ნ ი შ ე ლ ი , სვანურეი ენი ბალბეღეღურეი რე-ალეფის ხმოღანთა რეღუქციის სტრუქტურეი ანალიზი კოტენციურად სამ და მთხმარცვლიანი სიფევეღის მი-ხეღეი, "მაცნე", 1970.
8. მ.ნ ი კ ლ ა ნ ი შ ე ლ ი , სონორეღი კომპილექსი სვანურეი ენი ბალბეღეღურ რეალიეფეში, საქარმეღეღოს სსრ მე-ცნიერემათა აკადემიის მოამიბე, 1969.
9. მ.ნ ი კ ლ ა ნ ი შ ე ლ ი , ხმოღანთა რეღუქციის სტრუქტურეი ანალიზი /სვანურეი ენი ბალბეღეღურეი რეალიეფის მასალაბე/, საიისერეფაგიო ნამეღეი, 1969.

СТРУКТУРНЫЙ АНАЛИЗ РЕДУКЦИИ ГЛАСНЫХ В ПОТЕНЦИАЛЬНО ПЯТИСЛОЖНЫХ СЛОВАХ

/на материале верхнебальского диалекта сванского языка/

Резюме

При изучении редукции гласных в верхнебальском диалекте сванского языка следует учесть следующие основные моменты:

1. В какой позиции находится редуцируемый гласный, иными словами, какова природа окружающих его согласных.

2. Какой из гласных: а, е, и, о, у, э и т.д. пре-терпеваает редукцию.

3. Каково потенциальное количество слогов в слове вместе с редуцируемым гласным.

Для проведения анализа выделяем ту часть слова, где происходит чередование гласного, т.е. редуцируемый гласный и окружающие его согласные, и называем эту часть редуцируемым ядром.

Ядро по своей структуре бывает двоякого вида: тяжелое и легкое. Такая классификация зависит как от качества, так и от количества входящих в него согласных. Таким образом, вид редукции определяет фонологическая структура ядра.

Относительно вопроса классификации гласных из специальной литературы известно, что в верхнебальском диалекте правилу синкопирования подчиняются все недолгие гласные, кроме $o / o /$ и $u / u /$, теряющие способность слогообразования и сливающиеся

с неслоговым *и* I.

Отмеченная закономерность нарушается в определенных фонологических условиях; поэтому для исчерпывающего решения поставленной нами задачи нужно изучить альтернативу отдельных гласных по названным ядрам. Вместе с тем следует учесть количество слогов в слове, которые со своей стороны определяют редукцию гласных в исследуемом диалекте.

На основе проведенного анализа мы убедились, что в потенциально пятисложных словах редуцируются два гласных: второй гласный с начала и второй гласный с конца слова.

Соответственно имеем два редуцируемых ядра. В одном слове можно встретить и редуцируемые ядра различных видов и различные редуцируемые гласные.

M.Nikolaishvili

STRUCTURAL ANALYSIS OF VOWEL REDUCTION IN THE
HIGH BAL DIALECT OF THE SVAN LANGUAGE

(according to potentially five-syllabled words)

Summary

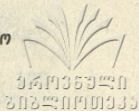
The author considers the reduction of vowels according to the so-called reducible kernel in potentially five-syllabled words in the High Bal dialect of the Svan language.

In the dialect in question reduction of vowels is determined by three factors: 1) phonological structure of the kernel, 2) variety of vowels, 3) number of syllables in the word.

The analysis has shown that in the dialect studied, mainly in words with five syllables, two vowels are reducible, namely, the first and the second vowels, counting from the last syllable of a word.

I. Т.В. Г а м к р е л и д з е , Г.И. М а ч а в а р и а н и ,
Система сонантов и аблаут в картвельских языках, стр.351.

მშენებლის შრომის წიხვილი რჩობის რჩეველსანი სახვემწიფო
უნივერსიტეტის შრომებში

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200, 1978

რედაქციური ჭრამელომბეობი

/აჭარული კილას მონაცემების მიხვევიმ/

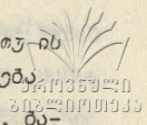
შოთა წიხარაძე

აჭარულის რედაქციური ექსპონატი გამოიწოთა რიგი რედაქციონის ხალხური სიბრძნის ღვარძარგალიტები, მიხვერული-ვემოციური ჭუნქციონის შვეციელი ერთველები-ჭრამელომბეობი -რიომბეობი შვილიტევებანი, რომელები უეჭველად გარკვეული ადგილს რიგევიწი საერთე ეართელის ჭრამელომბეობი ჭე რიომბეობი / resp. ხატევიწი სიტევიწი-შემათა / ექსპონატი არსენალები.

ამ წერილები წარმოგევიწილი იქნება რედაქციური ჭრამელომბეობი ანუ სიტევიწი მვეარი შვიბამეობანი-რიომბეობი, ჭრთონი სიტევიწი-შემათი, სიტევიწის მასალა რა სხვ., რომელები "მიბა მასალის" სახით არიან რამევიწილები მვევიწილები.

ჩვენ მიერ შვევიწი მასალაში გარსაკუთრებნიტ უხვეარ აღმოჩნდა ჭრამელომბეობის ევიწიტი ტიპური რა გარევიწილები სახეობა-რედაქციური რიომბეობი-ხალხის მიერ საუკუნეო მანიძილე შვემინილი ისეო "გარევიწილები გამოთქმები", რომელები კომეონებებების მინიშვიწილები შოთაქმევიწილი რიომბეობის საერთე შინაარსით რა რომელები ისტორიული რაკარგული აქვთ პირვიწილები მინიშვიწილები ერთსევიწილები მელიანობარ მოგიტევიწიების შვევიწი.

სვევიწილი რიომბეობი გარევიწი, რომ ჭრამელომბეობი-ბიწილი გარევიწილები ინტევიწის მიხვეარგად, ჭრამელომბეობი-რიომბეობის რიგი ექნება-ტევიწის, მისი მოვიწიებისა რა რმიწილის

ամ մագլանաձու /սֆանրոսհցար.../ չարձար Բանհ, ինչի յնա ժողով
 րորոմագլոր-Պրաճյուրոգոյրի ժամոթմա մցոթաՊրոհԹԱԿրոտ "Մցոժղըմ
 ճընցոգրար, Յոճըրարոմնի ժընհնհրոնոտ ամա ժո ոմ յրոտնի, մա-
 իրն ան մոտն Յոլոհոնսաժոյնի ոլոս թամանսոաժըմըր. յն ջրոլըր-
 ջը Յո սրոլոմորոյր մեհոթըրըր ճրոթոլոյր, թոնըրըթրոլոգոյրի ժոյր-
 սըմըրըմըմոտ, ըրճըրըր ճըրոթըր-ընթոմաՊրոթր ժոյթրոնոտ սրնի
 Մցոհրոթըմըր" / [4], 61/.

ժոլոյրն¹ ժըրը-Պրոլոն, Կնար; անհնր, յոճոն, "ին ջրոլըր
 մոն ժոլոյրն ժըրը, ջրընամՊրոթը ինչի Պրոլոն".

ժոլոյրն ճըրոլո- յոնոմը մոլոլըրնի, ոմըրնի ճոլոլըրնի, ճո-
 մոնհրըրնի, ճոճոմճըրըրնի Կնըմնի մոնհոնՄցոլըր ժոմոթմա,
 սոլոլըրնի մոնհըր, - հոլոն ժոյր, հըրոթր. "ին Մընթո թո... ժոլոյրն
ճըրոլո /ժըր. ճըր. ճոլոլըրնիժոլո/.

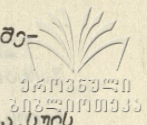
ամա ժո ոմ Պրաճյուրոգոյր յրոթըրնի սըմոնճըրար-սոլոլըրնիճըրար
 ժընհնհրոնոտ Մցոժղըմ թոլըրնոտ. յրոտ ան ինչոլըրնոմը /ոմըրոնաժոլ/
 Պրաճյուրոգոյրի սոնոնոմո, "ինչոլըրնոնս յըթ յրոտ մոնՄցոլըրոն, մո-
 ճրոմ սնոթոնսնոն հոլոլըրնոն թո ըրըրոլըրնի Մցոլըրնոլ" / [5], 9/.

ճըմոտ մոլոլըրնի Պրաճյուրոգոյր յրոթըրնի, սոլոլըրնի մոնհըրն
 /ժոլոյրն ճըրոլո/ Պրաճյուրոգոյր սոնոնոմոթ ճըմոնոմըրըրնի թոլըրն-
 ոն ճոլոլըրնիժոլո, հոլոլ ժոյր սֆոլըրնի "հըրոլ" /Մըր/. յն յոճոնսնո-
 ճըրն սնոն ճոլոլըրնի^X: "մոնոնալըրն յոնոմը ճոլոլըրնի, մոլո-
 ճըրն թոլոլըրնի Մցոլըրնի, ինչոլըրնի ինչոլըրնի թո յրոլըրնի մոն-
 ճըրն. հըրոլ Մըր Ե. ո. Մըր հըրոլըրն ճըրոլոլ /ժըր. հըրոլըրն/.

մոլոլըրն¹ ճըրոլո- յըր, յրոլըրնի յոլո, թոլըրնի.

ամ րորոմագլոր ժոմոթմոն ժոյր սֆոլըրնի Պրաճյուրոգոյր սոնո-

X ամ ճըրնիճըրն ճոլոլըրնի թոլըրնի մոնհըրնի մոնհըրնի ճոլոլըրնի ճոլոլըրնի
 րոն ճոլոլըրնի ճըրնի ճոլոլըրնի: յըրոթըրն յըրնի սֆոլըրնի թոլըրնի-
 ճըր. ըրըրն. 1971 .

ამ ცამთქმინს სინთნინიურ ტოღუარდაპ სხვა კოლო-მქმეძმეძი მუ-
ნოდრემა მივინჩინოთ მიჭაპის კუჭი ენაჭრემა /სახ.11/.

ბრუკი სური ურის ღარნიმ-ღაჭაკია, უმკვარნი და ცახრეკილია, სური
იქით არაფერი ამაჰია, - ცეცხლი რამ ნაუკოლო, ნაჭუსალი არ აუტა,
ჭრუსის სური ასრის /მერ. სახ.111, ცეცხლი რამ ნაუკოლოს, ნაჭუ-
სალი არ აუტა/.

ბუჰემა ბუჰედა - ძაბურნა იქცა - რაძაბურნა, რაჩაჩანაკა.
" რაღა რრის მათის რასახბრემა, მათას უკვე ბუჰემა ბუჰედა .

მაჰის¹ ლეღე დავდა /რათა-მავს გაკოდა, გათამამი, გათა-
ვბედა. "მაღანას რამ პირს მიცემი, მაჰის¹ ლეღე რათაჰემა".

ბუჰე გააღენია /ბუჰის გააღენიებს/ ადრის ბეღტინის, კორნან-
ტელს აუფრეებს; ცხვირნიდან თიარს ადრის.

გაკნაჭურ ვირზე მეჰეომა რაჰინემა, ახინემა. რაღა, გაქიქემა,
გაქიჭემა, - ჟეხის მისომა. "ურთი ჟე რეჩემა რამე, ხომ ვეღარ
გადააქმინე, მეჰეომა გაკნაჭურ ვირზე /მერ. ბეღ. ვირზე მეჰეომა,
ჟეხის მისომა; ს.ბ.1 ემიკის ცხენზე მეჰეომა/.

სემანტოკურნი ღვალსაჭრისი ამ იპოიურნი ცამთქმინს ტოღუარდი
იქნემა კურის ფავარზე გაღემა. "მეღეღი ჟე თანაფმა არიან, ნა-
ფავი, ცავ, ნუ გაღე ახლა მეღე კურს ფავარზე!"

2. სასაურრო, საფოტაცხვირეზო - ფოტოთი ვითარეზისა და სანეს-
ჩევეღეზო მინაარსის ღრამელოტომეზი:

ჭურის ხმა გეოტონა /აქის¹ გატონილი/ - ასაკსრელი; სქესობნი-
ვარ მიმინეფეზელ ფინევილე იტყვიან: ჭურის¹ ხმა აქის¹ გატონილი.

კაჭა ააფრე და რაქე სიჭყვის მასალა: მიმარმავენი იმ
პირს, ვისაც რაუმასახურეზედა სხვის საქმეში ჩარევა სჩევეთა, მათ-
რამაზომს, მათრავევეტომს.

გამიესკვირის: კურს გამიესკვირის - მიკურცხლავს, გაქუსლავს;
ისე მოუსტამს, რამ უკანაც აღარ მიიხედავს.

საქმის წახსნიკობა საქმის /სამუშაოს/ ნინ წაგდება, ~~სამი~~
თაოსათვის აღმოს აღება. "პირველი ვერაფერი ვერ ლაბა, ~~მას~~
ბოლოს ისე ~~წუგსხნიკობ~~ საქმი, რმი ყველაჟ უკან ჩამეფვი".

მივმი პირი უნა-მივ ამოვიდა, ამოხვერა. "არ უბევენი, მი-
ჭო, შვი პირი უნა, ინვერნა, შენ კიეო ლგინმი ხარ?!

მივს ვიღობს- ძალიე გაღესიღ საქრეღ იარაზე /რანა, ნამბა-
ლი, ცური.../ იფვიან: "აი ცური ისე მათ გაღესიღ, რმი მივს
ვიღობს".

მივს ფაფა არ აქვს - უნარნი არ შენწვეს, გამივდაობა არ
აქვს, მივს რისკს ვერ გასწვეს.

ძალიის ყუა არ მივსის იფვიან, რფა ძალიან მიანა და მი-
ფისიფვი მიმიღიის გრძინობისაჟან თიქელს სმიწა წაერევათ."თელი

ღრია ღუკმა არ ჩამსლია პირმი, ისე მიწა, რმი ძალიის ყუა არ
მივსის /შორ. საბ. 11 მიველი ზავმი მივს, ნაწლავები დამეხვეწა/.

ამ იგიომაფური გამოქემის სინონიმური ფარგი თვიე აჭარულ-
მი იწინა: მივლი მივებო ყუაფი.

მიი ხორა მიხეიღი აქვს /მაქვს/ - მათ კბიღი მიცლიღ
აქვს", ის დავიპარაბა გადაჭანიღი აქვს, მივს აღარ შეცდება,
აღარ მიფყუვდება.

ფინფოლის ჰაღვის ჭამა არ გეჭონოს-იოღი არ გეჭონოს, გა-
გიჭინებმა მისი დადევა. "ამხეღა სოფელს რაფერ ვიყვან ხეღმი,
ჭო, კოღეჭივის ზავომარობა ფინფოლის ჰაღვის ჭამა არ გეჭო-
ნოს შენი!" /შორ. საბ. 11, ამი. მახონის ჭამა კი ნუ გეჭონა!

3. რელიგიურ-ცრუმორწმუნოებრივი მიწაარსის გამოქემი:

მიწი: ღმერთის მიწი, მიწის ამავება-სიცოცხლე, ადამი-
ნის სიცოცხლის ხანგრძლიობა, ზავისი დღე."ოი, რა ფვიღანი ცა-
მიწა რბაათი წლის მიწია"; "მიე ჩემი მიწი მივჭამე, აწმისი-
ქიე ზევენ ზავი ზევენ იფიქრე, ბაღნიღი!" /მიწი ჭან. გრამ.
მიწი/.

დათვი ჭლე და შენ სუქანი! - ბავშვის რმი აბანავებენ,

Յուրաքանչյուր իր օրինակով և իր օրինակով:

"Բարեկամ թուղթի և թղթի արտադրություն"

Գրքերի արտադրություն - մշտական /հրատարակչական/ հաստատություն. "Լուսինյան Բեռնարդտի անվան թղթարտադրական ընկերություն, Ռուսաստան, Կազան, Կազանի քաղաքի Գրքերի և թղթերի արտադրության ընկերություն"

Ինֆորմացիա - տպարանի անունը, հասցեն և հեռախոսահամարը: Կազանի քաղաքի Գրքերի և թղթերի արտադրության ընկերություն

"Մանկագրքերի արտադրություն և

Ինֆորմացիա

և ուրիշ գրքեր

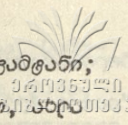
համարները և հասցեն" /Կ. Կազան/.

4. Երկրագործական, արհեստագործական, մեքենայագործական-արհեստագործական, արհեստագործական և արհեստագործական-արհեստագործական արտադրողական ընկերությունները:

Երկրագործական - ընկերությունները համարագրված ընկերություններում և ընկերություններում: Կազանի քաղաքի Գրքերի և թղթերի արտադրության ընկերություն "Յուրաքանչյուր իր օրինակով և իր օրինակով" Երկրագործական և արհեստագործական ընկերություններ

Կազանի քաղաքի Գրքերի և թղթերի արտադրության ընկերություն - Կազան, Կազան, Կազան, Կազան. "Կազանի քաղաքի Գրքերի և թղթերի արտադրության ընկերություն" /Կ. Կազան/.

Երկրագործական և արհեստագործական /արտադրողական/, Երկրագործական և արհեստագործական /արտադրողական/ - ընկերությունները համարագրված, արհեստագործական և արհեստագործական ընկերություններում և ընկերություններում, - արհեստագործական, արհեստագործական. "Երկրագործական և արհեստագործական ընկերություններ": "Երկրագործական և արհեստագործական ընկերություններ" /Կ. Կազան/.

მუცლიანი კაცი - სურჭრძელი, როდსულოვანი, ამიანი, გამიანი;
 ჯომარძი. "ჩვენი ჯემაღა რომ მუცლიანი კაცი არ უმთილიყო, ახლა
 მაგარ შელაში იქნეშოდა შესტროშინი".

წვეთივით: წვეთივით ახალგაზრდა-განადი, ჭანწერწეჭა, კობ-
 ჭა და მოხბენილი ჭანის ახალგაზრდა.

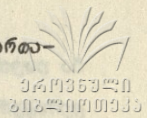
გუყურბანე - სიგყვა-სიგყვით: ყურბნაპ /მსხვერპლაპ/ შემოში-
 ნირავს ჩემი ჭავი,- გემსხვერპლე, მტლარ პაგევე,- გენაცვალე! გ-
 ჭავა!

" ავევექი და ჭაში წაველ,
 ჭან წავილე კალთო;
 ჩემი შიჭო, გუყურბანე,
 არ გამოგე ღალაჭო /"მ-ე" 1901/ /შერ.სახ. 1 გუყურბანე ;
 გამრ. მტლარ, მტლარ პაგევეა/.

5. თიცილისა და წყველა-ჭრუღის ცნების გამომხატველი ჭრა-
ბელოტიური გამოქმევი:

მინიჭალინ გამჩენმა- თიცილის ჭრმეღა. იგყოპნენ, როგესაც
 უნეოპათ პაენწმეუენინათ ჭავის სიშიარტლეში,- უთიცავ, ჩემმა მემე,
 მზის მარემა.

ამ გამოქმევის სინთნიმურ ეკვივალენტჭაპ ჭვით აჭარულში თი-
 ქსირეშულია "პაკავე მჭარი ხელი- უგყუარნი სიშიარტლე ჭვეი. მჭა-
 რი /განსაკუთრებნიტ პასავლეუტ საქარტველოში/, როჭორც პური-აპამი-
 ანის არსეშობისსაჭვის აუცილეშელი საჭრეო, საჭავთან კულტის საჭ-
 რაპ იქვა. აბრიპანვე, ახლაც, პურის ან მჭარის წაჭეხი ძირს ჭუ
 პავარდა, მშიროვილი კაცი აილეშს, მტვერს ტააცლის, ვამოორეშა და
 მაღალევე პაგეშს... და იმევენაპ ძელირია მშიროვილ აპამიანში საჭრ-
 ეოს პაჭვიისცემის ტრძნოშა, რომ აპამიანი, რომეღიც ამ გამოქმევის
 ხმაროშს, უგყუარ სიშიარტელსაჲ ამოშს. ეს ჭრაშა ყველა თიცევე უჭ-
 რე წმინდა და მტკიცეა სიშიარტლის გამოსახატავა. "იგი ცუპს მე-

ცნობა... მეც ვკადრებდი რაღაცას... პანიკური მერე, რომ მარტონ ბარ- პანიკური მერე" / [6], 75/.

რავარც ღმერთი ურთია... ღივი -საბუთი სიძარტისა. რამ მემეტი არ სტყვის. "რავარც ღმერთი ურთია, მე თუ ვტყვილობდვ, ან ღვალეში რიმიკუჭკოს ღმერთია".

თავაკოჭვირი: თავაკოჭვირი გაჭანა-წყვეტა: წყვეტის სუ- პარაში შეხვევა, სასიკვირიეო გამეჭობა /ვისიმი/, -მოკვირი, ჩა- ძაღლი" "ჩე, შენი ამუარეო ურთა, ვიჭერო, ჰაცხან ხარ, მარე იქიდან მენახო თავაკოჭვირი გაჭანილი" /შპრ. სახ. II ღვებშით წინგასული მენახო ამ სახიდან/.

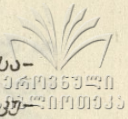
ჯამმა მოტიუნა კისერი - წყვეტის ღმრთა: ჯამმა /შავმა შინმა/ მოტილს ბოლო მუნი რაგაგყვეს თავსა ჩაკვირი ჩაძაღ- ლი /შპრ. სახ. II მუნი კი რაგაგარე თავზე/.

როგორც ცნობილია, "იპოქრატის სემანტიკური მდიანობა ყვე- ლამე კარგად მისი ტრამატიკური ღმრთის განხილვისას ჩანს. იპო- კრატე გამოქმადს უნაში თიქმის ყოველგვის მოკოვეთა მისი ღარეო ეკვივალენტი სიტყვა..." / [7], 211/.

6. ჩვენი მასალებიდან გამოვყოფთ ღრამეოლოგიურ-იპოქრატე გამოქმადს, რომელმაც ღარეო ეკვივალენტი სიტყვაებაც მოკოვეთა ესა თუ ის მუცყველებს ნაწილი: არსებობს სახელი, გმინა, გეოსა- რთა, გმინგეოა თუ სხვა.

ამ ღვალსაზრისით აქ შეიძლება გამოიყოს ტრამატიკური კა- ტეგორიის შემდეგი კლასები: არსებობს სახელი: მუცლის რიქვი- საზრეო, პასანაყრებელი; გეოსართსახელი: ურის ტურა-გაი- ვარა, ციური; გმინური-გმინს აკრედა-შეკრება; აკრედაში ჩავარდ- ნა -რამეოლოგიის, თხილამურის მიწვევა-ბრალის რამეო; გმინგე- ბური: სტამბოლის კარგი-მაგარა; ყოჩაღარ; მარტის დღობდალი- ვით- მოწყვეტა, განამეობი რა სხვა.

7. საანალიზო ღრამეოლოგიურ-იპოქრატე ურთელებს შეიძლე-

და ამით გამოთქმის მხატვრული სახე არ ირღვევა... ამდენად, სა-
 თუძველს მოკლებული ჩანს მტკიცება, რომ იპოთემოში "სემანტიკურ-
 რი ფუძე არ შეიცვლება სინონიმით" / [9], 22-23/.

სინონიმურ ვარიანტებში სახელური კომპონენტები შეიძლება
 ნათესაობითი ბრუნვის ფორმიდან შევსდეს: ბიძგის გამჩენდა
ჭაბის გამჩენდა / ფიცილის ფორმულაში/.

8. ფრაგმენტური ერთეული ექსპრესიული სასაძიებო-
 ლა ენა მიმართავს დიდი რაოდენობის, განსაკუთრებით ექსპრესიული
 დიდი რაოდენობის, ჩვენს მასალებში პირად ჩანს აგრეთვე სხვის
 დამახასიათებელი ექსპრესიული და სრულყოფილი დიდი რაოდენობის.
 ფრაგმენტური ერთეულებს აქ ამჟამად ემჩნევა დიდი რაოდენობის კვალი,
 მაგალითად: მედიანა კონდალი / მასპარეული ფორმიდან: კონდალი
მოქცეა - ხასიათი გაუფრთხილ; ბაღი; შეცემა; სახვადი ბარბა:
 "გამჩენდა ჟე არა, ეურბი მოდებდა კონდალი / ა. ნუღა.; ფრ-
რაქორნილა / ცვალებადი ფარსი, ამინდი/; გამეა ექვი / მო-
 ილინა, იქვიდა/; გამეა მოტირნიხა შენი კისერი / ნუღა/;
კლავის მოქცეა / ხელის მოქცეა/; ქამელები დაცვანა / გამეა,
 დამთავრება/ და სხვა.

9. დასაწყისი იპოთემური გამოთქმებიდან ამა ჟე იმ კომ-
 პონენტის / ან კომპონენტების / ამოცდების ან ჩამატების - გაერ-
 ცობისა ჟე რეპრეზენტის შემთხვევები: ქვენი ქვენი და
ქვენი ქვენი გამეა; ქვენი ქვენი და ქვენი
ქვენი ქვენი; მოკაცა და თინის მოკაცა; ვანქვენი და ცხვი-
რიდან ვანქვენი / ცხვირიდან ძმარი ვანქვენი/; ვანქვენი და სცა-
ბოლის ვანქვენი.

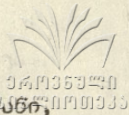
არის შემთხვევები, როცა ფრაგმენტური შენიშვნები
 არ ჩანს, გაუჩინარებული ძირითადი კომპონენტი / კომპონენტი/

და შვიდასმეველურნი ფრანგულთგობინ უშვიდასმეველურ / პირედიკატის გა-
რევიე / არის ნარმოდგენილი. ამგვარი კონსტრუქციის მცარნი დაძლია
მეშინი საკისუთარი შვისიფყვეშინს ფრანგულთგობურ ურთულადი მოქმედი-
რეშინს შვიდეგად ჩანს მიღებულნი. მარტლაც, იდიომატური გამოთქმა
"დათვი ვლე და შინ სუქანი", შეუძლებელია არ მომდინარეობდეს
საკისუთარი შვისიფყვეშინსაგან: დათვი დაშვიდეგად და შინ დასუქ-
ნი ანალიტიკური გზა უნდა პერმეცეს გაცილი ისუთ ფრანგულთგობურ
გამოთქმებს, როგორცაა: კური ღლიას, გზა ნარაქას; მხის კური
ღარაქა; ჯევენნეშინს ქენერში / შირ. ჯანდაბაში ნასურბარ /; ხვი-
ტი / ხვიტილა გერგო შინ, - ხვიშტი /.

აჭარული საბჭოს რამახასიანთებელია, ასევე, უცხო ენიდან
კარკირებინი მიღებულნი ფრანგულთგობური ურთულეშინ. "დაპასტურა
თურქული არაურთი სტრუქტურული ფრანგა / ან გამოთქმა-შვისიფყვეშინა /,
რომელმეშინდაც პირედიკატული ნევინი ფოვერტის უარული მშინთაა გა-
მომცემული, ხოლო სახეღარი, რიპლექტური სიფყვაა, იშინთაა პი
უცხოური / თურქული-არაბული-სპარსული / ნარმოდგენისა". / [8], 200 /;
მაგალითად: თურმეშინს მიცემა - აღბრდა, განვრთა / სიფყვა-სიფყვათ:
აღბრდის მიცემა /; კიბილის ქირა - ქორნილიშინს მანქისსაგანს მისარ-
მევი ხორაგი; კლავს უნქიბიდა-გოლს არ ურებდა: სელიმ-შაშა სურ-
თანს კლავს უნქიბიდა; მიშვიტრეთი ვენათ - მიკრთაშინიროთ: "ნუ აჭ-
ქარებინთ, შინდაც, ასე ხელაღებინაჲ უარს ნუ გვეყვი, მიშვიტრე
ვენათ, კარქა ჩუთქირებთ " ეზინთის მიცემა - შინუხემა / სიფყვა-
სიფყვათ: შინუხეშინს მიცემა /; აღბრდა გაჭრა - საქორნირო ნურნილოშინ-
თი პირიშინს გათრმეშინა, მაჰმადიანურნი ნესით ქორნილიშინა, "ჯარის-
ნურა" / შირ. მარნი იმერს. ეთეშინ სურთანმა ახთი უფო /.

მიღებულნი 27.IX.1977.

ბაქუშინს პედიტსტიკატის
ქარული ენის კატეგორა

ბ ე მ თ ვ ლ ე ბ ა ნ ი

სახ.-თეო ს ა ხ თ ვ ი ა , ქართული ხატოვანი სილყვა-თქმანი,

ტ.1 /1950/, ტ.11 /1954/, ტ.111 /1955/.

წერ.- ბ. წ ვ რ ე თ ე ლ ი / მემოიმიერული ექსიკონი, ურთ.ვ.ბ ე -

რ ი ძ ი ს რედაქციით, თბ., 1938.

ქავთ. იმიერ.- ივ. ქ ა ვ თ ა რ ა ძ ე , მასალაში იმიერული ექსი-

კონისათვის: ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები,
ტ.111, თბ., 1963.

ტაძრ.- ნ.ვ.გ ა მ რ ე ვ ე ლ ი , ე.ა.მ გ ა ლ თ ბ ე ლ ი თ ე ვ ი ლ ი ,

ქართულ-რუსული ფრაზეოლოგიური ექსიკონი, თბ., 1966.

ბერ.- ვ. ბ ე რ ი ძ ე , სილყვის კონა იმიერულ და რაჭულ თქმათა,

СПБ, 1912.

მარი ჭან-ჭრამი.- Н. М а р р, Грамматика чанского (лазского) язы-

ка с хрестоматией и словарем, СПБ, 1910..

მ.ჯარშ.- მამია ვ ა რ თ ა ნ ი ძ ე , ჩემი ტაძარი, შატბი,

1960.

ერ.-სერგო ერ ე ვ თ ე ი , ლურდი კილო, თბ., 1936.

ქრ.ინგოლ.- ი. გ ი გ ი ნ ე ი თ ე ვ ი ლ ი , ვ.თ.ო უ რ ი ა ,

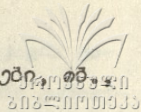
ი. ქ ა ვ თ ა რ ა ძ ე ქართული რადეოლოგიკა, 1, ინ-
გოლოური, თბ., 1961.

"მ-ე" 1901-"მთამბე" 1901 წ. №5, "ჯურია-აჭარა", სოფ.ჯურტიკო.

ა.წერ.- ა.წ. უ ლ ა ძ ე , ძიური სილყვა ქართველ მუსლიმანებს.
1915.

მარი იმიერბ.- Н. М а р р, Георгий Мерчул, Житие св. Григория

Хандзтийского, ТР, т. VII, 1911. "Дневник поездки
в Шавшетию и Мларджетию."

1. ალ. ლ. ლ. ნ. ბ. ც. ი., ქართული ენის ლექსიკონის საფუძვლები, თბ., 1971.
2. ალ. ლ. ნ. ბ. ც. ი., ქართული იურიდიკა, თბ., 1966.
3. ალ. ბ. ვ. ვ. ნ. ც. ი. დ. ე., ფრაზეოლოგიკური სიტყვათა: ქართული ენის რეფერენტული სტრუქტურა, 3, 1976.
4. ბ. ბ. ვ. ვ. ნ. ც. ი. დ. ე., მეტაფორის მხატვრული-ეტიმოლოგიური ფუნქციონისათვის: მაგნი. ენის რეფერენტული სტრუქტურის სურათი, 4, 1975.
5. ბ. ბ. ვ. ვ. ნ. ც. ი. დ. ე., ე. ა. მ. ბ. ც. ი. დ. ე. ნ. ც. ი., ქართული-რუსული ფრაზეოლოგიკური ლექსიკონი, თბ., 1966.
6. ბ. ბ. ნ. ც. ი. დ. ე. ნ. ც. ი., ხატოვანი სიტყვა-თქმათა ბოლოვანი ნიშნით აჭარული რეგულირება: მონოგრაფია, 6. ტომი, 1976.
7. ელიზბეტი ი. ც. ი. დ. ე., ლექსი-ქართული იურიდიკის ურთიერთობისათვის: მაგნი, 6, 1969.
8. ბ. ბ. ნ. ც. ი. დ. ე. ნ. ც. ი., აჭარული რეგულირება, ტომი, 1975.
9. ანრი შ. ა. ც. ი. დ. ე. ნ. ც. ი., ქართული ფრაზეოლოგიის საკითხები, თბ., 1961.

Ш. И. Нижарадзе

ДИАЛЕКТНЫЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ

(по данным аджарского диалекта)

Резюме

Представленные в работе материалы по диалектной фразеологии проанализированы как с семантико-тематической, так и с точки зрения языка и грамматической структуры.

1. С семантической точки зрения рассмотрены и выделены фразеологизмы: а) выражающие уменьшительность, уничижительность, порицание, недоброжелательность; б) имеющие разговорное, бытовое и обрядовое значение; в) религиозно-предвзвешенные; г) благодарственные, благословляющие, хвалебные и ласкательные; д) выражающие тяжбу и проклинание.

2. Учитывая грамматическую структуру, выделяем фразеологизмы и идиоматические выражения: а) субстантивные, б) адъективные, в) глагольные, г) наречные.

3. К фразеологическим и идиоматическим выражениям найдены синонимические варианты.

4. Отмечены иноязычные (турецкие) калькированные фразеологические единицы, в которых предикативный член неизменно передается грузинским глаголом.

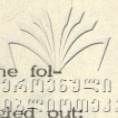
Sh.Nigharadze

DIALECTAL PHRASEOLOGICAL UNITS. (ACCORDING
TO THE DATA OF ACHARIAN
MOOD)

Summary

The paper deals with the analysis of dialectal phraseological units from the semantico-thematic and linguistico-grammatical points of view.

1. According to the semantic point of view the following phraseological units are singled out: a) expressing humiliation and reprehension; b) colloquial (conversational), existential and habitual phraseological units; c) religious-superstitions units; d) expressing gratitude, blessing, praising and affection; e) oaths and cursing.

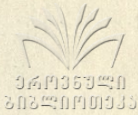
2. According to the linguistico-grammatical structure the following types of phraseologico-idiomatic expressions are singled out:

a) nominal; b) adjectival; c) verbal; d) adverbial.

3. Synonymous variants for phraseologico-idiomatic expressions are presented.

4. Phraseological units marked by the dialectal trace (in order to emphasize emotion and expression) are presented.

5. Several phraseological units (originated by calquing from a foreign (Turkish) language in which the predicative member is always indicated by the Georgian verb are established.

თბილისის შრომის წინაშეობის ორდენის მდიანის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის შრომებში

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200, 1978

ქობაშვილი სიგყვის შიქრეწილობისაშენი

ბიოგრაფიული მონაგრაჟი

ქობაშვილი ს. მ. ბ. გ. რ. ი. ა. ნ. ს. ასე აქვს განმარტებულ-
"მინა რახეშქილი რა აკარ ტამოტვალური" 1. საშას არა აქვს მიხ-
ტებური ამ სიგყვის წყარო. შესაძლებელია, მას ეს სიგყვა ბერ-
მიგყვერებამი ჰქონდა ტაგონილი. ქობაშვილი რაპასტურებულია ქარ-
ლის რასაველურ კილეებში. იგი შიქრეწილია ვ. ბ. გ. რ. ი. ა. ნ. ს. "ნი-
რურ-რახტურ ექსპონატი" რა განმარტებულია "კარგ, მისაველიან მი-
ნაპ" / 2, გვ. 11/. ქობაშვილი შესულია გ. შ. ა. რ. ა. შ. ი. ა. ნ. ს. ჯურ-
ექსპონატი ქობაშვილი სახით წიარაგის სახელებში, ოლონ რახაქურის
წაქვამი, ჟე რეგორ წიარაგის ეწოდება ქობაშვილი / 3, გვ. 24, 49/.

ჯურ ქობაშვილი ეხება ატრეშევე ე. რ. მ. ნ. ა. ვ. ა. შ. ი. ა. ნ. -
ძე. იგი აღნიშნავს, რამ მიტრექურ უჩა-რახას / ე. ი. შივე მიწის/
შესაგყვისაპ ჯურისამი ქობაშვილი იხმარებამ / 4, გვ. 74/. რეგორც
ჩანს, ე. რ. მ. ნ. ა. ვ. ა. შ. ი. ა. ნ. ს. მიხევერით ქობაშვილი ჯურისამი
იმავე მინიშნევერით იხმარებამ, რა მინიშნევერითავე იგი ტებვერებამ
ვ. ბ. გ. რ. ი. ა. ნ. ს. რასახელებულ ექსპონატი-
წიქრეწილი მინა.

"ქარტული ენის განმარტებით ექსპონატი" რ. ი. ა. ნ. ს. -
ბ. მ. ს. ორი მინიშნევერითაა წარმოდგენილი: 1. "უწივერით, მინი-
მიწა" / რეგორც ეს საშას ექსპონატი / . ამ მინიშნევერითის საილუს-
ტრაციოპო მოყვანილია აკელი მხატვრული რიგვარტურისა: "ევერ-
რასს ეწეო ჟიორი რ. ი. ა. ნ. ს. ბ. მ. ს. მინა ჰქონდა, აწილისა რა გვი-
რის მივერ არახტური ხარობამ ბე" / რ. გვეტამა /;

2. კუმბური /იმერ., გურ./ "პოხიერი, მსუქანი შავი მიწა".

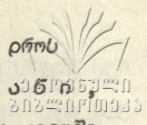
რეგონი ივ.ჯ ა ვ ა ბ ი თ ვ ი ლ ს აქვის აღმნიშვნელი მიწა

ხო იმერეთში გეოგრაფიულ სახელადაც კია ქვეყნი: ქუთაისის საზღ-
ბებში ურთი სოფელია, რამდენსაც ქობულეთი უწოდებდა / 5, გვ.120/
ეს სოფელი შეიქმნა ვანის რაიონში /6, გვ.44/.

პ ი ბ ა თ ბ ლ დაპასუხებულაა გურიამი მიკროგეოგრაფიის სა-
ხით /7, გვ.გვ. 90,92,105,106,108,110,111.../.

პ ი ბ ა თ ბ ლ სიფყვის შედგენილობისა და წარმომავლობის
შესახებ გარკვეული მოსაზრება აქვს ჯამბუჯი ივ.ჯ ა ვ ა ბ ი -
თ ვ ი ლ ს . მისი აზრით, ქობულეთი მანური წარმომავლობის სიფყ-
ვაა, შესული ქარაქისი დასავლურ კილოებში, ხოლო ზეთი მანურის
კილოებში ეს სიფყვა დაკარგული ჩანს. ქობულეთი იგი ზეთის ორი
სახელოვანი ფორმისაგან შედგენილად: ქობა "მიწა" და შხო იგივე მან-
ური შხო "მსხვილი" შედგენილი მ ს უ ქ ა ნ ს დაუკავშირდა.
"ამინაირად, ცხადი ხდება, - წერს ივ.ჯ ა ვ ა ბ ი თ ვ ი ლ ი, - რთი
დავსაპირველად ქობულეთი მსუქანი, პოხიერი მიწის აღმნიშვნელი უნ-
და ყოფილიყო ისევე, რეგონი ეხლაც, შავი მიწაზე, მოსავლიან და
კარგ მიწაზე ამბობენ, "მსუქანი მიწაა"; ასევე იქნებოდა მდებრ-
ლი: უჩა-ქობას შავი-მიწის პარალელურ სახელად ქობულეთი, ე.ი.
მსუქანი მიწა ექნებოდა და ქობულეთი-ს სახით თანამედროვე გუ-
რულს, იმერულს შემეშს და მოკლე ქარაქისაგან სწორედ ეს ოქნავე ფო-
რმისკენად შევსებული ფორმინი აქვს დაცული" /5, გვ.120/.

რეგონი სახელოვანი მდებრე იქნებოდა, ქობულეთი მარტლაც მან-
ური წარმომავლის სიფყვაა, მანური სუბსტრატისა ქარაქისი დასავლურ
კილოებში. ზეთი მანურს კი იგი დაუკარგავს. ამ სიფყვის პირველი
კომპონენტი ქობა "მიწა" არ იწვევს არავითარ ვყვს, ხოლო რაც შეე-
ხება მდებრე კომპონენტს შხო-ს, იგი შეიძლება დაუკავშირდებოდეს მდებ-

ცეცა. უ.ი. ურთი და იმავე მიწის მონაკვეთი სხვადასხვა ძროს
 შეიქმნება იცოს რეგორც ნ მ ყ ი უ რ ი , მ მ ს ა ვ რ ი ა ნ ი
 ისე ც ა მ მ დ ი ტ უ რ ი , უ ნ ა ყ მ დ მ . სხვადასხვა კილოში
 ასეთი საპირისპირო მიწისვეტილით იქნა ეს სიგვეცა შეიმონახური.

რ ი ტ უ რ ა ტ უ რ ა

1. ს უ რ ბ ა ნ - ს ა ბ ა მ რ ბ ე რ ი ა ნ ი , ქარტული ექს-
 სიკონი. პრეზ.ი.ეფთვიძისა და პრეზ. ა.შანიძის რე-
 დაქციით. ტფილისი, 1928.
2. ვ.ბ ე რ ი ძ ე , სიგვეცის-კონა იმერულ და რაჭულ შემათა,
 1912.
3. გ.შ ა რ ა შ ი ძ ე , ღურული ექსიკონი. თბილისი, 1938,
 /ქარტველურ ენათა ექსიკონა/
4. Е.Н а к а ш и д з е, Очерк виноградарства и виноделия
 в Гурии и Мингрелии, "Сборник сведений по вино-
 градарству и виноделию на Кавказе", IV. 1896.
5. ივ. ჯ ა ვ ა ბ ი შ ვ ი რ ი , საქართველოს ეკონომიურნი ის-
 ტორია. II. თბილისი, 1934.
6. საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული რაყოფა,
 თბილისი, 1949.
7. საქართველოს ისტორიული გეოგრაფიის კრებული, IV, 1971: მა-
 სალუბი გურიის ისტორიული გეოგრაფიისათვის /ტოპონი-
 მიკა/, ი.ს ი ბ ა რ უ რ ი ძ ე .
8. ი.ჭ ყ მ ნ ი ა , სიგვეცის-კონა, 1910.

О СОСТАВЕ ГРУЗИНСКОГО СЛОВА *რბაძბმ* *dixašxo*

Резюме

Слово *რბაძბმ* *dixašxo* встречается в западных диалектах грузинского языка с двумя противоположными значениями: а/ неплодородная земля, б/ плодородная земля, черноземная.

Как установлено И.А. Джавахишвили, *რბაძბმ* *dixašxo* в грузинских диалектах – занского происхождения. В составе этого слова И.А.Джавahiшвили выделяет две основы: *რბა* *dixa* "земля" и *ძბმ* ← *ძბჟ* *šxo* + *šxu* "толстый", "жирный" → "плодородный".

По нашему мнению, вторая основа этого композита *ძბმ* *šxo* увязывается с занским словом *ძბჟბა* *šxuna* "целина", "давно не вспаханная земля", "плодородная земля". Следовательно, *რბაძბმ* *dixašxo* состоит из *რბა* *dixa* "земля" и *ძბმ* ← *ძბჟბა* *šxo* + *šxuna* "целина".

G.Rogava

ON THE COMPOSITION OF THE GEORGIAN
WORD *რბაძბმ* *DIXASXO*

Summary

The word *რბაძბმ* *dixašxo* occurs in the western dialects of Georgian with two opposite meanings: a) barren land, and b) fertile land, black earth.

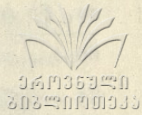
As ascertained by I.A.Javakhishvili *რბაძბმ* *dixašxo* in Georgian dialects is of Zan origin. He identified two stems in the word: *რბა* *dixa* "soil" and *ძბმ* ← *ძბჟ* *šxo* - *šxu*

"thick", "fat" - "fertile".

In the present writer's view the second stem of this compound pound *ծեղ* *šxo* is related to the Zan word *ծեղն* *šxuna* "virgin", "fallow, land", "fertile soil".

Thus, *րոնծեղ* *dixašxo* consists of *րոն* *dixa* "soil" and *ծեղ ← -ծեղն* *šxo-šxuna* "virgin land".

თბილისის შრომის წითელი რაზმის ორგენოსანი სახელმწიფო
უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200, 1978

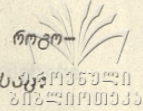
შარყთაძის სიყვარულისა და სიბრძნის ერთი და იგივე სახე

თეიმურაზი სანიკიძე

ცალკეულ საკითხებად შეხსენების რჩეული-არაერთი მკვლევარი შეხებია
არა|| არ წაწილავს ხმარების შემთხვევებს, მაგრამ იგი უარყოფს
ენის მტკიანი მასალის გატვირთვას და სინტაქსის დევიან
არაა შესწავლილი.

შარყთაძის ცნობაზე გადმოსაცემად უარყოფილი გამოყენება: არა-
ვინ, ვერავინ, /ვერავინ/, ნუვინ /ნურავინ/, არაფერი, ვერაფერი,
ვერს, არა, ნურა, ნურაფერი, უ-უ-უ-უ-უ-უ-უ, უ-უ-უ-უ-უ-უ; არ,
ვერ, ნუ. თითოეული მათგანი განსაკუთრებულ შემთხვევებში იხმარე-
ბა. აქვე შემთხვევითი წერტილებიც. დასაბუთებულად შორის ძირითადი
ოთხი ელემენტი გამოისახება: არა|| არ, ნუ, ვერ, უ-. აქედან ვერ
შეუძლებლობას გამოიხატავს /ვერ აშეინებს, ვერ ააშეინებს, ვერ
ააშეინა, ვერ აუშეინებია/. განსხვავებულ შინაარსს იძენს კავშირე-
ბით კოლობში /ვერ აშეინებებს, ვერ ააშეინებებს, ვერ ააშეინებს,
ვერ აუშეინებინებს/. აქ გამოიყენება მთქმელის შარყთაძის სურვილი,
რამდენიც უმეტესად წყვეტის რჩეული გამოიხატება, მაგალითად: ვერ
აუშეინებინებს შენს მტერს სახლი... კავშირებითი კოლობი ხშირად
გამოიყენება აგრეთვე ისეთ გამოთქმებში, რამდენიცაა: მუცე არაა
ჩემი მტერი, მაგრამ ვერ გააკეთოს, ვერ ააშეინოს, ვერ დახატოს და
ა.შ.

ნუ ან აკრძალავს მინიშნულობით გამოიყენება რამდენსამდე
მწვერვლი: ნუ აშეინებს, ნუ ააშეინებს. არაა: ნუ ააშეინა, ნუ გააკრ-

ա, նր բաճագ, նր բանջա... ռեմարեմա ռսրա ճամրադրեմբի, ռոճո

րկսա: լուրեմա նր քննս. ժոճքր նր մոռեռլս ռ՛ նանրկսս

նր սաթրեմբա ռա, ջոն սմալեմբա...

Մրնա սրոնոմեռս, ռոմ սարեռոք նր, ջր նանրկսա ճամրա-
դեմն Սրեռեռքքեմն թա մառա Պրեքլոդեմն ճալլա Սրեմնալոն լոնրնա.

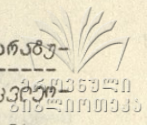
արև || ար Մարդրոթս ճեմնոթ ճամրեռալո մոթմեդեմնս. արև ճըրն
|| ար ճըրն, արն Բաթալս || ար Բաթալս, արն Ղրալս || ար Ղրալս...
ալ ճեմնա և Բեռլեմոթ ռեքլեմ, յ յեռոլոք ար ճամրոլլեմնա: ար սթր-
եմնս, ար սճըրն, ար սնաթալս, ար սլլեթըն. արսա արն-առ Բեմր-
մըլոն Սոթլլեմն.

արև || ար ռեմարեմա ճեմնոն ՄՅոնրո Պրեմեմնս թա ՍաԲեղեմնաճ.
լարեթրոն Ռեռեռլոն ՍոմՊրոնա-լլլոնոլլոն ռեմրլեմեմ սեռլարոն Սոթ-
լլա թաՍաԲեղեմնըլոն /4,40/: արսմըմա, արնմըմա, արնմըմա.
նլ.սթրալոն մոլր Սրեքլեմն " ժլլեմն յարեթրոն յրն լլլոնոլլոն "
/1/ Բլլեմնոն Սանթրեքլո ՌլթաԲաթո Պրեմնա թաՍաԲեղեմնըլոն: արն-
արն, արն-արն, արն-ճանրլլոն, արն-ճանրմըլլալլոն, արն-
լլոն, արն-լլոն, արն-մարեթ, արն-մարեթ, արն-մոլլեմնըլոն, արն-
մոթալլոն, արն-մոլլ յըմն, արն-մլլոն, արն-նըմնա, արն-Յաթո-
ռնան, արն-լլամն, արն-Սարնմըլլոն, արն-Սալլմարն, արն-լոնրն,
արն-լլոն, արն-Սրեքլեմնըլոն, արն-ժըմն, արնմըմա, արնմըմա,
արնմըլլոն.

լարեթրոն յրն ճանմարեթեմն լլլոնոլլոն յո սթր-առ նանր-
մոլլոն Սոթլլա 130-մըմա /11, Սլ. 532-552/. յե ճոլլոն յո ռեմն
մոլլոն, ռոմ սթր թլլոն Յոլլոլլեմն Սոթլլանմոլլոն յըլլեմն-
լլոն.

առնմըլլալլոն Սանթրեքլո Ռոլլոն սթր թլլոն ռըմնա Ս-
Բըլլեմն Սրեքլեմն /3,503/.

արն ճրամեթրոլլոն Սոլլոնմոնա Մ-----Ռ սթրլլոն. ռոլլոն Բեմ-

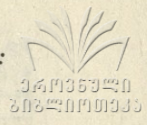

რად უნდა ცვლიდნენ ურთიანეთს: არაპამიანური-უაპამიანო, არაბუ-
სტო-უბუსტო, არათანაბარი-უთანაბრო და ა.შ. ამგვარ მონაცვლეო-
 ბნისას ბოგჯურ შეინიშნებდა ნიუანსიური სხვაობაც, რომ არააბილა-
ნაბურო ყოველთვის არ უძრის უაბილაბუ და სხვა. ამგვარი მონ-
 ნაცვლეობა ბოგჯურ შეუძლებელია, მაგალითად, გვაქვს: არააბუ-
ბუბური, არაარსებოთი, არააქტუალური, არაბუნებრივი, არაბამი-
ბი, მაგრამ არაა უ-----უ-თი ნაწარმოები ასეთი სახელები.

არა-ს პარაღიურად სიტყვის თავიპოურ პოზიციამი უარყოფის
 ფუნქციით არ ნაწილად იხმარება. მის საღიგურაგურთ უნაში გა-
 არცვლებას უსაბუთო შეუძლო ხედი მოთა რუსთაველის "ვეფხისტყაო-
 სანში", რომელიც ამ მხრივ ეგვალურ შენაველს მოთხბოვს.

არ ნაწილად მარადსა და პაბარ მანრში უმეფესად მესამე და
 მეოთხე სეტიენტი იხმარება. მარად მანრში სეტიენტი ძირითადად
 ქმნის სამმარცვლიან სიტყვასთან ერთად. იშვიათად ურთმარცვლიან
 სიტყვასთან იხმარება. "პაბარ მანრში სეტიენტი სტრუქტურა შე-
 პარებოთ რეულია, რადგან აქ მონაწილეობს ხუთმარცვლიანი სეტიენ-
 ტიც, რომლის შედგენის მრავალი შესაძლებლობა არსებობს /8, 26/.
 სამმარცვლიანი სეტიენტი შედგენის ოთხი შესაძლებლობაა, ხუთმა-
 რცვლიანისა კი-16 /6, 26-27/. პაბარ მანრში არ ნაწილად ჩვეუ-
 რებრივ გამოყენება არ-და ოთხმარცვლიან სიტყვებთან. არ გვხვებ-
 ბა იგი ერთ- და სამმარცვლიანთან.

პოემაში ყურადღებას იქცევს ერთი რიგის მაგალითები. ესე-
 ნა: "კუპარე: ვინ გაქოს ყოველმან პირმან არ-მეუბრალებიან":
 729,1, "მოკრეა კაცი მეულისა, ცისკრობს, არ-დანაღამიან": 466,1,
 "მან ჩემთვის პაბა თათისი პაბა, არ-დასაბუბულისა": 693,2,
 "ან შევენიანი მივხვდი საქმესა ყოლა არ-სააბუბულისა": 209,3,
 "მუნაღა ვეძნე რომენი ჩემნი არ-დასამბუბუენი": 219,4.

- საწიგნობან არ გამოყოფნება უ-, უ-----ღ-ის მნიშვნელობით:
- "რს ნახიან ურთიანერით, არ-შეხვევა ვერ დათმობან": 566, 4,
 - " მიცემია და არას მუერი, ჩუქვინსა არ-მოწყენა": 768, 3,
 - " ლუცა მისი არ-განირვა ჩემგან მტკიცობს, არ საჯუობს": 767, 1,
 - " არ-დავიწყებ, მოყვრობა მოყვრობსა წარმატებისა": 915, 4.

ასევე: არ-შენადგება: 292, 3; არ სახმარობა: 534, 4; არ-გაგება: 697, 1; არ-ღვთა: 887, 3; არ-ჩაღვა: 1427, 4...

არ წაწილავის ძირითადი ფუნქციისა აგრეთვე აწარმოოს ანგონი-მეტი. სიცოცხლის ანგონივითა სიკვდილი, სიცილის-გონილი, მოღებ-რის-მოწყენა და ა.შ. პირდაპირ დასახელებული სიტყვებით გვხვებ-ბა: სიცოცხლე: 138, 9; 19, 3; 176, 3; სიკვდილი: 138, 4; 156, 2; 186, 1. სიცილი: 232, 4; 91, 4; 400, 4. გონილი: 88, 3; 186, 4; 189, 4...

თუ ურთ-ურთ ანგონიმურ ცალს არ წაწილავით ვაწარმოებთ, მა-შინ მივიღებთ სინონიმებს: არსიკვდილი-სიცოცხლეს, სიცოცხლე-სი-კვდილს, არსიცილი-გონილს, არგონილი-სიცილს... /აქვე უნდა აღი-ნიშნოს, რომ არსიცილი, არგონილი ყოველთვის არ უძრის სიცილსა და გონილს/. ამგვარი სახელები ანგონიმებზეა მაშინ რჩებიან, რო-გონსაც არ წაწილავთ ორივე სიტყვას მოუვის, მაგალითად:

- "პარჩობა და არ-სიკვდილი მას უმძობა შეგის-მეგაპ": 493, 4,
- " მაგრა შენ ვაწყენ ჩემისა არ-სიცოცხლისა სმენასა": 825, 3,
- " ჩემი ვერ ცნობან ამბავი, მუნ იყო არ-იუფობით": 613, 4,
- " ან ღმერთიან მოგვცა წყარობა, ვცან მისი არ-სიძვირითა": 6438, 3.

განსაკუთრებით ბევრივე გვესმის სახეობაში მიღებული ანგონიმები. მის შუამდგომლობაში მოწინააღმდეგეობს ძირითადი და წარმოქმნი-ლი გვესმის სახეობები. გვესმის სახეობაში ანგონიმები მიიღება უ-----ო-სა და არ-ის მიშვეობით. უ-----ო ადრესით გვესმის სახეობა წარმოება "ჩვეულებრივი და დამახასიათებელი არ არის

/2,180/. მიუხედავად აღნიშნულისა, პრემიაში უხვად გვხვდება
უ-----რ-თი ნაწარმილები ბერძნული სახელები: უბორგო: 869,3;
უკამამოსა: 673,3; უმატო: 393,3; უმიხლო: 340,2; უმიხლო: 943,3;
და ა.შ. მათ გვერდით გვაქვს ახ-რთ ნაწარმილები ბერძნული:
არ-რუხირსა: 682,2; არ-სუბუქი: 1131,3; არ-ფიცილი: 540,4;
არ-მრავალი: 1298,2; არ-სუბი: 1388,3; დასტურება პარალელური
ნაწარმილები: უნალო: 10,1 და არ-ნალო: 514,1.

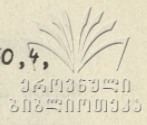
ანტიონიები მაშინაც იქნება, როცა პრემიაში მიღებული სი-
ყვა ბერძნული: არ პირ-ბელი: 1245,2; 1233,2; არ-პირბი-
ლი: 1061,2 /მრ. პირნალო, პირმსუქანი/.

ანტიონიები მიიღება აგრეთვე სხვადასხვა სახის მიმღებო-
ბადან: არ მიფრული: 1194,3; არ ნაჭრად: 129,3; არ მიფრალი:
922,3; არ ნაჭრული: 807,2; არ-მიხირული: 811,1...

ნაწარმიები ბერძნული სახელები არ იხილება უ-----რ-სა
და არა-ს მინიშნული: არ სიფილი: 888,2; არ-ბარბოსანი:
: 1342,1; არ-მარული: 380,4; /მრ. უსიფილი, უბარბო, არამარ-
ული//უმაღლი/.

ბერძნული სახელებიდანაც გვხვდება ახ ნაწილიანი პერიფერ-
ნალოები: აქაც იქნება მისი: არ ცუბო დასახელები:
: 1072,4; არ ცუბო იმ-კვებანი: 478,4; არ კაცული ბარბო-
ლო: 109,3; არ ახლო მოსასიანი: 907,3; არ მიფრად სასუ-
ლი: 726,2.

-ილი და -ული სუფიქსიანი მიმღებობები ნაწარმიები არ ნაწილი-
ანი: არ-მოსული: 271,3; არ-ბარბო: 145,2; არ-ბარბო:
: 1354,4; დასახელებული მიმღებობები უკუთმით ფორმებს ნაწარმი-
ებზე უ-----ვი აფიქსი. მუდმივი: მოსული, ბარბო,
ბარბო და ა.შ. გვაქვს პარალელური ნაწარმიები:

"ბურნი ჩვენნი გაუძვებლად დაფუძვნიეს მისიხ მახით": 1150, 4,

"ვითა ჭავჭავი დაფრინდა, არ-გაძვებული ხეშითა": 211, 2;

"ჩვენ, დამბრალნი აქანადიონს, ან გახედეთ დაუბრძლად":

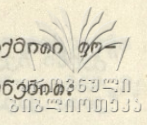
1435, 4,

"ასმათ ჰკარა: "მადრი ღმერთსა, ვარძნი ვნახენ ალ-დაბნულ-ნი": 1439, 1.

ღუქსიკური სხვაობა ამ რწ ნარმოებას მოწინს არაა. განსხვავ-
ებებიან ისინი მხოლოდ ნარმოებით. ამათგან უ-----ულ ათქუსიანი
ფორმები უფრო ჩვეულებრივი და ძველია. აწ ნაწილაკით ნაწარმოები
სიფყვეში ვი შედარებოთ ახალია. ისინი იმდენად ბევრია პოემაში,
რამ არ შეიძლება პოეტურ დიფერენციად ჩამოვარდნ. პოემის მიხედვით
იჩვენება, რამ მოთა რუსთაველი ცოდნებს არ ნაწილაკს მიიანიჭოს სა-
სიცოცხლო ძალა და გვერდში ამოუყენოს იმავე ფუნქციონს მიქნივ სხვა
ათქუსებს.

ზეგსარსავ სახელებში ჩვეულებრივ გვაქვს ღუქსიკური ანგო-
ნიდები: ცუდი-კარგი, მსუქანი-გამბარნი, მსუბუქი-მძიმი, მრავალ-
ლი-ცოცხალ და ა.შ. სალიტერატურო ენაში უ-----ო-სა და არ-ით ნაწარ-
მოები ზეგსარსავებში თითოეულად ლე შეგვხვდება /13, 126/. "ვეფხისტ-
ყაოსანი" ამ მხრივაც გამოირჩევა. აქ მათგან ნაწარმოებ ზეგსარ-
სავ სახელები მრავალფეროვნებასთან გვაქვს საქმი. არ ნაწილაკიან
ფორმათა სიმრავლე უნდა აიხსნას, რამ ყველა სიფყვეს არ ეწარმოე-
ბა უკუთმითი ფორმები უ-აწ-----ლ, უ-----ულ-ით, ნაგალითად:

1. უ-, უ-----ულ-ი ვერ ნარმოებს მომავალი დროის მიმღუო-
ბებს. სამაგონოდ გვხვდება აწ-ით ნარმოები უკუთმითი ფორმე-
ბი: არ-საკრძალავი: 1045, 3; არ შესასხებობლად: 413, 2; არ-საყვალ-
დავი: 1302, 1; არ საჭამად: 215, 2; არ-სავერდლისა: 275, 4; არ-
საქმიველი: 188, 4; არ-დასამრუდნი: 214, 4; არ-დასაწავისა: 693, 2.

2. ն-Յրդադրյալից նամյոս ըրոսն մոմղոթընն շքառայնից դր-
 իմըն Յոլմին մոնեղրոտ յնհարմոթնառ Յրդադրյալն ժնհարհրդնից:
ար-նառնըն: 1467, 1; ար-նաթղրո: 685, 1...

Սարկեղրահարոս յհարաղրոն ն-Յրդադրյալից մոմղոթընն սն ար
 յնհարմոթնառ շքառայնից դրիմըն /նապհրդր, նապհրդր, նապհր-
 ճր, նապհր.../, սն Յրդադրյալն ն-Յրդադրյալից արհա /նապհ-
 ին-նապհրդր, նապհր-նապհրդր, նապհրդր-նապհրդր, ն-
նապհր-նապհրդր, նապհրդր-նապհրդր.../:

3. մ-Յրդադրյալից մոմղոթընն շքառայնից դրիմըն յնհարմոթ-
 նառ շ-ն, շ-----ղ-նո: մոթըն-նապհր, մոթըն-նապհր, մոթըն-նապհր,
մոթըն-նապհր// շքառայնից, մոթըն-նապհր, մոթըն-նապհր,
մոթըն-նապհր-նապհր, նապհրդր-նապհրդր.../. մոթընից դրիմը-
 ին հարմոթնոս սրդոթըն ն հարմոթնոս:

"նեղսա մալեյնն նապհ ժնհ, սմար հոթընըն նհարմոթնոս:
 944, 3",

"նապհոս մոթընոս, ոթընն նապհ ն-նապհըն": 543, 2,

"նապհ նապհ մոթընոս, ըրիմըն, ն-նապհըն": 684, 1;

1422, 1,

"մոթընն ժնհըն ժնհարմոթնոս, շքառայն մոթ շքառ ն-նապհըն":

1422, 2.

ն հարմոթնոս նապհըն յնապհընն ն-----ո սրդըն:

"նապհըն ըրիմըն ըրիմըն, ն-նապհըն": 1007, 3,

"նապհըն, շքառայն նապհըն, ն մոթընընն նապհըն":

1450, 3. /նապհըն//նապհըն, նապհըն/.

ն հարմոթնոս ն հարմոթնոս ոթընն նապհըն, նապհըն ն-
 Յրիմընն ժնհարմոթնոս նապհըն նապհըն սրդըն սրդըն սրդըն ն-
 ժնհարմոթնոս, նապհըն-նապհըն; նապհըն նապհընընն:

და არაა მისგან ნაწარმოები უკუთქმინი მინაარსის მქონე სიტყვა.

არამდე არის: არაუტყვილობა.

ამგვარი სახელები არის ვითარებებში დასმული საწყისი.

მათი მსგავსი ნაწარმოებია ძველი ქართული საბუნებისა, არ იყო უცხო, მაგალითად: აღორძინება, კვლადი, მონებდა, მცოცარი, შობა-ღე, ქადაღე /14,50/.

არ იხმარება აგრეთვე უარყოფით სიტყვებთანაც:

" მას ღეოხსა უღესა უკიდეს გრძელა მდანი არ-უბშირნი":

122,4,

" შვენიის მღერა და სიცილი მათ, მისთა არ-უიყართა": 1434,3,

" გამაგრებოდა სიკვირსა, ამისთვის არ-უმიხნეოდა": 943,3.

" F ხელნაწერში 706-ე სტროფის მესამე ტავი ასე იკრებ-
და: ცოტა ხამს არ-უუვიცისა" /2,96/.

დასახელებული მაგალიტებში არ ნაწილად უარყოფს ურთულ
უარყოფილ სიტყვას და ანიჭებს მას საწინააღმდეგო მინაარსს.

ბშირის ანტონიმი უბშირთ. ამ უკანასკნელის კ- არ-უბშირნი.

ამგვარი მაგალიტები პოემაში ცოცაა. მათსი შერეულირებით

არ-უ----- კავს რუსულ ენაში არსებულ ნებეზ მანარმო-
ბებს. ამ უკანასკნელისაგან შერეულილ სიტყვებში ასევე ცოცაა

რუსულში: небезвыгодный, небезопасный, небезынтересный,
небезнадежный, небезобидный, небезосновательный, небезраз-
личный, небезрезультатный, небезукоризненный, небезуспеш-
ный, небезызвестный.

დასახელებული სიტყვები ქართულში ასეა მარტივი [7] :

არც ღე უსარყო, საკმაო სახიფათო, არც ღე უსაფუძვლო, საკმა-

որը սպառնաբարձու, արհ թա շմեղբոյ, արհ թա ճարտարագործը, արհ
թա սմառ, սպառնաբարձու, սպառնաբարձու սանճեղբոյ, րոտորհ Բանն
ներեզ. - Դարձեղծու ուննարձա արհ թա շ-----ո-տո նաննարձոյ-
ժո սաննարձ. Սաննարձար, "ար-շննարձոյ" ճոյոն մաճարձոյ
Դարձեղծու ար ճարձոյըննար.

սկզբ սանճեղբոյն մարտո he -տո նաննարձոյն սոճարձա
տարձանոյ. Դարձեղ տարձաննոյ մեղբոյնն Բարձեղն սանճեղբոյն
ստոյնն / արհ, շ-, շ-----ո-ս, շ-----ը-ս/. Դարձեղնոյ
մաճարձոյ ար նաննարձոյն տարձաննոյ: недопивать -արձարձոյ-
ը, недопущение -արձարձոյն, незнаний -արձարձոյն, -
неслышанный - արձարձոյն, небытие- արձարձոյն, невидан-
ный - արձարձոյն, недоплатить - մարձարձ արձարձոյն, մարձարձ
արձարձոյն. րոտորհ Բանն, ճարձարձոյն մեղբոյնն տոյնն մո-
նարձարձոյն ոյննն Դարձեղն սոճարձաննարձոյն ճարձարձոյն ճարձ-
մոյն.

արհ//ար նաննարձոյն սոճարձոյն ճարձարձոյն Դարձեղ սոճարձ-
ձոյն. [0] . արձարձոյն մարձարձոյն, մարձարձոյն ճարձարձոյն; արձարձոյն
մարձարձոյն, տարձարձ արձարձոյն; արձարձարձոյն ճարձարձոյն մարձարձոյն;
արձարձոյն արձարձարձոյն ճարձարձոյն. սոճարձարձոյն նաննարձ ար նաննարձոյն
արձարձարձոյն սոճարձարձոյնն ճարձարձարձոյն նաննարձարձոյն...
սոճարձարձոյն ճարձարձարձոյնն ճարձարձարձոյնն ճարձարձարձոյնն
արձարձարձոյնն ճարձարձարձոյնն սոճարձարձոյնն /5,245/. արձարձարձ
արձարձարձոյնն արձարձարձոյնն, արձարձարձոյնն ճարձարձարձոյնն
արձարձարձոյնն տոյնն ճարձարձարձոյնն ճարձարձարձոյնն.

ս.Մաննարձոյնն սոճարձարձոյնն մարձարձարձոյնն, "արձարձարձոյնն ճարձարձարձոյնն
արձարձարձոյնն ճարձարձարձոյնն արձարձարձոյնն սոճարձարձոյնն սո-

წარმოებლად". /12,96/. ილია ჭავჭავაძის უნაშინ, მარტლაც, გუბუჯა-
ბა ისეთი ფორმები, როგორცაა: არ-ბმარება /V,3/, არ-ტაკე
ბება /VI,211/, არ-პაცვა /V,9/, არ-უონა /V,113/, არ-მეომე-
ბა /V,92/, არ-სწავლება /VI,146/ და მრავალი სხვა. ახალ სი-
ცყვათა სანარმოებლად აკაკი წერეთელიც ხმარობს აწ ნაწილას:
არ-გამტანი /V,154/, არ-კაპრუღა /111,103/, არ-მნახველი/V,
31/, არ-გასახარი/V,341/, არ-პასაჯერი /11,94/, არ-მოსასვე-
ლი /1,359/, არ-პასაფარავი/V,31/ და სხვ.

ილია და აკაკი კი ის პირთვებებია, რომელთა სახელებ-
თან დაკავშირებულია თანამედროვე სალიტერატურო უნის ჩამოყალი-
ბება.

ძღუს აწა// აწ ნაწილაკებში ნანარმოები სახელები უხვად
მოიპოვება როგორც მხატვრულ, ისე სამეცნიერო ლიტერატურაში. მა-
ტალითად, ტეფნიკურ ტრამინოლოგიაში დასახელებულია შემდეგი სი-
ცყვები: არგამტარი, არგამტარობა, არსაბრუნი, არსაშალი, არშე-
ირველი, არშესხმულა, არწაირველებარი, არწამრველი, არწილაპო-
ბა /9,25-27/.

არაიშვიათად შეხვედებით მას ქარტველ პოეტთა ნაწერებშიც:

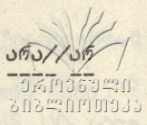
"რევოლუციურს, ჯერ არნახულს, ჯერ არგაგონილს

უდიდესს თავის ნებნსყოფით, გმირულს უაღრესს"/8,389/.

თანამედროვე სალიტერატურო უნაშინ აწ ნაწილასის ხმარება
სახელებითა და სახელებთან ფაქტის იმისა, რომ იგი მოქმედი
სიცყვანარმოებიანი ელემენტია, რაშიც უძველესი დამსახურება მიუძღ-
ვის შოთა რუსთაველს.

შეგვიძლია დავასკვნათ:

1. აწა// აწ ძველსავე ქართული იხმარებოდა გმინის პირიან

Պահպանված: ԱՐԱ// ԱՐ ԳԱՄԻՔԻՆՔԵՆ, ԱՐԱ//ԱՐ ԲԱՍՔՈՒՆԱ, ԱՐԱ//ԱՐ /
ԲԱՎԱՐՔԵՆ...

2. ԱՐԱ ԲԻՔՐԵՄ ՏԱԽԵՂԸՄԻՆՔԵՆ ՔԱ ՏԱԽԵՂԸՄԻՆԱԿ: ԱՐԱ-ԱՐ-
ՍԵՐՄԱ, ԱՐԱ-ՂՐԻՆ, ԱՐԱ-ՅԵՏԻՈՒՐԻ...

3. ԱՐԱ ՔՐԵՆ ՅՐԻՏՈՒՅԻՆՔՆԵՐԻ ՏՈՒՄԵՐԱՆՔԻՆՔԵՆ ՉԼԵՄԵՆՏԻՆԱ.
ԱՆՔԱՐՄՈՒՅՆ ՈՆԵՏ ՏԱԽԵՂԸՄՆ, ՐԽԶՈՐՈՒԿԱՅԱ: ԱՐԱԱԸՂՅԱԳՅՈՒՐԻ, ԱՐԱԱՐՏԵՂ-
ՅՈՒՏԻ, ԱՐԱԾՄԵՆԻՐՈՒՅԻՆ, ԱՐԱՏՈՒՄԵՆՅՈՒՐԻ.

4. ԱՐ ԸՅԵՂ ՄԱՐՏՄԵՆԻ ՏԱԽԵՂԸՄԻՆՔԵՆ ՏԻՏՈՒՍ-ՐԻՏՈՒՍ ՄԵՄԻՏԵՅԵ-
ՅԱՄԻ ՔՅԵՅՐԵՄԱ /ԱՐՄԵՆԻՆՅՈՒՐԻ.../.

5. ԱՐ ՆԱՆԻՐԱԿՈՏ ՄԵՄԻՔՈՒՄ ՅԱՅՐԵՂԸՄԻՆՔԵՆ ԽԵՂԻ ՄԵՄԵՆԿՈՒՄ ՄՈՒՏԱ
ՐՄՏԱՅԵՂԻՆ "ՉԵՊԻՆՏԵՄԱՆԻՄԱ", ՈՐՈՒՍ ՔՅԱՅՔԱՅԱԾՈՒՍԱ ՔԱ ՎՅԱԿՈՒՆԵ-
ՐՄՏԻՆ ՏԵՄԵՂԸՄԱՏԱ ՉՆԱՄԻ.

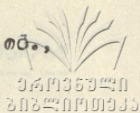
6. "ՉԵՊԻՆՏԵՄԱՆԻՄԻ" ԱՐ ՈՒՄԱՐՅԵՄ ՏԵՐՈՒՄՈՒՆԻՆ ՆԵՐՈՒՍԻՄԻՅՐ
ՍԵՂԵՄԵՆՏԻՆ. ՄԻՆԻ ՅՄԵՆԻՐՈՒՅԻՆ ԱՔՅՈՒՐԻ ՄԱՆԻՅԵ ՄԵՆԱՄԵՂ ՔԱ ՄԵՊՈՒՏԵՅԵ ՍԵՅ-
ՄԵՆՏԻՆ ԲԱՆՆ.

7. ԱՐ ՈՒՄԱՐՅԵՄ ՄԱՐՄԵՆՔԻՆ ՄԻՆՅԵՄԵՆՔԻՆՔԵՆ ՔԱ ՄՄԵՆՅԻՆՔԻՆՔԵՆ ՅԵՐ-
ՔՄԻ ՄՔՅԱՏ ՈՆԵՏ ՏՈՒՄԵՐԱՆՔԻՆՔԵՆ ՉԼԵՄԵՆՏԻՆՔԵՆ, ՐԽԶՈՐՈՒԿԱՅԱ: ԱՐԱ,
Մ-, Մ-----ՅԸ, Մ-----Ո. ԱՐ ՆԱՆԻՐԱԿՈՒՅԻՆ ՔՈՒՐԻ ՐԱՊՅԵՆՔԻՆՔԵՆ ԱՆՔԱՐՄՈՒՅՆ
ՎՆԵՄՈՒՆԻՅՆ.

ՄԻՐՅԵՄԻՆԱ 23.X.1977.

ՎԵՐԱՆՈՒՄՅԵՄ ՉԻՆՆ
ՅԱՏԵՐՈՒՍ

13. ა.შ ა ბ ნ ძ ე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბ., 1973.

14. ა.შ ა ბ ნ ძ ე, ძველი ქართული ენის გრამატიკა, თბ., 1976.

Т. В. Саникидзе

К ВОПРОСУ ОДНОЙ ИЗ ГРУПП ОТРИЦАТЕЛЬНОГО
СЛОВООБРАЗОВАНИЯ

Р е з ю м е

1. Отрицательные частицы ა რ ა ა რ (а ч а // а ч) в древнегрузинском языке употреблялись с личными формами глагола.

2. ა რ ა (а ч а) появляется также в причастиях, отглагольных существительных и именах: ა რ ა ს რ უ რ ც თ ღ რ ი (не полноценный), ა რ ა ს რ უ რ ც თ ღ ა (не полноценность), ა რ ა ვ ე თ ი რ ი (не добрый) ...

3. В современном грузинском языке ა რ ა (а ч а) продуктивный словообразовательный элемент, образующий такие слова, как: ა რ ა ა რ ვ ე ვ ე ა ჟ უ რ ი (не адекватный), ა რ ა ა რ ს ე ბ ი (не существенный), ა რ ა - ბ ე ბ ე ბ ი (не естественный), ა რ ა - ა ვ ე ვ ე ა რ ი (не актуальный) ...

4. Частица ა რ (а ч) в древнегрузинском языке лишь в редких случаях применялась с причастиями и отглагольными существительными.

5. Дальнейшему распространению частицы ა რ (а ч) способствовала поэма Руставели "Витязь в тигровой шкуре".

6. В "Витязе в тигровой шкуре" частицу ან (а ч) можно встретить в любом сегменте строки, однако ее естественное место все же в III и IV сегментах.

7. Частица ან (а ч) передает отрицание и по функции совпадает с такими словообразовательными элементами, как ანა (а ч а), ა (а) ა — ან (а — ел), ა — — — — — (а — — — — — 0) .

Посредством частицы ან (а ч) образуются антонимы.

8. В произведениях И.Чавчавадзе и А.Церетели четко проявились словообразовательные возможности частицы ან (а ч), что способствовало ее дальнейшему распространению.

T.Sanikidze

ON A CERTAIN GROUP OF NEGATIVE WORD
FORMATION

Summary

1. In Old Georgian the negative particles ანა ან were used with finite forms of the verb.
2. ანა appears also in participles, verbals and names.
3. In Modern Georgian ან is a productive derivational element.
4. In Old Georgian ან was rarely with participles and verbal nouns.
5. The particle ან is used in any segment of a line in Shota Rustaveli's "The Knight in the Panther's Skin". Its more natural place is in the 3rd and 4th segments.
6. The particle ან shows negation and coincides in function with the following derivational elements as ანა, ა, ა — — — — — ან, ა — — — — — .

The particle ან serves to form antonyms,

7. In Chavchavadze's and Tsereteli's works the derivational potentialities of the particle ან are fully revealed, which contributes to its further spread.

თბილისის შრომის ნიჭური ძროშის ორდენისადაც

სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომებში

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200, 1978

საქართველოს აკადემიკოსი დანიშნული მკვლევარი

ენის მიხედვით

რის ტიპისაა

მეცნიერული საუკუნისათვის ახალი ქართული სალიტერატურო ენის ჩამოყალიბება უკვე დამტკიცებულია [11,019]; ამდენად მეცნიერებ მკვლევარს ენის სალიტერატურო უნივერსიტეტის მიხედვით უნდა იყოს არქაიზმებისაგან, მათგან მკვლევარს უნდა შეეძლოს მათი აღმოჩენა. ეს უნივერსიტეტის მიხედვით სა-
საუკუნის სალიტერატურო ქართული ნაწილი შედგენილია; იტყვიან
ანტონის სკოლის გავლენა.

მეცნიერებ მკვლევარს ენაში უნდა იყოს დამატებითი კატეგორი-
რის რამდენიმე ფორმისა და ნიშნები. თანამედროვე ქართული-
ის ნიშნებიდან მხოლოდების პარალელურად იხილება ძველი ქარ-
ტლის ფორმები.

ჩვენს მიზანს შეადგენს თანამედროვე სალიტერატურო ქართუ-
ლისაგან განსხვავებული - არქაული ფორმების ნაწილი.

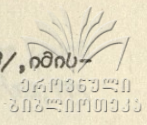
სახელები

სახელის ბრუნვაში უნდა იყოს მნიშვნელოვანი არქაული
მხოლოდობა:

1. ნიშნების ბრუნვა იხილება შედარებით მისამართის სახელ-
ის ნიშნის ფორმით: ფორმული იყო სიფრთხილი /91,31/1, განუ-

1 საილუსტრაციო მასალა დამოწმებულია 1939 წლის გამოცემის მიხედ-
ვით. მეცნიერებ მკვლევარს, თბილისის სკოლის უნივერსიტეტის
ნიშნებისაგან, რედაქციით, ექსპერტისა და მენიშნების, მნიშ-
ის, 1939.

მიზაქმედი იყო ეს /2,32/, ბნელი იყო სურა უფსკრულთა /2,33/, იძის-
გან ღარჩომილი იყოს /145,2/.

2. გაუფრთხილებელი ფუძე /წრფელიზონი/ გამოყენებულია აგრეთვე სა-
ბელოზონისა და მოხზონის ფუნქციით:
ა/ საბელოზონი: კაენ ძმას აუშურებების /7,30/, ისაჲ გამოვლე-
ბის /13,35/, უსაჲ ტირს/ 16,27/, ეფეოპა უფალს/მარჩამ /33,25/,
ღამიქ ბრმა იძია /8,26/...

აბრაჰამ ღმერთთან განცარა /12,19/, კვლავ აკურთხა
ღმერთთან იოზ უფროს პირველ სიმბოლოთა /23,15/, ტარნიღ ნახა
მეგობარე მიწას /91,2/, ნესტან-ღარჯუან მამიკამ ქაჯებსა მისცა
ხელაქო /89,2/...

3. მოხზონით: იხილა აღამ უცხო წამ /6,9/, აწ გიხზა, კაენ
წა უყო ღვთის ძმას სიმბოლოთა /7,27/, ფაღნი აახვინა აბრა-
ჰამ /12,34/, იოზ მიხვერნა მას და აჩქვა /23,10/, მიუგო კეფრი
იესოს /31,22/, აჩქვა მარტა /33,10/, ავთანდილ ჰკადრია/90,5/,
ისაჲ აჩქვა /16,23/;

მსგავსი ფრთხილი მე-18 საუკუნის მწერლობაშიც მტკიცე
გრძნობდა თავს [2,64] .

4. საბელოზონი მრუწვამი იქნა გვხვდება მხოლოდ ა-ბე რაზობლე-
ბურ ხმოვანფუძითან საბელოზონი /ისიც იძიებათა/: აღამ ღამი
ჩემიცა /16,2/, ვიმარცა სუნელებმაჲ კეთილად მიყნოსისისა
/15,25/ ჩვენებმა უხილავს /26,19/.

5. მოხზონითი მრუწვა საბელოზონი საბელოზონი ძველი უარყოფისებუ-
რად -მან ფრთხილთა გამოყენებული: ქალმან ხელმწიფისაგან
ეს განიგონა /142,11/, მიამიქმან აგრე უხზა /145,8/, ფრმა-
მან განიგონა /154,2/, უხზა მიამლმან დედალსა კაკაბსა /167,
26/, ფიანვილი ქვალმან წაიღო /166,18/, ხელმწიფემან ფასად

მისცა ოქრო მისი ასანონი /92,31/, ხარმან დაუნდოს ფურს ფევერ /77,23/.

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

6. უმარტობო მისცემითი გეხვერება:

ა/ უმარტო რამაგებინს ფურქციით: ფიციხეც ცხვირს მცეს სურეში /137,12/, ვეზირმან ხელს აკოცა /204,1/, მუხელს ურვას ვაშილი მურასა /57,10/, უმეს ჩაურბევენ თასსაო /67,10/.

ბ/ რჩოსი გარემოებარ: მუა-ლამეს იშვა მუფფე /28,19/, ფევეში წავა ამინდოშას /78,14/, მოისვერეშს სადილოშას /78,15/.

გ/ ადგილის გარემოებარ: ალვარს გეცას /47,31/, რა იოსებ ძმა-თა მისთა ჭას ჩააგრეს /92,27/, ხეს შეჯეება რა ხოხობი /83,21/, საფრავს მივა საფირებარ /33,23/.

7. გამოსვლითის ფურქციით გამოყენებურია უმარტობო მოქმედებით: მამამ ჭევირ ხმა მოსცაო /31,2/, რჩოსით გამოყენე კიოტბინით მოსე რა მისი ძევი /12,12/, ადამ რა ვვას სამოხხით ფრით რევერით გამომყენეია /7,21/, იესოც ფევირით გარემოჭყრის ცრევილსა-რა /33,30/, წარვირე ჭევირის ჭევირით /32,22/;

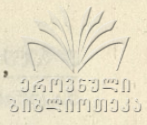
ამ მურუნვას ეს ფურქცია რამენარმი ახლაც შემოწახური აქვს მთის კილოებში [10,74] .

8. ვითარებითი მურუნვა გამომყენება:

ა/ ლკაგვიის ფურქციით: წავირენე მინდოშარ /75,30/, განიყვანა მოციქულინი შეწანიარ /43,12/, იესო მოვარს საფრავარ /33,34/, ვეფრეს, იაკობს მთარ ინვევს /31,15/.

ბ/ მიზნის გარემოების ფურქციით: წავა სახელს მოსასვეწარ /57,29/, ცხენს შეჯევის წასასვეწარ /57,32/.

ამ ფურქციისაა ვითარებითიმურუნვიანო მასპარეც: ვებავ... გამოქემა /1,7/, ვით ხეღვიყო ალქევა /1,4/, რის შევირენე ღვეწარ მათარ /18,29/, ფრევიც გაგზავნა მის ხიღვარ /11,33/.

უბრძანა ღმერთმან, ურთს გარდა, ჭამიპ ყოვლისა ხისაცან /6, 16/;

უთხარებინებინი დასმული მასპარის გამოყვრებია მიზნის გარე-
მოუბარ ხშირია "ვეფხისტყაოსანში". მაგ.: დაჯდა წერაპ, ტავი-
პარუ ძუძნდუ, მიჯახილს დაძნდუდა და სხვ. [8,58].

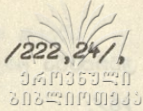
ა/ ახალი სიტყვის საწარმოებლად: მისცა ჭამიპი იაკობს
/15,2/, უმნა ეგამი მისცან ჭამიპი /14,31/.

9, მიცუმიბინი, ნახესაოზნიხსა და მოქმედებინებინი საზოგადო სახელი
გაურცოზინი ჭოზნიხსა ნახმარნი: ეგაპკაცსა ჰრუჯა /7,7/, ღნი-
ნსა ჰკვეხ და სინხარულსა /56,10/, ტენინსა მიღუწა არ დაძნე-
ნარეზია /222,20/, ქვისა და კრიოსაცან უჭრს გაუტეხელი
იყოს გური მისი /147,26/, შევიდა ნოე ცოლითა, შვილითა, თა-
ვის სძღებინთა /10,28/, მიღუღრითა ცრუბინთა და ვეფხებინთა
ღვთისაცან მოციხხოვა /151,17/.

10, ნარ-თანინი მრავლობითის ჭოზნიხი ხშირად გამოიყვრება:
უსულიანსა ტანზედა ეძაროს ხშირად მძარინცა /56,29/, კურნი
დაუწყო ხეღვია /15,2/, კაცდა დაროცონ /61,34/, ქადა გა-
ხარონ არ კაბა /66,10/, ტანთა შემოსვენ სუღ თეფრსა /58,31/,
ღვრეღმან ქაღ-გმათა ხელი უგოს კელაპტარია /60,4/, მაძათ -
ცან შეღვენდებინოს /52,14/, საყურ-ხინჯილი ვერ შეძრან ქაღ-
თა ყურზედა სხმუღებინი /61,18/.

11, უჭრთობინი ხარისხი იწარმოება უ-ე არეუტიქს-სუფიქსით: ჟ
დაგზოცოს, უძარღღე იქნებინს /157,14/, ჯოჯოხებთისაცანცა

1 "ჭამიპი ძვედ უარჯულინი ნიშნავდა საჭმელს, მას ურთობ და-
რთო მინიშნულეობა ჰქონდა და მოიცავდა ყოველგვარ საჭმელ-
სა ჟუ საზრდოს /პურს, ყვეს, ხორცს, ხილს, მწვანეებს..."
[3.167].

უძველესი იველი საქართველოსა და მსოფლიოს მკვლევარებისათვის /222,24/

მაკურთხევე, უხუცესი მწიგნობარი /16,27/

ფორმები უ-ამ-ე, უ-არ-ე, უ-მარტ-ე, უ-ნატ-ე და დასრულებულია "ვეფხისტყაოსანში" [10,143], გვხვდება აგრეთვე რ. ბურა-მისევიჩის ენაშიც [13,84].

12. იხილეთ რიცხვითი სახელებების არქაული ფორმები: პეტრე და პავლე მთრის ათორმეტე /44,26/, სამიას ათ-რვათე მამანი ნახეთ /49,23/, მუერტასეს ძღეს იქნების მოსტლა სურისა ნიბისა /43,26/, ას ერტასის ძღეს ნარმეტველი იპოვა ნამცირავები /11,22/.

რეკლამები ურთული და რეკლამი მუერტაველი იველი მე ნარნალ-კით [4, 470]. მაგ.: იმარხა რმეტოცი ძღეს / 143,2/, ას სამე-რეკლამი მამათ კრებასა ხელი მიკვეცისა /52,27/, ას სამეორეკლამ-თრეს მუერტილი იქიმბასა-და /52,8/.

13. ხშირად გვხვდება "იგი" ნაცვალსახელების გამარტივებული ფორმა "იგ", რაც სამშალო ქარტლისთვისაა დამახასიათებელი. მაგალი-ტები: ძნოდა იგ დიხლად /8,25/, იგ ვინ იველი /16,10/, იგ იგ-ვლის ბურში /63,26/, იგ ნაქეობა ცხენადა /89,14/, იგ მესამე-რმობა მთურა /89,10/;

ეს, ვე ნაცვალსახელები ხმოვანუკვანოცი: ეს მუნთვის საქვან /35,12/, ესმა რა ესე მონათე /31,29/, ესე ბანიბ-რახა /140,9/, ალილე ესე /38,4/;

ურთიერთობითი ნაცვალსახელები "ურმანეთი" ძველი სახითაა ნარმობგენილი: ღვთის ურმანეთსა /64,14/, მორიპი ურმანეთს სიყვარული მუერტილი ბურში და მთურდა ურმანეთ-თი /186,9/, ძნის ღერი ბაგები ურმანეთს მუერტილი /187,22/.

სარდამო: ცუცხრიცა სარდამო-ვარდა ბეგითი /21,25/, ხეღმინეთ

სარდამოხვევს /148,32/, ძველ სარდამო-ხსნის/134,21/

ხარ: ხარ-ვერძინთვ ფანდაარს /102,26/, ხარ-იყვანებდენ ურის-
ფესა /38,19/, ჟამი მრავალი ხარ-ხრა /22,33/, ხარ-ილო
სხვადა ნივთები /13,6/, რასთვის ხარ-ფემიდე სულია?/7,
13/.

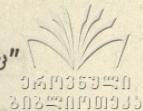
ხარმო: ხარმო-აჩინა სალომოსა მუცლად-ღებინა ცხადებით /2,8/.

2. არქაული მოვლენა ვნებთი გვარის მინათა -ი-ს რაზორებთა
ანმყო-მყოფარის მწკრივის 111 პირში; არ ეღვევინს, ენჯე-
ბინსა /27,6/, წერილად ირწევოსო /12,2/, წყალი სუხრეზი-
სა /11,33/, მასვე წამსა გარნიკობინს /18,25/, მსახურნი
რა მეგვიპეტენი ეტეობითურთ რაიფლობის /18,28/, სიზრძენ
რა სხვათა სიფყვა მამისა კაცობრივ რაიფლებინსა /39,27/,
მსაჯული რაჯობის სამარგალითისა /54,16/, ღვთისაგან იხი-
ლებინსა /9,19/;

მსგავს ფორმებს აღ.ჭავჭავაძის ენაშიც ვხვდებით /9,
301/.

3. გარდაუვლი მინების უნევეტლის 111 პირის მრავლობითობა
-ეს-იჲ გამოიხსავება, რთორც ძველ ქართულში. მაგ.: მრნი-
ვე მიშვიდარ ვიროგეს, არ ჯრთოგეს სირცხვილისაგან /6,15/,
მუნ ისრაილნი ვიროგეს შვეპურნი შვერად ისრა /19,32/, მე-
გვიპეტენიცა ივეტოგეს უფსკრულთა ქვეში ღრმისასა /19,26/.

4. ხომღეობითის ხმარების მიხრივ ძველი ქართულინებური ვითარ-
ბაა: უფალი ბრძოლის ჩვენ წილო /18,21/, ხმეღეო აივისე-
ობის /11,6/, ესაღმობიან ტირილით, ეფყოიან იმეს ქალსა
/66,31/, მას შვილისშვილი უძოლოის წინ /8,27/, ის წარი-
რობის უფალიო /8,28/, ურნი იფყოიან /35,9/;

[12,10] .

5. შედგენილი შემახმენლის მძნური ნაწილი /საერთო/ არს არქაუ-
ლი სახითაა წარმოდგენილი: მუნ მკვედრეშვიდი არს მარაპის კაცთა-
თვის მოსახმარესა /47,26/, კურახველი არს მომავალი სახელით
უფლისათათ /35,5/, მოძღვარი მოსრული არს და გიდახისა /33,16/
არა არს ან საენებელი /32,18/, კეთილი არს სადიდებელი მამი-
სა /5,27/, სისხლისაგან შეიპტვის მური ძუბული არს კაენისაპ
/9,5/, სული შენიცა ან ფიცით ცხოველი არს /24,13/.

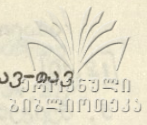
6. -აჲ და -ამ სუფიქსებში აწმეოს 111 პირის მრავლობით რიცხვ-
ში შეკუმშულიაა ნახმარი: ფრინვენი, მაღლა აინვეენ /80,25/,
უკრვენი, ჩააბმენ სამასო /72,19/, მრავალს ფრს უცხოთ ყვავი-
თა ხეღვენი /56,1/, მარტალი ბრუნვენი /101,11/, რიგს უმბენ
ჭირისუფალინი /99,14/;

ჩანს, რომ შეკუმშული ფორმათა ხმარება ღეჟისის საჭიროებითაა
განსაზღვრული.

7. -აჲ სუფიქსიანი მძნების უწყვეტეში არქაული ვ-ი-ე ტიპის
წარმოებდაა: ხევიდა ძლისით /21,19/, ძე საფაფისი ჰხევიდა
რა ხარით /24,4/.

8. გამოყენება 11 ბრძანებითის ფორმები 11 პირისა. მატალი-
თები: აღებე და ჟამე /15,7/, წარვე და მიშოვე /127,2/, ცა-
ნირთხ ან მღვაზე გე ხელნი შენია /19,21/, ან ფრად იხვენი
/7,6/.

9. წყვეტილის მრავლობით რიცხვში -ეს ბოლოსართიანი ფორმები
გვხვდება; ასე იყო ძველი ქართულიც: მივირეს მისსა აპტირსა
სწრაფად ღვთის ნების მიწველით /13,12/, წარვირეს მოგად ორნი-
ვე /13,11/, მას დაუმწყვირეს ღვარია /14,3/, მუნ შევირეს

նահանգն /18,26/, Յաննիսիոս յապետոս յայտնաբեր
Մասնակց /45,10/.

10. Բանաստեղծներ — Ն. Բարսեղյան համարները ընդհանուր ձևով
 միջին Յաննիսիոս մասնակց /89,13/, Միջինները, ընդհանուր ձևով
 երկու ընդհանուր /44,8/, ընդհանուր ընդհանուր /36,8/.

11. Բանաստեղծներ Յաննիսիոսի — Յաննիսիոսի և Յաննիսիոսի
 ժողովուրդի նահանգն հարևան: Երևան-Յաննիսիոս ընդհանուր և Յաննիսիոս
 ընդհանուր /44,2/, Յաննիսիոս և Յաննիսիոս /13,
 8/, Յաննիսիոս ընդհանուր և Յաննիսիոս /17,14/, Յաննիսիոս ընդհանուր և Յաննիսիոս
Յաննիսիոս /34,33/, Յաննիսիոս, Յաննիսիոս ընդհանուր և Յաննիսիոս
Յաննիսիոս /26,17/.

12. Գրականության [16,469] ընդհանուր ընդհանուր ընդհանուր
 ընդհանուր ընդհանուր /143,14/.

Պատմագրություն և ընդհանուր

1. Գրականության ընդհանուր ընդհանուր ընդհանուր ընդհանուր
 ընդհանուր: Յաննիսիոս ընդհանուր Յաննիսիոս ընդհանուր /22,8/, Յաննիսիոս
Յաննիսիոս /46,16/, Յաննիսիոս ընդհանուր մասնակց /17,21/.
Յաննիսիոս: Յաննիսիոս ընդհանուր /2,9/, Յաննիսիոս ընդհանուր ընդհանուր և
 ընդհանուր /24,6/;

Յաննիսիոս ընդհանուր ընդհանուր: "Յաննիսիոս", Յաննիսիոս, Յաննիսիոս
 [1,304] .

2. Գրականության — Յաննիսիոս ընդհանուր ընդհանուր. ընդհանուր և Յաննիսիոս
 ընդհանուր. Յաննիսիոս ընդհանուր ընդհանուր [12, 213] . Յաննիսիոս: Յաննիսիոս
Յաննիսիոս ընդհանուր /11,4/, Յաննիսիոս Յաննիսիոս /47,8/, Յաննիսիոս
 և Յաննիսիոս Յաննիսիոս ընդհանուր /37,6/;

"Յաննիսիոս" ընդհանուր ընդհանուր ընդհանուր ընդհանուր և Յաննիսիոս ընդհանուր

ცემით შრუტვის გავრცობილ ფორმას" [5,18] : სამოსელსა ზედა
პარუჯა /34,35/, პაჰირა ნელსა ზედა /25,6/;

-ზედა სამარტოვებური ვარინტია -ზედა თანდებულსა, რმებლიც
უპირატესად გვხვდება სახელთან შერწყმული. მაჰალითები: თიხბე
შეაცვან ბეჭედი /57,9/, საბეღებე გავლენ კისკასად სიჭიციხით
/55,33/, ხეზედა ავა მალეთი /90,12/;

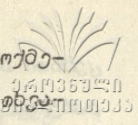
-ზედა სამუჟად ქართული სახელის წინ სპორადულად გვხვდება
[7,214] : იქვეს ზედა ცხენსა /67,26/;

"სამუჟალი ქართლის მტკიცე ძეგლი არის შემთხვევა, როცა
სახელს შრუტვის ნიშანი მოკვეცილი არა აქვს ზედა თანდებულთანა"
[7,213] . მაგ.: მიწოლით ნვა ცხენარსაზე /45,33/, რაც ურისტე-
მან ლაზარესზე ქმინა /32,9/, ზემს კვარახსზე იგვეს წილია /39,
11/;

ზედა მინისარტია შემდეგ მაჰალითები: ზედა აბა /147,29/,
აბა კაენ აბელი ზედა /8,1/, ზედა... ნამოგებობის /31,4/, ნამსვე
ზედა აბგებობის /31,30/.

3. შინა თანდებური პარტის მიცემით შრუტვის გავრცობილსა
და გავრცობილ ფორმას: ნახეთ უცხო მტოლსა შინა /132,14/, ჩა-
ვარა საგონებელსა შინა /172,2/, კვამსა შინა სული ჩაუბრუნდა
/222,40/, ნამს შინა გაუჩინარა /89,16/, კვი მიწარობას შინა
მაგლასა ჩივილით /23,3/.

4. შინა თანდებური სახელთან შეხორცებულად იხმარება და შე-
უხორცებულად: კაენ თურე ჩალაშინა ძრწის /8,31/, შინთა კალ-
თაშინა მოკვეცილი /172,20/, იყო ქვაბშინა მებარე /33,35/,
ურთსა ქალაქსა შინა ურთი საბრლო მოვლათიანი კაჰი იყო /159,
24/, მღვასა შინა სულიერნი მღვასი შინსა ქებას ნარმოიფყვიან
/141,3/.

5. "მოქმედებში ბრუნვასთან - გან თანდებური აღნიშნავს მოქმედებების სახეობის კუთვნილებას რჩოსა და სიღრმეში და მიუბრუნებს კითხვას: 14,195 : ისპანეთისგან გამოდინარა ხელმწიფე სპინთა რიფითა /102,22/, თორნიტანზე ბერი აქვს რანაბ-ნელია /95,11/;

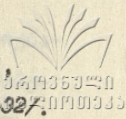
-გან თანდებური გარკვეულ შემთხვევაში აღნიშნავს მასა-
ლას: უქმნეთ კაცი მინიშტან /5,28/, ხელიშტან განხმულიცა ნა-
ბეს ცაო /31,1/;

რასტურება ორიოვ შემთხვევა -ი-გან-ისაგან ფონტოკუ-
რი ცვლილებების შედეგად მიღებული ფონტისა -ი-გან: აფრიკან
ნინასნარ ქმული იოველისას ჰგავსაო /44,34/, მა აღასრული
ი რიგად, როგორ აფრიკან რანესო /64,9/.

6. -რამ თანდებური აფრიკელი რამი-ს სახითაცა წარმოგვინი:
ტახტიპაღმი გარდაგაგებენ /185,13/, კბილირამი... მარგა-
ლიტის ფერი გამოკურთის /192,7/. გარდახტა რახლირამი /222,
26/.

7. გმინისარტული თანდებულები: ხინაში, ხინა, ქვაში
მაგალიტები: მოიყვანეს ხინაში მეფისა /143,27/, მივლი
ტახტს ხინა /60,29/, განვლე ცას ქვაში ყოველი /20,33/.

8. კავშირების არქაული ფონტები:
გარნა- მაპირისპირებული კავშირი, რომელიც როგორც ძველ, ისე
საშუაღ ქართლის იშვითა აბასიანებთან [15,48,49] : განფიცებ
თხოვა შენ მოსწრაფებული, გარნა თუ მეცა მიხილო ან შენცა
ამაღლებული /24,24/, გარნა მას მხოლო ქრიფ, ნუ შეგებნი
მარტოსა /21,13/, გარნა ისმინე ხმა ჩემი, ნავერ, მომტვა-
რენ კარაო /14,29/.

Պղնձ- Թամի ուղտի, Պղնձ ասմառ սինառաղըսա յժպրոս ըսրո /88, 28/, Պղնձ ճատրոնըն, ոս շրթոհրն ժան սելըրոնըն /197, 32/:

Քամի: Յրդյա մաս Մարտամա: "Յր, մրճամսո, Քամի ժըն սահ ժը ըրոսն /33, 13/, յսոնոս մոսճատրոնոս սմ սաթմըթըր սելը- թոթա; Քամի քրմո ոմոն հըրնթա, ժըր մոգըրոն, ոյրոն- ըս /28, 9/;

"Արաժըրնըրնոն ըս ճարմոնոնոն Քամի-ս ճարմոնը- ճա սաթըրոն յարաղրոն թոթոնոն մեհըրըր ժըթըրոն" [15, 96].

Քամի: Խմ ոսմոս սնճըրոսն, Քամի ճոնոս ըսրոթրոն /18, 34/, սաթոթր մոմըրոն ժը ժըն, Քամի սըրոնոն ճոնոն /12, 25/;

Քամի ճարմոնըրոն ճարմոն Քամի-ս.

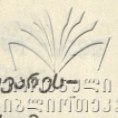
Քամի: սնըր սնթոն, Քամի հըրոն մոթթմոս ըս ըրըրոն ոսնթր ըս- մաթըրոնոն /141, 32/, սըրոնոն ոմ ճոնոն մոնթըր, Քամի յն սմթոն յըրոն ոմաթըր ոյն /202, 8/, յթթոն յսնոն սնոն յոթոն, Քամի մոն ոթոն /200, 2/;

մաթըրոն ճարմոն յսրոն Քամի սնոնթր ճարմոնըրոն սաթըր յարաղրոն.

9. Ճարմոն /Յոսթոթոնոնոն ըս ճարմոնոն/ ճարմոնոն սաթըրոն, մոթոնոն ըս մոթըրոն:

Որ յըրոն ժըրոն /170, 19/, Որ յսն յրոն ժըրոն- ըս /190, 19/, ըսթ յրոն Որ ժըրոն մըրոն ըսթ- ժըրոն /11, 23/, Սաթըր Որ ըսթըր ըս ըր ըրոն /40, 8/;

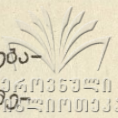
Մոն յսն /168, 5/, Մոն ըսթըրոն ըրոն ըս Մոն մոն /168, 24/, Սսն Մոն ըսն /160, 8/;

მას აცხილსა მივიდა /171,35/, მას ლამესა მან უწყვეტად
 თან განისვენა /162,13/, დაუმაძღვა კაცსა მას /148,15/, მოა-
ხსუნა მიუფესა მას /143,16/.

რ ი ტ ე რ ა ტ უ რ ა

1. ი. ა. ბ. შ. რ. ა. ძ. ე. , ძველი ქართული ენის ლექსიკონი, თბილი-
სი, 1973.
2. ი. ვ. ი. მ. წ. ა. ი. მ. ვ. ი. რ. ი. , წრფელიწმიდი ბრუნვის საკითხი სა-
კუთარ სახელეობში, სახელის ბრუნების ისტორიისათ-
ვის ქართველურ ენებში, 1, თბილისი, 1956.
3. ი. ვ. ი. მ. წ. ა. ი. მ. ვ. ი. რ. ი. , მჭადისა და მწვადის უფროლოგი-
სათვის, თრითნი, საიუბილეო კრებული, მიძღვნილი
აკაკი შანიძის პაშაგების 80 წლისთავისადმი,
თბილისი, 1967.
4. ი. ვ. ი. მ. წ. ა. ი. მ. ვ. ი. რ. ი. , სახელთა ბრუნება და ბრუნვათა ფუ-
ნეციები ძველ ქართულში, თბილისი, 1957.
5. მ. კ. მ. ბ. ა. რ. ა. ძ. ე. , სურხან-საბა ორბელიანის საერო თბულე-
ბათა ენის ერთი საკითხი, ქართული ენა და ლიტე-
რატურა სკოლაში, თბილისი, 1969, №1.
6. ა. მ. ა. რ. ტ. ი. რ. თ. ს. თ. ვ. ი. , მშენებნიერების შედგენილობა და
მათი პირველადი ფუნქციები ძველ ქართულში, იკვ,
V, თბილისი, 1953.
7. ა. მ. ა. რ. ტ. ი. რ. თ. ს. თ. ვ. ი. , თანდებული ქართულში, იკვ, 1,
თბილისი, 1946.
8. ა. მ. ა. რ. ტ. ი. რ. თ. ს. თ. ვ. ი. , მასპარული კონსტრუქციის ცენტრი-
სისათვის ძველ ქართულში, იკვ, VII, თბილისი, 1955.

- 9. ივ. ჯ ა ვ თ ა რ ა ძ ე , აღ.ჭავჭავაძის ენის საკვანძოებში -
ნი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომებში,
ტ., 55, თბილისი, 1955.
- 10. აკ. შ ა ნ ი ძ ე , ქართული ენის ზრამატიკის საფუძვლები,
1, თბილისი, 1973.
- 11. ანტ. ჩ ი ქ თ შ ა ვ ა , ქართული ენის მოკაპი დახასიათება,
ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტ., 1,
თბილისი, 1950.
- 12. ანტ. ჩ ი ქ თ შ ა ვ ა , ძველისა და ახალი ქართულის კომპო-
ნენტებისათვის "ვუფხისცვაოსნის" ენის მორფოლოგი-
ურსა და სინტაქსურ სტრუქტურაში, იკვ, XV, თბილი-
სი, 1966.
- 13. ჯ. ძ თ ნ ე ნ ი ძ ე , რ.გურამიძევილის ენა, აღ.ნუღუვიძის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის სახელმწიფო პედაგოგიური ინ-
სტიტუტის შრომები, ტ., XXXIII ქუთაისი, 1970.
- 14. ჯ. ძ თ ნ ე ნ ი ძ ე , -თან მარტვილიანი მოქმედებითი მრუ-
ნვის ფუნქციონისათვის ძველ ქართულში, იკვ, 1, თბი-
ლისი, 1969.
- 15. შ. ძ ი ძ ი ბ უ რ ი , კავშირები ქართულ ენაში, თბილისი,
1969.
- 16. კ. ნ ე რ ე თ ე ლ ი , პარონომასია ქართულში, იკვ, VI, თბი-
ლისი, 1954.

მიღებულია 10.X.1977

თელავის პეიონისტიკის
ქართული ენის კატეორა

ГРАММАТИЧЕСКИЕ АРХАИЗМЫ В ЯЗЫКЕ
ПРОИЗВЕДЕНИЙ ТЕЙМУРАЗА II

Р е з ю м е

Язык произведений Теймураза Второго (1700–1762) интересен в том отношении, что параллельно со старыми употребляются как новые, так и средние формы, характерные для грузинского языка.

В статье выявлены грамматические архаизмы, встречающиеся в языке писателя.

L. Talakhadze

GRAMMATICAL ARCHAISMS IN THE LANGUAGE
OF TEIMURAZ II

Summary

The language of Teimuraz II is interesting in respect of its use of parallel forms specific to Old, Middle and Modern Georgian.

The paper deals with the grammatical archaic forms characteristic of the writer's language.

თბილისის შრომის წითელი დროშის ორდენისა
სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომებში

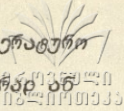
Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200, 1978

შალვა პაპიანიის თხზულებათა მონოგრაფიული საკრებულისათვის

შუბანა ფეცხაშვილი

გამოჩენილი ქართველი მწერლის შალვა პაპიანიის ნაწარმოებთა უნაძი სალიტერატურო ქართულსაგან განსხვავებული ნიჟანის უნივერსიტეტის კრიტიკული მიმდინარე ღონებზე შეაქვს. ეს ბუნებრივად, რადგან "ყოველი სალიტერატურო უნაძი ნაპატი მთავრად ცოცხალი პიროვნების მოვლენებში, რუსული და მონოგრაფიული-სინტაქსური, სემანტიკური-სტილისტიკურიც. სალიტერატურო უნაძი ამით სამართლებს, სალიტერატურო უნაძი ამის გარეშე ვერ განვიხილავთ. ეს არის, მაშასადამე, ნორმალური" [14, 209]. შეინიშნება არქაიზმების გამოყენებაც. პიროვნული და არქაული ღონებში სტილური ფუნქციონალი აღჭურვილი და უნივერსალური პერსონაჟები მთავრდება ახასიათებს, ლექსი გოგონს ავტორის რეპრეზენტაციას.

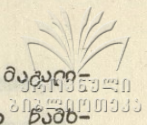
კონტრასტული სამართლიანად აღნიშნავდა, რომ პიპი მწერალი "ეროვნული მთავრების კულტურის მატარებელი და მემორიალიზაცია. სარგებლობს რა საკონსტრუქციული სახეობის უნიტი, ის არჩევს, ქმნის და საკონსტრუქციული მემორიალის მესაბამისად იყენებს მემორიალური უნიტი რუსული მემორიალისა და რამათიკური წყობის მრავალნაირ საშუალებას" [1, 183]. ეს სიტყვები შეიძლება გამოვიყენოთ შ.პაპიანის მიმართ. მწერალი ნაწარ-

მოდებში მოქმედ პირთა მიხედვით, საერთო, სალიტერატურო /
 ენაზე წარმართავს, მაგრამ ფრაზაში ჩართული რიგობითი
 არქაული გაფორმებული ერთ-ერთი სიტყვა ბუნებრივ ელფენს აძ-
 ლევს პერსონაჟთა მიხედვით და განსხვავებას მას ავტორი-
 სულით ხელოვნობას. რიგობითობით და არქაობითობით შეამბეჭ-
 დავი ენობრივი კოლორიტი იქმნება. ისინი წარმოდებში ბუნებ-
 რივად არიან შენეებული ამბის გადმოსაცემად გამოყენებული ენობ-
 რივ უსიკეთეს და ენობრივობით გადმოცემული მინაარსის სინამ-
 რთული წარმოდგენას, წარმოდებთა მინაარსისა და ენის მიმან-
 რასაბურ ენობრივობას, სათანადო კუთხისა თუ ენობის რეალიზაციას
 ასახვას.

1. ბ რ უ ნ ვ ე ბ ი რ ა ბ რ უ ნ ვ ი ს ნ ი მ ე ე-
 ბ ი . არქაობითობა უნდა მივიჩნიოთ ფუნქციონირების საკუთარ
 სახეობა ფუნქციონირების სახით წარმოდგენა სახეობით ბუნებაში. მესამე-
 მის ფუნქციონირების ავტორი მიმართავს ძირითადად იმ წარმოდებთა ენა-
 ში, რომლებშიც გამოცხადებულია საქარხნული წარსულის სურათები
 /"გოგონი რუსი", "ბარათაშვილი", "ფრამი", "თეზურები".../:
 საწყალი ე ლ ი ბ ე ა რ . 1, 158; გ რ ი გ ო ლ ი ნ ე რ ე ბ ა : "ბარ"
 8; რ უ ს უ რ ა ნ მ ი ბ რ დ ა ნ ე ბ ო რ ა . 11, 102; გ ი ვ ე რ გ ი ლ
 გ ო ლ ე ბ ი . 111, 158. მსგავსი ვითარებაა ბევრ ქართულ რიგობ-
 ში [15, 197] .

ბიოვანფუნქციონირების საზოგადო სახეობით იშვიათად რეალურ სა-
 ხეობით ბუნებრივ ნიშანი "ი". სპეციფიკური დიფერენციალური ცნო-
 ბილია, რომ "ი" ბიოვანფუნქციონირების სახეობით ძველ ქართულშივე იო-
 ტად სუსტობოდა. ქართული ენის წერილობითი ძეგლების უძველეს
 სათავეებშიც მხოლოდ "ი" გვხვდება [6, 645]. ქართული რიგობ-
 შის ენა წინაში "ი" სახეობით ბუნებრივ ნიშნად ბიოვანფუნ-
 კციონირების სახეობით რეალურ მიმორჩენილია [2, 138; 15, 154] . რი-

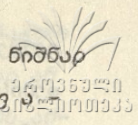

րդրություն խաղաղության քաղաքացիական զինուորական ծառայության
 ժամանակահատվածում: Ե Ն Թ Կ Ո Ն Գ Յ Ո Ւ Ն Բ Ա Մ Ի Ն Ե Մ Ե Ն
 Բ Ա Մ Ի Ն Ե Մ Ե Ն . 11, 105; Բ Թ Կ Ո Ւ Ն Ե Մ Ե Ն
 Բ Ա Մ Ի Ն Ե Մ Ե Ն . 111, 221; Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն . 1, 79; Ե Մ Ե Ն
 Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն . 1, 510.

"ա"-ճի բաժնակազմի սահմանափակումը ընդհանուր առմամբ
 բարձրագույն խնայողական էությունը մեծ է. քանակ, հարմար, հարմար
 քան "ա" յուրաքանչյուր "յ" բնույթի, հասցեային հարմար
 խնայողական /անուրաքանչյուր, բարձրագույն/. Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն
 հարմար է խնայողական ուղղությամբ ուղղակի ընդհանուր
 բաժնակազմի [5, 448; 15, 184] . Սահմանափակումը ընդհանուր
 առմամբ "ո" խնայողական սահմանափակումը "ա"-ճի, ուստի խնայողական
 խնայողական "յ" բնույթի. Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն "ո" բնույթի խնայողական
 խնայողական "յ"-սահմանափակումը, հասցեային խնայողական խնայողական
 խնայողական: Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն . 111, 87 (Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն → Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն → Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն →
 Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն /; Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն . 11, 11.

Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն
 խնայողական խնայողական խնայողական խնայողական խնայողական. Ե Մ Ե Ն
 խնայողական խնայողական խնայողական խնայողական խնայողական խնայողական
 խնայողական "ո"-սահմանափակումը ուղղակի խնայողական խնայողական խնայողական
 խնայողական, հարմար է խնայողական խնայողական խնայողական: Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն
 խնայողական. 111, 91; Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն . 111, 86.

Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն
 խնայողական խնայողական խնայողական խնայողական խնայողական խնայողական
 " Ե " -ս, հարմար է "ո"-սահմանափակումը խնայողական: Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն
 11, 173; Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն 11, 172. Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ե Մ Ե Ն
 խնայողական խնայողական խնայողական [2, 129-130; 12, 62-63; 13, 43-44].

ინტერნეტ რეაქსი "ვაჩაგის" ავტორის სახელობითი ბიბლიოთეკის ნიშნად

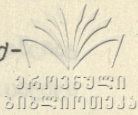
ბოტიკონი საკუთარ სახელად იყენებს " 2 " -ს: *მ ნ რ ჯ 3* .
ღ 2 უჭერს მხარსა. *1, 227*; *3* კისრებში *მ 2* *3* *4* *5* .
1, 252.

მ.პარიანის მბრუნებებში უთანებულ მიცემით ხშირად ას-
რულებს არა მარტო ქვემოთაწინსა და პირმომართი რამაგებობის
ფუნქციას, არამედ გამოიყენება უბრალო რამაგებობისა და ადგილის
გარემოების გადმოსაცემად. უთანებულ მიცემით ადგილის გარე-
მოების გამოსახატავად ცვლებმა რიგეულებში, ნიშნებშია ძველი
ქართული. მწერლის ენაში მიცემითი ბრუნვა აღნიშნული ფუნქცი-
ით უმთავრესად გეოგრაფიული სახელებად გვაქვს: *მ ბ ი რ ი ს ს*
გ ა ი ს მ რ ა. *11, 243*; მივიჩნობთ *ბ 2* *რ 2* *მ 2* *ს 2*. *V, 45*; *2* *რ 2*-
მ 2 *2* *ს 2* *ა 2* *გ 2* *ა 2* *რ 2* *ს 2* მათხრობებში. *11, 284*.

გამოყენებულია უთანებულ მიცემითი ფორმით გადმოცემული
უბრალო რამაგებობი: *ბ ა ნ 2* *ა 2* *ლ 2* *ხ 2* ელი მოივლო. *1, 529*; არც
ფორმით იყო *2* *ა 2* *რ 2* *ს 2*. *IV, 220*; ჩამატო *ს 2* *ა 2* *ფ 2* *რ 2* *ა 2* -
ს 2 *ა 2*, *11, 67*. იშვიათად ასეთი უბრალო რამაგებობა ახლავს მიმოუბრუნებს;
ც 2 *ხ 2* *ნ 2* *ს 2* შვიდპარნი წარმოები. *11, 86*. უთანებულ მიცემითი გად-
მოცემული უბრალო რამაგებობა სალიტერატურო ქართული იშვიათად
ცვლებმა, ისინი ადრეად შვიდებმა შვიცვალის მანებებელიანით.

მიცემითი ბრუნვაში მანებებულის ძველი ფორმით ხშირების შვი-
მბევალები იშვიათად შვინიშნება: *ს ი ბ 2* *ნ 2* *ე 2* *მ 2* *2* *მ 2* *ი 2* -
გ 2 *ა 2* *ნ 2*, *1, 16*.

მ.პარიანი თავის მბრუნებებში რეპუციის მიხედვით ძირითა-
დად მანებებურად სალიტერატურო ენის წარმოებს იცავს, მაგრამ
ავტორისა და პერსონაჟის მუცვლებში ხშირად წარმოებულნი
უკომიტევი ფორმებიც. ეს ფაქტი იმაზე მიუთითებს, რომ მწერლის

ურთა განიცდის დასავლური დინამიკის გავლენას, სადაც რეპუ-
ტაცია საკმაოდ ძველსაა.

მედიკამენტოზა "ა": ნ ე ა რ ი ს მ ა ც ე რ ა დ ი . IV, 87; მ თ ე-
ვ ა რ შ ე ლ ა რ ი ბ ი ლ რ ზ ე ბ ა . IV, 181; ჩ თ გ ა ნ ი თ ბ უ რ ზ ა მ ბ ს .
II, 160; მ ნ ე ე მ ს მ თ ა ვ ა რ ი ს მ ე ნ უ ხ ე ბ ა . II, 167.

მედიკამენტოზა "ე": ა ლ მ ა მ ე ე რ ე ბ ე ლ ი ს ტ ა ხ ტ ი . II,
32; მ ი ვ ი რ ზ ე ბ ი თ ს ა მ ი თ ს ე ლ ი თ ; მ ტ ე ე რ ი ს ე ლ ა ვ ა .
IV, 187.

მოგჯერ ურთი და იგივე სიტყვა ხან ექვემდებარება რეპუ-
ტაციას, ხან არა: სადაც ეყრდნობა ჯ ვ რ ი ს ნ ე რ ა . II, 87; საიმ-
ცხადდა ჯ ვ ა რ ი ს ნ ე რ ა . II, 162; მ ა რ ა მ ბ ე ე ლ ი ს
თ ი ა . II, 245; სადაც მ ბ ე ე ა ლ ი ს ს ა ხ ე ლ ი . II, 145;
გ ა მ რ ე ე ლ ი ს ს ა ი ს ა . II, 302; გ ა მ რ ე ე ლ ი ს
ნ ი ნ ა მ დ ლ რ ზ ი თ . II, 304.

მედიკამენტოზა სახეობის შეიძლება შეგვეხებოს მუდმივი ხიმ-
უნის შენარჩუნების: ს ა ვ ა ე ე თ ი სა და ვ ე ვ ა თ . II, 112;
მ ე ზ ი ს ვ ა ვ ა ს მ ი ვ ი ი ი ე მ . II, 26; ა ლ ნ ე რ ა მ ა მ ა ს სა-
მ ი ც ე მ ი თ . V, 32; რ ა ი ს თ ე ე ს ი ე მ . II, 134.

შთანქობელი მოქმედების ბრუნვის ფორმა რეპროდუცირების,
ისევე ურთიერთის მუდმივობაში ხშირად გვევლინება სამოსვლითის
ფუნქციით: ს ა მ ე რ დ ე ე თ ი თ მ ი თ ა ნ ა : I, 383; გ რ ი თ
ს ა მ ი ი ე ვ ა ნ დ ა . II, 38; ა მ ი ე რ ი თ რ ა გ ე რ ა რ ს . IV, 156.
შთანქობელი მოქმედების სამოსვლითის მინიშნულებით იხილავთ
ძველ ქართულში და დღესაც შემონახულია მათი დინამიკის [10,
74] .

მნიშვნელოვანი ურთიერთის ფორმებს მოგჯერ იყენებს ა-
ტივის სარემოებისა და მიზნის სარემოების ფუნქციით. ატივის

რ ა . I, 273. შვიძღვება "ბუ" თანდებუღიანნი მიცუმიითი შვენაგვერს
"ში" თანდებუღიანს: ამ ურთ შ ვ ე ბ ე ტაილაშქრებს. II, 215.
მისტავსი მიწანაცვერება ცნობილია კახურში.

მოქმედი პირების ძნაში გამოიყენება "თვის" თანდებუღის
რიკაღვეჭური ვარნიანთი "თვინა". გამოთქმულია მისაბრება, რთი
"თვინ" თანდებუღიში "ინ" უწევს "ის"-ის მაგიერობას. ე.ი. "ნა-
თესაოზიითის მიურე პაბოლოებაა "ინ": თვის- თვინ, ბღვიპის-ბღ-
ვიპინ, მიურმის- მიურმინბერი, ხვალის-ხვალინბერი, ბღვის-ბღვინ-
ბერი" [4, 341]. "ინ" მიურუღიან, რაც პასაბუთებუღიან "თვის"
თანდებუღის მესამე ვარნიანთით "თვისინ" [13, 50]. კომედიოში
"არაფერიც არ იქნება" მოქმედება გამოიღიანა აღმოსავლეთ საქართ-
ველოს ფონზე. ამ ნაწარმოების პერსონაჟთა მიჯვევლებში პასტ-
რება "თვინა" თანდებუღიანნი სახელები: ევოს შ ა ვ ი ს შ ვ ი-
ნ ა . I, 225; ა მ ი თ ვ ი ნ ა ნაურთმევიანთ. IV, 250. ბოტიერთ
ნაწარმოებში /"გუშინბერი", "საბლაპრო ქვეყანა"/ კი, სპაც
მოქმედების სარბივად პასავლეთი საქართველო ნაგულისხმევი,
პერსონაჟთა მიჯვევლებში "თვის" თანდებუღის პარაღვეჭურად გამო-
იყენება "იბა" /←ისპა/ [3, 180]: ჩვინი ძ მ ი ს ნ უ ღ ი ბ ა
მიწდა. IV, 36; ი მ ი ბ ა ვარ ჩამოსული. I, 224. ასეთი ფონი-
ბი პამახასთებუღიან გურუღისა პა ქვემოთმეურუღისათვის.

თანდებუღი "ებრ" ბაურთვის რთბორც უშუალოდ ფუძეს, ასევე
ნათესაოზიითი ბრუნვის ფონმას: ბ რ ი ბ ა ღ ე ბ რ ტაიარა. II,
301; ბ უ ღ ბ უ ღ ე ბ რ ტალობს. III, 20; ნ ყ ა რ თ ს ე ბ რ
გამოვიღინა. I, 110; ა რ ა ფ რ ი ს ე ბ რ სპარავზე. IV, 226.

ნათესაოზიითი ბრუნვის ფონიშებს თანდებუღის ფუნქციითი იშვი-
თად ურთვის "მოღია". იგი იძღვება "აქეთ" ან "შემდეგ" ბმინბე-
რ-

Յոն խաղաղություն: մոտ 11, 53;
Մեղեքանա ժողովուրդի ճակատագրի մասին .11, 130; բոլոր բաների
մասին ասող խաղաղությունը հիմնական .11, 90. ըստ օրինակի խաղաղու-
թյան նկատմամբ համարում "հոգևոր ճակատ" հոգևոր և սրտային, սակայն 3-րդ-
նահայտի մեջ խաղաղություն.

"խաղ" խաղաղության ճակատ "ճ" խաղաղության և խաղաղության հիմնական
"ճ" հոգևորականության խաղաղության համարում և սակայն համարում
հիմնական .11, 189; խաղաղության մասին .11, 99; խաղաղու-
թյան հիմնական .1, 124; խաղաղության խաղաղության .11,
200; խաղաղության խաղաղության .111, 120. նկատմամբ խաղաղ-
ությունը խաղաղության համարում "խաղաղության" հիմնական հոգևորական.

"խաղ" խաղաղության հիմնական 3-րդի նկատմամբ խաղաղու-
թյան . սակայն հոգևորականության խաղաղության հիմնական խաղաղության
և խաղաղության: խաղաղության-իմ → խաղաղության: խաղաղության
և խաղաղության . IV, 104. սակայն հոգևորականության համարում խաղաղ-
ության և խաղաղության համարում, խաղաղության և խաղաղության խաղաղության:

3-րդի նկատմամբ խաղաղության համարում խաղաղության 3-րդի նկատմամբ
խաղաղության մասին / մասին և խաղաղության համարում: մասին ,
մասին , մասին . խաղաղության մասին : 3-րդի նկատմամբ
և խաղաղության .11, 151; սակայն և խաղաղության ? IV, 297; սակայն
և խաղաղության .1, 115; խաղաղության խաղաղության և խաղաղության
և խաղաղության մասին . V, 160 .

խաղաղության հիմնական "և" հիմնական . խաղաղության 3-րդի նկատմամբ
և խաղաղության . խաղաղության , հիմնական "և" խաղաղության խաղաղության
և խաղաղության և խաղաղության խաղաղության հիմնական "և" հիմնական
խաղաղության հիմնական [8, 491] . խաղաղության խաղաղության

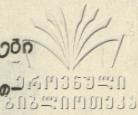
მინებრეთ "ჩემდა", "მეწედა", "მევეწედა", "მინსა" მიმარტულები
ბრუნვის ფორმებია [11, 46-55; შიქ. 3, 180]. შ. რაიანის [11, 46-55; შიქ. 3, 180]
წარმოებებში ასეთი ფორმები უმეტესად იხმარება მხოლოდ მაშინ,
როცა მათ მოსდევს ვითარებით ბრუნვაში მძვინვარე სახელი: მ ი ს რ ა
სამსახურად. V, 156; ჩ ე მ რ ა შიქად. I, 88; მ ე წ ე რ ა
სანაცვლო. 11, 119.

4. ნ ა ც ვ ა რ ს ა ხ ე რ ი . მსაბჭოებში გამოყენებულ
ჩვენებით ნაცვალსახელებს ეკვეცება თანხმობანი რა "ეს", "ის",
"იგი" ფორმათა ნაცვალად გვაქვს "ი", "ე" ფორმები: ი ნისქვილი,
IV, 268; ე ქვეწიმი. I, 225; ი ღვინოს. I, 225. პრესონაჟთა მე-
ტყველებში ჩვენებით ნაცვალსახელი გვევლინება "ე": ემ წუთას.
"ბარ"., 95; ე მი თხებ. I, 229. ეს ფორმა ან ანალიტიკის შედეგ-
გადას მიღებული /შიქ. ე ს ე რ ა ე მ ე / ან ფორმული კონსტრუქციის
შედეგად: აი ამ → ეი, ამ → ემი → ემ. "ე" გვხვდება
კახურში.

იშვიათად მოქმედ პირთა ენაში მესამე პირის ნაცვალსახე-
ლებს ირრბი ბრუნვის ფორმე სახელმთიანობის აქვთ გამოყენებული
და მრავლობით "ე" სუფიქსით აწარმოებენ: ა მი ა ე ბ ს ავლია.
I, 24; ა მი ა ე ბ ს მოსცემოდა. 11, 150. "ე" სუფიქსითაა წა-
წარმოები მრავლობითი რიცხვი სხვა ნაცვალსახელებთანაც: საიპან
იცო ე ს ე ე ბ ი ? IV, 252; რაბაიანელი კაცი რ ა ე ე ე ბ ი ?
IV, 76; ყველა ე ს ე ე ე ბ ი ხარ. 11, 147.

განსაზღვრებით ნაცვალსახელს "მევიმე" მოგვიწოდებენ ენაცვლება
ამავე რიცხვის ნაცვალსახელი "მავთ" /შიქ. ძვ. მავთ/; მ ა ვ ა -
მ ა ც ფიქრობა. 11, 137. "რამე" განუსაზღვრელით ნაცვალსა-
ხელი შეიძლება შეგვხვდეს შეკვეცილი ფორმით: რ ა მ
ღებდა. V, 284; სახეობარი ქონდა რ ა მ . 11, 173.

5. ნ ა ნ ი რ ა ვ ი ა ნ ი ს ა ხ ე რ ე ბ ი . წარსულში
ანი რიცხვითი სახელებისა და ნაცვალსახელების ბრუნვისას შ. რა-

ბიანი უმიჯნობა და მუხობა წარმოებას იყენებს. ასეთი ფორმები
 რამხანაობაში იყო XIX საუკუნის სალიტერატურო ქართული სა
 ვის და მესაძღვრელი საანალიზო მასალაში მათი სიჭარბე წინააღმდეგობრივი
 ფორმების შედეგი იყო.

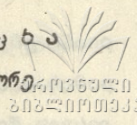
"მი" ნაწილაკი მუხობაში იყენებს: რ ა ს მ ე მუხობა-
 ყოთ. 11, 132; ვ ი ს მ ე გაბარება. 1V, 367; რ ი ს ა-
 მ ე რა. V, 59; ვ ი ს მ ე ვ ი ს მ ე მუხობა. 11,
 262. მხოლოდ ნაცვალსახევი იშვიათად "მი" ნაწილაკის რამხანაობა-
 რა და რამხანაობის მუხობა იყენებს მიხედვით მხოლოდ წინააღმდეგობრივი
 რ ა ს მ ე ვ . 11, 185; იშვიათად ვ ი ს მ ე ვ . 11, 42.

"ვი" ნაწილაკიანი სახელები მუხობაში მხოლოდ წინააღმდეგობრივი
 მისთვის: ნაილბის ვ ე ვ ე ს ა ვ ე . 11, 204; მ ე რ ს ა ვ ე
 რამხანაობა. 11, 19; მ ე რ ს ა ვ ე მუხობა. 11, 77; ს ი ვ მ ა-
 ვ ე ვ ი ს მ ე მუხობა. 11, 24; მ ე რ მ ე ვ ე ს ა ვ ე
 მუხობა. 11, 135. "ვა" და "ვა" ნაწილაკები იყენებს მუხობა-
 წილაკი მუხობაში: მ ა მ ა რ ს - რ ა მესაძღვრელი. 11, 270;
 რ მ მ რ ი რ ა ვ იყო. V, 57.

"ვა" ნაწილაკიანი სახელების მხოლოდ წინააღმდეგობრივი
 ნაწილაკის მხოლოდ წინააღმდეგობრივი: ვ ი რ ა მ ა ვ ი მხოლოდ. 1, 71;
 ვ ი რ ა ს ა ვ ე მუხობა. 1V, 253; რ ი რ ა ს ი ვ ე მუხობა. 1, 41.

ერთი სიტყვას რამხანაობაში "ვა" და "ვა" ერთი, სალიტერატურო
 ქართული "ვა" უხერხულს "ვა"-ს. მ. რამხანაობის მხოლოდ-
 მხოლოდ მხოლოდ მხოლოდ, "ვა" უხერხულს "ვა" ნაწილაკს.
 ასეთი მხოლოდ მხოლოდ მხოლოდ მხოლოდ და მხოლოდ მხოლოდ
 რამხანაობის რამხანაობის რამხანაობის "რამხანაობა" და "რამხანაობა"
 ნაცვალსახელებს. ეს ფორმები მხოლოდ მხოლოდ მხოლოდ:

ცა-ლს → ვინცაღა → ვინცღა → ვინცბა [10, 107] : ვ ი ნ ც ბ ა
ღმეფისა. IV, 16; რ ა ც ბ ა ლუჯანი. IV, 292; მთვინი
რ ა ც ბ ა ჟ ე რ ა რ . I, 219.

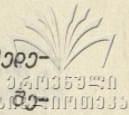

6. ნ ა ნ ე ვ ა რ ი . ახალ ქართულში, როგორც ცნობილია, ნაწევარი აღარ იხმარება. ნაშთის სახით შეიმორჩენილია მე-19 სა-
უკუნის ბოლოებში მწერლის ენაში. გარკვეული სტილური ფუნქციით
ივითადად არის გამოყენებული შ. რაბიანი: ზებუნებრივი.

ნაწევარი საანალიზო მასალაში უმეტესად არსებით სახელს
მოსდევს. მიშვენიერი არს ბუნება ე ს ე. I, 270; სწერდა ამბავსა
მ ა ს . I, 79; რაწერა სიგელი ე ს ე. II, 172. შეგვხვდა არსებო-
ბის სახელის წინ დასმული ნაწევარიც: დასხვებოქმენი ი გ ი მწიწ-
ნი. II, 172; მ ა ნ წმინდამან არ იცოდა. II, 96. წინ დასმული
ნაწევარი კი, როგორც ცნობილია, გარდამავალი საფუძვრის ჩვენე-
ბით ნაცვალსახელად გააქვეყნის ცბაბე.

ნაწევარიან სახელებს შ. რაბიანი უმეტესად იყენებს ისტორი-
ულ პირთა მუცხველებში რამან "გოგრი რუსში" და იმ მინიატურ-
ებში, რომლებიც პოეტური პოეზიის ნიმუშებს წარმოადგენს. ეს არ-
ქანიში მინიატურებში საკმაოდ გავრცელებული პოეტური ხერხია და
გარკვეული სტილური ფუნქციითაა აღჭურვილი.

შ. რაბიანის ნაწარმოებთა რინგვისტური ანალიზი ცხადყოფს,
რომ დიდიწილი და არქაული ფორმების მოშველიებით მწერალი, უფ-
რობით, ნაღარ წარმოგვიტანს პერსონაჟთა შინაგან ბუნებას და ახ-
დენს მათ გვიბიძგის, მეორეც, დიდიწილით და არქანიში
ხელს უწყობს ასახვად სინამდვილის რეალურად აღქმას, აღსა-
წერი ვიწროსა და კუთხისათვის მისადაგებული ენობრივი ფონის
შეუმნას.

Թ. Բարսեղյանի նախաձեռնությամբ շարունակվող ընթացակարգի
 մեծ ժամանակակից գրականության շարժումը շարունակվում է
 սովորական կերպով։ Երկրորդ ընթացակարգի շարունակումը
 սկսվել է 1977 թ. 10-ին։ Երկրորդ ընթացակարգի շարունակումը
 սկսվել է 1977 թ. 10-ին։ Երկրորդ ընթացակարգի շարունակումը
 սկսվել է 1977 թ. 10-ին։

Թիֆլիսի 28.X.1977

Մատենադարանի ղեկավարին
 Երևանի քաղաքում

Ը Ն Թ Յ Ո Ւ Մ Ե Ն

1. В. Виноградов, О языке художественной литературы, М., 1959.
2. Յ. Մ. Մ. Մ. Մ., Երևան, "Արևիկ", 1975.
3. Յ. Մ. Մ. Մ. Մ., Երևան, Երևանի լեզվաբանության ինստիտուտի
 հրատարակչություն, 1937.
4. Յ. Մ. Մ. Մ. Մ., Երևանի լեզվաբանության ինստիտուտի
 հրատարակչություն, 1944.
5. Յ. Մ. Մ. Մ. Մ., Երևան, Երևանի լեզվաբանության ինստիտուտի
 հրատարակչություն, 1954.
6. Յ. Մ. Մ. Մ. Մ., Երևան, Երևանի լեզվաբանության ինստիտուտի
 հրատարակչություն, 1957.

7. ჯ. ნ მ წ ა ნ მ ე ვ ი ლ ი , ქართული პოეტიკის ძეგლები XIX საუკუნის ბიზანტიური ნაწარმებში, იკვ., ტ. XVI, თბ., 1968.
8. ან. მ ა რ ტ ი ნ ი ს ს ვ ი , მასპარეულის კონსტრუქციის გუნდ-ბინისათვის ძველი ქართული, იკვ., VII, თბ., 1955.
9. ივ. ქ ა ვ თ ა რ ა ძ ე , ქართული ენის ინტონაციისათვის XII-XIII სს., I, თბ., 1964.
10. ა. მ ა ნ ი ძ ე , ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბ., 1973.
11. ა. მ ა ნ ი ძ ე , ძველი ქართული ენის გრამატიკა, თბ., 1976.
12. ანტ. ნ ი ქ ი თ ა ვ ა , გარე-კახეთის პოეტიკული გეოგრაფია, "არნი-ლი", ტფ., 1925.
13. ანტ. ნ ი ქ ი თ ა ვ ა , მთხრობის თავისებურებანი, ენისათვის მთამბე, ტ. II, თბ., 1937.
14. ანტ. ნ ი ქ ი თ ა ვ ა , პოეტიკის ძეგლების საკითხისათვის "ვეფხისტყაოსანში", ენისათვის მთამბე, ტ. III, თბ., 1938.
15. მ. ძ ი ძ ი გ უ რ ი , ქართული პოეტიკული გეოგრაფია, თბ., 1970.

Ш.Х.Путкардзе

МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКА

ШАЛВЫ ДАДИАНИ

Резюме

Лингвистический анализ произведений выдающегося грузинского писателя Ш. Дадияни показывает, что языку писателя отличный от грузинского литературного языка оттенок придают глав-

ним образом происходящие из говоров формы. Встречаются и архаизмы. Диалектные и архаичные формы выполняют стилистическую функцию и служат главным образом для характеристики речи персонажей; встречаются они иногда и в авторских ремарках. При помощи диалектизмов и архаизмов писатель ярко рисует нам внутренний мир персонажей и использует для их типизации. Кроме того, диалектные и архаичные формы способствуют объективному восприятию изображаемой действительности, созданию подходящего языкового фона описываемой эпохи или местности.

Sh. Phutkaradze

MORPHOLOGICAL PECULIARITIES OF SHALVA
DADIANI'S LANGUAGE

Summary

Linguistic analysis of the famous Georgian writer Sh. Dadiani's works reveals that some shade, different from the Georgian literary language, is imparted to the author's language mostly by dialectal forms. The author's language displays archaisms as well. Dialectal and archaic forms bear a stylistic function and are mostly characteristic of personages' speech, though sometimes they appear in the author's remarks as well. With the help of dialectisms and archaisms the author vividly represents the inward nature of his personages and typifies them. At the same time dialectal and archaic forms assist the objective perception of the depicted reality and creation of a suitable language background of the epoch or locality described.

მბილინის მრჩობის წიგნი რჩობის რჩობის

სახელმწიფო უნივერსიტეტის მრჩობები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного

Знамени Государственного университета, 200, 1978

სახელმწიფო უნივერსიტეტის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

ფ ი ა ლ ე ჯ ტ ე ბ ი ნ

წელი წარმოადგენს

საკუთარი რედაქციისგან ცნობილია, რომ ისტორიულად ჩვენ-
ბი წარმოადგენს სტრუქტურა ქართული ასოები უნდა ყოფილიყო:
ბიოვანი-ბიოვანი-ბიოვანი /VCV/ უს, ის, უს, ის. ამას-
თანავე, ძირითადი ბიოვანი მოთავსებულიყო იყო იქნებოდა ბიოვანებს
შორის. ჩვენებში წარმოადგენს ეს ტიპი მიჩნეულია ამოსავლად
სხვა ვარიანტებისაგან, რომლებიც ამ სახეობაში რაიონებშია
/ [1], 193-4/.

იგივე შეიძლება ითქვას ახალი ქართული ენის რედაქციის
მიმართაც, სადაც ჩვენებში წარმოადგენს მოკლებულია სხვა-
სხვაგვარი ფონეტიკური სახესხვაობანი. მთელი ეს ნაწარმოები
შეიძლება აიხსნას კარკვეული პრინციპებით: ა/წარმოადგენს ფ-
ძეს წინ რაობის ა წინადაკ. გამარტივების შედეგად ა-
უს, უს /ქართლ., კბ./, უს, ის /ბავს./, ა ს/ი/, ა მ
/ა/ /ინგლ./.

ბოლო ფონეტიკა უ ბიოვანთან ასიმეტრიის ტიპი ის უ-
გვადღეს / [2], 259/. უს /ი/ /ბავს...ინგლ./, უს/ა/ /ბავს.,
ინგლ./, უს/ი/ /ბავს./, უს/ი./, უს/ინგლ./.

ბ/არტიკლი აქვს ფონეტიკურ გამარტივებას /იბ./ [3], 144/;

/ [4] , 63, 65 /; / [5], 67/; / [6], 201/; / [7], 76, 79/.

ესე—ესე—/ესე /—ე/ ქართლ., კახ., გ. იმერ., რაჭ.,
იმე., მთხ., მთხურ., ლეჩ., ხევს., ინგოლ., ფრეიგონ., აჭარ.,
ლეჩხ., მესხ., ჯავახ., იმერხ./.

ისი—ისი—/იდი /—ი/ ქართლ., კახ., გ. იმერ., რაჭ., იმე.,
მთხურ., ხევს., ინგოლ., ფრეიგონ., ლეჩხ., აჭარ., ჯავახ./.

ედი—ედი—ე /გ. იმერ., ინგოლ., ხევს./.

ედი—ე /გ. იმერ. ინგოლ., ხევს., მესხ./.

ატი—ატი—/ადე / /ბურ., აჭარ., ქვ. იმერ., ლეჩხ./.

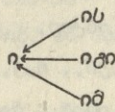
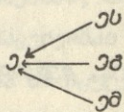
ეტი—ეტი—/ედი /—ე /ქვ. იმერ., ლეჩხ./.

იტი—იტი—/იდი /—ი /ბურ., აჭარ., ქვ. იმერ., ლეჩხ./.

მატი—მატი—/მადი / /ბურ., აჭარ., ქვ. იმერ., ლეჩხ./.

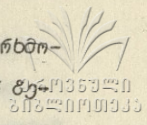
მატი—მატი /ქვ. იმერ./.

ამტკარაძე, ფრეიგონური სამარტკვირის შედგენილი მიღებული
ე, ი ხმოვნი სხვადასხვა ნაცვალსახელები ისაგან შეიძლება მიმ-
დინარეობდნენ, კერძოდ:

გ/ ჩვენი მისი ნაცვალსახელები მონის ერთ-ერთ მნიშვნელო-
ვან განსხვავებას ქმნის სახეის ხმოვანთა შემადგენ, რთვილიც
ახასიათებს ფრეიგონურს, ინგოლურს, ლეჩხურს, ნაწილობრივ კა-
ხურს.

გარკავხურსა / [4] , 63/ და ფრეიგონურში / [8] , 200/
გვაქვს ძლიერი შემადგენ: ქედი. ინგოლურში დასტურდება რთვილიც
ფრეიგონური, ისე ღიგონურში შემადგენ / [9] , 74-80/ : ჰედი,
ჰედი, ჰედი, ჰედი, ჰედი.

ვ.თოფურიას / [1], 194/ ამოსავლად მიჩნეული აქვს იქვეყნებში-
 ვნიანი ნაცვარსახელები. ზე მივიღებთ ამ ებეულებას, მამინ გუ-
 მოჩამოხვედრი ვარნიანებშიდან ამოსავალი უნდა იყოს ესე, ისი,
ეგე, იგი.

სხვადასხვახმოვნისანი ნაცვარსახელების შესახებ გამოთქმუ-
 რის ამოსაზრება, რამ ისინი შედარებთ ახალი წარმოქმნის არიან,
 რამ რამ ისინი სხვადასხვა ნაცვარსახელების ჯრთმინნაცისი შე-
 რეგარ უნდა იყვენე მიღებული: "ისი-ს ანალოგიით ესე-ს გვერდით
 ესი-ც მოიპოვება" / [12], 82,83/; აღნიშნულია, რამ "ესი || ესა,
 ეგი || ესა, ისა, მეორეული ფორმებია" / [13], 131/.

ამასთანავე, შეიძლება აღინიშნოს, რამ ნარევეხმოვნისანი
 ნაცვარსახელები /ესა, ეგა, ისა, ესი, ეგი, აგი.../ რიალეებ-
 ში ფარტოდაა გავრცელებული, მათი ხმარებაც ხშირია, რაც გვაპარა-
 უბეინებს, რამ ეს ფორმები არ არის ახალი გარეინი. რამ ბოლო
 ხმოვანი შეიძლება არ ემხებეოეს დასაწყისს, ამას აღმათ ისიც
 უწყობს ხელს, რამ ევიქვერთბის ფუნქციით საწყისი ხმოვნები გვე-
 ვინებთან, ხოლო ბოლო ხმოვნები უფუნქციო გამოყრის, ამიტომ მათ
 მოწაცვლეობას არაფერი ელოდება წინ, ამ ნაცვარსახელები მინიშენე-
 ლობა არ იცვლება.

ახალი უარტული უნის რიალეებში ფუნქციურად ევიქვერ
 ნაცვარსახელები სამინვერტოვანი სისებია მოქმედებს. გარჩეულია პი-
 რველ პირთან ახლოს მყოფი საგანი, მეორე პირთან ახლოს მყოფი
 საგანი რა მესამე პირთან ახლოს მყოფი საგანი / [13], 137/.

შეგვეინილობის მიხევეთ ნაცვარსახელები ძირების განან-
 ლების რწოს რიალეებში შეინიჩნევა გარკვეული კანონგომიერება.
 სახელები ბრუნვაში გამოიყოფა ორი სისებია:

1. ესე-ეგე-ისი

11. սօր/ընդ -մաճո-նո /Յօր. [13] , 137, 138/.

ոմիս մոնեթայի, թղ իրմըլի թանձմոզնըրի ժորի սթարձոթն-
նըմո ճալլալսաճըլթա սոսթըմաժի, Յորթոթաթ Յորջըլ սոսթըմաժ
Յըլժըլժա ղրթորս ս-թանձմոզնոնոն, մըլորց- ճ-թանձմոզնոնոն.

որոճ Յրթըլժըմժի ղարթըլի ղնիս ղըլլա բոալըլթըմի մա- թըլժիս
Յըլմըլլըլի սոսթըմա ճըլժըլժա:

111. սմա/ըմա-մալա-նմա/մա.

սմա/ըմա ղրթմաճըլթոս Յարալըլթըրաթ ոճմարթըմա Յըլմըլթ բոալըլ-
թըմժի: ղարթը., յաճ., ճ.ոմըր., ղաթ., թմալ., մոճ., մոթըլ.,
ճըլս., թըլ., ոնճըլ., թըրըլոթը., սթար., մըլս., ղալաճ. սմա/ըմա
ճալլալսաճըլիս Յորջըլ ճմոզնըլճ ժորիս ոսըլթըլ Յըլթարթըմա ղրթա
ոլթս, ղրթորց սօր/ընդ ճալլալսաճըլիս ղարոնթըլճ ժորիսա.

Յորջըլի սոսթըմա բամաճասոաթըլըլոս ալմոսալըլթ սալարթըլ-
լոս ղրթորց ժարիս/ ղարթըրի, յաճըրի, թըրըլոթըլի, ոնճըլթըրի/
ոսըլ մոթիս /ճըլսըրըլի, թըլթըրի, թմալըրի, մոթըլըրի, մոճըլթըրի/բո-
ալըլթըլճոնսաթըլիս, սթըլթըլ բասալըլթըրի բոալըլթըլճոնոն ճըլմո ոմըրթը-
լիսա ղա ղաթըլիսաթըլիս.

ՍՅըլբոալըլթըրաթ ղրթա ալոնոմժոս, ղրթ սրց յաճըրժի, / [7],
77/ սրց ղարթըրժի ոլթ ճալլալսաճըլի սր ճըլժըլժա, ղըլթոս ոլթ
ալմոսալըլթ սալարթըլթըլ մոթիս բոալըլթըլճոնսաթըլիսալ / [14], 60/
Յըլժըլժա ոթըլս, ղրթ ալմոսալըլթ սալարթըլթըլ բոալըլթըլճոնսաթ-
ըլիս, սթըլթըլ բասալըլթ սալարթըլթըլ ճըլմո ոմըրթըլիսա ղա ղաթը-
լիսաթըլիս ճըլթըլճոն ճալլալսաճըլթա լ-սնոնոն սոսթըմաժ սՅըլբո-
թըլթըրի. սմաժանալըլ, սմ բոալըլթըլճոնի սր Յըլմիճըլթա մըլորց սոս-
թըլիս ղըլժըլթա ղամոլըլթըլ.

մըլորց սոսթըմա, ճ-թանձմոզնոնոն /սօր/ ղըլ-մաճո-նո/,
ղալըլթըլթըլթըլոս ղոնրաթըլսաթ բասալըլթ սալարթըլթըլ ղըրըլ, սթա-
րըլ, ղըլմո ոմըրթըլսա ղա ղըլթըլթըր բոալըլթըլճոն. սօր/ ղըլ.

აჭარ./ || უკი /უკ. იმერ., ლეჩ., ბურ., / [15], 139-146/ ჩვე-
ნებში ნაცვალსაბედეში მილანპარაკვესთან ახლოს მცოჭ სატანს აღმ-
ნიშნავენ. მატო /აჭარ. მუტ / მუორე პირთან ახლოს მცოჭ სატანზე
მიუთითებს. მესამე პირთან სიახლოვის აღსანიშნავად კი იგი ნაც-
ვალსაბედეა გამოყენებული.

სხვაობა ორ სისტემას შორის ყველაზე ზვალსაჩინოა პირველ
და მესამე პირებთან ახლოს მცოჭი სატანის აღმნიშვნელი ნაცვალსაბე-
დე მატალიზე. პირველ სისტემაში გვაქვს ეს | ის ოპოზიცია, მუორე
სისტემაში უკი/აკი: იგი. პირველ სისტემაში მუორე პირთან სიახ-
ლოვზე უტ ნაცვალსაბედე მიუთითებს, მუორე სისტემაში კი-მატი.
იწინააღმდეგობა ორ სისტემაში მატი ზუძუა გამოყენებული. ამა-
სთანავე, მატი ნაცვალსაბედეში იგივე ზუძუა, რაც იწინააღმდეგობაში
იხმარება, ოქონი დასავლურ დიპლომატიკაში ეს იწინააღმდეგობა
საბედეში იხმარება გამოყენებული.

შუაღმოსავლურ დიპლომატიკაში პირველი სისტემა წინააღმდეგობა
იყო წარმოადგენილი და მასში არ გვხვდებოდა მუორე სისტემის უღ-
მნიშვნელობა, ამას ვერ ვიხსენებ დასავლური დიპლომატიკის მიმართ. და-
სავლურ დიპლომატიკაში სპეციფიკური ტ-თანხმოვნანი სისტემის
გვერდით ვხვდებით პირველი სისტემის წვერებსაც. ამავე დროს ს-
თანხმოვნანი ნაცვალსაბედეში სხვადასხვაგვარადაა განაწილებული
დასავლურ დიპლომატიკაში. კერძოდ, ყველაზე იშვიათად გვხვდება გ-

1 მუტ ფორმის შესახებ მ. ნ. ი. ა. რ. ა. დ. გ. წერს: "მუორე პირ-
თან მცოჭობის აღმნიშვნელი ნაცვალსაბედე "უტ" წარმოადგენილია
"მუტ" ფორმით. იგი მიღებულია "უტ" და "მატი" ფორმათა კონტა-
მინაციით." / [16], 35/ა. მ ა რ გ ი რ ო ს ო ვ ი ს ა მ რ ი თ,
"მუტ" მიღებულია ჩანს "უტ" / უტ და მატი ფორმათა კონტამინაცი-
ით" / [17], 138/.

რულში¹. ეს -ის ნაცვალსახელოა ხმარების მიხედვით სხვაობას ცვი-
ჩვენივეს გვიმთ და ქვემოთაწარული, გვიმოთაწარული ღ-ანიანი ძირები
მეცადაა ცავრცელებული, ხოლო ქვემოთაწარული - ც-თანხმოვნადანი
საჭრძნობლაპ სჭარბობს².

ც-იანი სისტემა კარგადაა წარმოგენილი ქვემოთწარულით.
ლეზბუმიში კი ის საკმაოდ შეწყვეტილია. ძირითადი პირველი სის-
ტემა, მეორე კი, ჩვეულებრივ, მრავლობით რიცხვშია დაცული.
ამის მიზეზი შეიძლება: ომბივე დასახელებულ დიდივეტი ხმოვან-
თა შორის გ იკარგება ხოლმე, აწარულია და აწარული ამის შედე-
გად ძირითადად ორი ხმოვანი ან დიდობრივი მიიღება: აც \rightarrow ა
 \rightarrow ად, ეც \rightarrow ეი \rightarrow ედ, იც \rightarrow იი \rightarrow იდ. იმეწარულია და
ლეზბუმიში კი უპირატესად ბოლო საფეხურია წარმოგენილი, ცალ-
ხმოვნადანი: ე, ი. ეს ხმოვნები ისევე შეიძლება იყოს მიღებული
ეც-იც-საგან, როგორც ეს, ის ნაცვალსახელებიდან. ამიტომ
მათ მიხედვით ნაცვალსახელოა სრული სახის რკონსტრუქცია შინს.
მრავლობით რიცხვში ფუნქციური თანხმოვანი არ იკარგება და იქ
ამკარად ჩანს, რომ ც-იანი ფორმები არის ძირითადი არა მიხლოდ
იმეწარულიადაც, არამედ ლეზბუმიისთვისაც.

იმეწარული, ჯავახურსა და მესხურში, ისევე როგორც ქარ-
თლურში, კახურში, გაბატონებულია პირველი /ღ-ანიანი/ სისტემა,
მაგრამ ყველა აღმოსავლური დიდივეტიდან განსხვავებით იშვია-

- 1 ს. ჟღერტი შენიშნავს კიდევ, რომ ის ნაცვალსახელო საერთოდ არ
გვხვდება აწარული / [17], 60/. ჩვენ მის მიხედვით გამოქვეყნე-
ბულ ფუნქციონში დავადასტურებთ რამდენიმე შენიშვნას.
- 2 მ. ნიჟარაძის დასკვნით, გვიმოთაწარული ღ ნაცვალსახელების ხმარე-
ბის დედისაგანისა აღმოსავლურ კილოებს უახლოვდება. აწარულია-
გან განსხვავებით ამ დიდივეტი წარმოგენილი ღ ავტორს ღ ნა-
ცვალსახელების ნათად მინახის და არა იც ნაცვალსახელებისა, როგორც
ეს აწარული გვაქვს / [16], 35 /.

შაბ მანისე პასტორებმა მიწერი სისტემის /ტ-ანინის/ უღებენ^ტ-
ბი.

პაუჯე და ნიბნი პაჯენო, ჩიჭ ტავატანი ხებრაბა: ატი საყ-
ვარვი მუჭანი, ველონ ვესტომიჩე ჩქარაბა /ნიბრბ. [18], 371, 16/.

ატინი ტოტომი უბნრა: -ჩემბე უკეთესია? /ნიბრბ. [19], 382,
30/.

იტი მივირა ტინინს ეპასთან /ჯავახ. [19], 340, 1/.

იტი იფო ეპაჩუბის საყვარელი, რომ მოკვალით /ჯავახ. [19],
- 342, 27/.

ტაკუთა იტი ჟუ ჩუმი ბვილიბმა ტყვილი მიხბრეს? /ბესხ. [18],
211, 23/.

ტაჩა იტი ჟუ ჩუმი ბვილიბმა ტყვილი მიხბრეს? /ბესხ. [20],
89, 37/.

ცხენებში ურტყამბე იბჩძვიან, არამი და იტი ურტყამბე
/ბესხ. [20], 67, 11/.

ჟუ ტავიტვალისნინებთ იმას, რომ ტ-თანხმოუნინანი სისტემა
უცხთა აღმოსავლეთ საქარტველოს სხვა დიპლექტინსათვის, ამ მიცო-
რურჩხბოვან მაჰალიტებზე რამყარებინთაჲ ბვილიბმა უვარაუბოთ,
რომ ტ-ანინი სისტემა ოპესლაც აღმოსავლეთ საქარტველოს სამხბრუ
დიპლექტინის ყოფილა ტავრცელბური. მაჰალიტების სიმიცირე, ვფიქ-
რობთ, მხოლოდ იმიტ არ აიხსნება, რომ ტ-ანინმა სისტემა მი ტამო-
ევენა ტ-ანინი, არამედ ტექსტების ნაკლებობითაჲ. ამასთანავე,
მნიშვნელიბა უნდა კვირეოდა იმასაც, რომ იხმარება მხოლოდარტვალ-
მოკვეცილი ნაცვალსახელიბი ტ, ი, საპაც ძნელია ჟემა, ტ-ანი
იფო ამოსავალი, ჟუ ტ-ანი. სამაგვიროდ, ჟორმა ატი, რომელიც ნ.მა-
რის მიწურ ჩანერილი იმერხეულ ტექსტებში ცხვებმა, მხოლოდ და მხო-

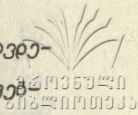
160
1935
1933

ლოპ მუოწუ სინტემაში შივიძღუბოპა ყოფილიყო, მისი არსებობა გამო-
რიცხულია უარდუქსა და აღმოსავლეთ საქარდველს სხვა რიალუტუ-
ში.

მოსაბრებას, რამ ტ-იანი სინტემა სამხრეთ-აღმოსავლეთის
რიალუტუბინსაფისაც უნდა ყოფილიყო დამახასიაფებელი, მხარს უჭერს
ურთი გამომუბაყ: ცნობილია, რამ სამხრული რიალუტუბინ ახლოს
იპტენ აჭარული და ბურული რიალუტუბინ და რიგ შიმიხბვევაში ამ
რიალუტუბინს დამახასიაფებელი ძველი მიკლეუნი ამჟამად აჭარულ-
მა და ბურული შიმიკვინახა, / [19], 414/. საინტერესო მსგავსე-
ბას ავლენენ აჭარული და ჯავახური ჩვენებით ნაცვარსახელთა ისეთ
სპეციფიკურ ფორმებშიც, რეგორიცაა უს→უჰ, ისი→იჰი. ამ ურ-
თაებრის გაფარისწინება მუფ ღირებულებას ანიჭებს სამხრული რია-
ლუტუბინი გამოკლეუნი ტ-მანხიმუნიან ნაცვარსახებებს.

ინტოლოურ რიალუტუბინ მოქმედი სინტემა ლ-მანხიმუნიანია,
ისევე რეგორც ეს გვაქვს მომიჯნავე რიალუტუბინი./ჯახურსა და
ფურუიბენუბინ/, მაგრამ ინტოლოურში მოლორინის სანინააღმდეგოდ
ვბვებინთ ჰიტი ფორმას, რამელიც დასავლური კოლობის იტი ნაც-
ვარსახელს მოკვაკონებს და რეხელსაც სხვა აღმოსავლურ რიალუტ-
უბინ ვერ ვბვებინთ. ჰიტი ფორმის შესახებ სპეციალურ რიგრა-
ტურაში რეგვარნი მოსაბრება გამოქმედი: ურთნი ჰიტი-ს ჩვენე-
ბით ნაცვარსახელად ფეიან, მუოწუნი კი- ჩვენებით ნანინაჰაპ
/ [21] 211/; [9], 99/; [19], 249, 32 / ბერ. [22].

ინტოლოურში რამ ჰიტი ფორმა ვბვებება, ეს ანხნება იბით,
რამ უარდული უნის არც ურთი რიალუტუბინსაფის არ არის უცხო არც
ლ-ანინი და არც ტ-ანინი ძირებრის შიმიკველი ფორმები. ჟუ აღ-
მოსავლურ რიალუტუბინ ჩვენებით ნაცვარსახელთა სინტემაში არ

გვხვდება ტ თანხმოვნის შემიცვლი ძირები, სამაგონოპ გვხვდ-
 და მინისსარტეში. ხოლო დასავლეთ საქართველოს იმ დიპლომატი-
 ძი, რომლებსაც ნაცვარსახედა სისტემაში ტ ახასიათებს, დასტუ-
 რდება ტ-ძირის შემიცვლი მინისსარტეში. აშკარაა, რომ ჩვენ მიერ
 განხილული თ რ ი ვ ე ს ი ს ტ ე მ ი ს ძ ი რ ე შ ი ს ა -
 ე რ თ ა შ ა რ თ შ უ რ ი ე ნ ი ს ყ ვ ე რ ა რ ი ა -
 რ ე ე ტ ი ს ა თ ვ ი ს . სხვაობა ტ და ტ თანხმოვნის ტ ა ნ ა -
 ნ ი რ ე შ ა შ ი ა დიპლომატიის თ რ ჯგუფში.

რთვოვ უკვე აღნიშნული იყო, ეს - მიუთითებს პირველ
 პირთან, ეტ - მეორესთან, ხოლო ელ - მესამე პირთან სიხარვედზე.
 ესაა ძირითადი ნორმა, მაგრამ ქართული ენის დიპლომატიკაში გვხვდ-
 და ისეთი შეშინებულებიც, როცა ეს, ეტ ნაცვარსახელები სინთ-
 ნიზური მნიშვნელობით იხმარებიან, მათ შორის მოხსნილია დაპი-
 რისპირება: პირველ პირთან ახლოს მყოფი საგანი /ეს/ და მეორე
 პირთან ახლოს მყოფი საგანი /ეტ/, ორივე ნაცვარსახელი აღნიშ-
 ნავს მხოლოდ ახლოს მყოფ საგანს და ამით უპირისპირდება შორს
 მყოფი საგნის აღნიშვნე ელ ნაცვარსახელს. მოვიყვანთ მაგალი-
 თებს, სადაც მოსალოდნელი იყო ეტ ნაცვარსახელი, გვხვდება ეს:

დედაკაცი უბნება: - ნაიყვანეთ, მომამოწე ეს შენი შვი-
 ლით, ნუ არი აქამ /კახ./ [7], 108, 15/; ჰუბა სხვას საბ-
 ლი. - ესაა შენი საბლით /კახ., იქვე, 111, 43/.

არა გვაქვს დაპირისპირება: მოლაპარაკე /ეს/ - თანამოსა-
 უბრე /ეტ/:

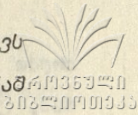
ქორნილი რა დამთავრდა, ემ ქალმა დაუწყო ვაჟ ხვეწნა:
 - ეტ ფლავი მაიძრო, შევნიერი პიჭი ხარ და გაუშინებებსო. ის
 ვაჟი პი უბნება: - არაო, ჩემი სიტყხელი ეტ ფლავია, მეს დავი-
 ქარქები, ეტ ფლავი რა დავარქოთ /კახ., იქვე, 101, 20/; თხოვა

ამ კაცებს: -მომეცით ეს წმე და ეს პური.- ჩვენ რა უც რა
და პური მოქცეუა, ჩვენ რიდას ვისამიროთმე/კახ., იქვე, 159, 6/
როდესაც გამოიარა იმ ბატონის იკითხა: "ეს ზოგ და ბიჭი ვისე-
ბი არიან?" მოურავმა მათხსნა: "ესენი არიან ქიჭესა მინადე-
სებნი" /ქარტლ. [6], 12, 23/.

მოყვანილი მაგალითებში რეკორც მოლაპარაკე, ისე მანამო-
საუბრე ურთიანრად ხმარობს ეს, ან ეს ნაცვარსახებებს, რა
მათი მინიშნულებების გაუგებრეუნიერებლობაზე მიუთითებს.

ქვემოთ მოყვანილია ისეთი შემიხვევები, სადაც სალიტერა-
ტურული ენის ნორმის მიხედვით ეს უნდა გვექნოდა, მაგრამ ეს
გვხდებოდა:

- ეს რა საკურველი არისო: /ქარტლ. [6] 146, 18/. ბერ. იქ-
ვე: ეს რა საკურველია: /ქარტლ., იქვე, 146, 25/; ეს ჯივნი ნა-
ვირა, იმ წყაროში, სადა ჯავბური ვერნა ეშმაკობისაგან, რა-
ჭირა ბაყყი, ჩასვა "მერკაში" /ვერნოში/ ურთი ვანა მოიჭანეს,
ეს ბაყყი ჩასვა წყაროში, გაავლო, გამოავლო, ამოილო და გაპაატ-
ო /ქარტლ. [19], 370, 20/; ამ ბატონს ეს ამბავი მისური ქონდა
/ქარტლ. [6], 80, 6/; ატენენ და ეს ძეგბი ტანიყარენენ /ქარტლ.
[19], 319, 16/; იმ რასაც ვფიქრობ, უცეუ უნდა გაიგოთო /კახ.
[7], 112, 13/; ბოტირებნი, რეკორც უვიცი ხარბი და უჭრე გაუტე-
ბარნი, იმას ამბობდა, რემაო, რაც რამე გვექნება, ნაიღებოს ეს
რკინისგზაო, მაგრამ შეტენებური ხარბისთვის საუკეთესო საქმე კე-
თებობდა /კახ., იქვე, 11, 1/; მოდიოდა რეკორც მეგობერი, იჭრე.
მე მაშინ ჩვირმეტი წილისა ვიყავი. ეს რივი იყო, რედახუთი წილისა
იქნებოდა /კახ., იქვე, 61, 38/; ხეღე უნდა მამამაკვეს ესაო!
თითის სიჭრდეუნი არიან და უკეთი მამნეუნი არიანო. ესენი რე
რამეარენენ, ქვეყანას ამბავებენო! / [7], 24, 32/, ბერ. ესე →
ესენი.

արժանեղծքն քննարկելու նպատակով մազ հայերենի մեջ /բաց
 [23], 197, 1/; լեռ մազ սամոց սահմանում հասնում էր իր արժանեղծքն
 սահմանում, լեռ մին քննարկում էր իր արժանեղծքն /արժ.
 [10], 116, 233/; լեռ արժանեղծքն; մազ արժանեղծքն արժանեղծքն
 արժանեղծքն արժանեղծքն և իր արժանեղծքն և իր արժանեղծքն /արժ. [10] /;
 արժանեղծքն արժանեղծքն մազ արժանեղծքն արժանեղծքն /արժ. [10], 175,
 6/; արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն և մազ արժանեղծքն
 արժանեղծքն... արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն. մազ արժանեղծքն
 արժանեղծքն /արժ. [19], 197, 4/; մազ արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն
 արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն [9], 178, 21/; մազ արժանեղծքն
 արժանեղծքն, արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն /արժ. [22], 497, 11/;
 արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն /արժ. [22], 492, 16/;
 արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն /արժ. [22], 343, 10/;
 արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն /արժ.
 [19], 505, 25/; արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն, արժանեղծքն արժանեղծքն,
 արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն /արժ. [19], 505, 35/;
 արժանեղծքն արժանեղծքն մազ արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն և արժանեղծքն
 արժանեղծքն /արժ. [25], 47, 26/; արժանեղծքն արժանեղծքն և մազ արժանեղծքն
 արժանեղծքն /արժ. [19], 480, 9/; արժանեղծքն, արժանեղծքն, արժանեղծքն,
 արժանեղծքն, արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն, արժանեղծքն
 արժանեղծքն արժանեղծքն. արժանեղծքն մազ արժանեղծքն /արժ. [19], 478,
 30/; արժանեղծքն արժանեղծքն: "արժանեղծքն, արժանեղծքն արժանեղծքն,
 արժանեղծքն արժանեղծքն և արժանեղծքն արժանեղծքն" /արժ [6], 7, 18/;
 արժանեղծքն, արժանեղծքն արժանեղծքն: "արժանեղծքն արժանեղծքն, մազ արժանեղծքն,
 արժանեղծքն, արժանեղծքն, արժանեղծքն արժանեղծքն" /արժ. [6], 7, 21/;
 արժանեղծքն արժանեղծքն արժանեղծքն, մազ արժանեղծքն արժանեղծքն; արժանեղծքն

ძალათ - უსიპი, მიკლავებში რწინიერნა; საჭ მღვდ ლუ ზაჭ და- აძი-
რან, ჳმღილთ უც უფრო ხანნიერნა /ხევის. [14], 344, 20/; რადურნი
ქვივნილა და უც უნდა მიკვკლათ /ფშაურნი/.

ქარლული ენის რიადეუფებში ჩვენიებით ნაცვალსახეღათ ანადი-
ბი მიხარს უჭერს საღიფურაფურთ ქარლული ენის მიმარტ გამოთქმული
მილსაზრებას, რში ჩვენიებით ნაცვალსახეღათ სამწვეფროვანი სისფვიდა
ორწვეფროვანისჯანაა მიღებული / [26], 215-221/; / [27], 258/;
/ [28], 81-89/.

ორწვეფროვან სისფვიდაში ნაცვალსახეღებნი ვერ იქნიებოდა პი-
რებთან რაკვამირებული. ისინი უპირისპირებებენ ერწინანთს ახლოს
მცოთ საჯანსა და მორს მცოთ საჯანს. რიადეუფებნი ზოგჯერ იმიოორე-
ბენ იმი ვითარებას, რშიმელიც ძველ ქარლული იყო მიენიშენელი, ზოგ-
ჯერ პი რამაფებით საბუთებს გვამწვიდიან ამ მიხებეღებების სასარგებ-
ლო. მიღიფვიანთ ამ საბუთებს:

1. ჩვენიებით ნაცვალსახეღათ სისფვიდაში რევიქსურწობა საწვილს
ხმოვნიებთან არის რაკვამირებული. თანხმოვნიერი ძირებინს წინ სამი
ხმოვანი გვხვებება ა, უ და რ. ამ ხმოვანთა მიესახებ სპეციალურ
ლოფურაფურაში სხვაპასხვა აზრია გამოთქმული / [29], 12/; / [30],
98/; / [31]; / [28], 81-89/.

ჩვენი რაკვირებებით, ქარლული ენის რიადეუფებში სამი ხმო-
ვანი ორწვეფროვან რაპირისპირებას გვადღევს: ა-სა და უ-ს ფუნქ-
ციას წარმიწობით ერწინაორნი ჩანს და ეს ორი ხმოვანი უპირისპირებ-
ბა რ-ს: ა/უ-რ.

ამჟამად ა ხმოვანი პირველ პირთან ახლოს მცოთი საჯანის ალ-
მინიშენელ ნაცვალსახეღებში გვხვებება: ა-გ-რ, ა-მი-ა... უ-ხმოვა-
ნი პი თოთქოს პირველ პირთან სიახლოვესაც აღინიშნავს ნაცვალსა-
ხეღებში: უ-ს, უ-მი, უ-გ და მიოორე პირთან სიახლოვესაც ნაცვალ-
სახეღებში უ-გ. ეს მიკვღენა მიოორეული ჩანს. უ-ხმოვანს ერწინ და

იგივე ფუნქცია უნდა პერსონალ რეგორც ეს, ისე ეს ნაცვარსახედთან.
ეს ხმოვნის თავდაპირველი ფუნქცია, ისევე, რეგორც ა ხმოვნისა,
ამა ზე იმი პირთან სიხარტვის აღნიშვნა არ არ უნდა ყოფილიყო,
არამედ სავრთოპ ახლოს მყოფი საგნის აღნიშვნა. ამის საპირისპი-
როდ ი მიუთითებდა არა მესამე პირთან ახლოს მყოფ საგანზე, არამედ
თორს მყოფ საგანზე / [31] / . ამგვარად, უარჯულიში და მის დილა-
ქვებში თავდაპირველად მიითითებს ასეთი რწვევრწვანი სისტემები
უნდა გუქონოდა:

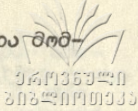
- ეს/ა - ის/ი/
- ატი/ეტი/ეტა-იტი
- ამა/ემა/ემე-იმა

არც ერთ სამწვევრწვან სისტემაში მუათანა წვერი ხმოვნით არ
უპირისპირებდა დანარჩენებს. ის სხვა პრინციპით არის გამოყოფი-
ლი და სხვა დროს უნდა იყოს ნაწილობრივი.

2. რმი ეს ნაცვარსახელს თავდაპირველად ახლოს მყოფი საგანი
უნდა აღნიშნა, ხოლო მეორე პირთან მისი დაკავშირება შემდგომში
მოხდა, ამაზე მიუთითებს ეს ნაცვარსახელის ეს-ის სინტინიმაპ ხმა-
რება დილაქვებში, ისევე რეგორც ეს ძველ უარჯულიში.

3. ეს ჩვენებითი ნაცვარსახელი, რმიჯიც ს-ანიან სისტემაში
მეორე პირთან სიხარტვეს აღნიშნავს, გუქონის, აჭარულის ატი და
ქვემოიმერულისა და დეზხუმურის ატი/ეტი ერთი და იმავე ჩვენებითი
ნაცვარსახელის ფრეტიკური ვარიანტებია. ატი / ეტი ნაცვარსახელე-
ბი მხოლოდ პირველ პირთან სიხარტვეს გამოისცემენ მესამეის დილა-
ქვებში. ამ ნაცვარსახელთა მასალაბრნივი ურთიანობა კარგად ჩანს
ხვესურულისა და იტილოურ დილაქვებში, სადაც ეს ნაცვარსახელის
გვერდით ეს-ც იხმარება მეორე პირთან სიხარტვის აღსანიშნავად.
ეს ფრემა არ მდლად ემხვევა ქვემოიმერულისა და დეზხუმურის
ეს-ს. მათ თორის მნიშვევრწვათა განსხვევაება მეორეული ჩანს.

ეს განსხვავება სამწვეროვან სისტემაში გამოვლინდა უნდა მოხდეს
ბიძრობა.

ეს ჩვენებები ნაცვარსახელი ტ-ანიანი სისტემის წევრია. აქ-
რანა ის გამოვლინდა ტ-ანიანი სისტემაში, სადაც მისი ფუნქციური
კატეგორიები ეს იყო და ამ რ ნაცვარსახელს მონის მნიშვნელო-
ბის დიფერენციალის შედეგად ეს პირველ პირს დაუკავშირდა, უბ-
მოვრე პირს.

4. მეორეული ჩანს ტ-ანიანი დიფერენციალის ინიცი მნიშვნელობით
და დასავლური დიფერენციალის ყველა მნიშვნელობით /მატ/ა/ ფუნქციის გამო-
ყენებას¹. რეგულარული ვინაობა, განმარტებული მნიშვნელობით მატ/ა/
ფუნქციის ნიშნებმა უმეტესად, ნაკლებად -ტ. მატ/ა/ ფუნქციის ამ ფუნქ-
ციით ზოგი მატ ნაცვარსახელსაც უნდაც მიეწოდება. ამ ფუნქციის
ახსნა შეიძლება ზოგი ნაცვარსახელის შედგენილობაში ვეძიოთ.

მატ/ა/ ფუნქციის ასე იშლება: მატ/ა/. არც მა, არც ტ ძირითად
დასავლური ინიცი არ დაუკავშირდება მეორე პირს. მა- ინიცი უნდა
იყოს, რაც მესამე პირის მა-ნ ნაცვარსახელიც გვაქვს. ტ-ანიანი-
წევრი ძირითადი აცხ, ტცხ, იცხ ჩვენებები ნაცვარსახელიებში გვხვებ-
და. ტ- ანიანი, ვიწროობა, ხმოვნების გარეშე უნდა წარ-
მოვადგინოთ მა-ტ ნაცვარსახელი, რეგულარული წესით, უნიკალური
ძირითადი.

მატ/ა/ ფუნქციის მეორე პირთან დაუკავშირებას გვიან მოხდა
რეგულარული სისტემაში სამწვეროვან სისტემაში გამოვლინდა, ისევე
რეგულარული ეს ნაცვარსახელი გვიან დაუკავშირდა მეორე პირს. ორივე
განსხვავება ისაა, რომ ეს ნაცვარსახელი, ისევე რეგულარული ეს,
ახლოს მყოფი საკანს აღნიშნავდა, ხოლო მატ/ა/ ჩვენებები ნაცვარ-
სახელით სისტემაში ინიციური ფუნქციის უნდა ყოფილიყო მინიმალ-
ობის დარღვევის ნიშანი, ისევე, რეგულარული მატ ნაცვარსახელი. მატა-ფუნ-

¹ მატა, მატა ისევე მნიშვნელობაში არიან უნიკალური, რეგულარული
ტა, ტა.

ძის შემიცველი ჩვენი უბნის ბიზნესიანი დეველოპერ ნაცვალსახელებს სისტე-
მა ასეთი უნდა ყოფილიყო:

ამატა* / ვმატა* - ნიმატა* / მატა* / შირ. ამა/ვმა-ნიმა/მა/.

ეს დეველოპერი რეალურად არსებობენ. ქვ. იმერული, აჭარულია
და დეველოპერი მიხედვით რიცხვითი გვაქვს ამატა-მა, ნიმატა-მა
დეველოპერი, რომლებიც ასე იძლევა: ა-მატ-ენ-მა, ი-მატ-ენ-მა.

პირველ პირთან სიხარულით აღმნიშვნელი დეველოპერი ბიზნესი
ა/ვ უნდა გვექნება იმავე დეველოპერი ხედავთ ა-მატ/ვ-მატ და
ინტელექტუალური ვ-მატ/ ჰე-მატ-ში, რომლებიც მატ/ა/ჰ სარეალურად
იხმარება. რამე ეს ბიზნესი დეველოპერიდან და აქ არა გვაქვს
ა ნაწილად მხოლოდ ა/ვ, ეს კარგად ჩანს ინტელექტუალური,
სადაც მოყვანილი ბიზნესიან ფორმას შეიძლება მართლაც დაეხმოს ნა-
წილად, აქედით ვ-ვ-მატ, ჰე-ვ-მატ-ს.

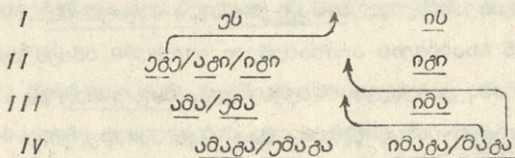
საბოლოოდ, რეალურად რეკონსტრუირებული სისტემა ასეთი
სახე უნდაა:

- I. ვსე-ისი
- II. ატი/ვტი/უტი-იტი
- III. ამა/ვმა-ნიმა/მა
- IV. ამატ/ვმატ-ნიმატ/მატ.

მაშასადამე, მატ თავისპირველად ინიციირებული ნიშნის
იყო და, საფუძვლად, რომ ის შორს მყოფი სატენის აღმნიშვნელი
ნიმატ/ა/-სთან იტანა მნიშვნელობით უფრო ახლოს, რაგონს ეს მატ/
//ნიმატ ნაცვალსახელებთან გვაქვს. ნიმატ მესამე პირთან სიხარული-
ვს დაუკავშირდა, მატ კი-მეორე პირთან სიხარული. მატ ნაც-
ვალსახელების ძველი ფორმისა რომ შორს მყოფი სატენის აღმნიშვნა
უნდა ყოფილიყო, ამასვე მიუთითებს ამ ნაცვალსახელების ხშირი ხმა-

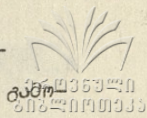
րըմա ժամհոգաբարձրուր մեծիցնըլոծիո, ուս թոմ Յորդթան մոմմարտը-
 մա մասնի մոխննրոս¹.

բակցնիս սանոտ ծրոժըմա. ուղչաս: րորնըրհանի սոսկրմի-
 րան սամնըրհաննը ճարսնըրսաս տոտղըր սոսկրմա սնչա րորնը-
 րհանի սոսկրմիրան ոըսընն ծրատան ճըրհ:

ամ կըմասնի ար արևոս յսանըր ոս զայն, թոմ իըսըրըրս

I ըս հըրնըծիո նագրսանըրն մըրո Յորտան սոսանըրոս սը-
 նիծընն ընընըրոն հանն, թամըրնաբս Յորնըրոս րա մըրո Յորնը-
 ծի սնըոս ոմըրոնըր ըրտմանտտան. տոտղոս նսընն սարնմըրոս
 ոնըրոնըրնըր ոըսամը Յորոն մսն նագրսանըրն մոնը մըրոնը
 Յորտան սոսանըրոս ճարմոըրմա; մսնամ սնտո մըմտնըըրն րս-
 թըրըմա սնչարսնչա ընսն. ս- զ թ ս ո , թոմըրոս ըրոնըր
 սոսկրմընն ոըըրըր մսոըրոս ընըծի, մոտոտընն, թոմ "ր-
 ճըրհանի սոսկրմա ոնըրոնըրնըր սոսկրտըրտ ճարմոըրնըր
 ինըրս ճարմանըրն սոսկրմոնն մսնչսն. մսն., ճըրմանըրն
 րոն ոնըրոնըրնըր digser - jener րոնըրոնն մոմարտ, մսնամ
 ոննն ճարտոսանըրն ըրտ մնըրոնըր, րամորընն սամնըրհան
 սոսկրմար ծրոժըմա մոնըրնսանըրոն: dieser - der - jener ".
 րա Յորըր: "ճըրմանըրն սըրս րոն ըմոննըրոնըր dieser րա
 jener սնըոս րա ծորն րոնըրըրնստըրն րա ըրտ ոնըրոնըրնըր-
 րո րոն, թոմըրոս տըրոնըրս սնըրընն սն ըրտոն, սն մըրոնն
 թոն" // [32], 117-118/.

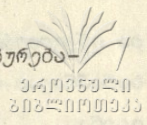
და ინტელიუენში მვისამე სისტემამ მეთრე პირთან სიხახლეის აღ-
სანიშნავად მეთრე სისტემის პირველი ნვერცი /ამაცა/რმაცა/ საბჭო-
კონკრეტული
განმარტება
რვენა.

საურორ, მეთრე სისტემა, რკორე ჩანს, მორმალა, მაცრამ
ის მანისე რასტურბემა ქვ.რმერ., რეჩბ., გურულში მრავლორბირი-
ბეში,სადაც ირრბ მრუნევებში ავე/რნი-რევე/რნი-რს გვერბირი გვხვე-
ბა ამგვენ-რმგვენ-მვისამე /შუახანა/ნვერბად აქაც მაც-ვენ-/-←-მაც-
გა/ არრს გამოყენებული, ე.ი. თავისივე სისტემის რნიბგურენტული
ნვერნი. ამგვარად, რნნვერნიან სისტემამი იყრ: ამაცა/რმაცა-რმაცა
/მაცა, სამნვერნიანში მიკლორე: ამაცა/რმაცა -მაცა-რმაცა/მერ.
ამგვენს-მაცვენს- რმგვენს/.

მიკლებულია 21.IX.77. საქარტველის სსრ მვისნიერებათა
 აკადემიის ენაბმეცნიერებრს
 რნსტიკეტი

რ ი ტ ე რ ა ტ ე რ ა

1. ვ. მ. თ. თ. რ. ი. ა., რ. და ს. თ. ენებრსათკის ქარტველურ ენებში.
 სამამ, ტ. 11, 11-2, 1941.
2. ა. მ. ა. ნ. ბ. ე. , ხვესურული მასალებრს რეჟსიკონი. "ნელინ-
 ბეული", 1-11 1923-1924.
3. ვ. მ. თ. თ. რ. ი. ა., ქარტლური. "არნი", 1924.
4. არნ. ჩ. ი. ქ. მ. ბ. ა. ე. ა., გარე-კახველი რიარეჟლოტიურად.
 "არნი", 1924.
5. არნ. ჩ. ი. ქ. მ. ბ. ა. ე. ა., ს-ბგერრს რასუსტემა ქიბირიში.
 ენიკვი-ს მთამბე, 1, 1937.
6. ჟ. ი. მ. ნ. ა. ი. ე. ი. რ. ი., ქარტლური რიარეჟტი, მბ., 1, 1974.
7. არ. მ. ა. რ. ტ. ი. რ. მ. ს. მ. ე. ი., ჟ. ი. მ. ნ. ა. ი. ე. ი. რ. ი.,
 ქარტული ენის კახური რიარეჟტი. მბ., 1956.

- 8. არნ. ჩ ი ჟ თ ბ ა ვ ა , ჟურნალი "ქართული ენის ენციკლოპედია" -
ნი. თსუ მთაბიძე, 1927.
- 9. ჯ. ი მ ი ნ ა ი თ ე ვ ი დ ი , ქართული ენის ინტელექტუალური
ფორმის თავისებურებანი, თბ., 1966.
- 10. თ. უ თ უ რ ბ ა ნ ი ძ ე , თურქული ჰილუ, თბ., 1960.
- 11. ა. მ ა ნ ი ძ ე , სუბიექტური პრეფიქსი მთლიან პირობა და
სუბიექტური პრეფიქსი მთლიან პირობა ქართულ მბრუნ-
ვებში. თბილისი. 1. 1957.
- 12. ე. ძ თ ნ ე ნ ი ძ ე , გვირგვინური ჰილუკავი. ქუთაისის
პედაგოგიკ. შრომ., XI, 1952-1953.
- 13. ა. მ ა რ ტ ი რ თ ს თ ვ ი , ნაცვარსახელი ქართულურ ენებ-
ში, თბ., 1964.
- 14. ა. შ ი ნ შ ა რ ა უ რ ი , ხვესურების თავისებურებანი, თბ.,
1960.
- 15. ვ. ჯ ა ჯ ა ნ ი ძ ე , ნაწევარი გურულისა და ქვემოთაგურ-
ში. ქუთაისის პედაგოგიკ. შრომები, XVIII, 1958.
- 16. მ. ნ ი შ ა რ ა ძ ე , გვირგვინური თავისებურებანი. თბი-
ლისი, 1957.
- 17. ს. შ ლ ე ნ თ ი , გურული ჰილუ. თბ., 1936.
- 18. მ. ძ ი ძ ი ბ უ რ ი , ქართული ფორმების ქრისტეანობის
ფორმის კონსტრუქციები. თბ., 1956.
- 19. ი. ბ ი ბ ი ნ ე ი თ ე ვ ი დ ი , ვ. თ თ უ რ ი ა , ი. ე ა ჭ -
თ ა რ ა ძ ე , ქართული ფორმების კონსტრუქციები. I, თბ.,
1961.
- 20. მ. ძ ი ძ ი ბ უ რ ი , ქართული ფორმების კონსტრუქციების
მასალა, 1974.
- 21. გ. ჯ ა ნ ა თ ე ვ ი დ ი , საინტელექტუალური. "ძველი საქართველო"
ტ. 2, 1915.

22. ა. თ ა ნ ი ძ ე , რეკლამა: "მ.გ.ჯანაშვილი, სანიტორი"
 "ძველი საქართველო", ტ.2, 1915.
23. ა. თ ა ნ ი ძ ე , ქართული ხარხურნი პოეზია. I. ხევისურული.
 1931.
24. ე. ძ მ ნ ე ნ ი ძ ე , გეომორფოლოგიური პირობები. თბ., 1973.
25. ქართული /აჭარული/ მრავალბუნობი. I. ტომი. 1973.
26. ანტ. ჩ ი ქ ი ძ ე ა , დიდი რეკლამები სპორტისათვის
 "ვეფხისტყაოსანი". ენიციკლოპედია-ს მრავალბუნობი, III, 1938.
27. ი. ი მ ნ ა ი ძ ე ი რ ი , ნაწილობრივ ქართული, მსუ
 მრავალბუნობი, ტ.61, 1956.
28. ბ. ჟ მ ჩ ხ ე ა , ხმელთაშვილის დიდი რეკლამები. "ქართველი
 ენათმეცნიერების საკრებულო", I, 1959.
29. А.А.Ц а г а р е л и, Сравнительный обзор морфологии ибер-
 рийской группы кавказских языков, 2-ое изд.
 под редакцией А.Шанидзе: მსუ მრ., 67, 1957.
30. Н.Я.М а р р, Грамматика древнелитературного грузинского
 языка, Л., 1925.

31. ვ. მ მ ჟ ე რ ი ა , ქართული ენა, ტომ III რა IV. 1933.

ჟ. H. F r e i, Systemes de deictiques. Acta linguistica, 1944, IV, fasc.3

Н.М. Чартолани

Система указательных местоимений в диалектах
 грузинского языка

Р е з ю м е

В диалектах грузинского языка в именительном падеже
 функционируют две системы указательных местоимений, а в
 остальных падежах-третья система:

I es - eg - is, II agi/egi-magi-igi, III ama/ema-maga-ima/ma.

Все три системы ныне являются функционально трехчленными и различают предметы, находящиеся близко к первому (es, agi, egi, ama), второму (eg, magi, maga) и третьему (is, igi) лицу. Однако в диалектах, как и в письменных памятниках древнегрузинского языка, встречаются случаи недифференцированного употребления местоимений es-eg. Такие случаи подтверждают мнение о том, что трехчленная система возникла из двухчленной, где обозначались близкие и далекие предметы без соотнесения их с лицами. К тому же выводу приводит анализ названных местоимений.

N. Chartolani

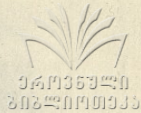
THE SYSTEM OF DEMONSTRATIVE PRONOUNS
IN THE DIALECTS OF THE MODERN GEORGIAN
LANGUAGE

Summary

In the Modern Georgian dialects there are found two systems of demonstrative pronouns in the nominative and a third in the oblique cases/1. es, ey- is, II agi/egi_magi_igi, III ama/ema maga ima/ma.

All these are functionally three member systems, serving to differentiate objects according to their proximity to the first/es, agi; egi; ama/, second/ eg, magi, maga/ or third/ is, igi/ person.

However, in some dialects, similarly to the Old Georgian written texts, there occur cases of undifferentiated use of pronouns es, eg. Such cases constitute a new argument in favour of the view holding that the three-member system originated from the former two-member one in which objects were classified simply as "near" and "far", irrespective of person. An analysis of the above pronouns leads us to the same conclusion.

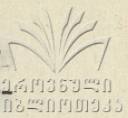
Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200. 1978

ნ. გოგუბაშვილის გოგუბაშვილის ანთროპოლოგიური მუშაობების
შრომები ნახუტჩიშვილი

მუშაობებში იმისა, რომ ანთროპოლოგიური მუშაობები მრავალ-
წლიანი ნ. გოგუბაშვილის-ამ დროს ქართული მუშაობების, პედაგოგისა
და მწერლის-მრავალმხრივი მოღვაწეობის შედეგად, მისი მრავალ-
მუშაობითი მუშაობებისა და კიდევ არ არის სათანადოდ გამოკვლე-
ული.

ცნობილია, რომ ნ. გოგუბაშვილი განსაკუთრებული ამატი დას-
რთ ახალი სალიტერატურული ქართული ენის დახვეწის, სკოლისა და
ცხოვრებაში მისი დამკვიდრების საქმედს. ისიც ცნობილია, და რა
რთული პირობებში უბედობრად შრომის მუშაობითი ენისათვის დიდი სა-
მოსილელია. სამოღვაწეო ასპარეზზე გამოსვლისთანავე ნ. გოგუბა-
შვილი მხარში ამოუდგა ილიასა და აკაკის და მათთან ერთად რაინ-
დული თავგანწირვით უბედობრად ამ მძიმე ურთულე ტვირთს.

მუშაობითი ენის ინტერესების დაკვირვების შრომის ნ. გოგუ-
ბაშვილის მარტო პატრიოტიზმი რთი ასულებითაა. იგი შეინარაღ-
ებული იყო ღრმა მუშაობითი, კრძობა ენათმეცნიერული, ცოცხალი:
მისი მუშაობებითი ნათლად ჩანს, რომ იგი კარგად იცნობდა რთობის
ეჭოპული, ისე რთული ენათმეცნიერების მიღწევებს და მარჯვად
იყენებდა მას ქართული მასალაზე. საჭიროების შემთხვევებში იგი
მუშაობდა ა. შილინის, ა. უსტარის, ა. პოგორინის და სხვ.

მეცნიერების მემორიუმის განვითარებაზე. ისინი ეძღვნა სხვადასხვა მიმდინარეობაშია ეფუძნება. როგორც ჩანს ჩვენი სამეცნიერო მიზნები მისი მთლიანი იტყობინება /მაგ. ილია იმედიძის ჰუმანიტარული / მისი მთლიანი ნაწარმი არ გვხვდება ვ. ჰუმანიტარული სახელი, მაგრამ გვაქვს საფუძვლიანი ადგილი, რომ არც მისთვის იყო უცხო ამ დროს მოაზროვნის ენაზე მეცნიერული მუშაობაზე.

ვ. ჰუმანიტარული ამგვარად, რომ მეცნიერების მუშაობის უნარი საერთო მთელი კაცობრიობისათვის, მაგრამ არ შეიძლება ენიშნოს განსაკუთრებული სტრუქტურა უნარიანი იყო, რაც განსხვავებული არის ამ ენიშნა მთლიანად ხალხში და განსხვავებული მათი ცხოვრების პირობებში. ამ მუშაობის მიზანმიმართული უნარად ი. გომეზაძის მ. ნასიძის მცხარ მუშაობაზე ქართული ენის განვითარების საკითხებზე: "როგორც ეფუძნება ფრანგული მიხედვით და უნარის მათი პირობები ადრე ქართლის მოქმედებითი მუშაობის გაქმნაზე. შეიძლება რუსული ენის კიდევ უფრო უარესად აურთავს საქმედ. მთელი ეფუძნება მათი ნასიძის ნარმისგან და იგი დასაძლავდა გაუკეთება რუსული ენის ფორმები და ისე დასაძლავს მისი ენა-ენის აკეთებით... ასევე დასაძლავს, ასევე მარცხი მთელი ეფუძნება, ვინც ქართლის ენის მუშაობის მუშაობისათვის და განვითარების მუშაობისათვის ქვა-კუთხედაც არ დასაძლავს მისი საგანგებო ანალიზი, კეთილ-სურვილის ენა და მრავალ-მხარეა და დასაძლავს ეფუძნებასა უცხო ენიშნის მიხედვით" /1, 116/.

განსაკუთრებით საფუძნებელია ეფუძნება ი. გომეზაძის მსახურება "სამეცნიერული მუშაობის ენიშნის" მუშაობა: "ეფუძნება განვითარების როგორც ადამიანის არსებობაზე შევადგინებ; იგი რომ ვინც განვითარების, რომლის გამომავალი ადგილია და უნარად

შეიძლება. მას აქვს ღრმად გადგარი ფესვები ადამიანის ცენტრში, ნერვებში, ხმის ორგანოებში, ძვალსა და რძილიში, მთელს მის სხეულში; იგი არის ძვრფასი იარაღი, რომელიც ბუნებას ბევრ გამოყენებას ადამიანის სურსა და ხორცზე, მის ფიქრობას და ფიზიოლოგიას აკუმულირებს. ყოველ ადამიანს დაბადებებიდან ჰყვება მიგრაციონება და ნიჭი დედა-უნის ადვილად და ღრმად შენახვისას სწორედ იმ დროს, როგორც ბუნებრივ ჰყვება დაბადებებიდანვე ბუნებრივი გარემოს ნიჭი, იპოვის- იპოვების გარემოს ნიჭი და სხვა. ბავშვის ყოველ აწრს, წარმოგებას, აღზრდას და სურს მიმართებას მხოლოდ დედა-უნა ჰხატავს სინამდვილით და სისრულით.

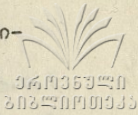
ამასთან დედა-უნა არის ძვრფასი საღარო, დაუსრულებელი რვეული, რომელიც დატრიალი მთელი სიმდიდრე ხაზის გრძობისა, ფანტაზიისა და აზრისა, ნაფიქრისა, ნაფრთხილისა და ნამოქმედარისა და რომლის შენახვა ბავშვის აკვირებს მთელის ურის სურთან და აზრთან, მის ხანგრძლივ ინტერესებს ცხოვრებასთან და ავსებს მას სურვილის ღონით და მიხედობით" /1, 207-208/.

და შედეგად:

"მხოლოდ დედა-უნა ხსენის ყოველ ადამიანში ურის განსაკუთრებულ ნიჭსა, რომელიც მომადრებული აქვს მხოლოდ მუცელს ადამიანს... ეს ნიჭი განსაკუთრებული ურისა. მდგრადი ურის იგი იბადი, რომ ბავშვიც კი სრული განამაგებულის კანონების დატრიალ ჰხატავს იმისთან სიყვარულსა და ფრთხილს დედა-უნაზე, რომელიც აწავსება აწ ავსებია, აწ უსწავლია, და რომელიც მის მიმართ ურის ბუნებას და ხასიათს სრულიად უთანასწორებთან, უთანხმებთან, ჰხატავს თავისუფლად და ავარჯიშებს თავის მუცელს ბუნებრივი მდგრადობის ძალას. როგორა ხდება ეს? ისე, რომ დედა-უნა გამოიძინებთან ბავშვის ბუნებრივად, როგორც ხმა სავარა

ոահարկոքան, անշ, սշը հոմ մթանշրն ճամոնաթըղմա զոնմահոտ,-
մաշմշոն հասանշըոոս թմաթղոնթան թղթա-շնա, թս մոն ճահմշոմ
մշոթղոն ճաշոնոանոն շղոհո ծղոնոն հոոլն ճամաթոթղոն, զոթղո մասնաշ-
ղոթոնսն. մանոն թս մանոն, ճշ մաշմշոն շոհոն մոնոն ճնաշղոթն
թղթա-շնան, ոտոնսղոթն մաս ճահղոթան թղթ-թաշղոնոն յղոթ, մշոողոն
մոնոն թոնոնոն մոտոնոնոնոնոնս թս մոթղոնոնոնոնոնոնոնոն
թղոնոն մաս, Յթաթղոն, Յթոթաշո. շոնոն սղոո ճանաշոտ շոհաթ-շոհո
թոնոնոնոնոնոնոն ճամթոթղոնոնոն, մոնոն ճաղոոհղղոնոնոն, ճանոնո-
ոնոնոն, մոնոնոնոն ճաշոնոնոնոնոնոնոնոնոն... սղոն շոհոն շղոնոն շնան
սղ մշղոնոնոնոնոնոնոն սղոո շոնոն; ոթոն սղ ճամոնոնոնոնոնոնոնոնոն մա-
շմշոնոն ծղոնոնոնոնոն, սղոնոնոն մոնոնոն ճահղոթան մշոնոն մշոնոնոնոնոն
մշոնոնոնոնոն" /1,219/.

ո.թոթղոնոնոնոն շոն սոթղոնոն սմշոնոն յաշոնոնոնոն յ.թղոնոնոն-
ոնոնոնոնոնոն. յ.թղոն-
ոն թղոնոնոնոն "նալոնոն սղոնոն" թս շոնոն շոհոնոնոնոն: "նալոնոն շոն
սղոն մոնոն սղոն թս նալոնոն սղոն սղոն մոնոն շոն- ժոնոնոն նահոն-
ոնոնոնոնոնոնոնոնոնոն ճահոն շղոնոն ճանոնոնոնոնոնոն" /6,89/. "շոն շոնոն ճոն-
ոնոնոնոն, հղոն ոնոնոն ոնոնոնոն, ոնոնոնոն շոնոնոնոն ճոնոնոնոնոնոն
ոնոնոնոնոնոն, յոնոնոնոն շոնոն ճոնոնոնոնոնոնոնոնոնոնոնոնոնոն
ոնոնոնոնոնոնոնոնոնոնոնոն... շոնոն ճոնոնոնոնոնոնոնոնոնոն
ոնոնոնոնոն, մոնոն նաթղոն ճոնոնոնոնոնոն ոնոն սղ յղոնոնոն սոնոնոնոն
ոնոնոնոն" /7,79/. "ոն
մոնոնոնոն ճահղոնոնոնոնոնոնոնոնոնոնոնոնոնոն, սղոնոն, սղոնոն մոնոնոնոն
սոնոնոնոն-
ոն ոն-
ոն թոն" /6,87/. "շոն շոն-
ոն ճոնոնոնոնոնոնոնոն ոնոն ոնոնոնոն մշոնոնոն յոնոնոնոն, սղոնոնոն

"გალობარებში" ფორმების შესახებ კასათის ძროს აკაკიმ სიტყვის ძი-
 რად გამოყოფა "-რებ-". "რასა ქვეყანა სიტყვის ძიწი?"- კითხუ-
 ლობს იაკობი და ზეიზონივე კასათბობს, - "იმი ნაწილს სიტყვისას,
 რთველიც არ იცვლება, რა რიგი ფორმაც უნდა მისცეთ სიტყვას"
 /1,346/ და შეიმდგა ამ სიტყვის სხვადასხვა ფორმის შედარების
 საფუძველზე ასე მისს მას: ალ-გ-ი-არ-ებ. "ლოგიკური გარჩევის"
 შედეგად იგი აპკენს, რთი ვითარებითი /"ცვლილებითი"/ ბრუნვის
 ფორმით მდგომი სახელი ურთ შემთხვევაში შეიძლება იყოს გარემო-
 ვება /"მომხმევა"/, მთორვეთი- უბრალე დამატება /"შემაკვებელი
 სიტყვა"/ /1,96/.

ი.გოგუბაშვილი არ იყო რინტვისტი ამ სიტყვის პრფუნიტი
 გაცემით. აქ განხილული მისი უნაბეცენიერული შეხედულებანი
 ზეიზონიზური ხასიასისა არ ყოფილა. იგი, რეგორც დიდი ურთველი
 მოღვაწე, იბრძოდა მოშლილური უნის კანონიერი უფლებებისათვის
 და ამ ბრძოლაში გამოიყენა თავისი ფართი უნაბეცენიერული განათ-
 ლება. მის მიერ ნამოყენებულ დებულებაგან ბოგი დღეს შეიძლება
 მიუღებელიც იყოს / რეგორც აღვნიშნეთ, უნის გაიგივება ცოცხალ
 რგანობითარა არაა მარტებელი. ეს შეცდომა განვირგებელია იმი-
 რონიერი უნაბეცენიერული ამრეგებების განვირგებების დონით/სა-
 მაგორეო, მის ნაწერებში დასმული საკითხები უნისა და ამრეგე-
 ბის ურთველობის, "სამეცეველი შემოქმედებითი ნიწის", პირველ-
 ბისა და, საურთო, ხაღბისათვის მოშლილური უნის მინიშნებლობის
 შესახებ თანამეგრევე უნაბეცენიერებისთვისაც აქტუალურია. ამ
 წერილის მიზანი მის შეხედულებათა კრიტიკული ანალიზი კი არაა,
 არამედ იმის ჩვენება, რთი ი.გოგუბაშვილი, ეს მრავალმხრივ გა-
 ნათლებული დიდი ურთველი მოღვაწე, უნაბეცენიერული საკითხებზე
 მსჯელობის ძროს ცოქრის ამ დარგშიც მისი უმუწის მიწვევების
 დონეზე იდგა და ბოგ შემთხვევაში წინაც უსწრებდა მას.

1954

1. Ռ. Շ ռ Յ Ղ Ր Ա Յ Ղ Ր Ո , ՆԵՄԵՇԿԱՆԻ, Թ. 2, ՆԵՐՍԻՍ, 1954.
2. Ռ. Գ Ա Յ Գ Ա Յ Ա Ժ Ղ , ՆԵՄԵՇԿԱՆԻ, Յ. ՈՒՅՐԱՆՄԱՆ ԲԱ ԱՐ. ԱՃԱՅԵՐԻՆ ԳՐ., Թ. IV.
3. Ռ. Շ ռ Յ Ղ Ր Ա Յ Ղ Ր Ո , ԵՄԵՐՍՈՆ ԿԱՐԻ, ՆԵՐՍԻՍ, 1912.
4. Ա. Շ լ Ե ի ի Ե Ր , ՆԵՄԵՇԿԱՆԻ ՅԱԿ, Ե ԿՆ.: Վ. Ա. ՅՎԵԳԻՆՇԵՎ, ԻՍՏՈՐԻԱ ԵՅՅԿՈՅՆԱՆԻԱ ԻՒՒՅՑ-ՄԻՒՅՑ ԵՎ ԻՆՎԵՐՏԻՐԻԱՆԵՐ, Կ. I, Մ., 1964.
5. Գ. Ք Ա Յ Ղ , ՔՐԻՆԿԻՍ ԻՍՏՈՐԻԱ ԵՅՅԿԱ, Մ., 1960.
6. Վ. Գ Մ Բ Օ Ն Ժ Դ , Օ ՐԱԶԼԻՑԻ ՏՐՈՅՆԻԱ ՇՈՒՅՑԵՍԿԻ ՅՅԿՈՎ Ե ԵԳՈ ՎԼԻՅԱՆԻ ՆԱ ԴՈՒՅՐՈՒՆԵՐ ԵՅՅԿՈՅՆՈՒ ՐՈԴԱ, Ե ԿՆ. Վ. ՅՎԵԳԻՆՇԵՎԱ.
7. ԵԳՈ ԴԵ, Օ ՏՐԱՎՆԻՏԵԼՆՈՒ ՅՅՈՒՇՈՒՄ ԵՅՅԿՈՎ ՔՐԻՄԵՆԻՏԵԼՆՈՒ Կ ՐԱԶԼԻՑՆԻՅ ՔՈՒՅԱՄ ԻՒ ՐԱԶՎԻՏԻԱ, ԿՆ. ԴԵ.
8. Դ. Տ Ր Օ Բ Ի Ն , ԴՅ. Գ Ր Ի Ն , ՔՍԻԿՈԼԻՆԳՎԻՍՏԻԿԱ, Մ., 1976.
9. Ա. Ր. Լ Յ Ր Ի Յ , ՆԱՍԿՆԻ ԳՈՐԻԶՈՆՏԻ Ե ՓԻԼՈՍՓԻԿԻ ՏՍԻԿԻ Ե ՏՐԱՎՆԻՏԻԿԱ, ՎՈՒՅՐՈՒՄ ՓԻԼՈՍՓԻԱ Խ 4, 1975.

ԵՐԵՎԱՆ 14.X.1977

ՄԵՐՈՒ ՄԻՆԻՍՏԵՐՈՒՄ
ՆԱԽԱՐԱՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿԱՏԵԴՐԱ

ОБЩЕЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ Я.ГОГЕБАШВИЛИ

Р е з ю м е

Я.Гогебашвили – великий грузинский ученый, педагог и писатель – , борясь за права родного языка, за чистоту и утверждение новогрузинского литературного языка в школе и жизни, был всесторонне знаком со всеми достижениями современного ему языковедения, владел методами как формального, так и "логического" /семантического/ анализа.

Опираясь на учения великих русских и зарубежных языковедов, Я.Гогебашвили отстаивал идеи народности и развития языка, единства языка и мышления, врожденности чутья родного языка, своеобразия структур отдельных языков – идеи, являющиеся актуальными и для современного языковедения.

Gr.Nachuzrischwili

ALLGEMEINLINGUISTISCHE ANSICHTEN VON JAK.
GOGEBASCHWILI

Zusammenfassung

Jak.Gogebaschwili – der große georgische Gelehrte, Pädagoge und Schriftsteller – war in seinem Kampf für die Rechte der Muttersprache, für die Einbürgerung der neugeorgischen Literatursprache nicht nur in der Schule, sondern auch im gesellschaftlichen Verkehr überhaupt, im Kampf für ihre Reinheit mit allen Errungenschaften zeitgenössischer Sprachwissenschaft vollkommen ausgerüstet.

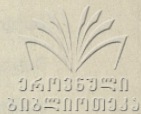

04995940
002410933

Auf die Erkenntnisse der hervorragenden russischen und ausländischen Sprachforscher stützend, verfocht Jax.Gogebaschvili die Idee der Volkstumlichkeit der Sprache, die Idee der Sprachentwicklung, der Einheit der Sprache und des Denkens, der Angeborenheit des muttersprachlichen Instinkts, die Idee der Eigenartigkeit von Strukturen verschiedener Sprachen - alles Ideen, die auch in der modernen Linguistik von aktueller Bedeutung sind.

თბილისის შრომის წიგნიანი რეზერვის ორგანიზაცია

სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200, 1978

მარცვალა რაქონების საკონსალტინო სისტემა / ჟრახვილი
და ეკონომიკური უწყის მასალა /
რუსუდან მეტევილი

მოსუმილი სტატისტიკის მიზანია რაქონების სისტემის ორგანიზა-
ტი სისტემა / მარცვალის რაქონობა / მანამეტირეტი ორანჯული და ეკონ-
ომიკური უწყისი. ჩვენი კვების საბოლოო მიზანი კი არის მარცვალ-
კონსალტინო რაქონია ამ უწყისსათვის. მარცვალის მუნიციპალიტეტის
სას მთავარ სიძველეს წარმოადგენს ისეთი მარცვალის მარგინალიზა-
ტიზმი, რომელიც ორი ან მეტი მანამეტირისაგან შედგება. ამიტომ
მასალის შენახვის რისი ჩვენი ყურადღება მიუძღვის სწორედ ისეთ
სისტემებს, რომლებიც შეიცავენ კონსალტინო შენახვებს.

მანამეტირისა შენახვის შენახვის შედეგად რაქონების,
რომ ორანჯული არის 16 ტონის კონსალტინო სისტემა, ხოლო ეკ-
ონომიკური უწყისი 24 ტონის კონსალტინო სისტემა. ასევე გამოვყო-
ვით ამ სისტემების სიხშირეები [1, 2].

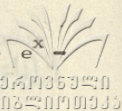
რუსული [3, 4, 5, 6, 7] შენახვის სისტემების რაქონი-
ობა კონსალტინო სისტემების ორანჯული უწყისსათვის ურის 25 420
სისტემა, რაც რუსული მოსუმილი სისტემების 50,85% შეადგენს,
ხოლო ეკონომიკური უწყისსათვის ამოკრეტილი სისტემების რაქონობა ურ-
ის 37 000, რაც მთელი რუსული 59,67% შეადგენს. ჟრახვილი
მასალის ანალიზის კვირია, რომ სისტემის ორგანიზატივი სისტემა
1-9 მარცვალის ორანჯული უწყისი და 1-8 მარცვალის ეკონომიკური უწყისი.

მასწავლებლის სიხშირე 3 - მარცვლიანი სიტყვის სახის არის სამა-
ხასიათებელი ურანტვი უნაში და 4- მარცვლიანი სიტყვის სახის
პანურ უნაში /იხ. ცხრილი 1/. 1 ცხრილიში მოცემულია უსპერნი-
ტვილი სამოთვლის შიგთავი მიღებული ჯარ. კვლავი ურთილოტური სი-
ტრძის მიწრე სიტყვების შიგთავი უნაში სიხშირეები. (P(i) ალ-
ნიშნავთ i - მარცვლიანი სიტყვის ურთილოტ სიხშირეს, სადაც
i = 1, 2, ..., 9. პირველი სვეტიში მოცემულია ყველა კონსონანტურ
სიტყვითურებიანი სიტყვების ურთილოტ სიხშირეები, მეორე სვეტიში
მოცემულია CC -სიტყვითურიანი სიტყვების ურთილოტ სიხში-
რეები და მესამე სვეტიში მოცემულია CC+CC სიტყვითურიანი
სიტყვების ურთილოტ სიხშირეები. ურთილოტ სიხშირეები სამო-
თვილია ორივე უნისათვის. ბინარული სიტყვითურიანი სიტყვების
სამოთვლა ორივე უნაში განვირთვიებულია მათი მარალი სიხშირით.
რაც შეეხება დანარჩენი ტიპის კონსონანტურ სიტყვითებს, ისინი
ორივე უნაში მკვეთრად დამალი სიხშირეებით ხასიათებიან. ბინა-
რული სიტყვითების სიხშირე შესწავლილი მასალის 94% შიგთავს
ურთილოტში, ხოლო 95%-ესპანურ უნაში.

უსპერნიტვის შიგთავი მიღებული განაწილების მრუდი შე-
ვადასუთ ულორითლად სამონგარნიშებული განაწილების მრუდით /იხ.
ნახატო 1/.

რეგორც დარგინდა, უსპერნიტვის საშუალებით მიღებული
განაწილების მრუდი შეიძლება შევასდეს ვ. ჟუქსის [8] მიერ აღწე-
რილი განაწილების ურთილოტ, რეტილიც მან სამოთვინა არაუკომპო-
ნიტო ვედიტვიტვის აღსაწერად. ვ. ჟუქსის განაწილების ურთილოტ,
რეტილიც კურიხხიმბს დინტვისტური ვედიტვის რეტი სიტყვითრას,
შედიტვი სახე აქვს:

კონიდან $P_4 = 0$, ფრმულა /2/-ის უკანასკნელი ტოლობის

ზე შევყავის შედეგად მივიღებთ განტოლებას:

$$X^3 - 3 \frac{E(2)}{E(1)} X^2 + 6 \frac{E(3)}{E(1)} X = \frac{6E(4)}{E(1)} \quad \dots /3/$$

ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ, რომ $F(i) = P(i)$ და ამ პირობას მხედველობაში მივიღებთ და $F(i)$ ფორმულა მნიშვნელობას შევცვლით უქსპერიმენტული მნიშვნელობებით, განტოლება /3/-ს შევიღებო სახე უქნება:

$$X^3 - 3 \frac{P(2)}{P(1)} X^2 + 6 \frac{P(3)}{P(1)} X = 6 \frac{P(4)}{P(1)} \quad \dots /4/$$

განტოლება /4/ მიხედვით ვსთვლობთ X მნიშვნელობას ფრანგული უნის სიტყვების განაწილების ფუნქციის სახის შემდეგ შემთხვევაში:

1. სიტყვების სახის ყველა კონსონანტური სტრუქტურით
2. სიტყვების სახის CC სტრუქტურით
3. სიტყვების სახის CC + CC სტრუქტურით.

ფორმული გამოთვლების შედეგად მიღებული სიდიდეების მნიშვნელობები X , β_v და β_s / მოცემულია მე-2 ცხრილში. ამავდროულად მოცემულია შედარება უქსპერიმენტული $P(i)$ და ფორმული $F(i)$ სიხშირების. შედარება ის შემთხვევებში, როდესაც $i = 5, 6, 7, 8$. შედარებამ დამაკმაყოფილებელი შედეგები მოგვცა. უქსპერიმენტული და ფორმული სიხშირების სრული დანამახვევა მივიღეთ იმ შემთხვევაში, როდესაც $i = 1, 2, 3, 4$. ეს სასაგებია, რადგანაც P სიდიდის მნიშვნელობა β - სპექტრი/გამოთვლილი იქნა მათივე სიდიდეების განტოლება /4/ შევანით.

սնալոգիտի ճամփաընթացի մեթոդը ընդհանուր դեպքում կարող է լինել
 սկզբնական ժամանակների միջակայքի համար /ն.կերպի 3 և նախ-
 թի 1/. մեթոդը կարող է լինել միջակայք, որի մեջ մեծագույնը կհաս-
 թի միջակայքում /ստանդարտ/ ճամփային 4- մակարդակի սկզբնա-
 թի. իսկ մեծագույնը ընդհանուր կարող է լինել, մասնակցի միջակայք-
 ընդհանուր ընդհանուր /0,0002; 0,0008/. այդպիսով ճամփային ընդ-
 ընդհանուր /1/-ը կարող է լինել:

$$P_2 = e^x \cdot F(2)$$

$$P_3 = e^x [F(3) - F(2) \cdot x] \quad \dots /5/$$

$$P_4 = e^x \left[F(4) - F(3) \cdot x + F(2) \cdot \frac{x^2}{2} \right]$$

հոլորակային $P_5 = 0$ ձևով:

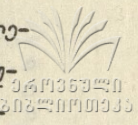
$$e^x \left[F(5) - F(4) \cdot x + F(3) \cdot \frac{x^2}{2} - F(2) \cdot \frac{x^3}{6} \right] = 0 \quad \dots /6/$$

այդպիսով X -ն ճանաչողական ընդհանուր $P(i) = E(i)$

ընդհանուր:

$$x^3 - \frac{3P(3)}{P(2)} x^2 + 6 \frac{P(4)}{P(2)} x = 6 \frac{P(5)}{P(2)} \quad \dots /7/$$

მიღებული შედეგები საშუალებას ავადივს ავადივთვით კვლ-
ვა მარცხის ბუნების შესწავლის სფეროში; კერძოდ, ფონოლოგი-
ური მუხარის გამოყენების საფუძველზე დავაპტინით მარცხად-
საყარნი მარცხის მარტივადური ნაწილის კონსონანტურ შედეგებზე-
ში.

ე ქ ს პ ა რ ი მ ე ვ ნ ტ უ ლ ი ჭ ა რ პ ლ ო ბ ი ზ ე ს ი ნ ბ შ ი რ ე ე ბ ნ

 შ ი ს ტ ა რ ა მ ა რ ა დ ი კ ა დ ე მ ი ა
 ს ი ს ტ ა ტ ი ს ტ ი კ ა
 ე ს ტ ა ტ ი ს ტ ი კ ა

მარცვლის ჩამოქვეყნება სიღვავაში	სიღვავები ყველა კონსო- ნიანტური სტრუქტურით		სიღვავები სტრუქტურით		სიღვავები სტრუქტურით	
	ფრანკული ენა	ესპანური ენა	ფრანკული ენა	ესპანური ენა	ფრანკული ენა	ესპანური ენა
1	0,0197	0,0006	0,0231	0,0008	0,0079	0,0002
2	0,1959	0,0519	0,2168	0,0727	0,1306	0,0098
3	0,3741	0,2429	0,3802	0,2886	0,3695	0,1775
4	0,2605	0,3614	0,2475	0,3749	0,3058	0,3753
5	0,1096	0,2370	0,0997	0,1907	0,1343	0,2709
6	0,0298	0,0824	0,0253	0,0585	0,0365	0,1263
7	0,0083	0,0210	0,0060	0,0123	0,0089	0,0358
8	0,0,0011	0,0026	0,0007	0,0012	0,0062	0,0039
9	0,0004		0,0003			

№	კანონების მახასიათებელი / ექსპერიმენტი	კანონების მახასიათებლები							ექსპერიმენტული და თეორიული სიხშირეების შედარება			
		X	P_1	P_2	P_3	β_1	β_2	β_3	$\frac{p(5)}{E(5)}$	$\frac{p(6)}{E(6)}$	$\frac{p(7)}{E(7)}$	$\frac{p(8)}{E(8)}$
1	ყვლა სტრუქტურა $\bar{i} = 3,3731$	0,9036	0,04863	0,43963	0,50635	1	0,95137	0,51174	0,1097	0,0298	0,0083	0,0011
									0,1062	0,0303	0,0067	0,0012
2	სტრუქტურა $\bar{i} = 3,2879$	0,8500	0,05405	0,46129	0,47792	1	0,94595	0,46803	0,0997	0,0253	0,0060	0,0007
									0,0945	0,0253	0,0052	...
3	სტრუქტურა $\bar{i} = 3,6032$	1,00	0,02150	0,33385	0,56046	1	0,9785	0,5447	0,1343	0,0365	0,0089	0,0062
									0,1425	0,0457	0,0112	0,0022

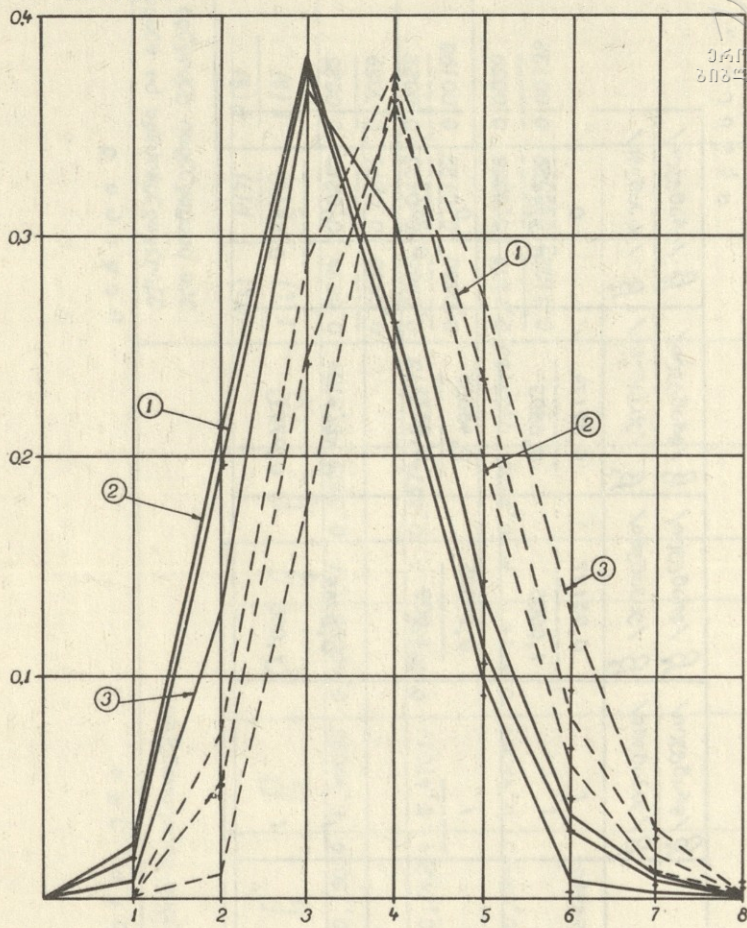
ე ს კ ა ნ თ რ ი ე ნ ა

ც ხ რ ი ც ი 3

№	განაწილების მახასიათებელი / ექსპონენტი- მენტი/ i	განაწილების მახასიათებლები							ექსპონენციური და ლოგარითული სიხშირეების შედარება		
		X	P_2	P_3	P_4	β_2	β_3	β_4	$\frac{P(6)}{E(6)}$	$\frac{P(7)}{E(7)}$	$\frac{P(8)}{E(8)}$
1	სტრუქტურა $i=4,1259$	0,923	0,13069	0,49095	0,40096	1	0,8693	0,3784	$\frac{0,0824}{0,0950}$	$\frac{0,0210}{0,0271}$	$\frac{0,0026}{0,0059}$
2	სტრუქტურა $i=3,9022$	0,674	0,14264	0,47011	0,38636	1	0,8574	0,3873	$\frac{0,0585}{0,0680}$	$\frac{0,0123}{0,0122}$	$\frac{0,0022}{0,00198}$
3	სტრუქტურა $i=4,4476$	0,9175	0,02453	0,42364	0,5414	+	0,9755	0,55183	$\frac{0,1263}{0,11324}$	$\frac{0,0358}{0,0329}$	$\frac{0,0039}{0,00732}$

N N		β_1 / ჭრანბალი /	β_2 / ჭრანბალი /	β_3 / ჭრანბალი /	β_4 / ჭრანბალი /
		β_1 / ესპანური /	β_2 / ესპანური /	β_3 / ესპანური /	β_4 / ესპანური /
1	ყველა სტრუქტურა ბი	$\frac{1}{1}$	$\frac{0,95137}{1,0000}$	$\frac{0,51174}{0,8693}$	$\frac{0}{0,3784}$
2	სტრუქტურა CC	$\frac{1}{1}$	$\frac{0,94595}{1,000}$	$\frac{0,46805}{0,8574}$	$\frac{0}{0,3873}$
3	სტრუქტურა CC + CC	$\frac{1}{1}$	$\frac{0,9785}{1,000}$	$\frac{0,6447}{0,9755}$	$\frac{0}{0,55183}$

მხ. 1

ყრადბული და ჯამური სიბინიკაობის მდინილობის ბრუნობი

————— ————— ყრადბული ჯამ
 - - - - - ————— ჯამური ჯამ

- ① — მდინილობის ბრუნობი სიბინიკაობის გვალა კონსტრუქციული სიბინიკაობის
- ② — მდინილობის ბრუნობი სიბინიკაობის CC სიბინიკაობის
- ③ — მდინილობის ბრუნობი სიბინიკაობის CC+CC სიბინიკაობის

1. Megrelichvili R.G. L' etude comparative des groupes de consonnes françaises et espagnoles, Eighth international Congress of Phonetic Sciences, Leeds, 1975.
2. Мегрелишвили Р.Г. Статистический анализ сочетаний согласных в современном испанском языке. Труды Тбилисского государственного университета, № 174, 1976.
3. Petit Robert. Dictionnaire de la langue française. Paris, 1976.
4. Petit Larousse en couleurs de la prononciation française. Cambloux, 1968.
5. Warnant L. Dictionnaire de la prononciation française. Cambloux, 1968.
6. VOX, Diccionario de la pron general ilustrado de la lengua española, Barcelona, 1964.
7. Jose Alemany, Nuevo diccionario de la lengua española, Barcelona, 1964.
8. В.Ф у к с , Математическая теория словообразования. Сб. "Теория передачи сообщения", М., 1957.

მიწვეულია 17. X. 1977

მსჯ. დრანგველი დიდიშვილი-
გონი კახეიძე

Р.Г. Мегрелишвили

К ВОПРОСУ О КОЛИЧЕСТВЕ СЛОГОВ В СЛОВЕ (НА МАТЕРИАЛЕ
ФРАНЦУЗСКОГО И ИСПАНСКОГО ЯЗЫКОВ)

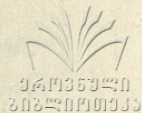
Р е з ю м е

В статье рассматривается вопрос о количестве слогов в слове в современных французском и испанском языках. Установ-

ливається фонологічна довжина слів, які містять а) всі консонантні структури, б) структуру СС і в) структуру СС + СС. Виділення слів з бінарними консонантними структурами обумовлено наступним: во-перших, завданнями нашого дослідження: ми досліджуємо фонологічну природу слога, де основне ускладнення виникає при визначенні слогового розділу в консонантному складі маргінальної частини слога; во-других, бінарні консонантні структури складають 94% (французька мова) і 95% (іспанська мова) всього фактичного матеріалу.

Статистичний аналіз матеріалу показав, що фонологічна довжина слів складає 1 - 9 слогов у французькій мові і 1 - 8 слогов - в іспанській мові. Були побудовані експериментальні криві розподілу слів за кількістю слогов. Всі шість кривих розподілу частот, в принципі, мають однакове очертання, але для іспанської мови максимум відповідає чотирьохсложним словам, тоді як для французької мови - трьохсложним. Для теоретичної оцінки експериментальних кривих розподілу слів за кількістю слогов достатньою виявилася функція розподілу, запропонована В.Фуксом для так званих небескомпонентних елементів.

Отримані результати дають нам можливість розширити наші дослідження в області фонології слога і з більшою точністю вирішити питання, пов'язані зі слоговим розділом у французькій і іспанській мовах.

THE NUMBER OF SYLLABLE OF SPANISH AND
FRENCH WORDS

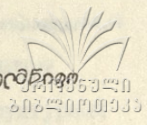
Summary

The article deals with the number of syllables in words taken from a dictionary. The author has calculated the number of syllables of words which contain: 1) all consonantal groups, 2) the CC consonantal group and 3) the CC + CC consonantal group.

Binary consonantal structures were chosen for two reasons: firstly, to study the phonemic nature of syllables whose consonantal margin presents a difficulty in syllable division; secondly, binary consonantal structures form 94% of French and 95 % of Spanish material studied. Statistical analysis has shown the phonemic length of French words to be 1 - 9 syllables and that of Spanish words - 1 - 8 syllables.

A diagram of experimental curves of distribution of words with the number of syllables is given. The six experimental curves of distribution have approximately the same outline but different maxima. The maximum of Spanish curves coincides with quadrisyllabic words and the maximum of French frequency distribution curves with trisyllabic words. The function of distribution proposed by V. Fucks for the so-called componental elements describes, with a good approximation, the present distribution curves of words.

The results of the author's statistical analysis permit to extend the study on the phonemic nature of syllables and to solve the problem of syllable division with more precision.

თბილისის შრომის წითელი რკინის ორდენის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200, 1978

რეალი სიტყვაში ძველი ინტონაცია
ნანა შენგელაია

წინამძღვარე ნაშრომი ორი ძირითადი ფაქტობრივი შეიხსნა-
ლის რეალ სიტყვაში ძველი ინტონაციაში: ერთი მხრივ, რეალსა-
თუბი კომპოზიციების სინტაქსური-მორფოლოგიურ სტრუქტურას, ხო-
ლო მეორე მხრივ, შეიხსნაველი მათ სემანტიკურ მახასიათებლებს.

სინტაქსური-მორფოლოგიური მახასიათებელი წარმოდგენილია რეა-
ლი სიტყვაში ალტერას ბედაპირული სტრუქტურის ტრანსფორმაციაში: გა-
ნსაზღვრავს კომპოზიციის შეიხსნაველი უცვლელად რეალს, მათ რიგს
რეალ სიტყვაში რა ამ შეიხსნაველი სინტაქსური კავშირის შე-
დასაძირკვი კომპოზიციის მინაკვთვლებს ამა თუ იმ მდებარეობის
ნაწილს. ასე მადგინიდა, კომპოზიციისათვის *cradol - cild / ჩვი-
ლი / ალტერაციაში მის შეიხსნაველებს: ორ არსებობს სახელს / $N^1 +$
 N^2 / რა მდებარეობის ნაწილს, რეალსაც მინაკვთვლებს ფიქს
რეალ სიტყვას - N^1 .*

რეალ სიტყვათა სემანტიკურ მახასიათებელი ვარიანტი, უპირ-
ველეს ყოვლისა იმ შინაარსობრივ-ლოგიკურ დამოკიდებულებათა შე-
სნაველს, რეალსაც არსებობს რეალ სიტყვის შეიხსნაველებს შორის.
ეს დამოკიდებულებები შეიხსნაველი იყოს მსაზღვრე-საზღვრული, რე-
ალიზაციის, მოქმედების ან სატონის ადგილის, კვთვნილები, ინ-

1 ასეთ მახასიათებელი იტონიხება სწორედ ის, რასაც თ.რ. დიმიტრი-
სონი უწოდებს "модель словооложения"-ს, რეალსაც "ავარიანტიში
მხლოდ მორფოლოგიის შეიხსნაველებსა რა რიგს რა არ დამოკიდებულს ამ
მორფოლოგიის სხვადასხვა შინაარსობრივ დამოკიდებულებას" ([1]).

სტრუქტურისა და ობიექტის, ობიექტისა და მოქმედების დამოკიდებულებანი და სხვა¹. მაგალითად, იმავე cradol- cild

სუბიანტივური დახასიათება მიკვირებებს ამ რთული სიტყვის ელემენტებს შორის მსაბჭურულ-საბჭურული დამოკიდებულებებზე. ასეთი ბინარსობრივ-ლოგიკური დახასიათება წარმოგვიჩვენებს კომპოზიციის დახასიათებას ღრმა სტრუქტურის დონეზე.

გარდა იმ ბინარსობრივ-ლოგიკური დამოკიდებულებებისა, რომლებზეც ზემოთ გვეჩვენა საუბარი, რთული სიტყვების დახასიათების დროს საინტერესოა კიდევ იმ ექსპრესივ-სუბიანტივური პროცესების გახედავის ნიშნები, რომელთა საფუძველზე ხდება ორი /ან მტვი/ შემაჯავრელი ელემენტის ცალკე მნიშვნელობადაც რთული სიტყვის ახალი ექსპრესივი მნიშვნელობის მიღება².

ამ საკითხთან დაკავშირებით ვახსენებთ მხოლოდ "გაიგივების" ანუ იდენტობის პროცესს. ეს სუბიანტივური პროცესი წარმოადგენს მნიშვნელობის ისეთ გარდაქმნას, როდესაც არსებული, საყოველთაოდ ცნობილი მნიშვნელობები უმნიან ფრაზის /ან ლინკინგ რთული სიტყვის/ ახალ მნიშვნელობას, რომელიც ამ მოკლებულ მნიშვნელობადაც არ გამოიყვანება. ასეთი სუბიანტივური პროცესის შე-

1 მსგავსი სუბიანტივური ტიპები გამოყოფილი აქვს იმავე ელემენტ-სონს ტანამეგრეთ ინიციური რთული სიტყვების ურთი ტიპისათვის / [1] /.

2 უ. ვანინაძის დარღვევის რთული კონსტრუქციის მნიშვნელობა მიიღება მარტივი მნიშვნელობებისაგან გარკვეული სუბიანტივური პროცესებით, როგორცაა linking /დაკავშირება/, nesting /შეჯამება/, delimitation /შეზღუდვა/ და modalization /მოპალურობის შექცევა/. ამ პროცესების მოქმედებას კომპოზიციის მნიშვნელობის შექმნაში ამჯერად არ განვიხილავთ / [2] /.

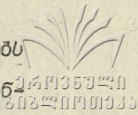
ბრძოლებს უზრუნველ ამა თუ იმ ხარისხით არის წარმოდგენილი. ასეთ
კომპოზიციებს შეეძლება ვუწოდოთ "იპოპულური კომპოზიციები".
მათ შორის, ქართულში: თითქმის, ქინძისმავი, ქონიერისკაცი, გა-
სწვრივ-განსწვრივ და სხვა; რუსულში: носогрейка /მისკლე ჩიბუხი/,
зубоскалить /ქირძვა, ლაბრანპარჩხა/; ინგლისურში: dog's nose
/ღურის და არყის ნარევი/, dog-wood /მინიპი/, dog's ear /ბიჭინის
ფურცლის მისკვამილი ან ფეხი/, foolman /ლაქია/, headlong /სავეშე-
კავებელი, ფიცხელი/, come-by-chance /უკანონო შავი/ და
სხვა. ამავე ტიპის კომპოზიციებია, მაგ., ენაგამომგებელი /გამ-
წარებელი/, ენაგარეცხილი /უფიჭრამომლაპარაკე/, დახვედრებელი
/გამაღებელი/, სურ-ღვიძლი /ახლოებელი ან ამიანი/; ინგლისური:
headmoney /ხიდი, დანიშნული დამინაშავის დამფრისსავის/,
double-hearted /ორგული/, double-faced /ორპირი/, dog-
sleep /ფიჭვილი ძილი/ და სხვა. ამ ორ წყვილს მათგანთ შორის
განსხვავებას ქმნის მნიშვნელობის განიპოვების ხარისხი. მხოლოდ
ჯგუფის კომპოზიციების მნიშვნელობა განიპოვების უზრუნველს შედე-
გია, როდესაც ეს მნიშვნელობა წამყვანად მისტივირებულია, შედეგ-
ბუნებრივად მნიშვნელობით შექმნილი ხატი მიუთითებს კომპოზიციის
მთლიან მნიშვნელობაზე / [5], 357/ ხშირად ძველია ურთიანეთისა-
გან უწყობიანოდ გავსაცაცვით "არამოტივირებული" და "მოტივირე-
ბული" იპოპულური მნიშვნელობა / [6], 270/ და ამის საფუძველზე
ორი სხვადასხვა ტიპის ურთული გამოვლენა. ამის გამო, განიპოვებ-
ების სხვადასხვა ხარისხის მიქმნე ეს კომპოზიციები ერთ ჯგუფში გა-
ვარჯიშდება და დავუპირისპირებ იხილი "სავისუფალი" კომპოზიცი-
ების ჯგუფს.

2. რთულ სიტყვათა მეთრევი ტიპის¹ ისეთი, რთმის მნიშვნელობა
 ბა გამოიყვანება მის შვიდპირობით მნიშვნელობისაგან, სხვა
 რასაც სემანტიკური პრინციპების გათვალისწინებით, მნიშვნელო-
 ბის განიხილება აქ სრულიად არ არის წარმოდგენილი / ან წარმო-
 გენილია ნულური ხარისხით/

მაგალითების მოცანა ძალიან ადვილია: ხელ-მკვლე / მკვლე-
 ხელიანი/, ჯირკვლი, ცხვრისაბოცო, ბედაპირი, ბედაპირი,
 რა-ძია რა სხვა; რუსული: малоустойчивый , телогрейка ,
 користолобивный რა სხვ. ინგლისური: chimney - cap /საკვა-
 მურის ხუჭი/, headache /თავისტკივილი/, footwarmer /ფეხის
 საბურთი/ რა სხვა. რთმის ვიწრო, ასეთი ტიპის რთულ სიტყვა-
 ში არსებული ეტიმოლოგიური პრინციპები შეესაბამება თ-
 ვისუფალი მნიშვნელების ეტიმოლოგიური პრინციპის განიხი-
 მების გამოხილვით.

რთულ სიტყვათა მნიშვნელობაზე მსჯელობის დროს ფრაზოლოგი-
 ურ ერთეულებთან პარალელის მოყვანა არ არის შემთხვევითი: მრ-
 ვალი ავტორი რთულ სიტყვებს მიიჩნევს ფრაზოლოგიურ ერთეულთაგან
 შეკუმშვით წარმოქმნილად / [8], [9] /. საკმარისია აქ მოვიტა-
 ნოთ ვ.მ. ჟირმუნსკის სიტყვაში: "ყოველი რთული სიტყვა ან წარ-
 სულში წარმოადგენს სიტყვათშეთანხმებას, ან აგებულია წარსული
 სიტყვათშეთანხმების მოძღვის მიხედვით / [10], 29/. მნიშვნელო-
 ბანი კომპოზიციის წარმოქმნაში უპირველეს ყოვლისა ელემენტთა რიგს
 აღინიშნებენ. მაგრამ ეს "წარმოქმნა" არ უნდა გავიგოთ ისე, თით-
 უმს მისეველი კომპოზიციის ყოველთვის რთული კონკრეტული მნიშვნე-
 ლებისაგან არის მიღებული, არამედ მხოლოდ ისე, რომ კომპოზიციის

1 ავ. მ ა ნ ი ძ ე ასეთი კომპოზიციის უნებურად შეჩვენებული
 / [7], 148/.

აგებულების მოქმედი / ე.ი. ელემენტთა რიგი/ ყოველთვის იმეორებს ელემენტთა მიმდევრობის მოქმედს შესიფყვებაში, რამდენიც ან სინქრონულად მოქმედებს უნაში, ან რამდენიმე ადრინდელ ელემენტზე იყო მოცემული უნის სინტაქსური რუნისათვის დამახასიათებელი.

კომპოზიციითა და შესიფყვებათა შორის სინტაქსური წყობის ასეთი იტვირთის დამტკიცებამ სინტაქსურ დამკვეთებზე მიიყვანა ე.ი. დამანი / [11], 325/: რამდენადაც მოსალოდნელია, რომ რთული სიფყვები უფრო კონსერვატიულია შემოინახავთ ენობრივ ერთეულთა რიგს, შესაძლებელი ხდება აღფარებით სინტაქსურ ელემენტთა არქაული რიგი, /რამდენიც შეიძლება უმეხვეოებს ან განსხვავებოებს სინქრონულისაგან /, ხოლო ამის საფუძველზე მივაკუთვნოთ მოცემული უნის ადრინდელი სტრუქტურა ამა თუ იმ სინტაქსურ ტიპს V და O ელემენტთა V0 ან O0 უპირატესი რიგით / [12], [13] /.

მნიშვნელოვან გაიძიებინს ურთესი კომპოზიციებში, რამდენიც ჩვენ უნამტოლოგებურ შესიფყვებათა ანალიტიკური ურთესის პარადიგმურად წარმოვიტვირთ, აგრეთვე არ ნიშნავს იმას, იპოვებული კომპოზიცი საკუთრივ იპოვებული შესიფყვებისაგან არის მიღებული, არამედ მხოლოდ იმას, რომ საერთო მნიშვნელოვანს შექმნიის ერთს რთულ სიფყვაში ანალიტიკური ურთესი მიმდინარეობს / შესიფყვებისაგან დამოუკიდებლად /.

გაანალიზებულია ძველი ინგლისურის 600-მდე რთული სიფყვა¹, მათ შორის რთული არსებობს სახელები, რთული ბედასარქავეები, მინიბეგები და მინები. ყველაზე მრავალრიცხოვანია რთული

1. რთული სიფყვები ამოვიტვირთ დაახლოებით 5000 ერთეულიანი დუსიკონიდან, რამდენიც. დართული აქვს 3. სუთის ანგლო-საქსონურ კრებულს / [14] /.

არსებობს საბუნებისმეტყველო / რაბინოლოგიური / მრავალ მიზნის სხვა რეალური
 სიტყვათა საერთო რაოდენობაზე / . შეგვხვდა სამხედრო რეალური სიტყვა-
 ცვლები. რეალური სიტყვათა უმრავლესობა "თავისუფალი" კომპონი-
 ტების, მათგან საკმაოდ რაოდენობით შეგვხვდა "იპოვი" კომპონი-
 ტების / საბუნებისმეტყველო შედარება გვაჩვენებს, რომ ეს შედარ-
 ება მიკვლევით შეიცვალა თანამედროვე ინტელისტური იპოვი კომ-
 პონენტთა აშკარა რაოდენობრივი უპირატესობისაკენ, რასაც, აღმათ,
 თავისი მიზნების აქვს / .

განვიხილოთ რეალური არსებობის საბუნებისმეტყველო. საკმაოდ სარ-
 მარადობის მქონეა ისეთი კომპონენტთა ჯგუფი, რომლის რიცხვი შედარ-
 ებით არსებობის საბუნებისმეტყველო. ზოგჯერ კომპონენტის, აგრეთვე, მიკვლ-
 ებით არსებობის საბუნებისმეტყველო. ამ ტიპის რეალური სიტყვების შე-
 საბუთი კომპონენტის მიხედვით: 1) რეალური სიტყვები, რომლებიც არსებობის
 საბუნებისმეტყველო შედარება, ყველა შემთხვევაში უნდა იქნას დრო-
 დან იხილავს. ამასთან, რიცხვი არსებობის სხვადასხვა სინტაქსურ
 დამოკიდებულებაში; სწორედ ამ დამოკიდებულებაში ბუნებრივად
 უმრავლესობა მათ უპირატესობას იმ კონსტრუქციებთან შედარებით, რომლებ-
 შიც ბუნებრივად იყო მიხედვით სინტაქსური დამოკიდებულებით"
 / [15] , 31 / .

თუორიულად, რიგი არსებობის საბუნებისმეტყველო შედარება შეესა-
 დება მიხედვით ან ახალი ცნების აღმნიშვნელი რეალური საბუნების
 / "იპოვი" კომპონენტის შემთხვევაში / , როგორც $N_3 \neq N_1$
 და $N_3 \neq N_2$ ან რეალური საბუნებისმეტყველო განმეორება N_1 ან
 N_2 გარკვეული ახალი მნიშვნელობის დრო. ძველი ინტელისტური
 არ გვხვდება / ან თითქმის არ გვხვდება / $N_1 + N_2 \approx N_1$, არამედ
 მხოლოდ $N_1 + N_2 \approx N_2$, აქედან დავასკვნით: სხვადასხვა სახის

ანსებობით სახელიდან ენოცენტრულ კონსტრუქციებში სიტყვა-აგრე-
ბუტი პირველი ნივთი, ხოლო კონსტრუქციის ბირთვი- მობილურთ,
მაშასადამე, ანალოგიურ სინტაქსურ კონსტრუქციებში მოსალოდნე-
ლია Attr+N. ვ. ელემენტის დარღვევისას ასეთი რიგი დამახასია-
ლებელია 0V ტიპის ენისათვის.

1. N+N=N

1. 1.1. ეტიმოლოგიური დამოკიდებულება ელემენტებში მონის-
"მსაბჭოელ-საბჭოელი"

cradol - cild	= აკვანთ+ბავშვი=ჩვილი
ele- treo(w)	= ბეთისხილი+ხე=ბეთისხილის ხე
brim- fugol	= მოკვანთ+ფრინველი=გოვოს ფრინველი
Xsc- plega	= ნაქახი+ მამაში=ბრძოლა
heolstor- cofa	= სიბნელი+თახი, სათავსო=საფარავი
bōc- land	= ქალაქი, მოკვამენტი+მინა=კერძი, საკუთარი მინა
mynster- mann	= მონასტერი+კაცი=მწერი
mēd- cleofa	= აუცილებლობა, ძალაობა, +თახი, საკანი=
scip- here	= ციხე, ფევეობა = გემი+არხი, ჯგუფი=ფლოტი

აქვე შეიძლება კომპოზიციური, რამდენიმე N₁ აგრესის მიუხედავად
და ისე განსაზღვრავს N₂ -ს.

water- fæster	= წყლი+ციხე-სიმატე=ციხესიმატე წყალ- თან
fenn- gelād	= ჭაობი+კვარი= კვარი ჭაობში
dūn- scraef	= მთა, ჭრაკი + გამოქვაბული= გამოქვაბუ- ლი მთაში
earþ - scraef	= დედამინა+გამოქვაბული=ღრმული მინაში

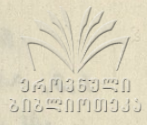

- 1.1.2. բամբակոքընթընթա** յընթընթընթա թորնիս ռննյըթի-միթմիթի:
- bēag - giefa = ծղթըթոթմիթմիթի=Յագրոնի
 - gimm - wyrhta = Յագրոսանի ծղալոթմիթա=նյըթըրնի
 - worþor - wyrhta = թանթաթըր, միթըթընթա+թամթըրնի=միթըթըր
 - hwæl - hunta = յընթաթոթմիթնթիթըր=միթըթընթ
 - tungol + witega = ջարսկըթըթըր+սնթըթըր= սնթըրոթըթըր

- 1.1.3. բամբակոքընթընթա** յընթընթընթա թորնիս ծարթըթըթընթ միթըր յընթընթընթիս թանթիթըթընթա Յորթըրնիսաթըրնիս.
- giest - hūs = սըթըմարոթ+սանթի=սանթըթըր
 - bān - cofa = ժղալոթըթըր=սնթըր
 - hord - cofa = ծանժոթըթըր=թըր, թըրթընթ
 - feorh - hūs = սնթըթըթըր+սանթի=սնթըր
 - leger - stōw = թըրոթ+թըթըր=սաթըթըր, սանթըթըր
 - lrd - xrn = ծանժոթ+սանթի=սանթըթըր

1.1.4. բամբակոքընթընթա ծարթնթըթընթ յըթըրնիթընթա; Յորթըրնիս անթը-
 թիթ թըրթըթընթ ծըրթըթըրնի յըթըր / յը յնթա յՅորթըրնիս յըթը-
 թըրնիս յըթըրնիս թըթըթընթ թանթըթընթ, միթըթըրնի յըթըրնիթըթընթ
 ծըրթըթըրնիս ծարթըթըրնիս անթիս ծարթնթըթըրնի. չըթըր ժըրնիս միթ-
 յըրնիս թըթըրնիս.

- Crīstes - messe = յըրնիսթըր-թըրնի=թիթ
- Sūnar - ūfte = միթիս թըր-թըրնիս թըր
- Sūnan - xfen = միթիս սաթըթըր=թըրնիս սաթըթըր
- Sūn - bēam = միթըթըրնիթ=միթիս սնթըր
- swēor - bān = յըթըրնիս ժղալ
- hand - mægen = թըթըրնիս ժըր

- hell - dor = Կողմնակցական խոր
- dēaƿ- dæg = Սուրբ Գրքի ընթացք
- sige - bēam = Գամառաբանության եղ
- līc - ƿēnung = Սեպուրիսի մտածողություն = Բարձրագույն, բանաստ-
լագություն կրթության բնույթը:

- Fūze - dæg = Գրքի մասին ընթացք = Գրքի մասին ընթացք
 - Wōtan - dæg = Թագարանի ընթացք = Թագարանի ընթացք
 - Sunnan - dæg = Թագարանի ընթացք = Թագարանի ընթացք
- սովորական սովորական N+N=N Գրքի մասին ընթացքի սովորական ընթացք.

1.2. Adj + N = N

Սակայն նաև միջակերպական ընթացք. ընթացքի մասին
սովորական սովորական ընթացքի ընթացքի ընթացք.

- ūter - mere = Գործընկեր = /-----/ ընթացք
- cýne - helm = Սամույթ, մեղքերի գործընկեր = Սամույթի ընթացք
- eald - hlaford = Ընթացքի Գործընկեր, ընթացք = Սամույթի ընթացքի ընթացք
- hēah - burg = Թագարանի Գործընկեր = Թագարանի ընթացք
- hēah - fæder = Թագարանի Գործընկեր = Թագարանի ընթացք
- hēah - cniht = Թագարանի Գործընկեր = Թագարանի ընթացք

Գրքի մասին սովորական ընթացքի ընթացքի ընթացք:

- Læden - geƿeode = Թագարանի ընթացք
- Læden - ware = Թագարանի ընթացքի ընթացք = Թագարանի ընթացք
- auzel - cýnn = Թագարանի ընթացքի ընթացք, ընթացք = Թագարանի ընթացք
- auzel - ƿeod = Թագարանի ընթացքի ընթացք
- Englisc - (ge)reord = Թագարանի ընթացքի ընթացք

რთულ არსებობს სახელთა უფრო მცირე რიცხოვანი ჯგუფები:

1.3. Adv + N = N

eft + stǫ

æfter - genga

lum- faru

ofer- hygd

ofer- mod

მსაზღვრე-საზღვრულის რამდენიმე-
ბა უკან, ისევ + მოგზაურობა=რამდენ-
ბა

=მედიოკრამ+მომავალი=მედიოკრამ

=მით+მოგზაურობა=უქსვედრიცა

=მედიოკრამ+ფკუა, ღიქნი=სიამაყე, მისო

=მედიოკრამ-ცული, ფკუა=სიამაყე

აქვე მერის ქვეყნის გოჭრათუილი მხარეების აღმნიშვნელი
სიტყვებშიანი კომპოზიციები:

Norð mann

West-sæ

Wæst-wind

Sūð-stæð

ēast-ende

= ჩრდილოეთიდან კაცნი=ნორვეგიელი

= ბრისტოლის სრუტე/საკუთარი სახელია/

= ჩრდილოეთიდან ქარი

= სამხრეთის ნაპირი

= აღმოსავლეთის ნაპირი

1.4.

N₁ მიუთითებს აგრესიას:

burg-sittend

benc-sittend

brim - lǫpend

weg- farend

= ქალაქი-მხარე=ქალაქის მეკორი

= სკამი/გრძელი/+მხარე=სკამზე მხარე-
მი

= მრვა+ გამოვლი= მეკორე

= გზა+მიმავალი= მიმავალი

რამდენიმე რიგე-მოქმედი:

gār- bereud

reord- bereud

mār- fremmend

= რიგე-მიტარებელი=მეტირძელი

=ხმა+მიტარებელი=კაცი, ადამიანი

კაცი+ჩამოყენი= ბრისტოლის მიქელი

- 1.5. Num+N=N;** დამოკიდებულია მსაბჭურველ-საბჭურველზე:
 au - peþ = ერთი ბილიკი=საყარაუბო ბილიკი
 au - ƿædnes = ერთი რკვეა=მუდმივობა, უწყობა
 au - wedd = ერთი შეთანხმება= უპიწიფობა

1.6. Pron+N=N; სხვადასხვა დამოკიდებულია:
 ობიექტი-მოქმედი:

eall- wealda = ყველაფერი+მმართველი=მმართველი.
 მსაბჭურველ-საბჭურველი:

eall- wihta = ყველაქმნილება=ყველივე ცოცხალი

1.7. Prep+N=N;

- bīg- leofa =-ით მაცხოვრებელი=საყმელი
 bīg- geng -ით წასვლა=თავაღწევა
 æþ- þauca -ის-ფერი=ფერი

1.8. Adv + V=N; ადგილი-მოქმედი:

inn- geng =შიგ-წასვლა=შესასვლი

1.9. N+V=N; ობიექტი-მოქმედი:

wite- sēon =სიღამაზე-წახვა=საწახვა

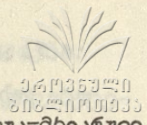
რთუ არსებით სახელთა ჯარა, საკმაოდ მრავალრიცხოვანი
 ჯგუფის რთული ბერძნული სახელები. მათი სინტაქსური სტრუქ-
 ტურა საკმაოდ მრავალფეროვანია, სამაგიეროდ მათი ჯგუფი-
 მიკრულიცხვანი; ლოკური=სემანტიკური დამოკიდებულია ელემენ-
 ტებს შორის საკმაოდ ერთფეროვანია.

11. რთულ ბერძნულთა სახელთა ჯგუფი.

11.1. Adj+N=Adj მსაბჭურველ-საბჭურველის
 დამოკიდებულია.

heard- ecg =მაგარი, ბასრქვირი, ხმალი=ბასრი

heard- mōd =ძლიერი+გული, თავი=მამაცი

milde- heort =հիմուր+գլուխ=մեղմալը
 efeu-eald =ժանձարի+սևակր=թուր
 glæd- mōd =գանաղջուր, մեհարուրի+գլուխ, քչա=մեհարուր

11.2. N + Adj =Adj ;

11.2.1. Ծրարների թմուրը շարժումը;

brim- ceald =ուրաշի+ցուր=ուրաշիսպու ցուր
 ʒelf- sċeue =լուր, զարի+լամաթի= զարիսպու Լամաթի
 is- ceald =ցուրի+ցուր=ցուրուրու ցուր
 flōd- græg =ձրղա-նսրիսզարի=ձրղասպու Լամաթի
 ʒsc - rōf =նախնի-մաթարի=մըրմուր/մըրսարաշի/

11.2.2. N + Adj =Adj ; մեղմուրը-սեղմուրի թմուրը շարժումը:

heoru- gifre =հուր, Սոսնուր+հարի-Սոսնուր Կար Կարի
 heoru- grim Կարի-Սոսնուրի-Սոսնուր Կարի

11.2.3. Սեղման թմուրը շարժումը:

"Սոսն"

mōd- wlanc =աշի, քչա+ամաց="ամաց-քչուր"
 limb- werig =յուրի+թուր="յուր-թուր"

Վերջուրը-"-ուր, մուր"-մուր-Մըրի թմուրը շարժումը:

dēofol- sēoc =շմուր+սպարուր=շմուրի մուր թմուր-
 շուր

dolg- wund =ուր+թուր="թուրուր թուր"
 guþ- werig =ուր+թուր=ուր թուր

Թմուր-մեղմ:

dōm- georn =Սեղմ, թուր+մուրի=թուրի մուրի-
 շուր

ead-hrēþig

=სიბირობრე+მსურველი=მიბვიძე, გამარჯვებულნი

საინტერესოა ურთმანთს შვეუპაროთ II. I (Adj + AN=Adj)

და II.2.2. და II.2.3. (N+Adj=Adj) ჯგუფში. პირველი მათგან-

ში (Adj+N=Adj) შვიდგვნიღებს შორის მიმარბეობა მსაბჭოველ-

საბჭოველისა (Attr + N) ლუცა კონსტრუქციის ბირბვი მსა-

ბჭოველია და კომპოზიციის საერო მინიშნევილობას ძირითადად სწორე

იგი უმინს. შვიდგვნიღება შორის მიმარბეობის მიხევეოთ ეს არის

OV ტიპის უნისაბვის დამახასიათებელი მიმევეწომა /საბოტაჟო,

თიბვის ყველა რბული სახელი სწორე ასუთი ტიპის რიგს ავეუნს/.

რბული ბეესარბავებში შვიდგვნიღება N + Adj მიმევეწოშით, სა-

ბინააბრევეო Adj + N ტიპისა, თიბუს VO უნისაბვის დამა-

ხასიათებელ მიმევეწომას უნდა წარმოებვერეს, მატრამი ეს ასე არ

არის, რარბან N+Adj მიმევეწომაში N არის მსაბჭოველის

ბურვეციაში, ბოლო Adj - საბჭოველისა. ამბვეწარბ, ურთი და

იმავე ელებენტიანი, მატრამი საბინააბრევეო რიგის მეწონე ეს რი

ტიპი რბული ბეესარბავისა OV - ტიპის უნისაბვის მოსალობნელ

სტრუქტურას ავეუნს, რამევენადაც ანალოგიურ სილომინსუდ დამოკი-

ბებულებებს ბადიოსცემს.

II.3. Adj+Adj =Adj ;

მსაბჭოველ-საბჭოველის დამოკიბე-

ბებობა:

heah- fūugeue

მალობი+ბამიწრბველი=ბანსაკუთრებებელი

earm- cearing

=სანყალი, უბეეწორი+ბრუნვიანი=ბარბიანი

fela+sinnig

=ბევერი+ცოპ.იანი=ბალიან დამინაშავე

cyne=beald

=მებურნი+მამაცე=მებესავით მამაცე

æþel(e)-(ge)bozen

=კეთილიშობილი+დამბაბებული=კეთილიშობილი წარმო-

შობისა

II.4. Pron+Adj=Adj ;

მსაბჭოველ-საბჭოველი:

21- mirtig = ყველაფერი-ძლიერი=ყოველად ძლიერი
 eall- gyldu = ყველაფერი-ოქროსი=სულ ოქროსი
 21- fremede = ყველაფერი-უცხო=უცხო, თავისუფალი

11.5. Num+N=Adj ; მსაბჭურველ-საბჭურული:

twi- wintre = ორი+ზამთარი=ორი წლისა
 რა ამტვარი: tien- wintre = ათი წლისა
 feower- sciete = ოთხი+კუთხიანი= ოთხკუთხა
 āu - 221 = ერთი+რჩევა=უყოყმანო

11.6. N+V=Adj; საბჭურული-მსაბჭურული:

earfo - hawe = სიძველე+რანაბვა=რასანაბარ ძველი
 earfo - rīme = სიძველე+რახველა=ურისებვი

11.7. სხვადასხვა მიმდევრობები
Adv+Prt I =Adj

after-cumeþeude შემდგომი მიმდევრობა

Adv+V =Adj
 feorran+cumeu = ოთხიდან+მოხვლა=უცხო
 Adv+Adj=Adj
 22r = gōd = პირველად+კარგი=ძალიან კარგი
 N + Adv =Adj
 cear- seld = ბრუნვა+ნიშნისაბრ=უძარბველი
 Adv + N = Adj
 afer- mōd = ბევრ+ჭკუა=ამაყი
 Adv+Adv =Adj
 inn- weard = შიგნით+კენ=შიგნითა, გულწრფელი
 N+N=Adj
 hriug+mæl = ბუჭყარი+ძრწ, ბოძა=ბუჭყარიანი

fore-sprecen = წინ+თქვა=აპრეთქმული
 fore-cweden = წახსენებში.

III. შერტყენილი ბმინიგებათა ტიპები:

III.1. Adv+Adv=Adv

na-hwær = არ+საპ=არსაპ
 þær - æt = იქ+თან-ამინსთვის
 þær - inne = შინ
 þær - into = იმამში
 þær - to = იმ ადგილას, იქ

III.2. Pron+Adv=Adv /მსაბჭურელ-საბჭურული/:

æg - hwær = ყოველი
 æg - hwær = ყველაგან
 æg - hwider = ყველა მიმართულაგან
 æg - hwilc = ყოველი, თითოეული

III.3. Adv + N =Adv მსაბჭურელ-საბჭურული:

giestran-wiht = გუშინ ღამ
 giestran-dæg = გუშინ + დღე=გუშინ

III.4. Prep+Adv=Adv

æfter-sōua = შემდეგ+მალე-ისევ
 to-weard = კენ

III.5. სხვადასხვა მიმდევრობები:

Num+N=Adv

þūseud-mæslum =ათასი+ბოძა=ათასობით

Prep+N=Adv

innan+bordes = შინგადაწინ=შინ

Conj + Adj=Adv

aud-laug

= Գանճերուց

N+N=Adv

stycce-mælum

= նանդուր+Յոմա=սյա-ույ

Adj+Adv=Adv

efen-nēah

= Թորուր+սեւուր=Թուրս սեւուր

IV. Թաշուրի Յմնեմ

IV.1. Adv+V=V;

ժամուրքըմըմաս յըմըմեթեմ

Մորուս Գանճաթուրհաս Յմնեմըմուս մնեմըմըմուս / Մըմ-

թըսսս սթըրուս սն մնեմաթըմըմուս ժամուրքըմըմուս/.

ofer-cuman

= Գարսսսս, ժադըս

ofer-weorþan

= Նաթուրժուրքըմ

ofer-ferau

= մուրքըմ

æfter-fylgan

= ըըմ

ofer-dreancan

= ըուրթըմ

bīg-standan

= սըմուս մըմուրթըմ

IV.2. Conj+V

and-bīdian

= մուրք

Սամըմաթըմըմուս սնսըմուս սսսսսսս:

Adj+Adv+N=Attr+N=N

ryht-norþan-wind = Յնրթսնրու-Յնրուրթըմսն յսն

Adj+Adj+N=N

Suð-Seaxna-land = Սամսնրթ-Սսթսնրուրթ=մնր

Adj+N+N=N

hozþ-nēalþ-cynn = Յնրուրթ-Մըմսն=մըմըմ

eald-hlaford-cynn

= ժըմըմ-Յսթուրուս ոթսսն=մըմըմըմըմըմ

ըմըմ

I մ. ուրուսն ըըմ, Թաշուրի Յմնեմ ժադուսն ոթըմսսսսս ժըմ ոնթ-
ըմսնրթըմ ժա մուսթըմ ըրթու մսթսնրուսն efenþeowlan - Թանսթըմ
([16], 61).

Adv+N+Adv=Adv

ქა- mod- lice = ადვილია-ჭკუა-მისკავსი=მორჩილია

ეს რთული სიტყვათა სინტაქსური სტრუქტურას ძველი ინგლისურში ვ.ღემანის თეორიის ჰვალაზრისით ვადავებოვთ, ვავსკვნივთ, რომ რთული ანსუბინთ სახელთა, გვესართავთა და მშინიშვიდათ თითქმის ყველა მოძველი OV ტიპის ენისათვის დამახასიათებელი სინტაქსური მოძველი მიყვება. ვამონაკლისს წარმოადგენს მხოლოდის რთული სახელები, რომელთა ერთ-ერთი შვიდადგენილი ან მშინა, ან მშინისაგან წაწარმოები რომელიმე ღორმა, კერძოდ, შვიდვეტი რთული სახელები:

- I.4. N+PrtI=N /საკვილოდ მრავალრიცხოვანია/,
- I.8. Adv+V=N /მეჭად მცირეერიცხოვანია/, და
- II.6. N+V=Adj /მეჭად მცირეერიცხოვანია/.

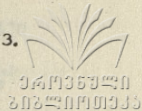
ეს რთული სახელები VO ტიპის ენისათვის დამახასიათებელი სტრუქტურას ავლენს. იგივე თქმის რთული მშინის შვესახეობა: ყველა რთული მშინის სინტაქსური სტრუქტურა VO ტიპისაა. ამგვარად, რთული მშინა და მშინა-შვიდადგენილიანი რთული სახელები მისევენი VO მოძველი, ხოლო სხვა რთული სახელები OV ტიპის მოძველი.

ღ რ ვ რ ა ვ უ რ ა

1. Лейзерсон О.Д. - К вопросу о "грамматичности сложного слова" ВЯ, 1961, № 1.

2. Weinreich U. - Explorations in Semantic Theory. In: "Current Trends in Linguistics, III - Theoretical Foundations", 1966.

3. Welte W. - *Moderne Linguistik, Terminologie / Bibliographie*. München, 1974.
4. Чейер У.Л. - *Значение и структура языка*, Москва, 1975.
5. Виноградов А.А. - *Об основных типах фразеологических единиц в русском языке: "Ак.Шахматов", АН СССР*. Москва-Ленинград, 1947.
6. Кунин А.В. - *Английская фразеология*. Москва, 1970.
7. შობიძე აკ. - *ქართული ენის ფრაზოლოგიის საფუძვლები, ძებრისი*, 1973.
8. Гинзбург Е.А. - *Синтаксическая типология сложных слов - Внутренний синтаксис предложений: "Проблемы структурной лингвистики"*, 1967.
9. Климов Г.А. - *Об атрибутивном комплексе в картвельских языках. "Вопросы изучения иберийско-кавказских языков"*, Москва, 1961.
10. Жирмунский В.М. - *О границах слова: "Морфологическая структура слова в языках различных типов"*, Москва-Ленинград, 1963.
11. Lehmann W.B. - *Comparative Construction in Germanic of the OV Type: "Studies for E.Haugen"*. Mouton, 1972.
12. Lehmann W.B. - *Converging Theories in Linguistics: Language*, vol.48, N2.
13. Lehmann W.B. - *A Structural Principle of Language and its Implications: Language*, vol. 49, N1.
14. Sweet's *Anglo-Saxon Reader in Prose and Verse*. Revised throughout by C.T.Onions. Oxford, 1959.
15. Бруннер К. - *История английского языка, том II*, Москва, 1956.

ბიულეტენი 22. IX. 1977

გამოცემებისა და სტრუქტურული რინგვისტიკის ენათმეცნიერების კატეგორია

Н.О.Шенгелая

СЛОЖНЫЕ СЛОВА В ДРЕВНЕАНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Р е з ю м е

Изучена синтагматико-морфологическая структура сложных слов в древнеанглийском языке. Почти все типы структур следуют синтаксической модели языков типа OV. Дана характеристика семантических признаков и отношений, представленных в выделенных четырех основных группах сложных слов.

N. Shengelaia

COMPOUNDS IN OLD ENGLISH

Summary

A study of Syntagmatics and morphology of compounds in Old English has revealed the predominance of the syntactic OV pattern in them. Semantic features and correspondences are characterized in the identified four main types of compounds.

մենթեցնելու ձև սխալ է, որովհետև այս դեպքում մենթեցնելու ձևը պետք է լինի $S_{n-1}^{V_1}$ և ոչ $S_{n-1}^{V_2}$ ։

Քանի որ $S_{n-1}^{V_1}$ ձևը կապակցված է $S_{n-1}^{V_2}$ ձևի հետ, ապա $S_{n-1}^{V_1}$ ձևը կարող է լինել $S_{n-1}^{V_2}$ ձևի արդյունք։

Այսպիսով, $S_{n-1}^{V_1}$ ձևը կարող է լինել $S_{n-1}^{V_2}$ ձևի արդյունք։

$S_{n-1}^{V_1} = \text{Hand } j-n \text{ geben begrüßen}$

Բերան համարներ

$S_{n-2}^{V_2} = \text{Hand beten falten}$

Սահմանափակ բերան համարներ

$S_{n-3}^{V_3} = \text{Hand sich mit } j-m \text{ reichen}$

Բերանները չեն կարող լինել

$S_{n-4}^{V_4} = \text{Hand sich abhaeken lassen sich für } j-n \text{ ersetzen}$

Բերանները չեն կարող լինել / արդյունքը չի կարող լինել /

Սահմանափակ բերանները չեն կարող լինել SV խոսքի կառուցման մեջ "բերան"–սահմանափակ բերանները չեն կարող լինել խոսքի կառուցման մեջ։

1. Բերան համարներ – սահմանափակ
2. Բերաններ / արդյունքը չի կարող լինել – խոսքի
3. Բերան համարներ – Բերան համարներ
4. Բերան խոսքի կառուցման մեջ – արդյունքը չի կարող լինել

} չեն կարող լինել

მხბივე მისივე ინტერნაციონალიზაციის "ხედი მისივე ინტერნაციონალიზაციის" მიმართა, რამდენიმე კონკრეტულად რეალურად მისადაპირებად.

ამავე პრესი მისივე მათგან სანქციონირებულია საზოგადო-
ებრივად პრაქტიკის მიერ, იმდენად კარგად უზუსადა და სინქრო-
ნიზირებულია ნარმალურად ცოცხალ მინიმალურად მისივე ინტერნაციონალიზაციის
სივრცეებს.

" Herz " - სივრცის ადაპტირება უკავშირდება უმცირესს. ეს მუ-
სება რეალური სივრცის ინტერნაციონალიზაციის მინიმალურიდან და მანდატ-
ის, ამიტომ სინქრონიზაცია sv , სივრცე s = Herz -ს, უსადაპირებელი-
უმცირესად უკავშირდება რეალურად.

უსადაპირებელი სივრცის ადაპტირება არადაპირებელი რისკის
ცოცხალი ხდება. მათგან, მისივე ინტერნაციონალიზაციის " mein Herz geht auf ",
არადაპირებელი v -ს მიმართ, მისივე ინტერნაციონალიზაციის რეალური
ინტერნაციონალიზაციის, მისივე v s -ს მისივე ინტერნაციონალიზაცია, სი-
ვრცე v -ს ინტერნაციონალიზაცია s -ის მინიმალურიდან ურთიერთ სივრცის ა-
დაპტირება.

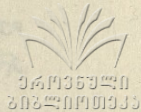
" Hert " და " Kopf " სივრცეების რეალური ინტერნაციონალიზაცია სი-
ვრცეების ინტერნაციონალიზაცია, რამდენად მისივე ინტერნაციონალიზაციის
ინტერნაციონალიზაციის რეალური და ინტერნაციონალიზაციის ინტერნაციონალი-
ზაცია:

$$\text{Herz} = \frac{16}{120}, \quad \text{Kopf} = \frac{11}{220}$$

ინტერნაციონალიზაციის რისკის ინტერნაციონალიზაცია რეალური სივრცის
ინტერნაციონალიზაცია ინტერნაციონალიზაცია, სივრცე იგივე ინტერნაციონალიზაცია სი-
ვრცე. მისივე, das Hert fut mir weh, funktioniert nicht და სხვ.

რეალური სივრცის ადაპტირება არადაპირებელი ინტერნაციონალიზაცია ხარ-
ისივე ინტერნაციონალიზაცია tertium comparationis ურთიერთ სივრცის
ინტერნაციონალიზაცია, რისივე ინტერნაციონალიზაცია კომპარაციული ინტერნაციონალიზაცია:

sein Herz (wie ein teures Geschenk) schenken
 mein Herz blüht (wie eine Blume) auf
 mein Herz blutet (wie eine Wunde)

"աշյո", հոգորկ քոյնոթատո ճարմարգոյնս արամիաննս սհրոյնդ-
 ծոնս ըս զսոյոյնս Յրոկոյնս յոյնոյնս. սոյոյնս սոյոյնս "աշյո"
 սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս
 սոյոյնս:

stehen	արմոտաշոյն
Kopf entsetzt sein	
verdreben	ժողովարոյն յոյնոյնս
Kopf verliebt machen	աշյո
verlieren	ժողովարմոյն ոյն
Kopf verliebt sein	
hängen lassen	յոյնոյնս յոյնոյնս
Kopf enttäuscht sein	

սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս
 սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս

սոյոյնս " Kopf " ըս " verlieren " սոյոյնս " Kopf " ըս " -
 vordrehen " սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս
 հոյնոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս
 սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս
 սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս

սոյոյնս, սոյոյնս s_n^v , հոյնոյնս սոյոյնս սոյոյնս սոյոյնս

1. **Hand**^v_n -ს რისთვისაც ხდება **S** -ის ურთ-ურთ სემინს **Hand**^v_n
 2. **Herz**^v_n -ის რისთვისაც ხდება **S** -ის ურთ-ურთ სემინს **Herz**^v_n
 3. **Kopf**^v_n -ის რისთვისაც ხდება **S** -ის ურთ-ურთ სემინს **Kopf**^v_n

ხელით შესრულებული მოძრაობა
 ემოციური ფაქტორი
 ფსიქიკური მძვინვარება

[SV] სტრუქტურის სომატობიები რა ქვეჯგუფად იყოს:

1/ სომატობიები მონოსტრუქტურული სტრუქტურის

Auf den Händen tragen
 ins Herz sehen
 auf dem Kopf herumtanten

2/ სომატობიები რბილი სტრუქტურის

auf den Händen tragen
 ins Herz heften
 auf den Kopf spucken (lassen)

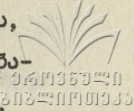
პირველი ქვეჯგუფის სომატობიები შეიძლება ანალიტიკური მო-
 ვლენების დატანა, რთვლად სტრუქტურაში **sv** მატრამ ახალი
 კომპონენტის შემოჭრას ახალი სემინტიკური ელემენტი ახლავს თან.

მატალია, სომატობიები
 in die Hand arbeiten
 in die Hand spielen

მეტავლადი ცნებების სინთეზით წარმოქმნილიან. მეტავლად-
 ბაობა პარტეკურია in თანებულით, რთვლად ქმნის კონტრასტ-
 ის ახალ ფუნას.

მკვებობით სუბსტრუქტურა mit თანებულით:

mit der Hand arbeiten
 mit der Hand spielen

სომეხობი გენეტიკადა და ზედასთაღი შიგნიტყვიბაჲ იქცა,
 ე.ი. ასეთ სომეხობიბიშეი ჳრამბეოლოგიბაყიას ახეღენს შიშაღვიბა-
 რი კომპონენტიბიის არაშეშაღვიბაღი ჳანიღებულით შიკავიშირება.

მიკუსადაგოთ sv სტრუქტურას აქტუალიზებული სემის მა-
 ვინებელი მოღელი

in die Hand arbeiten
 fur j-n arbeiten
 მუშაობა /სხვის სასარგებ-
 ლოდ/

in die Hand j-m etw.zufällig
 zuko.nnen lassen
 ხელშეწყობა /ხელსაყრელი
 შიშახვევის გამოყენება/

an die Hand j-m helfen
 მიხმარება

in den Händen den Wunsch etw.
 zutum haben
 მოუსვენრობა

რახბივე მოღელიშეი v მოძრარბის გამოშხატველი შიშნა, რი-
 შიღიყ ლერძული სიყვივის მინიშენილობაშეი ახეღენს შიშეღეტი სემის
 რისიუნქიკიას:

"აპამიანის მიერ ხელით მოძრარბის შიგნუღების უნარი".

არაშეშაღვიბაღი ეღემენტით შიშაღვიბაღი კომპონენტიბიის ში-
 კავიშირება რამახასიაშებელია "ხელ"-სიყვივიანი სომეხობიბიისათ-
 ვის, რაც იწვევს შინაჳრმიის გამბეოლოღვიბას და გარკვეული კონ-
 რტაციის ხარისხს. ეს კი განპირობებულია იმიით, რომ ლერძული
 სიყვივის რინტივისტური რვარიბაყია ასახავს მისი ექსტრადინტივის-
 ტურ ბუნებას.

" Hand "- "բղր" անիս ոս եորը, իրեղրը պարմանն մաթրրի-
 արր սամյարոս շրքաշրրընն.

Մրնոթրրընն "մոթրմրընն, յմրնն, պրդեմն ճրրո" սնննն
 թարքրրրրրրրրրրրրրրր, իրք ար Մրրոմրընն ոթրրնն Մրնոթրրընննն
 "մոթրմրընն, յմրնն, պրդեմն եղրո".

"եղր" րա "թար"-սոթրրրանն սոմաթրրմրմրմր շրմրթրննսր սնննննն
 սրմրմրննն որդրարր /սրրրրրր/ սթրրրոմր մոմննրրրրրրրրրր.

Ցմրմրմր " sehen, stehlen, begraben , իրթրրք յրրմրթրրր
 /նրրրրրրրրրրր/ , ոսյ րոնթրրմրթրրրրրր /սոնթրրրրրրր/ թարրմրո
 սնննննն մաթրրրրարրր սամյարոս. " Herz"-թան Մրքրրրրրրրրրրրր
 երդնն թարքրրրրրրրրրրրրրրր մրննՄրրմրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրր
 սրմրմրթրր
 սրմրմրթրրր
 սրթրր
 "սրթրրր, սոթրրր", սրրրրր երդնն սն իրմրրրրրրրրրրրրրր
 թարքրր:

սննն յրրմրմրթրր
 թարթրրթրր
 ոս որդրարր րա մաթրրրրարրր սամյարոթա յր-
 իրրր.

ոնթրրրրարր
 թարթրր
 "թրր, իրթրրք յրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրր
 /րր-
 յրր
 սրմրմրթրր
 մոմննննն իրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրրր.

fressen
aus der Hand unterwürtigsein

უსიგვეყო რამიწჩიღუბა
ვიწმეღს

spucken
in die Hand anfangen

რანყუბა

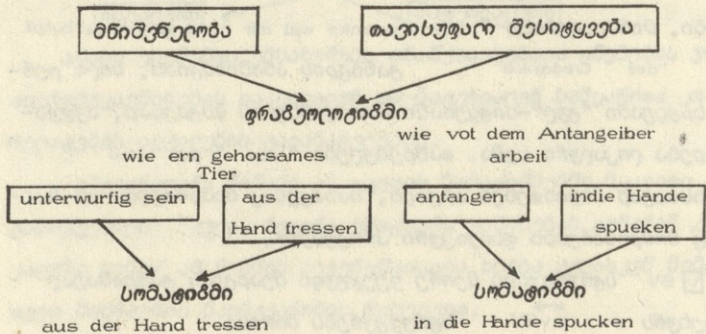
geben
aus der Hand auf etw.verzichten

რამიწბა

იქ, სარაც მიქმიეღუბს რენწაჭის მიწაცვიღუბის კანონი, სარმიე ცვაქვის მიჭაჭორიბაცისასტან.

მიჭაჭორიბაცისა უჭრთ ხშიწრად აიხსნემა ასოციატიური ვეღის არსებობით, რმეღსაც საჭუძველად ურეღს ადამიანის უწარი შუადარწს აწ პარალელი ტავრუს მსტავს სატრეზსა რა მიღვეღენბს შორის. აქ იჩენს ტავს tertium comparationis რმჭორც მიემაკავშირეღუღი რმჭორი არსებულ მინიშენეღობასა რა ტავისუჭად მიესიგვეღუბას შორის, საიდანაც რმინიმიური ჭრამეღოღოტიური მიესიგვეღუბა ტამოიღყაწნეღა.

tertium comparationis

ამ რიგის სომატობიში მიეწმინღილა ეწაში ხეღტან რაკავშირეღუღი მიწრამობის ასახვის საჭუძვეღეღ. აქჭუარღეღუღი სემეღბი

/ճանդիւղըն, մոռհիւղըն, ըմբըն, ըմբըն/ ճարտանընդուն
 Ինքնընդուն ընտրիտ, հոմընը ընտրիտը ընտրիտը ընտրիտը
 ընտրիտըն:

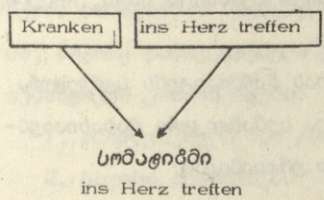
"Եղիտ ընտրիտըն մոռհոմն մտընըն մոռհոմն ընտրիտըն
 ընտրիտըն ընտրիտըն":

ժողովուրդըն ընտրիտընըն ընտրիտըն ընտրիտըն ընտրիտըն
 ընտրիտըն, ընտրիտընըն ընտրիտըն ընտրիտըն ընտրիտըն
 ընտրիտըն, ընտրիտընըն ընտրիտըն ընտրիտըն ընտրիտըն
 ընտրիտընըն:

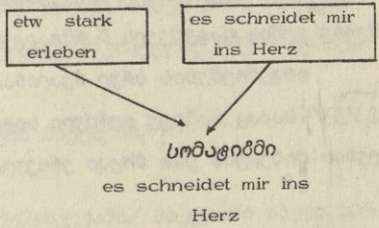
Ենտրիտըն, ընտրիտընըն ընտրիտըն ընտրիտընըն
 " auf den Händen tragen " ընտրիտընըն / на руках
 носить / ընտրիտընըն / ընտրիտընըն ընտրիտընըն /
 ընտրիտընըն ընտրիտընըն ընտրիտընըն, ընտրիտընըն " aus
 der Hand fressen " ընտրիտընըն " wollen wir in die Hände spucken "

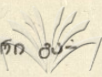
"Եղիտ" ընտրիտընըն ընտրիտընըն ընտրիտընըն
 ընտրիտընըն ընտրիտընըն ընտրիտընըն ընտրիտընըն
 ընտրիտընըն ընտրիտընըն ընտրիտընըն ընտրիտընըն
 ընտրիտընըն ընտրիտընըն ընտրիտընըն ընտրիտընըն:

wie mit einer Kugel

wie mit einem Messer

მოტიურთ სომაცობმძი შვიძლეშა ორმაცო სომაცური ცუნტრი ოს-
 მოცყოთ. მაცალიშაჲ, შუსიფყეშაში " das Herz auf der Zunge haben

" ხეშა სეშაშა ორმხრევი ოისუნქეცა

- 1/ ჯური, ემოცურეი ტანცეშის, ტრძნოშის სიმბოლო
- 2/ ენა, რტორც მუფყეველეშის სიმბოლო

მათი სინთეზი მიღებური ფრამეოლოგიური მინშენელოშის ტრანს-
 ფორმაცია შესაძლებელია შემდეგნაირაჲ: "აჲამიანი, რმევიც თაჲს
 ტრძნოშესა ოა აზრშეს მუფყეველეშით გამოხაგავს".

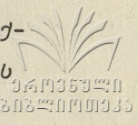
პირველადი ხაგია, კი- მუორაჲი.

ხაგის პირველიაშის საკითხს წყვეტს სომაცობმძის მტლიანი
 მინშენელოშა. "ჯური", რტორც საზღვრული მსაზღვრეშაჲ ურთაჲ,
 აჲამიანის ოახასიათეშას წარმოაგენს /კეთელი ჯური, ჯურილი,
 ჯურევი/. "ენა" კი აჲამიანის მუფყეველეშისაჲი იწივირეშაჲ
 ოამოკიეშეშაჲ მითითეშეს /ტრძელი ენა, ცური ენა, ტეზილი
 ენა/. სომაცობმძის მტლიანი მინშენელოშა / das Herz auf der Zunge
 haben / წარმოაგენს აჲამიანის ოახასიათეშას ოა ამოტომ
 გამოცოთა, რტორც პირველადი ხაგი.

პირველადი ხაგი შვიძლეშა ანალოგიურაჲ გამოცოთს ყველა ამ
 სტრუქტურის სომაცობმძეში. მაცალიშაჲ, სომაცობმძის "den Kopf
 unter dem Arm tragen " სავრთო მინშენელოშა მიიღეშა "თავი-
 სტან" მიღებური შეტრძენეშის ასოციაციის ტიოთ. ამოტომ S წარმო-
 აგენს ძირიშაჲ ხაგეშან ცუნტრს, S₁ კი-მუორაჲს.

წინა მოეღეშისაჲან ტანსხეცეშით, სარაც ღერძელი სიფყვის
 სემის ექსპლიკაცია ძირიშაჲაჲ შინური ოისტრიბუციოთ იყო ტანპირ-
 ბეშელი, S₁VSV სტრუქტურაში ღერძელი სიფყვის მინშენელოშის
 ურთ-ურთი კომპონენტის აქტუალიზაცია ხერხეშა მუორაჲი ხაგის
 ეშევეოშით.

ამგვარად, ლერძული სიტყვის სემანტიკური კომპონენტების აქ-
ტუალიზაცია განვირგნებურია ინსტრუქციით და ლერძული სიტყვის
აჩა მარტო დინტონისგური, აჩამიერ ექსტრალინგვისტიკისგური ბუნებრივ.

ბილგებურია 20.X. 1977

მსუ გურმანური ენის

კატეორა

Н. В. Джанелидзе

АКТУАЛИЗАЦИЯ СЕМАНТИЧЕСКИХ КОМПОНЕНТОВ В СОМАТИЗМАХ

Резюме

Соматизмами называется часть фразеологизмов с опорным сло-
вом, обозначающим части человеческого тела /рука, сердце, но-
га и др./.

В статье исследуются соматизмы с опорным словом "Hand "
/рука/, " Herz " /сердце/, " Kopf " /голова/.

Они группируются по основным структурным типам: sv,vsv,
 $\leftarrow s_1$ vsv и каждая из структур представляет собой один из много-
численных лексико-семантических вариантов опорного слова, т.е.
в каждой из них актуализируется один из семантических компонен-
тов сложной смысловой структуры.

Дифференциальным признаком всех структур является количест-
во составляющих и своеобразная экстралингвистическая направлен-
ность опорного слова.

DIE AKTUALISIERUNG DER SEMANTISCHEN KOMPONENTEN
IN SOMATISMEN

Zusammenfassung

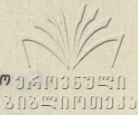
Mit dem Terminus Phraseologismus bezeichnet man Lexeme, die aus mehreren Wörtern bestehen und gemeinsam eine Bedeutung haben, oder einen Begriff bezeichnen,

Die Somatismen gruppieren sich um das Grundwort, das die Benennung der menschlichen Körperteile darstellt,

Als Mittel des formalen Nachweises der semantischen Zerlegbarkeit der Struktur eines Grundwortes lassen sich die bekannten Ermittlungsverfahren, wie Distribution, Substitution, Transformation anwenden,

Die Aktualisierung der semantischen Komponente eines Grundwortes ist durch seine Distribution und durch die extralinguistische Bezogenheit des Grundwortes bedingt

Die Somatismen bilden vier Strukturklassen und jede Struktur zeigt die semantischen Eigenschaften des Grundwortes und die komplizierte Struktur seiner Bedeutung.

თბილისის შრომის ნიჭური ძროშის ორგენოსანი სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета , 200, 1978

პროზა და ბიბლიოგრაფია

ქ.ლომთაძის, აფხაზური და აბაზური ენების ინტონაცია-ჟანრ-
რეზონანსი. I. ფონოლოგიური სისტემა და ფონეტიკური
პროცესები, თბილისი, 1977

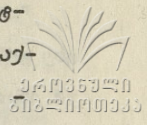
რ ე ც ე ნ ი ა

აფხაზური ენის კვლევას დიდი და კარგი წვლილი აქვს. უს-
ლარით დაწვრილი, დღევანდელამდე აფხაზური ენა მრავალი მუცნიე-
რის ყურადღების საგანია რუსოვს ჩვენში, ისე უცხოეთში. ყველას-
თვის ცნობილია ქ.ლომთაძის დამსახურება ამ მუცად რუსული სტრუ-
ქტურის მქონე ენის შესწავლის საქმეში. მის გამოკვლევებს დიდი
მნიშვნელობა აქვს არა მარტო აფხაზურ-აბიღურ ენათმეცნიერებისა-
თვის, არამედ მთლიანად, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლისათ-
ვის, ამ ენათა შორის ურთიერთმიმართებათა გარკვევისათვის.

აფხაზურ-აბაზური დიალექტების შესწავლა ქ.ლომთაძემ დანი-
შნულ 1935 წელს. მისთვის იმთავითვე განსაკუთრებული მნიშვნელო-
ბის იყო დიალექტების, რუსოვს უმწერლობა ენისთვის ურთავრთ
და ყველაზე სანიმუშო წყაროს, წარმჩენა-გამოვლინება. პირველი
დიალექტი, რეზონანსი ქ.ლომთაძემ დანიშნულ აფხაზური ენის კვლე-
ვა, იყო აბიჯური. მას მოჰყვა ბიბლიოგრაფიული და აბიჯური
დიალექტების შესწავლა აბიჯურად. ჩატარებული მუშაობის შედეგები
ქვეყნდებოდა მონოგრაფიების, მრავალრიცხოვანი სტატიებისა და

ცუმა ხასიათდება რთული კონსტრუქციებით და შედარებით მარტივი
კონსტრუქციებით, მატრიცის სტრუქტურა კონსტრუქციისა და კავშირებში
რისა და ფუნქციის ამოსავალი ტიპის დატვირთის სინტეზში. ამდგ-
ნად განსაზღვრება, რომ ავტორის განსაკუთრებით დიდ ადგილს უთმობს
ბიოლოგიის სინტეზისა და მასთან კავშირებში უნივერსალური პრინ-
ციპების შენარჩუნებას რთულ სინტეზში, ისე დიფერენციალური ფუნ-
ქციონირებით. ამ ენებში ქ.ლომთაბერი გამოყოფს ორ ბიოლოგიურ ფუნ-
ქციას: ა და ბ. არსებული სხვა ბიოლოგიური პრინციპების მიხედვ-
ლი და დიფერენციალური ბუნებისა არიან. ქ.ლომთაბერი არ იზიარებს
შოლო რთულ განსაკუთრებულ მოსაზრებას, თითქოს ბიოლოგიური /მაბ-
ვილიანიც და განსაკუთრებით უმახვილო/ არ იყოს ფუნქციური დიფ-
ერენციალური, თანმიმდევრულად თანბიოლოგიური + ბ უნივერსალური თან-
ბიოლოგიური და რომ ბ იყოს მხოლოდ მახვილიანი თანბიოლოგიური შედ-
ვა. ამგვარი მოსაზრება ფუნქციის ინტეგრირების გამოყენების მიხედვ-
ლის შედეგია. ქ.ლომთაბერი განსაკუთრებით, რომ დღევანდელი ავტორები
აბატირები ბ ბიოლოგიის, ისევე რთულად ა, ძირითადი ბიოლოგი-
ურებია. ამ შედეგებში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ენიტი
იქნას, რომ ბ ბიოლოგიის აქვს ავტორის მნიშვნელოვანია. რაც შეეხე-
ბა იმ განსაკუთრებას, რომ ბ ბიოლოგიის ა-სთან განსაკუთრებით არ
ცვლებია ანალიტიკური და რომ იგი უფრო მეტად იკავებს, ქ.ლომ-
თაბერის აზრით, შედეგია ძლიერი ინტეგრირებული მახვილიანი მოქმედებ-
ისა. ავტორის სტამის საკითხის ისეთი მახვილიანი ბ ბიოლოგიისა, რ-
მეტიც წინ უძღვის მარტივობას ძირს, მაგ.: ბ-მა "ქონა",
"ყოლა", ბ-მა "ყოფა"... და ამდგენად შედეგებში ხდება მი-
სი კონსტრუქციის რთულად ოქვი თანბიოლოგიური მხედობისა. სინტეზი-
ური პრინციპი ოქვიც ბიოლოგიური ფუნქცია. სხვაგვარად იქნას საკითხი

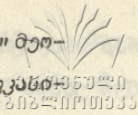
რად აწარმოებენ ნაწარმებსა რუსული ენისა/, სხვადასხვა პარტის-
ტურ ენათა სტრუქტურისა და ინტერნის საკინებებშია განხილული აქ-
ვე პარტიკონი 3. მ უ რ ყ ე რ ი ნ ს ე ს , უ. მ ე რ ა ნ მ
ე ა ს . მ. მ ა რ ი ბ მ ვ ი ს და ა. ა ს რ ა ნ მ ვ ი ს სტა-
ტიკები.

კრებულის მეორე განყოფილებაში გამოქვეყნებულია რეცენ-
ზიები ახლად გამოქვეყნებულ ნაწარმებზე, კერძოდ: ე. ა. ნ ი ა -
უ რ ი ა აწარმოებებს კრება ჩვენკელოს "ქარხელ-ბრძანებულ ლექსიკონს";
ა. ა ბ რ ე მ ვ ი ს რეცენზია ებზეა ავტორთა კოლექტივის მიერ
1975 წელს გამოქვეყნებულ "აღიღურ-რუსულ ლექსიკონს"; მ. მ ა -
ჰ მ ი ე რ ბ ე ე მ ვ ა ს ი - ფ. სანიკოვას მიწოდებათა "გოგობრ-
ნილი ენა", გ. მ უ რ შ უ რ ა დ ი ს ა - ს. ხანიკოვას "პარტის-
ტურ ენათა შედარებით-შეკინისპირებში ლექსიკონსა" და ი. აბდულა-
ევის მიწოდებათა "გრაფიკული კლასების კატეგორია და ლაპური
ენის ინტერნილი მიწოდებათა საკინებში"; ფ. გ ა ი რ ა რ მ ვ ა
მავის რეცენზიაში განხილავს 3. მურყელინის "ლაპური ენის
გრაფიკას"; ე. ე ნ უ ე ი დ ე კი მ. მარადენდის გამოკვლევა
" მანამეგრეთ ენამეგრეთების მეორილი საკინებში".

კრებულის მესამე განყოფილებაში პარტიკონის მიმხინილით
ხასიათის წერილები: მ. ე ე რ ა მ ე ე ვ ა ს - "აღიღური ენის
შენწავლა ადიღეს ავტორშიურ ლექსი" და ა. ე ი ბ რ ი ე ს ა
და ს. ე მ დ ა ს მ ვ ი ს ა - "კავკასიურ ენათა შენწავლა მისკო-
ვის სახელები უნივერსიტეტის დილოლოგის ფაკულტეტი".

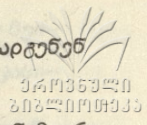
მეოთხე განყოფილებაში მითავსებელია ინტერმარია საქარ-
ველოსა და ჩრდილოეთ კავკასიის სამეგრეთის ცენტრებში იბერიულ-
კავკასიური ენათა შენწავლის შედეგების შესახებ 1975 წელს.

"იბერიული-კავკასიური ენათმეცნიერების ნაციონალური ცენტრი"
 შხე ტომის გამოცემა მნიშვნელოვანი წვლილი იბერიული-კავკასიური
 ურ ენათა კვლევის საკუთარ.

მ. გვანცერაძე

ურის ატლასებში შეიქმნას, რამდენადაც ატლასები წარმოადგენენ
ენის სურათის უნივერსალურ წყაროს.

შაბნირის მუშაობამ ურთხვად კიდევ აჩვენა, რომ შანამდებრო-
ვთ უცაპბე რიადეუტოლოტია რებოა პირველბარისხოვანი მინიშენელო-
ბის რინტვისტურ რისციპირინათა რიცხვში, მას შეუძლია სერნიოტუ-
ლი წველილი შეიჭანოს მოტარი ენაშვიტენიერების თეორიამი.

რისახა შეიპოტომი შაბნირის პრეზენტები: 1. რინტვისტური
ტოტრაფიის მოტარი საკოტები, რინტვისტური რუკებისა რა რბო-
ტოლსების ინტერპრეტაციის მეტოტიკა; 2. ისტორიული რიადეუტოლო-
ტის თეორიული საკოტები; 3. რიადეუტური რუტსიკოტრაფიის
პრეზენტია; 4. ენებისა რა რიადეუტების ტენიების საკოტები.

შაბნირზე აღინიშნა, რომ სასურველია რარსდეს რიადეუტო-
ლოტური ჟურნალი ან პერიოტული კრებული, რომელიც მოახდენს
საბჭოთა რიადეუტოლოტის ირომათა პუბლიკაციას ან მუშაობის კო-
ორდინაციას. შაბნირის მოხსენებიათა თეზისები რინიჭრა.

აღ. მ. პომიეტოვი

29.IX.77 წ.

მბიღისის მრეწობის წინააღმდეგობის ორდენის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის მრეწობა

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200, 1978

ლინჯვისტა საჯაროობისათვის პრინციპი

1977 წლის 29 აგვისტოდან 3 სექტემბრამდე ავსტრიის დედა-
ქალაქ ვენაში ჩატარდა ლინჯვისტა XII საერთაშორისო კონგრესი.

საბჭოთა კავშირის დელეგაცია ლინჯვისტა საერთაშორისო
კონგრესებში მუშაობაში მონაწილეობას იღებდა უკვე მესამედ.
პირველად ეს მხარე 1967 წელს ქ.ბუჟარესში, მეორედ 1972 წელს
ქ.ბელგრადში.

კონგრესის მუშაობა შეიმდგინა იყო ორ განიხილული: ურ-
ველიანი ტარებობა ურთი პლენარული სხდომა, რეგიონალური ვებინარ-
თა ტარებობა მეორეული პრინციპის. პლენარული სხდომის შემდეგ
მუშაობას იწყებდნენ სხვადასხვა სექციებში, ხოლო საღამოს იმარ-
ტობა საუბრებში მრავალი მათგანს ტარებულ. ჩატარდა შემდეგი
პლენარები: სემინარები ძირითადი პრინციპებში, ურთი და საბჭო-
თა, ლიტერატურა და ფუნქციური სინტაქსი და ავტორიტეტული წარ-
მომართი სინტაქსი, სინტაქსური, დიფერენცია: რეკონსტრუქ-
ცია, ურთივენიერების ისტორია.

კონგრესებზე მუშაობა შემდეგი სექციებში: 1. სემინარები
ძირითადი პრინციპებში, 2. ურთი და საბჭოთაობა, 3. კონტრასტ-
ული ლინჯვისტა, 4. დიქციონარული ტარებობა და პრინციპული,
5. ადამიანისა და ცხოველის საკომუნიკაციო სისტემების სემი-
ნარული, 6. დიფერენციალური და სინტაქსური ფუნქციონის ურთივე-
ნიერება, 7. ლიტერატურა და ფუნქციური სინტაქსი და ავტორიტ-

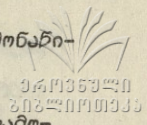
მიწური წარმომიშობი სინტაქსი, 8. ლინტვისტკა და გამომიშობი
ტექნიკა, 9. ტექსტის ლინტვისტკა; რიპლოტი, 10. სინტაქსი
მოვლა, 11. რიპლოტინა: ტალღობრივი თეორია, 12. რიპლოტინა:
რეკონსტრუქცია, 13. რიპლოტინა და ლინტვისტკური თეორია,
14. ენა და ლიტერატურა.

მრავალი მაგრიკების მიშობა მიეძღვნა შვიდგე პრობლე-
მებს: 1. სამეცნიერო აქტი, 2. ენობრივი შეცოქებები, 3. ელ-
სიკოლოგია, 4. კრეოლური ენები და ჟარგონები, 5. ნეონოლინგ-
ვისტკა, 6. ტრანსფორმაციული ტრანსპარენსის საბეჭდოები და შვსა-
ძღებლობანი, 7. ენობრივი ტიპოლოგია, 8. ბრუნვისა და ვადენ-
ტობის პრობლემები.

კონტრესის სამუშაო ენები იყო ინტელისური, ფრანგული და
გერმანული. პენიანური სხეობების მოხსენებები და რეკონსტრუქცია
გამოსჯები ნინასნარ იყო დაკვეთილი. მოხსენებების რეკონსტრუქცია
იფარგებოდა ნახვარი საათით, რეკონსტრუქცია 20 წუთით, რე-
ნარტივი რეკონსტრუქცია /2 საათი/ ემობოდა თავისუფალ რისკუსიას/ყო-
ველ მსურველს ეძლეოდა 2-3 წუთი/. რიპო რარბანის ყველა კუ-
თბეში ირგა მიკროფონები, ამიტომ შეიძლება რეკონსტრუქცია ადგი-
ლიდან, რაც რისკუსიას მეტად აცხოველებდა და სანტრესის
ხეობა. სექციების სხეობებზე მოწინაინტერესო რეკონსტრუქცია-
ლი. თითოეული მოხსენება გრძელდებოდა 15 წუთი. ამდენივე რეკონსტრუქცია
ემობოდა რისკუსიას ყოველი მოხსენების გარშემო. მოხსენებ-
ლები ჩვეულებრივ უპასუხებდნენ უშუალოდ თითოეულ შეკითხვას
თუ შენიშვნას, ამიტომ სექციების მიშობა მეტად ნაყოფიერად
გარდებოდა.

მრავალი მაგრიკების გარშემო საუბარის ნინასნარ იყო და-

ბეჭიდი. თითოეულ სხეობას დაემთხვევა ჰერმედი ორი საათი. მონაწილეებს გამოსვლისათვის 10 წუთი.

კონტრესის მუშაობაში მონაწილეობა მიიღოს მრავალმა გამოჩენილია მუცნიერმა: ნარბეღევი, ლიონიძე, გუგუშვილი, ჰორვატი, ანდრია, სერგი, კონტრესი, კოსტოვი, მონტანელი, პარტიკი, პეტროვი, პეტროვი, რევიტი და ბევიტი სხვად. საბჭოთა ენათმეცნიერებიდან: ვ. იანკოვი, ბ. სერგი, რიანიკოვი, გ. კლიმევი, ვ. მაკოვი, ა. მილიჩივი, ვ. სოლივი და სხვ.

საქართველოდან კონტრესზე წარგზავნილი იყო ოთხი მუცნიერი: აკა. თ. გამყრელიძე, აკა. ნევი. კორ. თ. მარაძენიძე, პრფ. გ. რამიშვილი და რფ. მ. მაჭავარიანი. მათ აქტიური მონაწილეობა მიიღეს კონტრესის ყველა ღონისძიებაში. აკა. თ. გამყრელიძე წაიკითხა მოხსენება დიქციონარის სექციისათვის "ენობრივი ტერმინები და დიქციონარული რეკონსტრუქცია". იგი იყო თავმჯდომარე პრინციპალის სხეობის, რევიტი მიუძღვნა პრეზენტაციას: დიქციონარი: რეკონსტრუქცია. აკა. ნევი. კორ. თ. მარაძენიძე მონაწილეობა მიიღოს მრავალი მაგირის მუშაობაში, რევიტი მიუძღვნა ენათმეცნიერების საკითხებს და გამოვიდა ენათმეცნიერების ისტორიისადმი მიძღვნილ პრინციპალის სხეობისათვის. მ. მაჭავარიანი წაიკითხა მოხსენება სექციისათვის: სემანტიკის ძირითადი პრეზენტაციები, მოხსენების თემა იყო "მნიშვნელობის პრეზენტაცია თანამედროვე ენათმეცნიერებაში". პრფ. გ. რამიშვილი ამავე სექციის სხვა სხეობისათვის წაიკითხა მოხსენება თემაზე "ენობრივი გრძობა რევიტი სემანტიკური პრეზენტაცია".

კონტრესის პრეზენტაციას საბჭოთაო ენობრივი ენათმეცნიერების ყველა ძირითადი საკითხი. განსაკუთრებული ყურადღება

დაეძინა სუბანტივის პრინციპებს. კონტრესზე წარმოგვიჩინო იყო
ყველა თანამედროვე მიმდინარეობა და განხილვა.

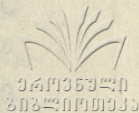
კონტრესი ტარდება ვენის უნივერსიტეტის ძველსა და ახალ
შენიშვნებში. უნივერსიტეტის ფართო გეოგრაფიულ მონაცემი იყო
ახალი ნიშნების გამოყენება-გაყიდვა, წარმოგვიჩინო იყო ყველა
მონაწილე ქვეყნის გამოცემილები. ყოველივე სუბიექტისა და
მრავალი მათგანის მუშაობის დამატებითი შედეგები იმართება
საღამოები, სიდა; კონტრესის მონაწილეებს შეეძლოთ ურთიანთთან
შეხვედრა, საუბარი, დასვენება. მასპინძლები ყველა ღონეს ხმა-
რობდნენ, რომ გეოგრაფიისათვის შეეჭმინათ ურთისა და იმავე დროს
საქმიანი და სასიამოვნო ატმოსფერო.

კონტრესზე ნაკლები მოხსენებები გაიმართება დინკვისტა
XII საერთაშორისო კონტრესის მასალებში.

მორიგი კონტრესი შედგება ხუთი წლის შემდეგ, 1982 წელს.
სავარაუდო ქვეყანა დასახელებული იყო უნგრეთი.

მ. მაჭავარიანი

თბილისის შრომის ნიჭური ძარბის ორგენოსანი საბერძნეთი
უნევერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200, 1978

მედიკალიზაციის საბერძნეთი

იმერეთი-კავკასიურ ენათა სპეციალისტები 1965 წლიდან ორ წე-
ლიწარები ურთულ იკრებებიან კავკასიის სხვადასხვა უბანში რე-
გიონალურ სამედიცინო სესიებზე, რომლებშიც ამ ენათა ისტორიულ-
მედიკალიზაციის შესწავლის საკითხებს ეძღვნება. სესიებს მარტავს
მედიკალიზაციის საბერძნეთი კომიტეტი, რომლის შემადგენლობაში შე-
დის ენათმეცნიერი-კავკასიოლოგები სამედიცინო სხვადასხვა
სამედიცინო ცენტრებიდან. საბერძნეთი კომიტეტის თავმჯდომარეა
საქართველოს სსრ მედიკალიზაციის აკადემიის აკადემიკოსი, პროფ.
ანდ. ნ. ი. ბ. ა. ვ. ა.

იმერეთი სესია 1965 წელს გაიმართა მაკაბეღალაში, მეორე-
-1967 წელს თბილისში, მესამე- 1969 წელს ჯორჯთაში, მეოთხე-
- 1971 წელს ნარჩიკში, მეხუთე- 1973 წელს ორჯორჯთაში, მეექ-
-ვე-1975 წელს მანკოში.

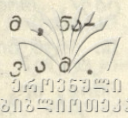
მედიკალიზაციის საბერძნეთი სესია ჩატარდა უბანში
1977 წლის 16-18 ნოემბერს. სესიის თემა იყო "ბერძნული
კავკასიის კავკასიის საკითხები იმერეთი-კავკასიურ ენებში"¹.

სამედიცინო სესიის მუშაობაში მონაწილეობდნენ იმერეთი-კავ-

1 სესიაზე წასაკითხ მონაწილეობა მონაწილეობა: იმ.

"Седьмая региональная научная сессия по историко-срав-
нительному изучению иберийско-кавказских языков", Те-
зисы докладов, Сухуми, 1977, в. 72.

ლურ უნაზა სუქციის მიუთარბა მუაჰამა რ. 9 3 ა რ უ ა მ . ნა
ბურ და დაღუსტნურ უნაზა სუქციისა- უ.მ ვ ი რ ა ნ თ ვ ა მ .
საბოლოო სიგაცვა წარმიხევა აწნ.ჩ ი ე მ ბ ა ვ ა მ .

სუსიამი მიიღო ფარაჩაი-ჩურქებეთის სამეცნიერო-კვლევითი
ინსტიტუტის წინადადება იბერიულ-კავკასიური უნების ისტორიულ-
მეცნიერული მუხარაჯისაგანი მიმღვნილი მურვე რეგიონალური სა-
მეცნიერო სუსიის 1979 წელს ე.ჩურქესკში ჩაგარების მუსახებ.
დამტკიცდა მიწიტი სუსიის სამუშაო ღრმა: "მინისწინა და ღან-
დებულა სისტემა იბერიულ-კავკასიური უნებში".

ვაჟა მუხარაჯია

თბილისის შრომის წითელი დროშის ორდენისა და სახელმწიფო
ურთიერების ორდენის მფლობელი

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета, 200, 1978

საქართველოს ენათმეცნიერებათა აკადემიის

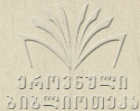
1977 წ. 13-15 სექტემბერს ქ. ერევანში ჩატარდა საენათმეც-
ნიერო კონფერენცია ღებამბე "ამიერკავკასიის ენათა ურთიერთობისა
და განვითარების საკითხები". კონფერენციის ორგანიზატორები იყუ-
ნენ აბრეშაიხანის, საჯარტველოს და სომხეთის საბჭოთა სოციალ-
ტური რესპუბლიკების მეცნიერებათა აკადემიების ენათმეცნიერების
ინსტიტუტები.

კონფერენცია მესაყარი სიტყვით გახსნა სომხეთის მეცნიერება-
თა აკადემიის აჭაროანის სახელობის ენის ინსტიტუტის დირექტორმა
პროფ. გ. ხაუკიანმა... პრენარულ სხდომებზე მოხსენებები წაიკ-
თხეს პროფ. ვ. აბაგვიანი / მოსკოვი / - "სომხური და რუსური ენების
ტიპოლოგია და კავკასიური სუბსტრატები", პროფ. რ. ლაშვიანი / თბი-
ლისი / - "ქართული ტრენიკური ტრენინოლოგიის ინტერია და მისი მუ-
დობი განვითარების კვები", დილ. მეცნ. პროფ. მ. ვასილიძე / ბა-
ქო / - "აბრეშაიხანული ტრენინოლოგიის განვითარების ძირითადი ელ-
პები საბჭოთა პერიოდში", პროფ. ვ. ხანტიძე / თბილისი / - "ენობრი-
ვი დიფერენციებისა და ინტერფერენციების განვითარების სტადიები
/ ქართული ენის ინტელექტუალური დიფერენციის მასალაზე /.

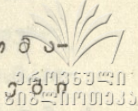
კონფერენცია მუშაობდა ორ სექციად: 1. ამიერკავკასიის
ენათა ურთიერთობისა და განვითარების; 2. ტრენინოლოგიის დე-
რისა. სურ მოხსენიდი იქნა 31 მოხსენება. თბილისიდან, გემოთ

მ ი ნ ა ა რ ს ი

ქ ა რ თ ვ ე ლ უ რ ი ე ნ ე ბ ი

1. ნ ი ა ა ბ ე ს ა ძ ე - გ რ ძ ნ ო ბ ი ს ა რ ა თ ე მ ი ა - ბ რ ძ ა ნ ე ბ ი ს ე მ ი მ -
ბ ა გ ვ ე რ ო მ ი ნ ა თ ა მ ე მ ი ც ვ ე ლ ი ქ ვ ე რ ე მ ო ბ ი ლ
ქ ი ნ ა რ ა დ ე ბ ე ბ ი ს ვ ა ნ უ რ მ ი
2. მ უ ქ ი ა ა ზ რ ი ო ლ ნ ი ძ ე - ს ი ზ ვ ე ა თ გ ა ნ ლ ა გ ე მ ა "ს ა ე ც ი ა -
ლ უ რ კ ი თ ხ ე ბ ე ბ ი"
3. რ ა ვ ი თ ც ე რ ა ძ ე - ქ ა რ თ უ ლ ი გ რ ა მ ა ზ ი კ უ ლ ი ზ ვ ე რ მ ი ნ ი ლ ო -
ც ი ს ი ს ზ ო ლ რ ი ი ო ა ნ
4. რ ი ა ნ ა შ ლ ე ნ ც ი - ს ი ნ ზ ა ქ ს უ რ ს ი ნ რ ნ ი მ ა ს ზ ი ო ს ზ ო ლ
ფ უ ნ ე ც ი ე ბ ი ც . ლ უ რ ნ ი ძ ხ ს ა მ რ ო მ ა მ ი
5. მ ე რ ი ნ ი კ ო ლ ა ი მ ე ვ ი ლ ი - ს ვ ა ნ უ რ ი ე ნ ი ს ბ ა ლ ს მ ე ვ ი მ -
უ რ ი ო ი ა ლ ე ქ ო ს ხ მ ო ვ ა ნ თ ა რ ე ლ ე ქ ო ს
ს ზ რ უ ქ ზ უ რ უ ლ ი ა ნ ლ ი მ ი ა მ ო ზ ე ნ ი უ რ ა რ
ხ უ მ ი ა რ ც ე ლ ა ნ ს ი ზ ვ ე ბ ი ს მ ი ხ ე ო ვ ი თ
6. მ ო თ ა ნ ი შ ა რ ა ძ ე - ო ი ა ლ ე ქ ო უ რ ი ფ რ ა მ ე ო ლ ო გ ი მ ი ე ბ ი
/ ა ჭ ა რ უ ლ ი კ ო ლ ს მ ო ნ ა ც ე მ ე ბ ი ს მ ი ხ ე -
ვ ი თ /
7. გ ი ლ რ ც ი რ ო მ ა ვ ა - რ ი ბ ა მ ბ ო ს ი ზ ვ ე ს მ ე ო გ ე -
ნ ი ლ ო ბ ი ს ა თ ვ ი ს
8. თ ე ნ ც ი მ ს ა ნ ი კ ი ძ ე - უ რ ე მ ო ზ ი თ ს ი ზ ვ ე ა ნ რ ი მ ე ბ ი ს
ე რ თ ი ჯ გ უ ზ ი ს ა თ ვ ი ს
9. ლ ი ა ჭ ა ლ ა ხ ა ძ ე - გ რ ა მ ა ზ ი კ უ ლ ი ა რ ქ ა ი მ ი ე ბ ი თ ე ე ი მ უ რ ა მ
მ ე ო რ ი ს თ ბ ჯ ე ლ ე მ ა თ ა ე ნ ი ს მ ი ხ ე ო ვ ი თ
10. მ უ მ ა ნ ა ფ უ ზ ვ ა რ ა ძ ე - მ ა ლ ვ ა რ ა ო ი ა ნ ი ს თ ბ ჯ ე ლ ე -
მ ა თ ა მ ო რ ფ ო ლ ო გ ი უ რ ი თ ა ვ ი ს ე მ უ რ ე მ ა ნ ი
11. ნ ე ლ ი ზ ა რ თ ო ლ ა ნ ი - ზ ვ ე ნ ე ბ ი თ ნ ა ც ვ ა რ ს ა ხ ე ლ ა ს ი ს -
ფ ე მ ა ქ ა რ თ უ ლ ი ე ნ ი ს ო ი ა ლ ე ქ ო ბ ი

1. გრინგოლი ნახუცრიძევილი - ი. გოგუბაძევილის მეცადონი ენათმეცნიერული შიხეპუღეძანი
2. რუსუპოვი მიგერელიძევილი - მარცვალთა რაოდენობის საკითხისათვის სიფყვამი (ფრანკული და ესპანური ენების მასალაზე)
3. ნათა მიგერელიძევილი - რუსული სიფყვამი ძველი ინტონაციები
4. ნათა ჯანელიძე - ლრძული სიფყვის სემანტიკური კომპონენტების აქტუალიზაცია სემანტიკაში

კრიტიკული და ბიბლიოგრაფია, სა-
მეცნიერო ცხოვრების ეროვნული

СО Д Е Р Ж А Н И Е

КАРТВЕЛЬСКИЕ ЯЗЫКИ

- I. Н.Г.Абесадзе - Сложноподчиненные предложения, включающие "Verba Sentiendi et Declarandi", в сванском языке.
2. Ш.Т.Апридонидзе - Словорасположение в "специальных вопросах".
3. Д.О.Гецадзе - Из истории грузинской грамматической терминологии.
4. Д.Г.Жгенти - О стилистическом использовании некоторых синтаксических синонимов в прозе Г.Леонидзе.
5. М.С.Николаишвили - Структурный анализ редукции гласных в потенциально пятисложных словах / на материале верхнебальского диалекта сванского языка/.
6. Ш.И.Нижарадзе - Диалектные фразеологизмы /по данным аджарского диалекта/.
7. Г.В.Рогава - О составе грузинского слова *ძიხასო* Dixasxo
8. Т.В.Саникидзе - К вопросу одной из групп отрицательного словообразования.
9. Л.В.Талахадзе - Грамматические архаизмы в языке произведения Теймураза II.
- Ю. Ш.Х.Путкарадзе - Морфологические особенности языка Ш.Дадияни.
- II. Н.М.Чартолани - Система указательных местоимений в диалектах грузинского языка.

ОБЩЕЕ ЯЗЫКОЗНАНИЕ, РОМАНСКИЕ И ГЕРМАНСКИЕ ЯЗЫКИ

- Гр.Л.Нахурцишвили - Общелингвистические взгляды Я.Гогебашвили.
- Р.Г.Мегрелишвили - К вопросу о количестве слогов в слове / на материале французского и испанского языков/.
- Н.О.Шенгелая - Сложные слова в древнеанглийском языке.
- Н.В.Джанелидзе - Актуализация семантических компонентов в сомах.

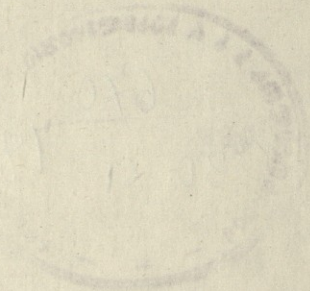

Kartvelian Languages

1. N.Abesadze - The Complex Sentence with "verba sentiendi et declarandi" in the Svanian Language
2. Sh.Apridonidze- Word-order in "Special Questions"
3. D.Gezadse - Zur Geschichte der georgischen grammatikalischen Terminologie
4. D.Zhgenti - The Stylistic Functions of Syntactic Synonyms in G. Leonidze's Short Stories
5. M.Nikolaishvili- Structural Analysis of Vowel Reduction in the High Bal Dialect of the Svan Language
6. Sh.Nizharadze - Dialectal Phraseological Units (According to the Data of Acharian Mood).
7. G.Rogava - On the composition of the Georgian word
dixa=xo
8. T.Sanikidze- On a certain group of negative word formation
9. L.Talakhadze- Grammatical Archaisms in the Language of Teimuraz II.
10. Sh.Phutkaradze- Morphological peculiarities of Shalva Dadiani's Language
11. N.Chartolani - The system of demonstrative pronouns in the dialects of the Georgian language.

General Linguistics

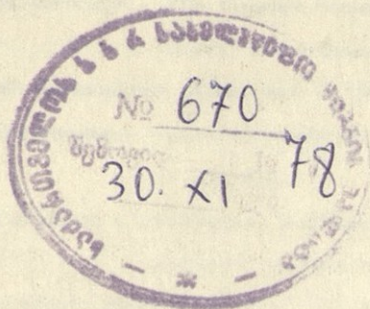
- Gr.Nachuzrisciwili- Allgemeinlinguistische Ansichten von J.Gogebaschwili
- R.Megrelishvili- The Number of Syllables of Spanish and French Words
- N.Shengelaia - Compounds in Old English
- N.Dshanelidse- Die Aktualisierung der semantischen Komponenten in Somatismen
- Critique and Bibliography

Ըստ ԹԵՄԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆՈՅՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՍԵՆՏՐԱԿԻ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՍԵՆՏՐԱԿԻ

ՎԵՐՈՒՄ ԵՍՏՈՒՄ ԵՍՏՈՒՄ

ხელმოწერილია რასაბეჭდარ 25.7.78.

ქაღაღის ზომიანი 60 X 84

პირ. ნაბეჭდი თაბახი 16,5

სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 10,46

შეკვეთა 2636

უკ 01674

ფირაჟი 700

ფასი 1 მან. 05 კაპ.

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 380028, თბილისი,
ი.ჭავჭავაძის პრესკვლევი, 14.

Издательство Тбилисского университета, 380028, Тбилиси,
пр.И.Чавчавадзе, 14.

საქ.სსრ მეცნიერებათა აკადემიის სტამბა, 380060, თბილისი,
კუთუზოვის ქ.19.

Типография АН ГССР, 380060, Тбилиси, ул.Кутузова, 19.

8.6 - 78

~~78-670~~
961935920
2025:010933